

Mirela Radu-Lazarescu   George Safir

SPRE NICĂIERI

Vol. 1

Piatra de silex

Colecția

Bartolomeu

Mirela Radu-Lazarescu   George Safir

Vol. 1

Piatra de silex

Editura *Eurostampa*
Timișoara, 2014

Colecția
Bartolomeu

© 2014, *Mirela Radu-Lazarescu, George Safir*

Coperta
Alexandru Babușceac

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RADU-LAZARESCU, MIRELA

Spre nicăieri / Mirela Radu-Lazarescu, George Safir. -
Timișoara : Eurostampa, 2014.

2 vol.

ISBN 978-606-569-870-3

Vol. 1. : Piatra de silex. - 2014. - ISBN 978-606-569-871-0
I. Safir, George

821.135.1-31

Editura Eurostampa

Timișoara, Bd. Revoluției din 1989 nr. 26

Tel/Fax: 0256 204 816

edituraeurostampa@gmail.com

www.eurostampa.ro

Tipărit la Eurostampa

Cuvântul autorilor

Acest roman, scris în 7 luni, pornind de la dorința firească a nepoatei Mirela Radu-Lazarescu de a vizita mormântul lui Uica Vasile, primul Mitropolit al restauratei Mitropolii a Banatului, și de a-i aprinde, la capul lui, o lumânare, e musai să apară. Am vrut să-l scoatem mai devreme, dar Nicolae Corneanu ne-a luat-o înainte, s-a dus la taica Vasile, fără să resimtă traumele pe care le-au lăsat, în urmă, faptele sale nebărbățești și, mai ales, neprețești, în ultimă instanță. „Eu am un cui în inimă”, spunea nepotul din Calacea, „și cu ăsta o să și mor. Că eu știu cine l-o nenorocit pe Uica: mitropolitul Corneanu! Și nimeni nu scrie despre asta”.

Iată că s-au găsit doi naivi care să își bată, singuri, cuie în talpă... Vom fi muștrați, dacă nu condamnați, că am ridicat piatra. Cine suntem noi? Suntem doi oameni care au avut inconștiența să spună un adevăr, pe care foarte mulți îl știu, dar se prefac că nu există. E musai să apară această carte, pentru că e musai să-l readucem pe primul Mitropolit la lumină! În numele adevărului!

E musai ca Mitropolia Banatului să aibă un mitropolit demn de primul înaintaș și vrednic să pășească în cea mai frumoasă Catedrală din România, pe care a desăvârșit-o Mitropolitanul nostru – „ierarhul frumuseții cultului ortodox”.

*Și-au dat mâna, ca să scrie această carte,
Mirela Radu-Lazarescu
și
George Safir.*

VASILE LAZARESCU

1894-1969

— Mi se pare un bărbat frumos și impunător. Crucea de pe camilafca lui e chiar crucea de pe piatra noastră de silex.

— Și inteligent, dat dracului! Cred că era foarte generos și avea mare încredere în oameni.

— O să-ți arăt o mostră de indulgență față de trădătorii săi, pe care mulți ar considera-o naivitate. Eu văd în asta omenie și superioritate.

— Era deasupra multora!

— Lăzărescu a urcat aproape toate treptele ierarhiei bisericești, fără să-și încalce principiile...

— A mers pe o singură cale. Până a rămas singur cu Dumnezeu.

— Asta e credința.

— Nu-i puțin lucru să rezști pe calea asta. Vom reuși oare să-l aducem pe Mitropolitan în conștiința timișorenilor?...

— Nimeni nu a știut să-mi spună vreodată ce s-a întâmplat cu el de la început până la sfârșit. Dar uite cum, în câteva luni, adevărul a ieșit la iveală și tot ce a făcut el cu onestitate se poate vedea cu ochiul liber

— Trebuie să-i văd Catedrala, locul de care s-a legat pe veci. N-am niciun prieten în Timișoara. Mă primești tu?

— Știi că ești oricând binevenit. La mine și la personajul nostru.

— Adică m-ai băga lângă el, la subsol? (Norocul meu e acela că pentru a intra la mormântul lui îmi trebuie o aprobare scrisă. Lăzărescu e la fel de periculos pentru toate regimurile cu democrație populară. Și mort e periculos... pentru derbedeii de neocomuniști.)

— Nu, deasupra, în altar!

— Eu aș vrea în locul lui Corneanu. Să deschid o nouă cale în biserică, asta e perimată și compromisă... Simt un atașament deosebit față de Părintele Vasile. Un bărbat adevărat, cum rar mai întâlnești pe meleagurile astea blestemate.

— De aceea, e timpul să i se facă și lui dreptate.

— Până la urma urmei... toate sunt între tine și Dumnezeu...

— Mai sunt și unii, foarte puțini, pentru care e... și între ei și ceilalți. Ia gândește-te la Iisus! Înainte de a fi între El și Dumnezeu-Tatăl, a fost între El și lumea în care S-a născut. Iisus le-a dăruit oamenilor Biserica.

— Păstrând proporțiile, și Lăzărescu le-a dăruit Catedrala românilor din Banat... Ce pretenții la recunoștință putea avea, după ce Iisus a plecat răstignit din lumea aceasta?

— A fost și el batjocorit. Și chinuit.

— Surghiunit de cei ce, nesocotindu-L pe Dumnezeu, au transformat o mănăstire într-o închisoare politică.

— Și abia atunci a găsit locul și timpul pentru un dialog al lui, în tăcere, cu Dumnezeu.

— Dacă ai să vii la Timișoara, ai să te minunezi, văzând cum, pe o rază de câteva sute de metri, stau laolaltă, ca nicăieri în lume: o sinagogă, o moschee, un dom catolic, o catedrală ortodoxă sârbească, o biserică reformată, toate monumentale. Ei bine, Catedrala, ctitorită de Lăzărescu, este chiar în centrul acestui cerc.

— Crucea ei e cea mai înaltă dintre toate. Se poate vedea din toate direcțiile, de la mare distanță.

— Da, crucea, ca și lumina din turlă și căldura emanată de culorile pietrelor... sunt tulburătoare.

— A trecut jumătate de secol. Nimeni nu i-a cerut reabilitarea Mitropolitanului, deși mai toată lumea intră și se închină în Catedrala lui. Nepăsare, nerecunoștință sau, pur și simplu, ironia sorții!? Trebuia să o facă succesorul său, „copilul de suflet”... Dar Corneanu nu a făcut-o și nu o va face în veci, fiindcă, văzând victima, lumea s-ar întreba apoi cine e călăul...

— O vom face noi. E un gest absolut necesar. De onoare. Și, nu-i așa?, onoarea e un motor social mai puternic decât sângele... care, oricum, „apă nu se face”.

— Pe mine mă intrigă această înțelegere tacită a Îngerului Diavolului cu clerul și enoriașii Timișoarei. Nimic nu poate fi mai dureros decât faptul că mormântul nu i se poate vizita și că, până și pictura de la intrarea Catedralei, reprezentându-l pe vrednicul ei ctitor, întâiul Mitropolit al Banatului, Dr. Vasile Lăzărescu, e acoperită cu fumul de la lumânări... Mai mare rușinea! Ce suflete mici, ce inimi de piatră, ce oameni!... Oameni???

— Care se spală pe mâini. Ca Pilat din Pont. Cei mai mulți cunosc subiectul, dar consideră că e mai sănătos să stea departe de el.

— La ce i-a folosit lui Pilat faptul că s-a spălat pe mâini?

— Mai bine s-ar fi spălat pe dinți!...

Prolog

Mitropolitul Vasile Lăzărescu a murit ca un simplu mucenic. Așa a spus un preot în zilele noastre, fără să-și dea seama (m-aș mira să fie altfel) de cât adevăr stă în vorbele sale, fiindcă, de multe ori, „gura păcătosului adevăr grăiește”. Dumnezeu nu primește în Împărăția Sa decât pe simplii mucenici, nu pe împopoțonații în haine de mascaradă, chiar dacă acestea sunt cusute cu fir de aur, nu pe cei cu titluri de Înalt Prea Sfinți ori pe cei care au strâns averi în numele Divinului. Nu! Pentru că este scris: „Mai degrabă va trece cămila prin urechea acului, decât va ajunge bogatul în Cer!” Părintele Vasile n-a ales să fie martirizat nici de comuniști, nici de securiști. Avea de urmat „Calea, Adevărul și Viața”. N-a iubit decât o singură femeie, așa cum n-a iubit decât un singur Dumnezeu și o singură Biserică. Putea să fie dualist, să joace la două capete, și atunci ar fi stat în scaunul său de prim Mitropolit al Banatului până la venerabila vârstă a unui patriarh, nu ar fi murit singur, la 75 de ani (căci așa s-a întâmplat, s-a stins altfel față de cum au sfârșit toți Lăzăronii, la peste 80 de ani, fără nicio excepție!), departe de ținutul natal, sub supraghere, în mănăstirea Cernica, unde fusese condamnat la un regim lent de moarte sigură, prin administrarea unor medicamente care trebuiau să-i provoace

sfârșitul, și nu însănătoșirea. Odată cu moartea Mitropolitului Vasile, începe să se ducă și neamul Lăzăronilor, un neam de strănari, născut în credința ortodoxă. La fel s-au urcat, unul câte unul, la Domnul, ca și cum Părintele Vasile i-a tras pe toți după el. Vândut, ca Iisus de Iuda, cu un sărut, de „copilul său de suflet” – Corneanu, dovedit de CNSAS drept cel mai prolific și mai longeviv turnător al Securității, recompensat de această instituție cu o pungă doldora de arginți, dar și cu scaunul antemergătorului său, pe care stă de peste 50 de ani, râzând de enoriași, dar și de Dumnezeu, în aceeași Catedrală, ctitorită de Părintele Vasile și de „tovarășul rege”, tronând cu picioarele deasupra rămășițelor pământești ale întâiului, depozitate într-o cameră mizerabilă, ferită de ochii lumii, în necropola, dacă nu a celei mai frumoase, atunci a celei mai înalte biserici ortodoxe românești, Mitropolitanul Lăzărescu nu s-a lepădat de credința sa, astfel că diabolicii apărători ai clasei muncitoare l-au declarat „dușman al poporului” și l-au surghiunit la Cernica, unde și-a dat duhul, ca simplu călugăr, în brațele Celui pe care Îl slujise și Îl slăvisе atât ca profesor teolog, episcop, mitropolit, dar și ca mucenic. Lucreția s-a îndrăgostit de el și l-a iubit toată viața. Martoră a iubirii ei a fost până în ultima-i clipă piatra de silex, pe care i-o ducea într-un ritual de lacrimi și tăcere la mormântul lui din Jadani. Când, după un sfert de veac, osemintele Mitropolitanului au fost strămutate în necropola Catedralei din Timișoara, Lucreția n-a mai avut cui să-i ducă pietrele. A doua zi a murit. Cu piatra de silex alături, ca o lumânare cu flacăra de piatră...

1

Piatra de silex

*

Ajuns la hotarul dintre Sânanndrei și Jadani, aproape de lacuri, se opri după o perdea de stuf. Nu mai putea face un pas. Se trânti peste valizele tari și își puse sub cap mâinile ce-i tremurau, scăpate de povară. Cu ochii întredeschiși privea spre cerul limpezit și luminat de soarele de după furtună. Nicăieri bolta nu i se arătase mai deschisă la culoare decât aici, în locul acesta de peste hotar. Închise ochii pentru a-i feri de soare. O dulce toropeală îl trase pe nesimțite la somn.

— Sărut-mâna! îl salută înțepat o fată, trezindu-l brusc.

Fata își ținea cu ambele mâini fusta lungă, ridicând-o mult deasupra gleznelor, pentru a o feri de noroi. De la distanța la care se afla, nu și-a dat seama că cel pe care îl salutase dormea. Oricum, la țară toată lumea se salută, deci nu putea trece pe lângă el fără să spună nimic.

— Să trăiești! îi răspunse stânjenit bărbatul, ridicându-se în capul oaselor și întorcându-se cu spatele cât să-și încheie în grabă nasturii de la cămașa umedă, prin care trecuse ploaia până la piele. Ochii vioi și incisivi ai fetei îi urmăreau mișcările pripite.

— Nu sunteți de pe aici...

— Îți atrag atenția, domnișoară, că locul acesta nu e deloc sigur, se grăbi el s-o atenționeze.

— Nu sunteți de pe-aici... repetă ea zâmbind, ignorându-i sfatul, cu o siguranță adolescentină. Păi, locul ăsta e foarte sigur, domnule, adăugă apoi, punându-și mâinile în șold și ridicându-și ironic sprâncenele subțiri. Nu trece nimeni pe-aici. E plin de mistreți și de șerpi...

— Vă înșelați, domnișoară. Cunosce bine locul. În primul rând, sunt născut în Jadani. Am copilărit aici, aici îmi este familia... În al doilea rând, știu prea bine și că toată lumea se ferește de lacurile astea din Cornet, care sunt foarte periculoase...

— Pe naiba periculoase..., râse fata ca de o glumă. Nu vedeți ce mici sunt? Lacu' ăsta-i baș cât soba mea.

— Sunt lacuri adânci, domnișoară. Se spune că un alai întreg de nuntă țigănească s-a înecat în ele înainte de război.

— Asta-i numa' așa, o vorbă!

— O legendă, întări el, mirat că fata nu credea istoria cu țigani, de care oamenii locului nu se prea îndoiau.

— Eu am venit aici ca să mă spăl. M-am umplut de imală pe picioare... Și, ca să îi arate că e sinceră, își ridică și mai mult fusta, lăsându-l să vadă petele de noroi de care voia neapărat să scape. Vasile era tot mai convins de naivitatea ei.

— E absolut imprudent ce ai de gând să faci. Mă văd silit să te însoțesc...

— Sunteți popă sau învățător? îl întrebă în timp ce își potriveau pașii, mergând împreună spre lacuri.

— Amândouă, aș putea spune.

Nu părea impresionată de răspunsul lui. Își strângea părul cu o fâșie de pânză, făcându-și un moț în vârful capului.

— Îmi leg părul așa, ca să se înfoaie când ies la horă.

Îi explică cum și-ar dori să-i arate părul peste câteva ore, conturând un semicerc cu mâinile în aer, deasupra capului. Vorbea cu cea mai mare seriozitate, chiar dacă era evident că epatează. Iar el se lăsa prins în jocul ei, închipindu-și-o mult mai așezată cu părul astfel ridicat. Până să schițeze vreun gest cu care să o poată opri, fata sări alintată de pe un picior pe altul spre cel mai mic dintre cele trei lacuri din vale. Își înnodă apoi fusta în dreptul genunchilor, dezvelindu-și fără pudoare pulpele bronzate, stropite până foarte sus cu noroi. Surprins de felul cum era ademenit de mișcărilor ei, Vasile se forță să rămână pe loc. Rigid și confuz.

— Nu ți-e teamă de șerpi? îi strigă el peste umăr, îngrijorat că ar putea fi mușcată de vreun șarpe în lacul acela în mare parte colmatat, aducând, cel puțin pe margini, a mlaștină puturoasă.

— Nu mi-e teamă de niciun animal, îi răspunse, întorcându-se veselă spre el. Dacă n-aș vorbi cu dumneata, acum aș țipa din rărunchi: „Fugiți... șerpi și broaște!”, ca să m-audă nămaiele și să se deie la o parte.

— Să te-audă șerpilor-n apă?! râse el. Se spune că toate femeile se tem de șerpi. Că șerpilor le mușcă de călcâi. Iar femeile mai îndrăznețe le zdrobesc capul cu călcâiul.

— Asta-i altă scorneală! Mă vezi dumneata pe mine să crăp capul cuiva cu călcâiul ăsta?!

— Nu, dar un șarpe și-ar înfige bucuros colții în călcâiul dumatăle, râse el cu o sfioșenie, care îl surprindea.

— Nu te desculți și dumneata? îl îmbie fata. Pentru o clipă, Vasile se gândi că nu se cade să facă asta. Nu în fața ei. Însă, cum nu-i vedea nimeni, se lăsă ușor convins să-și răcorească tălpile înfierbântate. Se descălță și făcu câțiva pași prin apă.

— Atenție, să nu alunecați pe pietre! îi strigă ea din mijlocul lacului.

— Pietrele astea sunt o raritate... Știi că ar putea fi mărturii istorice? Deveni dintr-odată grav. Probabil că sunt aici din neolitic. Un arheolog ne-ar putea vorbi o oră despre o piatră de silex, spuse el ridicând spre soare o piatră de pe fundul apei.

— Ce piatră-i asta? se încruntă ea, venind spre el încet, atentă să nu se dezechilibreze.

— Piatră de silex. Acum câteva milenii, se făceau arme din asemenea pietre. Prin lovire și șlefuire. Ai putea să-ți închipui că dintr-o piatră atât de fină se pot face arme tăioase și mortale? Vezi? Seamănă cu pielea călcâiului dumatăle.

— Cum așa?!

— Ia încearcă! Fă ca mine...

El își luă un călcâi în palmă și își trecu degetul mare ușor dinspre curbura călcâiului spre adâncitura tălpii.

Făcu același gest asupra pietrei, într-o tăcere deplină. Cu ochii nedezipiți de piatra din mâna lui, fata îl imită: își mângâie călcâiul, apoi își trecu în același fel palma peste piatra pe care el o ținea încă în palmă. I se făcu pielea de găină, într-atât se emoționase de această descoperire.

— Baș că-i la fel! Apoi își ridică, impresionată, fața spre el:

— Sunteți foarte învățat, domnule!... Inocența și feminitatea ei nu-l puteau lăsa indiferent.

— Un învățat rătăcit prin Cornet... Și tu zici că lacurile astea sunt inofensive?! Hmmm, nu cumva ești o micuță vrăjitoare?

— Vai de mine! O să vedeți imediat ce muștrulială o să-mi iau de la fratele meu Pompilie că... am stat de vorbă cu dumneata. Am fost cu cocia la Sânandrei după drăguța lui. Ei se drăgostesc pe-aici pe-aproape, îi făcu ea cu ochiul. Vasile roși, pur și simplu, stânjenit de gândul că l-ar fi putut vedea cineva în tovărășia unei copilandre în această sălbăticie.

— Și eu mi-am făcut atâtea griji pentru dumneata, crezându-te singură pe aici...

— Iertare! M-am zăpăcit și eu când v-am văzut și am uitat să vă spun că nu sunt singură. Sunt cu fratele meu mai mare.

Tăcerea prelungită îl făcu să treacă peste imboldul de a o certa. Își aminti cu câtă intensitate participă ea la descoperirea pietrei de silex.

— Mă bucur că ne-am întâlnit. Pe mine mă cheamă Vasile, îi spuse, întinzându-i mâna ca unui copil față de care se străduia să arate bunăvoință.

— Nu prea e un nume de la noi...

— Vasile Lăzărescu mă cheamă. Lăzărescu e un nume răspândit în Jadani, nu?

— Da. Și pe mine mă cheamă tot Lăzărescu. Lucreția Lăzărescu.

— Ca pe Lucreția Borgia...

— Nu știu de cine vorbiți, domnule. Pe multe femei de pe la noi le cheamă Lucreția. Li se spune Cheța. Așa-mi spun și mie: Cheța.

— Eu am să-ți spun Lucreția.

— Bine. Dacă ne mai întâlnim vreodată... Fug, să nu-mi simtă lipsa fratele meu. După câțiva metri, se opri, întoarse capul și îi făcu semn cu mâna, dezarmant de familiară.

— Dacă ne mai întâlnim vreodată... murmură Vasile ca un ecou întârziat. Își lepădă cămașa, o întinse pe stuf la soare și se lungi, cu mâinile sub cap, pe cuferele încălzite. Dar nu-i mai era somn, Lucreția i-a furat toate gândurile.

Deschise instinctiv ochii. Mari. De parcă ar fi vrut să vadă mai bine ce se întâmpla cu el. Tresări. Inima i se strânse și îi zvâcni în chip ciudat; ținea în palma stângă o piatră... Piatra de silex...

2

Pe cord deschis

*

Sufletul meu, Doamne?...

*... poate
o să-nțelegi
abia atunci
când te vei întreba: sufletul meu, Doamne?
o lume-ntreagă
dacă te-ar iubi
te-ar lăsa indiferent
n-ai avea nici ochi, nici inimă, nici suflu
decât pentru aceea,
singura ființă al cărei nume îți cântă pe buze
de la prima silabă.
Mi-e greu să trec pe lângă tine fără să te ating;
Mi-e greu să-ți zâmbesc, căci ochii tăi nu mă văd,
dar Eu te aștept.
poate
nu știi ce drum să apuci înspre mine,
deși toate cărările duc în același loc,
dar o s-ajungi cândva,
într-o noapte sau într-o dimineață de mai,
fără jenă, fără prejudecăți, fără remușcări,
când
vei fi eliberat de toate dorințele deșarte
și vei număra cercurile din trunchiul copacului
ale cărui frunze vor cădea buluc într-o toamnă eternă
și abia atunci te vei întreba: sufletul meu, Doamne?*

— Am descoperit comentariul tău într-una din cele câteva dimineți de iarnă mai reci, fără zăpadă, pe care le-am avut la Timișoara. Mă întrebam ce anume te-a determinat să faci un colaj din poeziile mele. Bine, finalul îți aparține, se și vede schimbarea stilistică, de la „deși toate cărările...” e deja creația ta. La comentariul acesta nu mai puteam răspunde.

— De ce?

— Fiindcă simțeam că ai refăcut poezia ca să intri în grațiile mele.

— Chiar?

— Reformulai ceea ce scriam. Mi se părea atât de nepoliticos! Cum să faci poezia ta din ideile și trăirile altcuiva? Am și încetat să mai postez pe acel site, ca să nu-ți mai furnizez materie primă gratuită pentru așa ceva. Și m-ai făcut mironosiță. Nici asta nu mi-a picat bine. În tinerețe am fost nu doar mironosiță, ci și mimoză. Atunci să mă fi văzut! Nimeni să nu mă fi atins cu vreo vorbă, că-mi dădeau lacrimile.

— Te cred și eu, pe o femeie nu trebuie să o atingi nici cu o floare. (Canci!) Mimosă zici?

— Da, mimosă. E cea mai pudică plantă. Dacă îți apropii un deget de ea, se strânge toată. Cum îți spuneam, eu nu scriu poezii, ci proză. Am și publicat un roman, acum aș mai face unul. Am personaje, subiect, o poveste întregă.

— Un moment, dacă mimoza e o plantă pudică înseamnă că se sperie și de fluturi.

— Da, de fluturi, de insecte. N-ai văzut niciodată o mimosă?

— Nu. Pardon, cu două picioare poate că am văzut, dar de unde să fi știut că e mimoză?!

— Nu ca mine!

— Sunt convins.

— Există mai multe specii. Prima dată am văzut una la Grădina botanică din Cluj.

— Și nu ai atins-o cu vreun deget?

— Ba da, ca să-i văd reacția. Ce rea am putut să fiu! Mă jucam cu frica ei.

— Și ce-ai simțit când s-a strâns toată de teama degetului tău?

— Prea multe detalii îmi ceri. Cred că m-a gădilat un pic...

— Așadeci, ești scriitoare.

— În măsura în care cineva, care scrie cărți, se poate numi scriitor.

— Și poeții scriu cărți, și ei sunt scriitori, nu?

— Nu-i o meserie. Știi cine e scriitor în nomenclatorul românesc de meserii?

— Nu.

— Cel ce scrie cu vopsea pe tramvaie, firme, pancarte. Am publicat cărți, printre care și un roman.

— A-ha! Deci ăia sunt scriitori, fiindcă lucrează, adică scriu pe bani, primesc un salariu, bonuri de masă, vacanțe plătite.

— Exact, ei primesc salariu.

— Aștialaltți, care scriu o carte, o fac moca.

— Eu am publicat romanul pe banii mei și l-am făcut cadou la lansare. Apoi editura a tipărit pe cont propriu o prelungire de tiraj și l-a vândut prin librării.

— N-am știut de lansare, deci nu am primit niciun cadou.

— Oare în proiectul meu de acum te-ai regăsi?

— Nu știu ce proiect ai. Parcă spuneai că ești profă și scriitoare. Cine mai are proiecte în Românică noastră? Că în ultimii 20 de ani, singurul proiect pentru românași este cum să mai prindă o zi de viață...

— Îți explic îndată. După aceea discutăm.

— OK!

— De trei ani tot fac și refac, abandonez și tot o iau de la capăt. La început m-a oprit mama: „Nu scrie despre el! Nu te băga în gura lupului! Să te ferească Dumnezeu de blestemele ierarhilor!” Că personajul meu a existat într-adevăr. Și a fost controversat, condamnat, apoi evasireabilitat. Condamnat și executat de comuniști, salvat postmortem de așa-ziii anticomuniști. Știi cartea aceea a lui Tismăneanu, de care s-a folosit Băsescu în Parlament pentru a condamna comunismul?

— Am auzit de asta. Praf în ochii prostimii.

— S-a făcut mare vâlvă atunci. Ei bine, personajul meu este pe lista victimelor comunismului. A fost Vasile Lăzărescu, primul Mitropolit al Banatului, lucrat ca la carte de securiști. Cei mai mulți dintre turnători erau, evident, colaboratorii lui din sânul bisericii.

— Colaboratori? Cu cine? Poate cu diavolul! La ce ne-am fi putut aștepta de la acei bieți români, care se mândreau pe vremea aceea că erau informatori, atâta vreme cât slujitorii lui Dumnezeu s-au dat în gât unii pe alții?

— Simt că am o datorie față de Uica, așa i se spunea în familia mea.

— L-ai cunoscut? Mai trăiește?

— Nu. Ai răbdare. Mi-a povestit bunica mea că avea o voce deosebit de frumoasă, dar nu pot să-l fac „să-mi vorbească”. Știu cum arăta, că de mică mă ducea bunica zi de zi la Catedrală. E ctitorul Catedralei mitropolitane din oraș, pictat pe un perete înalt, la intrare, pe partea stângă. Ea mângâia de fiecare dată peretele acela, ridicându-și brațele într-un fel ciudat care, pe atunci, la anii mei, mi se părea intrigant, chiar deplasat, și-mi spunea: „Să nu uiți niciodată că ești nepoată de mitropolit! Ai ochii lui! Trebuie să înveți carte, că el multă carte o învățat și mare om o ajuns!”

— Așa, deci ești nepoată de mitropolit! În timp ce-mi scriai, am aruncat o privire pe internet. I-am văzut și poza.

— Ce impresie ți-a făcut?

— Frumos bărbat, păcat că s-a făcut popă! E primul vostru Mitropolit, „întâiul Mitropolit al restauratei Mitropolii a Banatului”. Am citit că a fost profesor și doctor în Teologie.

— Mi se pare că îi semeni. Fizic, cel puțin.

— Mă bucură asemănarea. Dar nu-mi plac bărbații cu fuste.

— Aș avea o propunere pentru tine,...

— Când eram mic, am avut un gând să mă fac popă,...

— ... dar poate nu ai timp.

— ... nu știu de ce am fugit de biserică.

— Poate că-mi vine să bănuiesc de ce. (Ai fugit ca dracu de tămâie!)

— Țin minte că primul meu costum, pe care mi l-a cumpărat tata (până atunci purtasem numai uniformă școlară)...

— Ce costum era?

— Unul de culoare verzuie, un verde închis, cu niște dungulițe negre, verticale, îl țin și acum minte. Cu pantalonii drepți. Ajunsese și la noi moda cu pantalonii evazați, dar abia se făceau la comandă.

— O, am și uitat de costumele făcute la croitor...

— ... mi-a adus o bătaie soră cu moartea. Tata, fiind credincios, însă numai de fațadă, a vrut să mă duc îmbrăcat în costumul cel nou la biserică, să-l sfințesc – chipurile. Nu m-am dus deloc și am încasat-o. Am dormit vreo trei nopți în podul șurii... Mai fusesem cu mama de câteva ori la biserică și mi se făcuse lehamite de atâta stat în picioare. Slujbele începeau pe la 8 și țineau până la 12. Una-două trebuia să-ți faci cruce. Te mutai de pe un picior pe altul, ca să nu amorțești. Eram primul care se punea în genunchi. Eu nu am amintiri frumoase de la tata. Nu țin minte să-mi fi spus două cuvinte ca de la părinte la fiu. Dar de bătut, ne bătea ca pe hoții de cai. Pe toți frații, pe toți copiii lui, indiferent dacă erau fete sau băieți. Sânge din sângele lui! Cred că de atunci mi s-a urât de biserică.

— Greu e să fii părinte. De ce nu ai comunicat cu tatăl tău?

— Toată viața a fost un sălbatic. Nici acum la bătrânețe nu e altfel. Un om cu instincte animalice. Bunicul lui a fost primul chiabur din sat. Și cea mai mare brută. Cică, înainte de a muri, a înfipt o secure în grinda casei, ca și cum ar fi vrut să o izbească de cer, și l-a înjurat pe Dumnezeu!

— Îngrozitor de trist! Să nu fii împăcat cu soarta înainte de moarte...

— Asta s-a întâmplat imediat după ce comuniștii i-au confiscat averea.

— E cumplit să-ți vezi furată munca. Numai el o fi știut cât a muncit pentru ce i-au luat comuniștii.

— Era un costum frumos, totuși... Nu l-am mai purtat.

— Te cred. Tatăl tău a procedat greșit cu tine. Copilul nu trebuie dus cu forța, nici la biserică, nici la școală. Iar bătaia!... Eu n-am luat și n-am dat niciodată bătaie. Nici nu-mi vine să-mi închipui câtă durere simte un copil lovit.

— Bătaia e ruptă din rai. De aceea, nu vreau să ajung în rai. Să se ducă tata!

— Când îmi certam copiii, mureau de râs și le povesteau prietenilor ce voce pițigăiată are mama lor când îi muștruluieste,...

— Pentru mine e mult mai atrăgător iadul: tutun, cafea, beuturistică și toate bunăciunile tot acolo le-aș găsi.

— ... așa că m-am lecut și de asta. Eu nu cred în rai și în iad.

— Mironosițele sunt în rai, alături de îngeri.

— Și dac-ar fi, ... ar fi ca Yin și Yang. Adică, în pata neagră – una luminoasă și în cea albă – una întunecată. Bun în totalitate și rău în totalitate nu poate să fie nimeni și nimic.

— Poți să-mi spui cum faci diferența între întuneric și lumină? Dacă nu ai o referință? Referința luminii este întunericul,...

— Depinde de sistemul de referințe.

— ... iar a întunericului este lumina.

— Întunericul se definește ca absență a luminii.

— Nu-mi place definiția pe care mi-ai dat-o cu întu-
nericul... E ca și cum ai spune că femeia se definește ca
fiind o absență a bărbatului. Ha! Raiul nu ar avea nicio
valoare, și nici sens, fără existența iadului.

— Hai să îl credităm ca pe o lume mai bine organi-
zată,...

— Nu mai știu pe unde am citit, dar mi s-a părut o
sintagmă de bun simț,...

— ... o proiecție a visurilor omului de mai bine.

— ... că raiul este luminat de flăcările iadului!

— La Lucian Blaga. Poezia se cheamă chiar *Lumina
raiului*: „De unde are raiul atâta lumină?”

— Am rămas cu ceva de la Blaga.

— „Îl luminează iadul cu flăcările lui”. Din punct de
vedere semiotic, imaginea e perfect justificată. Focul este
cea mai purificatoare dintre materii. Dacă păcatele ard în
iad, trecute prin foc, păcătosul ar trebui să fie izbăvit. Știi
că Sf. Ioan Botezătorul, care boteza în Iordan,...

— Și de unde au dracii ăia atâta combustibil ca să
ardă păcatele?

— ... anunța că după el va veni altul, care va boteza
cu foc. Adică: apa curgătoare spală de păcate, dar nu ca fo-
cul care o să vie. Focul e veșnic.

— A-ha! O Apocalipsă atomică... o reacție de fuziune în
lanț.

— Nu se stinge. În atâtea culturi se păstrează.

— Am citit pe o pancartă la intrarea într-o pădure, iarăși
o chestie de bun simț...

— Nu ți-am vorbit de vestale, pornind de la o poezie
de-a ta? Slujitoarele zeiței Vesta, care păstrau focul sacru
în centrul Romei?

— Ba da... „Odată cu uscăturile arde și lemnul verde”. Deci? (Asta mi se pare că a scris-o Ion Neculce.)

— La judecata de apoi, care e infailibilă, nu scapă lemn verde printre uscături. Ar fi culmea!...

— Eu știu una și bună,...

— E valabil pentru ce se întâmplă pe pământ, unde judecata e, adesea, strâmbă.

— ... doar dacă nu au greșit la traducere: „Omul e făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”. Dacă noi greșim, înseamnă că și El greșește!

— Te rog, nu spune asta! Una e chipul și alta comportamentul. Dumnezeu e fără păcate și fără greșală...

— De unde știm noi cum e? De unde știm că nu are și El chibiții Lui? Simpatiile Lui? Poate că și El e uneori obosit și trece cu vederea la unii, pe alții îi apasă mai tare, poate că este nervos, în urma unei partide de table cu amicul său, Sarsailă, și atunci nu mai cântărește obiectiv la dreapta judecată.

— ... e visul suprem de dreptate, atotputernicie, veșnicie. Omul e vai de capul lui, o creatură atât de imperfectă și de păcătoasă! Tu crezi că e destul să postească,...

— Nu-i păcat ce bagi în gură!

— ... să înlocuiască laptele de vacă cu laptele de soia, să se spovedească sub patrafir, să spună rugăciuni, să bată mătânii, ca să se mântuiască, adică să fie iertat de păcate?

— Și ce înseamnă, până la urmă, păcat?

— Purtăm în prima celulă, înainte de orice diviziune, păcatul originar!

— Care păcat?!

— Într-un fel îl definește religia și în alt fel îl văd eu.
Ce variantă vrei?

— Pe amândouă. (Pe amândouă, părinte!)

— Ca să-ți arăt că, oricum ai lua-o, sunt o mare păcătoasă?! Religia a stabilit un set de valori, de norme, dacă vrei, care să te ajute să mergi pe o singură cale.

— Deci, dacă și tu, nepoată de mitropolit, care ai trăit într-un mediu religios, spui ca ești o mare păcătoasă, eu atunci... mă pot numi șeful păcătoșilor!

— Orice pas, stânga-dreapta, cu fapta, vorba și gândul, de la calea creștină... e păcat.

— Eu, unul, cred că asta e curată abureală.

— Pentru mine, e păcat să irolesc orice clipă din viață. E păcat să nu mă bucur de acest dar.

— Da?!...

— Stau în casă, sufăr, plâng uneori ore întregi, pentru lucruri pe care de multe ori mi le închipui doar.

— Cum se poate bucura de viață un handicapat născut fără mâini și fără picioare?

— Dacă nu se bucură, e păcat că trăiește. Acesta este, din punctul meu de vedere, cel mai mare păcat.

— Cum se poate bucura de viață un orb?

— Să nu te bucuri de viața ta e ca și cum ai refuza darul Creatorului. Eu mă bucur de ai mei, de profesia mea, de colaboratorii pe care-i am,...

— E o bucurie relativă.

— ... dar de mine și de sufletul meu, nu. Și nu mă simt deloc altfel, decât păcătoasă.

— Ia spune-mi, cum ai fi vrut să fie sufletul tău, ca să te bucuri de viață?

— Numai Yang. Numai lumină și căldură. Speranță. Încredere. Putere.

— Și nu te-ai plictisi... de atâta bine?

— Nu m-aș plictisi, abia atunci m-aș bucura de viață.

— Ei vezi, cred că ești pe drumul spre... nicăieri.

— Și aș putea zice fără nicio reținere: „Ia sufletul meu, Doamne!”

— Eu cred că e foarte mare plictiseală în rai.

— Revin la propunerea mea?

— Sigur. Mai întâi doamnele... (mai ales cele păcătoase)...

— Ți-am spus că, citindu-ți proza, aveam senzația că suntem compatibili.

— ... păcătoșii la urmă! Oricum, cei din urmă vor fi cei dintâi!

— Mă opream, îmi imaginam cum aș fi continuat eu... și vedeam că așa ai mers și tu mai departe. E foarte ciudat ce vreau să-ți spun, nici nu știu cum...

— Stai, stai!

— ... așa că, direct: crezi că am putea scrie împreună romanul acesta?

— Înainte de a mai spune ceva, mă simt nevoit să-ți fac o mărturisire. N-am făcut-o nimănui... Faptul că tu ai găsit o oarecare compatibilitate poate fi adevărat, dar te atenționez că nu eu am scris proza aceea, ci... un alter ego.

— Cum un alter ego?

— Adică nu eu, cel real, ci acela care aș fi vrut să fiu. Deci, una scriu și altul mi-s.

— O, nu spune asta! Ai cântat vreodată?

— De mai multe ori, mai ales când mă îmbătam.

- Ai observat că atunci, când cânti, ai altă voce?
- Corect. Da?! Da, ai dreptate.
- Așa se întâmplă și când scrii, devii altul. Eu nu te cunosc decât din scris.
- Curios ce îmi spui. Deja meditez la asta.
- Propunerea mea este pentru prozatorul și poetul George Safir.
- Ei, nici chiar așa, nu sunt nici prozator, nici poet. Știi ce mă intrigă acum? Eu tot fug de biserică și de Dumnezeu, dar m-am trezit scriind și versuri despre El. Nu ți se pare ciudat? Mie mi se pare. Foarte ciudat!
- Am remarcat și eu câteva versuri de-ale tale. Poezia *Cât de singur ești Tu, Doamne!*... e atât de profundă și țintește atât de sus, încât ea m-a determinat să văd în tine pe acel cineva capabil să scrie mai bine decât mine despre Mitropolit.
- Nu-mi mai amintesc despre ce poezie vorbești. Poți să-mi dai linkul?
- Ți-o aduc aici...

Cât de singur ești Tu, Doamne!...

*Cât de singur ești Tu, Doamne,
Cât de singur poți să fii!...
Noi Ți-am construit palate,
Temple și biserici mii,
Dar în ele Tu nu vii!
Cum să vii în casă mare
Și cu suflete pustii?!...*

*Cât de singur ești Tu, Doamne,
Cât de singur poți să fii!...
Eu nu Te-am chemat la masă,
Când mi-era îmbelșugată,
Și niciun pahar cu vin
Nu Ți-am dat, fiindu-Ți sete.
Am chefuit, m-am ghiftuit...
Și, Doamne, Tu stăteai deoparte,
La Tine nici nu m-am gândit.*

*Însă Te-am chemat, oh, Doamne!
Când prietenii m-au părăsit
Și-atunci când îmi era foame,
Să-mpart cu tine un covrig,
Când mă toropea căldura
Ori nu mai puteam de frig.*

*Cât de singur ești Tu, Doamne,
Cât de singur poți să fii!...
Ca o slugă mincinoasă
Mă grăbeam să-mi plec genunchii,
Dar nu Te-am chemat în casă,
Te-am ținut, mereu, la ușă.
Nu Te-am întrebat vreodată:
Spune-mi, Doamne, -Ți este bine?
Vino, să Te iau în brațe!*

— Mda, parcă nu am scris-o eu. Am și uitat de ea.
Trebuie să recunosc că e superbă. Te lovește direct în frunte.

— Prinde zona aceea misterioasă a sfielii noastre de a-L chema la noi, atunci când ne este bine. Când ne este rău, din disperare, trecem peste orice și Îl chemăm cât mai repede. Poezia ta vorbește despre o vină generală.

— Cum de ți-ai adus aminte de versurile astea?

— Am cules-o mai de mult. Mi-ai atras atenția. M-a impresionat atunci, fiindcă, după versurile tale, în general pragmatice, am citit și o altfel de poezie. E vorba de o emoție care... urcă. Punctul culminant e în versul final. În ochii mei, „Vino, să Te iau în brațe!” e apogeul unei iubiri pe verticală. De parcă tu ai fi ajuns la Dumnezeu și vrei să Îl iei în brațe, nu de parcă L-ai chema la tine.

— M-ai întors pe dos.

— Te mai gândești? Nu te grăbi, pentru mine e foarte important.

— Nu mă mai gândesc. Întotdeauna, când am ales să gândesc, am făcut numai prostii...

— Am documentație și... o ingenuă poveste de dragoste.

— ... n-am ales, ci am cules. Deci, îți spun din start, cu tot riscul, mă simt onorat de propunerea ta.

— Mi-e clar că e nevoie de o voce masculină în text.

— Și așa am lăncezit destul.

— Nu am cum să o generez cu resursele mele sufletești.

— Și, trebuie să recunosc, mi-a plăcut Mitropolitul tău, din prima. Pe mine dacă omul nu mă atrage de la început, nu o va face niciodată.

— Eu îl iubesc. Am și motive subiective. Și semnele trecerii sale prin lumea asta sunt multe și de valoare.

— (Mă faci gelos, dar, ținând cont că a trecut de mult în lumea dreptilor, te iert.) Mitropolitul Vasile merită dragostea ta.

— Îți trimit tot ce am despre el. S-a scris și o carte, o monografie istorică, o teză de doctorat. O să-ți arăt desfășurătorul romanului și tot ce am lucrat până acum.

— Ai un desfășurător?

— Da, un plan. Ca orice plan, e orientativ. Ca o hartă.

— Cred că poți să-l arunci.

— Poate fi modificat.

— Atunci lasă-l, e bun pentru documentare.

— Mai întâi să-l vezi.

— Mă voi documenta.

— Nu trebuie să-l respectăm.

— Dar, îți spun, eu am un stil aparte. Nu scriu după niciun plan, după niciun canon literar. Pe mine mă duce scrisul. Eu trebuie să am grijă să țin doar tocul în mână.

— Sunt profesoară. Nu pot lucra bine improvizând, îmi fac întotdeauna un plan.

— Iar, dacă vom scrie împreună, va trebui să suporti multe. Știu că o să tai mult din ce voi scrie, fiindcă eu le spun la toate pe nume, iar tu n-o să accepți. Eu nu umblu cu cioara vopsită, ca să spun că-i porumbel. Ai scris câteva cărți de specialitate, ai scris chiar și un roman. Le-ai scris singură. Acum, însă... vom călători împreună, în timp și spațiu, și prin viețile noastre, precum și prin ale altora. Trebuie să ne gândim de la început dacă suntem în stare să ne asumăm și riscurile. Te avertizez că acest roman va fi unic. Pentru că vom scrie o carte pe viu, adică, tot așa cum spun chirurgii: pe cord deschis.

— Nu îmi explic de ce, dar am încredere în tine. Mă las pe mâinile tale. Și-așa, ai observat bine, chiar sunt pe un drum spre... nicăieri. Nu e o carte științifică, poți să mă duci oriunde.

— (Oriunde... măi, să fie!...) Toți suntem pe același drum, care duce, în ultimă instanță, tot spre nicăieri... de aceea, ne zbatem ca măcar drumul, pe care mergem, să fie unul cât mai plăcut ochiului și, bineînțeles, sufletului.

— Eu am fost crescută de bunica mea, Lucreția. Ea l-a iubit toată viața pe Vasile Lăzărescu. Am aflat asta târziu.

— Lucreția? Hmm... o cheamă ca pe mama.

— I-am păstrat secretul. Am tăcut treizeci de ani. Nu mai pot să tac! Mi-ar părea rău să îngrop această poveste.

— Dar tu ce crezi? E bine să-i dai în vileag secretul?

— Mi se pare că oamenii pun iubirea adevărată, care e un miracol, între paranteze, pentru altceva. A fost și situația lor. Uitându-mă înapoi, de multe ori m-am întrebat: de ce n-au fugit în lume ca să fie împreună? Un rege al Angliei a renunțat la tron pentru o femeie.

— Și unul de-al nostru, pentru o Elenă!

— Acum, punând totul în context, încep să-l înțeleg și să-l disculp, fiindcă el n-a putut iubi femeia mai mult decât pe Dumnezeu. Și nu doar pe Dumnezeu. Știu că pare siropos ce spun, dar și-a iubit neamul, a făcut o adevărată operă duhovnicească pentru românii ortodocși, încă marginalizați la ora aceea în Banat: o catedrală, un institut teologic, le-a adus moaștele unui sfânt al lor, le-a scris și o carte, ca să-i orienteze, în ideea că *scripta manent*. Lângă Timișoara a ctitorit o mănăstire, la Șag, unde se duc toți buluc, ca la Catedrală, de altfel, care e fala orașului.

— Este ctitorul Catedralei mitropolitane? E scris undeva acolo, pe vreun zid?

— Da, ai să vezi. Ocupă și o nișă, sub altar... O istorie lungă și complicată și asta. A fost înlăturat din scaunul mitropolitan în decembrie 1961 și trimis, în cele din urmă, în surghiun, la Cernica.

— Aveam 5 ani pe atunci.

— L-a rugat, la plecare, pe succesorul său, Corneanu, fost discipol de la Caransebeș și apoi consilier cultural, ca, atunci când se va sfârși, să fie îngropat în Catedrală. Discuția lor e consemnată în arhivele CNSAS și relatată de Părintele Dr. Zamela în cartea pe care ți-o voi trimite. Eu nici nu mă născusem. Am crezut că ești mai tânăr decât mine...

— „Sunt tânăr, doamnă”... „Veșnic tânăr și fericit!” Dar ce mai contează câțiva ani pe lângă o viață de om?! Existența trupului e vremelnică, sufletul este veșnic! Ptiu, fir-aș al dracului, uite cum scriu, ca un Mitropolitan!

— Să nu începi și să calci a popă!...

— Fără „I” mic de... tipar!

— Ha, ha, ha!

3

Spre nicăieri

*

— Mai știi de unde am început?

— De la o altă poezie de-a ta, de la una dintre poeziile tale, nu mai știu cum se numește...

— Nu le considera poezii, eu nu scriu poezii, sunt prozatoare. Nu cred că vrei să afli ce senzație am când scriu câte o poezie.

— Să nu-mi spui că... de spovedanie.

— Nu... Am senzația că mi-am mai tăiat o venă. Simt cum curge din mine de sus în jos. Sângele.

— Dar când ți-ai mai tăiat una?

— Aveam vreo doi ani și îl pândeam pe tatăl meu. Observasem că, după ce se bărbierește, devine mai frumos. I-am luat aparatul de ras și am tras de la tâmplă în jos.

— Și te-ai tăiat...

— Iar sângele s-a prelins... Senzația aceea o am.

— Scrii de sus, cum e și firesc, iar când ajungi jos te oprești, nu mai întorci fila.

— Întocmai. Nu compun. Nu mă interesează decât firicelul acela de... apă. Am uitat că ai fobia sângelui. Când scriu proză, parcă... hm... e altceva!

— Pe mine m-au atras versurile acelea. Simple și pro-

funde. Fără brise-bise-uri, cum scriu de obicei femeile. Am avut impresia că..., așa cum ai spus și tu, parcă era o picătură de sânge care se prelingea pe obraz și am urmărit-o până a căzut pe pământ. Care, lacom, a înghițit-o. La tine nu e metaforeală. Curge cu nerv. Cu zvâc, așa îmi place să spun.

— Mai degrabă cu... depresie.

— Tu știi mai bine în ce stare ai scris-o. Eu am recitat-o de câteva ori. Cred că de vreo șapte ori. Nu e un număr fatidic? Mă enervam că nu găseam nicio greșeală. La toți le găsesc nod în papură.

— La tine nu?

— Oho! Găsesc la noduri!... Chiar și cioturi. Am recitat-o, dar de data aceea cu alți ochi, ca și cum aș fi vrut să-mi traduc fiecare cuvânt. Mă forțam să intru în mintea ta, să văd ce anume sau cine anume te-a făcut să scrii acele versuri. Nu-ți ascund faptul că eram curios să descopăr cum scrie o profă de calibrul tău. Și deodată... Evrica!

— Ai descoperit America!

— Ei, aș! Ți-am descoperit o gre-șeaa-lăăă...

— Ai fost cam malițios.

— Eu? De ce spui asta?

— Pentru că ai căutat-o cu lumânarea. Ca Poliția care stă după colț...

— Adică m-a mâncat chielea.

— ... să înhațe.

— D-api știi tu de câte ori am citit-o? De parcă nu știi cine mă împingea să caut și să caut și m-am poticnit de o greșeală minoră, dar să știi că aveam un anume soi de pre-simțire. Tu ce crezi că ar fi putut să fie?

- Nu căutam vorbe, metafore. Te intrigam.
- Când am văzut că nu ai răspuns precum cucuietele alea, mi s-au înmuiat balamalele.
- Eu nu sunt o femeie oarecare.
- Normal, niciuna nu e la fel cu cealaltă. Ar mai fi o cauză, fiind nepoată de mitropolit, și mai ales a întâiului de Banat... Poate și faptul că tu nu ai scris cu floricele pe câmpii și îmbârligături de umplutură m-a făcut să recitesc. Și tot citeam eu în sinea mea...
- Eu n-am nevoie de nicio înfloritură.
- ... și mi-am zis: asta nu scrie din Arici-Pogonici, nici cu fofârloi-fofârlărici.
- Eu plac în mod natural.
- Nu mă îndoiesc. Și deodată te-am văzut dreaptă, ca și cum erai de neînvins, dar te-am prins la cotitură.
- M-ai prins, fiindcă în mod curent fac greșeala asta. Tu crezi că eu nu am învățat de la tine? Mi-ai semnalat câteva ticuri.
- În mod normal, astea trec neobservate. Așa-i? Dar eu nu iert nimic. Ierta-te-ar Înalt Prea Sfinția Sa, Mitropolitul!
- Da. Nici eu nu eram atentă la ele, fiindcă nu sunt greșeli de limbă, ci, eventual, de logică.
- Totuși, de ce am vrut să-ți caut nod în papură?
- Pentru că eram nou venită și altfel decât celelalte.
- Ei, pisici. Ce, era prima ta poezie acolo?
- A șaptea? Habar nu am.
- Nu te văzusem până atunci.
- Nici nu știu pe unde-mi sunt poeziile. Nu mă interesează. Mă uit la *Luceafărul* și mă ia cu amețală. La a-

tât a rămas poezia românească. Dincolo de asta n-a trecut nimeni. Au ratat toți poeții săritura la înălțime. Versurile acelea le-am postat de Sf. Nicolae. Tu ești Sf. Gheorghe... Vasile s-a născut de Sf. Vasile... Să nu plesnească toți dracii?!

— Dar tu ce crezi, au mai rămas? Ne facem loc în rai.

— Ha, ha, ha! raiul e aici.

— Ești chiar așa de sigură?

— Da, ca și iadul, de altfel.

— Asta nu-i semantică și nici semiotică. (Cuvintele astea le-am aruncat la vrăjeală, nu știu de ce rămăsesem cu gândul la faptul că Mirela este nepoată de mitropolit... Putea să fie și fiică, și soție de mitropolit, că pentru mine e tot un drac... și jumătate!)

— Nu le subestima, e și semantică, și semiotică, și pragmatică. Totul e semnificație. Tu, ca poet, înțelegi. Deci?... Mai ai vreo jumătate de oră pentru a începe romanul.

— Și în jumătate de oră vrei să fac eu ce nu ai reușit cu doctoratul tău în câțiva ani? (Cred că glumești, cucoană! Eu de papistași nu mă iau, de fiecare dată, când i-am judecat, am pățit câte o boacănă. E adevărat că ți-am promis susținere și o oarecare implicare, dar, chiar de a doua zi, au început necazurile: ba mă dureau șalele, ba picioarele, ba mi se defectau toate pe rând în casă, nu mai spun că vânzările mele o luaseră la vale. Nu era semn bun. Mișcat de patosul cu care vorbea despre Mitropolit – așa l-am botezat eu, după ce am frunzărit oleacă internetul –, am aflat ce personaj puternic și plin de încărcătură istorică este. Verticalitatea lui, atât în rugăciune, cât,

mai ales, în fața atrocității comunismului și a Securității m-a uluit).

Ce poezie postaseși atunci? (Voiam să o duc cu vorba, poate î se face somn și scap de promisiune. Dar dracu nu face mănăstire!)

— Nu mai știu, era ceva cu ochii verzi. Cu care văd zăpezile. Să mă uit. Acea era de prin decembrie. Să intru pe „Confluente”?...

— Doar nu te mușcă. Hai mai repede, uite cât e ceasul! (Se duce ca mielul la oaie. Până se loghează, până intră, până o găsește, o mai citește și ea de câteva ori, apoi până o copiază și o postează la mine, cred că adoarme, dacă nu adorm eu înaintea ei). Poate intrăm în roman cu poezia ta.

— Nu! Poate cu a ta. Acea cu Dumnezeu.

— Care? Că am mai multe cu EL.

— O să-ți spun. Imediat... Deocamdată am găsit-o pe a mea. Cum facem? E din 6 decembrie. *Spre nicăieri!*

— Bun titlu. Bun tare! Pune-o pe un document! (Mi-a sărit somnul!)

— Cum?

— Întreabă-l pe Ponta!

— Ah, cu copy-paste.

— Ia-o de acolo cu copy și dă-i cu paste pe un document Word. (Cum știe ea să facă „ah!”! Te scoală din morți, darmite din somn!)

— Să copiezi și comentariile de acolo. (Vedeți cum dă bărbatul ordine?! Doamne, ce iubesc eu femeile ascultătoare!)

— Am copiat. Îți trimit acum...

— (E mai rapidă decât mi-am închipuit, am greșit că am subestimat-o.) Când am văzut că ești și doctor mi-am zis: „Dracu m-a pus!” Că știi tu, la toate astea simandicoase le sare țandăra, dacă oarecine le face o observație cât de mică.

— Eu și simandicoasele!

— (Cum dreacu, doar ești nepoată de Mitropolitan!) Ai încercat tu să fii oleacă mai dură cu: „Nu ți se pare că ești malițios?”

— Mi-ai devenit simpatic cu poemul acela: „Ai grăunți? Du la moară!”

și m-ai dus, Doamne, -n ispită!

*tânăr fi'nd, c-am fost și tânăr
(și tânăr, încă, mă mai simt)
aveam gagici... tii, fără număr!
(și-o să mai am, așa presimt).*

*mă tot rugasem, eu, la Domnul,
să îmi dea, ca la tot omul:
(dar atunci îmi plăcea somnul)
să îmi tot rodească pomul...*

*și mi-ai dat destule, Doamne,
însă nu câte-aș fi vrut;
mi-ai scăpat și multe poame,
că o creangă mi s-a rupt.*

*nu mă duce în ispită!
de câte ori nu te-am rugat?!
eu voiam doar o iubită,
nu să-mi dai harem pe cap!*

*aș fi vrut una silfidă,
nici prea mare, nici prea mică,
mi-ar fi dat mama-Omidă,
dar eu Îți știam de frică.*

*că tot îmi spusese mama:
„uăi, ci tot ti alinț' atâta?!
uăi, băietii, țâni sama,
Dumnezău nu dă cu bâta!”*

*cine mai era ca mine?
le schimbam ca pe șosete,
dar acuma parcă-mi vine,
vorba tatii: „uăi băietie,*

*uăi băietii, cucuieti,
pune mâna și ti-nsoarî,
cî și tu o sî ai feti,
ai grăunți?, du la moarî!”*

*dracu face mănăstire?!
o postit mama digeaba!
acatiste, în neștire,
ca să-mi strice mie treaba.*

*înjura tata pe prispă,
îl iertau popii-n altare;
mama – în continuu tristă,
că nu dau de-o fată mare!*

*dar, cum Dumnezeu nu bate,
nici cu ghioaga, nici cu parul,
doar cu palmele pe spate,
s-o-nmuiat și... armăsarul!*

*o venit, cum o zâs tata,
săptămâna ceea chioară;
am luat șî eu, de-a gata,
ce-au lăsat alțâi
... la moară!*

— De când e poezia asta?

— Din 13 decembrie. Adică... a apărut la șapte zile după ***Spre nicăieri***.

— Hi, hi, cum dracu toate se leagă? Cât adevăr e în versurile astea!

— Da? Eu credeam că glumești. Tu chiar spuneai adevărul?

— Așa mi-aș dori un roman, exact ca în viața de zi cu zi.

— În seara asta, cu tine, mă simt mai bine decât dacă...

— Și eu. Propunerea mea: începi romanul cu poezia ta. Titlul e forte: ***Spre nicăieri***. La fel ca viața. Apoi continui cu: Așa a început totul sau de aici a început totul.

- Trebuie să vezi poezia *Spre nicăieri*. E relația lor.
- O vezi cu alți ochi acum, nu?
- E bun titlul, dar nu-mi place ideea.
- Și eu m-am gândit la asta, e un titlu cu greutate, să nu uiți, eu am spus primul că e foarte bun titlul! Să nu uiți, my Lady! E curios și aspectul ăsta: că ne-am gândit amândoi la același lucru și în același timp.
- Mă și sperie, dar ăsta e adevărul, suntem maturi. Îl privim în față. Avem titlu!
- Poți să-l scrii deja cu litere mari. ăsta e începutul adevărat, sub acest adevăr scriem totul.
- Fac piruete pe aici.
- Adică te bucuri de titlul cărții?
- Da. Ne-am eliberat și de pietroiul cu religia.
- *Spre nicăieri*... Doamne, ce titlu! Puteam să căutăm un an și nu găseam un titlu ca ăsta. Și uite cât de aproape era!
- Ai dreptate. Puneam tot felul de titluri provizorii.
- Simplu și ce încărcătură are!
- Tocmai pentru că e adevărat. E cumplit de adevărat pentru mine.
- Te face să meditezi... Consider că e suficient pentru seara asta. De la acest titlu vom găsi tempoul. Vreau să-ți văd poezia.
- Sigur va fi alt roman acum.
- Eu n-aș vrea decât dialogul: viu, cu fraze și propoziții adevărate, nu umflate. Nu vreau o carte plictisitoare. Cu o grămadă de tehnici narrative.
- Fiecare scrie cum îl duce mintea. Spre... nicăieri.

— Spre... nicăieri! Ptiu! A mai plesnit un drac... Mă duc să-mi iau un pachet de țigări, că nu se mai poate cu tine!

— Nu la ora asta. Am reușit! E miezul nopții, e 00: 00 și... avem titlu!

— Mă duc totuși, că și eu mă bucur pentru titlu.

— Bine, fii tu însuși, fumează, dacă asta te face fericit!

— Nu mă culc până nu pun ceva la cald. Ți-am spus că ăsta va fi un roman dat dracului?

— Și nimeni nu o să creadă că-i adevărat!

— Îi facem să creadă, dar mai întâi trebuie s-o credem noi.

— Să creadă că scriem un roman fără să ne fi văzut măcar? Dar e incredibil! Nicăieri nu s-a pomenit așa ceva!

— Asta ar fi ca o bombă!

— Cu ceas!

— Cu cuc!

— Ei, ei, ei... imediat gândul la cuc!

— Păi, nu așa e vorba aia? „Ți-a cântat cucul, uăi!” (că doar nu bufnița!)

— Eu nu știu vorba ceea. Sporim varietatea stilistică! Voiam să te rog să-mi bagi dialoguri moldovenești în partea despre Moldova.

— Îți bag, îți bag! Dar ce-o să te faci când te vor a-lerga popii cu crucea prin Universitatea de Vest? O să dai vina pe mine? „Stai, Sfinția Ta, că nu eu, dracu’ șeala m-o pus sî scriu!”

— Nu mai semnez romanul cu numele meu.

— Îți tragi pseudonim?

— Din păcate. Până acum mi-am asumat tot ce-am făcut.

— Și dintr-o dată ți-e teamă, așa-i?

— Da... de popii șeia... N-ai plecat după țigări... spre nicăieri? Mă duc să fac un duș.

— Ai transpirat? De frica papistașilor?

— Ha, ha, ha! George!

— Da!

— Îngenunchează!

— De ce?

— HABEMUS TITLUM!

— Amin!

— Ameno!

*

— Recitește fragmentul în care ți-am spus că vreau să-ți văd poezia și te-ai făcut că plouă. Nu e frumos ce faci. Postează aici poezia *Spre nicăieri*, de la care am pornit. Nu trebuie să lăsăm nimic în coadă de pește.

— Ți-am spus de câteva ori că nu-mi place poezia aceea, e despre moarte.

— Moartea e prezentă peste tot.

— Acolo mă gândeam la propria-mi moarte.

— Tu nu ai înțeles ce am spus? Am vorbit despre aceea poezie în text. N-o să lași cititorul fără exemplu, de parcă am fi inventat contextul primei noastre întâlniri. Că o să ne citească măcar fratele tău, mama ta și... BOR - ul.

— Va trebui să împărțim cărțile.

— Mie îmi trebuie doar una cu dedicație din partea ta.

— Una cu dedicație și celelalte fără. Abia aștept, și eu, autograful tău. Să-ți văd scrisul de mână.

— Și dacă ne cheamă la televiziune?

— Te duci tu și pretinzi că eu nu exist, că ai scris romanul la două mâini: stânga, feminină, și dreapta, masculină.

— Ba te duci tu ca să te ascult eu cu ochii mari și cu gura căscată.

— Nu vreau să se știe că am scris la cartea asta. Mi-e frică de „blestemele ierarhilor”. (Aiurea! O să mă bat pentru ea cu lumea întreagă, numai să ajung acolo!)

— Nu mergem nicăieri, să nu știe nimeni de noi. Anunțăm în ultima clipă că autorii, din cauza conținutului cărții, au fost reținuți de Poliție.

— O să-i găsească ei... Dacă sunt cine credem noi. Mă mir cum de am avut curajul de a-ți cere să scrii despre Mitropolit cu mine.

— Cred că nu întâmplător m-am luat de tine la poezia asta:

Spre nicăieri

*Fiecare zi fără Tine
e încă o crevasă
un pas în gol*

*De când m-ai lăsat
printre ghețari
abia mă mai țin
în picioare
nu e clipă-n care
să-mi gălesc
o cărare,
un rost,
o menire*

*în mersul solitar,
în căutare,
în spaîma mea
din ce în ce mai mare.*

*Imaculatelor,
sclipitoarelor
zăpezi,
cu ochii ăştia
verzi
eu
niciodată
nu v-am văzut.*

*Mi-aţi ucis,
orbitoarelor,
singurul vis
ce îmi părea
la îndemână:
de-a merge
pân' la capăt
mână-n mână.*

*Un hinger
rătăcit şi el
m-ajunge
din spate.
Ce să mai sper
în lunga zi polară?
Sau e noapte?...
Ori moarte...*

— Ai un scris... de parcă îți vedeam mâna cum rotunjea literele. Te simțeam cum le caligrafiai.

— Îmi plac literele. Din ele trăiesc.

— Și le așezai conștiincioasă și iute, ca nu cumva să se piardă vreuna.

— Da, așa: să nu se piardă nici cuvântul, nici clipa, căci viața e scurtă. Lucreția avea peste 85 de ani, când îmi spunea: „Parcă am trecut dintr-o cameră în alta, așa de repede s-o dus viața”.

— Așa mi-a spus și mie cineva. Nu-l văzusem de câțiva ani și l-am revăzut bătrân. Mi-a spus: „S-a dus viața, de parcă nici nu am fost”.

— Și atunci când îmi spunea cuvintele astea, Lucreția era senină. Știa că n-a trăit degeaba. Și-a dedicat viața unui om de valoare.

— A fost o femeie înțeleaptă. Și frumoasă, din câte am văzut eu. Nu sunt multe femei alese ca să iubească un Mitropolit de talia lui Lăzărescu. În primul rând, pentru că Vasile a fost un om special; și în al doilea, pentru că sunt și foarte puțini mitropoliți adevărați, pe merite, nu pe ciripire.

— Ea îl admira fără măsură. L-a iubit peste 70 de ani. Îți dai seama cât a impresionat-o? Și ea era specială, să știi. O vedeam citind seară de seară.

— Vezi ce înseamnă un exemplu viu pentru un copil? Tu ai văzut-o pe bunica ta citind și ți-a intrat în minte că cititul e un lucru bun. Ce anume citea?

— Beletristică. Autori francezi, ruși, americani: Hugo, Balzac, Tolstoi, Hemingway. Avea toată colecția *Biblioteca pentru toți*.

— Lecturile o făceau să se simtă mai aproape de el.

— Nu m-am gândit la asta. E plauzibil ce spui, de ce n-ar fi așa? Știi că el studiase nu doar Teologia, ci și Filologia, și Filosofia, în marile centre universitare ale Imperiului Austro-Ungar. Avea deja trei licențe și un doctorat în Teologie când s-au cunoscut. Eu aș fi dat bir cu fugiții din fața unui asemenea om. Îți dai seama cât de puternică și de ambițioasă era, din moment ce ea a rămas lângă el cât și cum s-a putut? Era ca într-un fel de logodnă profană. Biserica nu i-a primit, dar ei erau făcuți unul pentru altul. Ai văzut în desfășurătorul ce ți l-am dat capitolul *Sufletul nu se împarte*? Voiam să discutăm pe tema asta. Poate el a ales Biserica, crezând că își poate împărți sufletul între Dumnezeu și ea. Dar nu cred că Lucreția nu i-a dat sufletul întreg.

— Destinele lor sunt acum în mâinile noastre. De cum le interpretăm noi depinde felul în care vor fi ei percepuți de cititori. Așa cum te-am prevenit, ne expunem la riscuri. Ca să scrii o carte faci mai multe călătorii decât cu vaporul, cu trenul sau cu avionul.

— Și nu doar călătorii imaginare, știi bine. Întrezărim doar fărâme de adevăr. Trebuie să le punem cap la cap. Avem personaje autentice, trebuie să iasă un roman cât mai aproape de realitate.

— Fiecare pagină va fi autentică. Lucrăm cu documente, cu vorbele lor, cu gândurile noastre. Cu toate că adevărul nu se lasă spus până la capăt, vom căuta să nu născocim prea multe. De ce ai ezitat să îmi arăți poezia?

— Era foarte tristă. Mă simțeam complet singură. Nu aveam nicio perspectivă. De aici, ochii verzi, adică în putrefacție, și hingherul, și crevasa. Am scris acele versuri,

caligrafic poate, însă nu cu sentimentul că aş crea. Şi ai venit tu şi te-ai uitat la ele cu lupa. Ca să-mi reproşezi că aveam un *mai* în plus. În loc să-ţi fie milă de un suflet în derivă.

— De unde să fi ştiut eu?

— Nu-ţi imaginezi că pot fi atât de sinceră când scriu?

— Atunci, nu. Acum, da. Te cred orice-mi spui. Ştiu că tu nu mă minţi. Tu eşti ca Lăzărescu.

— Am o picătură de sânge albastru...

— Apropo de culoare. Ochiul verzi nu înseamnă putrefacţie, ci renaştere.

— *Spre nicăieri* a avut un efect cu mult peste aşteptări. Azi e în 7. Iar noi am început să scriem la romanul nostru. Pentru că, indiferent ce am vorbi, facem literatură.

— Aşa se pare, dar numai... literalmente.

4

La drum

*

— Hei, Lăzăroane, ești trează?

— Nici n-am dormit.

— Dar ce ai făcut? Ai stat de planton toată noaptea?

— Când îmi pun în cap o problemă, nu mai dorm până nu o rezolv.

— Știi ce idee mi-a venit? Trebuie neapărat să-i faci o vizită răposatului la Catedrală. Musai să afli ceva nou de pe acolo. Poate va scoate capul afară și te va sfătui când și în ce fel ar trebui scris acest roman. Măcar o să-i aprinzi o lumânare. De când nu ai mai fost pe la el?

— Nu mă-ntreba, că nu mai știu exact de când. (Ce era să-i spun? Că n-am fost niciodată la mormântul lui? Nici măcar când i-au adus rămășițele de la Jadani? Am vrut să merg cu bunica Lucreția la acea slujbă, impropriu numită, de reînhumare, dar n-am putut să o conving. Ea era foarte afectată că îl iau pe Părintele Vasile din cripta familială... A murit imediat după aceea. Eu m-am luat cu viața și am uitat de Mitropolit.)

— Și mai spui că ești nepoată de mitropolit?! Te duci să-ți ceri și iertare. Sunt convins că el o să-ți spună: morții cu morții și viii cu viile. Adică cu ce iese din vii,... vinul!
In vino veritas!

— Ha! La cât de sătul de nepoți era... va tăcea, desigur. Știi vorba lui: „Cui nu i-a dat Dumnezeu copii, i-a dat dracu nepoți!”

— „Cine are să-i trăiască, cine nu, să nu-și dorească”... spune-o vorbă... românească.

*

— Am fost la Catedrală, George.

— Și? Ard de nerăbdare să-mi spui.

— Înainte de toate, vreau să consemnăm în roman data de ieri: 18 martie 2014. După cursuri, ți-am urmat sfatul și m-am dus lângă rămășițele personajului nostru. Și pentru că tu m-ai făcut să cred că, dacă o să pot face asta, romanul se va scrie. Am ajuns în fața Catedralei. Am făcut un popas, de parcă trebuia să-mi iau avânt ca să pot intra pe urmele Mitropolitanului. M-am uitat la Catedrală, i-am văzut turnurile, crucea strălucind foarte sus, iar gândul meu de a mai scrie un roman despre Mitropolit s-a făcut mic cât un șocâț. Și mi-am zis: „Dă-l încolo de roman!” Însă au început să bată clopotele de vecernie și în stomacul meu au prins să zboare fluturi.

— Fluturi în luna lui martie!? Hai, las-o jos că măcăne!

— Mă lași să continui?

— Te las, dar fără fluturi.

— Stăteam pe o bancă în fața statuii lui Eminescu. Un tânăr, licean precis, a trecut pe lângă mine. Cu degetul mijlociu, știi tu cum, l-a înjurat pe poet: „Eminescule, fuck you, să nu-mi pici la bac!”

— Lasă-i dracului pe ciocoflendării ăștia, oricum o să ajungă la tine la facultate. Ai să-l revezi... la restanțe.

— Mi-am luat inima în dinți. Am luat legătura cu părintele administrator pentru aprobare. Nu s-a îndoit nicio clipă că aș fi nepoata Mitropolitului. Am coborât împreună treptele, eu în urma lui. Am ocolit Catedrala.

— Hei, fă-mă să înțeleg, cum ai ocolit Catedrala, dacă deja coborâsei scările?

— Scuze, am coborât scările din fața Catedralei și ne-am dus spre parc. E o ușă în spatele Catedralei pe care eu n-am văzut-o niciodată deschisă. Pe acolo se intră în subsolul altarului, unde e introdus Lăzărescu într-o nișă. În cea indicată de el în testament.

— Aha, înțeleg, înțeleg, deci necropola este sub altar, la subsol. Mi-am adus aminte că această Catedrală are o particularitate anume, care o face să fie singura din țară, dacă nu și din lumea ortodoxă, aceea că are altarul spre apus.

— A fost un artificiu arhitectonic pentru ca fațada ei să poată fi văzută din orice punct te-ai afla în centrul orașului.

— E încălcată o convenție religioasă majoră de dragul artei? Un fel de licență artistică?

— Din nevoia impactului, presupun. Nu cunosc exact motivele. Însă mă interesez și îți spun imediat ce aflu. Catedrala noastră e atipică din foarte multe puncte de vedere.

— Mda. Nu te lasă indiferent. Măcar spune-mi ce ai aflat până acum. M-am obișnuit ca în fiecare zi să ai o surpriză pentru mine.

— Pe drum, părintele administrator a început să mi se confeseze: „Îl iubesc enorm pentru câte a făcut. Mi-am scris teza de licență despre perioada când a fost episcop de Caransebeș. Tatăl meu l-a cunoscut. Au cântat împreună. Și eu am fost la înhumarea lui în Catedrală...” Îi râdea toată fața rotundă și își ducea ambele mâini la inimă când îmi vorbea. Aproape că mi-au dat lacrimile. Of, Doamne, cât de iubit e personajul nostru! Cel mai iubit dintre papis-tași! „Caut orice urmă...”, îi mărturisesc, „fiindcă scriu o carte despre Lăzărescu”. Și îi spun cât mă bucur de solici-tudinea lui. Simt că de acum înainte am intrare în orice colț al Catedralei, pe oriunde îl vor fi purtat pașii pe Mitropolit. „Oricând vă stau la dispoziție. Din toată inima. Nu e slujbă în care să nu-l pomenesc...” Îmi deschide ușa necropolei. Galant. Și dispare. Era ora închiderii. Vecernia.

— Cum, te-a lăsat singură și a plecat?

— Nu, m-a lăsat în seama altui părinte, care e un fel de ghid. La subsol este și un muzeu.

— Am înțeles.

— Pe stânga, îmi arată părintele aflat în necropolă, ri-dicându-se de pe scaun, în timp ce vorbea nepăsător la tele-fonul mobil. La nivelul ochilor mei era o placă lungă cât un sicriu, pe care era pusă mai degrabă o etichetă decât o in-scripție funerară: *Mitropolit dr. Vasile Lăzărescu*. Și anii în-tre care a trăit. Îl recunosc în dorința de a-și dormi somnul de veci suspendat între cer și pământ. Numai că dedesubtul acestui hamac funebru... erau împrăștiate o sumedenie de cădelnițe rupte și tot felul de alte obiecte bisericesti, sticle cu vin de spovedanie, pachete de cărți nedesfăcute, pline de

praf... Dacă vrei să aprinzi o lumânare, dai foc la coșmelie. Dezordine, dezinteres, dezmăț.

— Asta-i prea de tot! Parcă ai spus că el a fost, adică este, ctitorul Catedralei.

— Da, acesta este adevărul. M-am rățoit la preotul care încă vorbea la telefon. „Cum puteți să-l țineți în halul ăsta?!” „E provizoriu, vă rugăm să ne credeți”. „Așa îl omagiați pe primul Mitropolit al Banatului?!” „Vă rugăm să ne credeți că Prea Sfinția Sa îl pomenește mereu...” „De ochii lumii, poate... Prea Sfinția Sa a fost în cloaca asta?” Mai bine l-ar fi lăsat la Jadani! Avea o criptă familială. Fotografia lui impunătoare era așezată deasupra celor ale părinților și rudelor apropiate. Aici nicio amărâtă de poză. Nicio literă pe cele patru plăcuțe de marmură albă care îi încadrează crucea de lemn.

— Ce-mi spui tu acum e strigător la cer! E mare mândrie și la popii ăștia. La fel ca în politica noastră cea de toate zilele...

— N-am putut să tac, văzându-l pe ghid cum stătea, atât de impasibil în fața mea. „Mă întreb cum puteți suporta mizeria asta? Atâta lene și indolență!” Catedrala strălucește la vedere, dar e puturoasă pe ascuns. Entuziasmul meu s-a dus de râpă. Degeaba am văzut unde zace Mitropolitul. Deja mă taie junghiuri în spate.

Am mai aruncat o privire de pe scări spre inscripția lapidară: *Mitropolit dr. Vasile Lăzărescu*. Mitropolitul cui? Al câtelea, de-i singur acolo? Și nicio legătură cu Catedrala, care e simbolul Timișoarei, al Banatului întreg poate? Mă doare și acum inima când știu cum l-am găsit

și cum l-am lăsat. Mi-e atât de milă de el și atât de silă de lume.

— Nu ne lăsăm! Dăm în ei cu barda!

— Acum mă simt vinovată. Că nu m-a interesat atâția ani. Poate că, dacă m-aș fi dus mai de mult și aș fi făcut scandal, nu transformau ăștia necropola în depozit... Ce depozit? Ladă de gunoi sub altar! Cu o nișă deasupra, în care, dacă nu mi-ar fi atras atenția popuțul ăla, puteam să dau cu capul. Mitropolit Dr.!... Păi, Lăzărescu era doctor în Teologie din 1920! Teza lui se chema *Prin ce ne deosebim?* Disertație pentru ortodoxismul românesc. Halal recunoștință! Halal respect! Tu știi că în Timișoara scrie pe cruce „văduvă de veteran de război”? Și ăsta e un merit. Și e bine că e așa. Dar primul Mitropolit al Banatului? Dar ctitorul Catedralei mitropolitane? O fi puțin lucru? Nu merită a fi menționat? Că dacă nu termina el atunci Catedrala, n-o mai termina nimeni.

— Ar fi fost demolată de mult. Și-așa i-a stat în gât lui Ceaușescu. Nu suporta să vadă crucea, când le vorbea el oamenilor muncii de la balconul Operei din Timișoara.

— Revolta asta m-a făcut să uit de ce m-am dus. Am uitat complet de roman, de relația autor-personaj.

— Prin urmare, lovim în cei care nu-i cinstesc memoria lui Lăzărescu. Nu au ce să ne facă. Și chiar dacă!...

— Nu ne face nimeni nimic. Nu lovim în Biserica toată. Asta vrem să arătăm: că Biserica a suferit de pe urma securiștilor, care au infestat-o. N-o să mă dau la o parte să lovesc, alături de tine, în cine trebuie. Căci romanul rămâne după noi.

— E mare păcat că Lăzărescu nu e recunoscut și că un agent al Securității stă în locul lui.

— Altfel ar fi arătat necropola dacă turnătorul lui principal ar fi fost depus deja în vreo nișă pe acolo. Aveam un coleg, Părinte conferențiar, care a denunțat în presă colaborarea lui Corneanu cu Securitatea. Cu mult înainte ca actualul mitropolit să fie dat în vileag de jurnaliști pe baza documentelor de la CNSAS. Știi care era vorba lui?

— Care?

— *Vedea-l-aș lângă Lăzărescu!*

— Hi, hi, hi!

— Nu râde, că i-a retras Corneanu binecuvântarea și n-a mai putut preda la Teologie! Noroc că terminase și Psihologia și s-a putut transfera acolo, ca să își continue cariera universitară. A trecut la greco-catolici și are și parohie, din câte știu.

— I-ai spus și mamei tale că l-ai vizitat pe Lăzărescu?

— N-am putut să-i ascund asta, Mama era îngrijorată, fiindcă întârziaseam. A fost surprinsă când a aflat că am trecut pe la Catedrală, tocmai pentru că nu obișnuiesc să mă abat din drumul spre casă, știind ce probleme își face așteptându-mă. „De ce ai fost la Catedrală?” „Ca să văd mormântul Mitropolitului”. Asta a surprins-o. Nu mă interesasem de peste douăzeci și ceva de ani de mormântul lui Uica. Am trecut abil peste amănunte, insistând doar asupra entuziasmului cu care mi-a vorbit părintele administrator despre Vasile Lăzărescu. „Și nu i-ai spus ce rudă ești cu Mitropolitul?” „I-am spus că-i sunt nepoată”. În cele din urmă, nu m-am putut abține și i-am mărturisit că

slujbașii Catedralei au transformat necropola într-un depozit, într-o indolență crasă față de osemintele lui. „Nu mai contează ce-i pe pământ, sufletul lui e în cer!” m-a asigurat ea, zâmbind liniștită.

— Îi dau dreptate. Rugina și moliile sunt stăpâne pe pământ. Timpul și nepăsarea noastră, precum și ambițiile deșarte sunt aliatul invincibil al efemerului ce ne înconjoară. Sufletul Mitropolitanului trebuie să fie în alt spațiu, cu multe trepte deasupra oricărui ideal lumesc.

— Să fie în cer? Vom afla vreodată?

— Mă tem că... dracu știe!

— Am fost în seara asta la Vinga, în județul Arad, la priveghiul lui nenea Grișa, tatăl unei prietene din copilărie. M-a dus finul meu cu mașina. I-am promis că nu stau mai mult de jumătate de oră. Prietena mea a fost impresionată. „Vai, Mirela, nu mă așteptam să vii!” Curtea era plină. Un domn, de 70 de ani, care, după riduri, părea de 80, se uita insistent la mine. I-a cerut prietenei mele să ne facă cunoștință. S-a recomandat inginer Ion Bugariu, din Calacea. „Mi-a spus o doamnă că aveți rude în Jadani. E adevărat?” „Numai la morminți”. „În satul liniștii...” „Sus, pe deal...” „Știți povestea criptei din cimitir?” „Da... E cripta familiei Lăzărescu, a unchiului meu”. „Și al meu. Eu sunt nepotul lui de la Calacea. Tânul mi-a fost de-o seamă cu el. Am fost și la înmormântarea Mitropolitului, și la mutarea osemintelor”. „La Timișoara?” „Mai întâi la Jadani. L-or luat și l-or dus într-un sicriu ca de aramă...” „Într-un sicriu metalic”. „Dar am un cui în inimă, cu care o să și mor...” „Ce cui?” „Că eu știu cine l-o nenorocit”. „Mitropolitul Corneanu?” „Am fost la Oscar

Berger (fostul director de la ziarul „Timișoara”), care mi-o fost coleg, și l-am rugat să se ducă să îi ia un interviu lui Corneanu și să-l întrebe de Lăzărescu”. „Și?” „N-o vrut să se bage. Că ce nevoie avem noi de biserică? Nu vezi că s-or făcut mai multe biserici decât școli?!... Nu avem toată viața nevoie de biserică? Și după moarte? Că unde să ni se facă pomenile? Noi suntem creștini ortodocși”. „Mormântul de la Catedrală l-ați văzut?” „Niciodată”. „De ce nu ați încercat să mergeți dumneavoastră în audiență la Corneanu?” „Am încercat, cu verișorul meu, Ilie Bugariu, care era primar la Orțișoara. Nu ne-o primit, că e porc. L-o pus pe secretarul lui să sune la Primărie și să întrebe în ce problemă. O trebuit văru să îi spună că în problema Lăzărescu, care e din Jadani, sat ce aparține de comună. Și i s-a transmis după aia că asta nu e o temă de discuție”. „E caz închis?” Finul meu îmi tot arăta ceasul, avea o treabă în Timișoara la 9 seara. „Am vrut să văd dacă recunoaște că el o uneltit împotriva lui Lăzărescu, de l-or trimis la mănăstirea aia de unde l-o adus mort cu mașina mică nepotu-su Nicolae. Că o rămas o enigmă cine l-o dat jos pe Lăzărescu”.

„Nu-i nicio enigmă. Au apărut documente...” „Dar el nu a recunoscut?” „Nu”. „Când văd cum îl ridică toți în slăvi și eu știu cât e de porc, cu vocea aia a lui: aaa... aaa, zău că mi se strânge mâna-n pumn”. „Cam prea târziu...” „Da’ i-o fost consilier, toată lumea știe. Și el o mințit că Lăzărescu o furat banii cu care ar fi trebuit să se construiască gardul de la Catedrală. Și banii de pe calendare și de pe cărțile lui”. „Poate că a uitat lucrurile astea. Nu-i nimic. S-au găsit niște hârtii scrise de Uica. Vasile

Lăzărescu nu a trecut prin viață fără să lase chiar nimic în urmă. A făcut un memoriu în care a povestit pe îndelete cum a săvârșit Corneanu o crimă împotriva lui, care i-a fost ca un tată”. „Eu ce vă spun e autentic. Știe și un nepot de-al meu, care caută pietre la Jadani”. „La fortificație? E arheolog?” „Da, și el a vorbit cu un profesor de-al lui de la facultate și ăla i-o spus că știe tot. Că a văzut la Securitate cum dădea note și ce câinos era cu Lăzărescu”. „Așa e... Aș vrea să vorbesc cu nepotul dumneavoastră. Nu îl putem suna acum?” „Nu, că eu nu am telefon”. „Vă las numerele mele. Să mă caute el, sau chiar dumneavoastră, dacă vă amintiți sau aflați ceva despre Vasile Lăzărescu. Da' știți cum? În trap rapid!” „Cum vă cheamă?” „Mirela Radu-Lazarescu. Scriu o carte despre Uica Vasile”. I s-a luminat chipul. „Foarte bine faceți! Ca să știe toată lumea!”

— Te-ai și lăudat cu cartea? Abia i-am găsit un titlu...

— Un titlu și doi autori!... Pe drumul de întoarcere, m-am străduit să-mi amintesc ce anume citisem printre însemnările Părintelui Vasile referitor la gardul de la Catedrală, care ar fi trebuit să o înconjoare ca zidurile unei mănăstiri.

— Și de ce nu s-a mai făcut gardul?

— Nu știu cine a pus stavilă proiectului, dar Mitropolitul a scris despre faptul că Sfatul popular a trimis la un moment dat niște eroi ai muncii socialiste... ca să ia înapoi piatra adusă tot de ei în parc pentru împrejmuirea Catedralei! „Dacă ne spuneau anul trecut că nu se aprobă facerea gardului, nu ne făceam de lucru. Când am fost, în februarie, la Președintele Consiliului de Miniștri, acela, în fața noastră, a chemat la telefon Regiu-

nea Timișoara și i-a comunicat lu' cucurigu ăsta de Botezatu cum să se facă gardul și cât de înalt să fie. Cu toate acestea, iată unde am ajuns, că ne iau piatra”.

— Spuneai că tu nu-l poți auzi. Ce clar îl aud eu rostind aceste cuvinte! Mă simt tot mai aproape de Mitropolitan. Ați trecut prin Jadani la întoarcere?

— Nu. Drumul spre Jadani e perpendicular pe șoseaua Arad-Timișoara. Satul se află la vreo doi kilometri de la intersecția cu drumul spre Carani. Acolo, la răscruce, s-au făcut un han și o benzinărie. Curată curvășărie... Pe măsură ce mă apropiam de Jadani, îmi reveneau în amintire lanurile de floarea soarelui. Am coborât puțin geamul și am simțit cum pătrundea miros de semințe în mașină. „Halucinezi! În ce dată suntem azi?” „În nu știu cât august...” „Vezi, vezi...” În partea dreaptă, Caraniul meu e strident luminat, ca să se vadă de pe lună cel mai mare siloz din Europa, proprietatea unui trust german. În partea opusă, în contrast, Jadaniul Părintelui Vasile este cufundat în întunecime, de parcă tot satul a murit, nu numai neamul Lăzăronilor. Îi revăd pe toți Lăzăreștii vii, în „morminți”, așteptând preotul lângă criptă. Și pe Lucreția printre ei, într-un costum negru, imprimat cu lăcrămioare albe, ținând în mână o poșetă paralelipipedică...

— Parcă miroase a sfârșitul lumii!...

5

Dai mâna?

*

— Bunica Lucreția mi-a povestit, prima oară, despre iubirea lor într-o seară de vară, când eram foarte afectată de faptul că bunicul plecase în sat... toată lumea știa la cine. Și ea îi spălase înainte de asta picioarele într-un lighean, înjosindu-se, absentă și tăcută.

— De ce ai văzut în asta o înjosire? Pot spune că e, dimpotrivă, un gest care o înnobilează. O femeie se coboară în fața unui bărbat din iubire, sau, oricum, dintr-o prețuire adevărată.

— Eu am privit cu durere scena asta. Satul vorbea că bunicul meu o frecventeză pe una, Măriuța lu' Trofin, care nu suporta comparație cu bunica.

— Și Magdalena i-a spălat picioarele lui Iisus. Și Papa a spălat picioarele celor bolnavi de Sida. Cine nu se umilește nu poate nici să se înalțe. Află de la mine că bunica ta a fost o femeie cum rar mai găsești în zilele noastre. Îmi vine în minte proverbul nostru românesc: „Spune-mi cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești”. Numai o femeie ca ea ar fi fost în stare să-l cucerească pe Mitropolit. Iar tu, ca o nepoată ce-i ești (vreau să-ți spun, dar numai așa, în paranteză), sunt convins că ești singura care poate să îi calce pe urme. Cum scrii m-am lămurit, dar glasul tău îmi dă

foarte mult de furcă. Dintr-odată m-am și văzut un prunc, pe care tu îl țineai în poală și căruia îi cântai „nani, nani, puiul mamei...”

— Am o atitudine maternă față de toată lumea. Nu degeaba sunt dăscăliță. Și, tocmai de aceea, vreau să-ți fie clar că eu mă feresc de generalizări. Ce spui e adevărat. Nu spălatul altei persoane pe picioare mi se părea a fi o înjosire, ci, în cazul Lucreției, faptul că își spăla soțul, aplecându-se până la ligheanul în care el își pusese tălpile cu gândul de a pleca la o altă femeie. Eram supărată mai întâi pe el, pentru că îi făcea asta bunicii mele. Dar și ei îi reproșam că se complace. E cu totul altceva decât în ritualul creștin sau profan. Nu mi-a trecut niciodată prin cap ca eu să fac un asemenea gest la rândul meu. Nici măcar de Joimari, cum îi spune pe aici mării sărbători creștine, când se mai practică obiceiul de a se spăla picioarele altcuiva. (O fi întru amintirea gestului lui Iisus care, într-un exemplu de condescendență, a spălat în Joia Mare picioarele ucenicilor săi.) În privința asta, nu calc pe urmele Lucreției.

— Mie mi-ar plăcea să-mi spele cineva picioarele...

*obosit
de-atâtea rătăcirii
am venit la tine
să-mi speli picioarele
cu lacrimile umilinței tale
numai mâinile tale
îmi pot ierta păcatele
cele cu voie și cele fără de voie
numai palmele tale*

*îmi pot elibera sufletul
să se înalțe dincolo
de orice barieră fizică
acolo unde e și sufletul Tău,
Doamne!*

— E o poezie care-mi ațâță iar indignarea. Îmi aminteste tocmai de lacrimile umilinței. De condiția Lucreției, de ceea ce a făcut viața din ea...

— Te indignează... și eu care voiam să te smerești!...
Ca o semioticiană ce ești.

Să te smerești, femeie...

*Să te smerești, femeie, în palmele-mi muncite
Ce-ți cată carnea moale prin vise hăituite;
Și lasă-mi lăcomia privirilor deșarte
Să-ți deie nemurirea în raiul după moarte.*

*Ignoră-mi umilința, când banul nu-ți ajunge,
Surâde-mi printre lacrimi, când vorba te împunge;
Cuvintele pe buze, obrajii să-mi roșească,
Abia ieșit pe ușă, să-nceapă să-mi lipsească.*

*Tu iartă-mi nepăsarea, când frântă ești de trudă,
C-atunci, ingrata-mi fire, dorințele-mi asudă;
Veșmintele-ți curate mă-ndeamnă la păcate,
În dorul meu satanic le vreau neîmbrăcate.*

*Îngăduie-mi cu pruncul, la sorți să-ți tragem sânii,
Când el o să adoarmă să gust aroma pâinii.
Și uită de canoane, prefă-te desfrânată,
Din tălpi până la creștet în mine-abandonată.*

*Să te smerești, femeie, în brațele-mi muncite
Ce-ți cată carnea moale prin vise hăituite.
Îndură-te, femeie, că focul mi se stinge
Și iartă astăzi cerul că pe la tâmple-mi ninge!*

— Ei, da! Să mă smeresc, dar cum văd eu, ca semioticiană, tu vrei să mă... smintești!

— Dapicumdar! Nu? Parcă nu aș crede că vrei să fii iertată...

— Doamne, miluiește-mă!... M-a durut resemnarea și felul în care Lucreția se umilea la picioarele bunicului meu. Am întrebat-o cum de ea, o femeie atât de chibzuită și de fină, poate face asta pentru un bărbat care nu o iubește. Pe care nu l-am văzut niciodată luând-o de braț, de mână, sărutând-o măcar de sărbători sau de ziua ei. La început, părea că vrea să mă liniștească și nu știa cum. Și, dintr-o dată, parcă i-a venit o idee. Mi-a luat mâna, s-a uitat în ochii mei și mi-a surâs blajin: „Cred că ești destul de mare ca să înțelegi. Eu am iubit un singur bărbat. Nu trebuie să mă condamni, fiindcă l-am iubit din toată inima. Și-l mai iubesc și acum, deși e mort de mult”. „Pe cine?!” am întrebat-o cu afecțiune, simțindu-mă răzbunată. Avea și ea, deci, iubirea ei secretă. După un rapid calcul adolescentin, stabilisem că bunicii mei erau chit. „L-am cunoscut?” „Da.

E vorba de Vasile Lăzărescu”. „Mitropolitul?!” am țipat, simțind cum mi se strânge stomacul de stupefacție. „Cum așa? N-a fost unchiul tău?!... Nu mi-ai spus mereu că sunt nepoată de mitropolit?” „Am aflat târziu. De asta nu ne-am căsătorit până la urmă. N-a obținut dezlegarea pe care uneori Biserica o dă rudelor și s-a călugărit... Dar atât de mult l-am iubit, că n-a mai rămas loc pentru alt bărbat în inima mea”.

— Ce efect a avut asupra ta dezvăluirea ei? Ți dai seama câtă încredere a avut în tine?

— Da, am fost măgulită de încrederea ei și de faptul că mă considera destul de mare ca să-mi încredințeze taina ei de suflet, de parcă în secunda aceea aș fi crescut acolo, sub ochii ei. La început, m-am simțit jenată. Mi-a povestit imediat cum s-au cunoscut, în Cornet, și ce a însemnat pentru ei piatra de silex. Paradoxal, o ascultam cu rețineră, chiar dacă eram curioasă de cât mai multe amănunte și, nu-ți ascund, eram și mândră de ea.

— Nu pricep de ce o ascultai cu rețineră.

— Fiindcă era deja bătrână. Pe el îl știam doar din portretul de la Catedrală. Un om cu prestanță, foarte sobru, privind lumea de sus.

— Așa mi se pare și mie. Impozant, dar cred că ai fost prea dură, nu arată de parcă ar privi lumea de sus. Mai ales din câte am aflat eu până acum despre el, nu cred că a fost arrogant. Mai degrabă, am dedus din fotografie că a fost un om cu principii sănătoase, un om pe care te puteai baza, un om care nu te-ar fi trădat niciodată, ce să-ți mai spun? Mi-ar fi plăcut să am un prieten ca el. Dacă noi românii am fi avut în

zilele astea un președinte ca el,... altă făină se măcina la moara noastră!

— Cum să mi-i închipui pe amândoi tineri, fâstâciți, stângaci? Pe măsură ce o ascultam, mă linișteam totuși. Lucreția era o femeie aparte, citea mult, vorbea elegant, avea o voință de fier. Aveam impresia că iubirea pentru un bărbat ca el a înălțat-o. Fiindcă Vasile Lazarescu era ieșit din comun.

— Puțin spus, ieșit din comun. Era deasupra tuturor.

— Doar știi cu câtă admirație îl privesc, mai ales acum după ce m-am și documentat. De-aceea mi-e și greu să mi-l închipui, în momentul acela, timid, dezorientat. Mai ales după ce a realizat, privind în urma ei, că mai avea piatra aceea de silex în mână...

— Eu îl văd. Îngândurat și îndurerat...

— Îndurerat?

— Chiar supărat, în felul lui. Fiind un tânăr cu vocație preoțească, sigur că nu a avut timp de fete. Poate și renunțase deja la ideea de a avea vreo relație, preocupat fiind de carte și de cariera teologică.

— Și, deodată, s-a trezit lovit de trăsnet. După furtună. Când se credea în siguranță.

— Cam așa ceva. El, ca fiu și nepot de strănar, a crescut în biserică, lucru rar în acele vremuri.

— În familiile românești din Banat, înainte de Unirea din 1918, dar și multă vreme după aceea, religia ortodoxă era o formă de rezistență națională. Toți Lăzăronii purtau nume romane: Eftimie, Traian, Pompilie. Și toți petreceau foarte mult timp în biserică. Din familie a învățat el că un bun român trebuie să fie un bun creștin.

— Da, în cei șapte ani de acasă.

— În momentul în care a cunoscut-o pe Lucreția, era deja profesor teolog la Academia Andreiană din Sibiu, unde îl înlocuise la catedră tocmai pe ÎPS Mitropolitul Ardealului, Dr. Nicolae Bălan. Lăzărescu făcea parte dintr-o generație de teologi români reductibili.

— Și? Avea și el inimă. Care a tresărit când a văzut-o pe Lucreția.

— Mi-a pomenit și de asta. Atunci când Vasile i-a spus prima oară, în aceeași duminică: „Știi că îmi ești dragă?”, ea a încuviințat: „Am știut din prima clipă. De când ați tresărit?”. „Când am tresărit?!”. „Atunci când m-ați văzut și v-ați întors să vă încheiați cămașa”. „Ai văzut tu că am tresărit?!”

— Atât de deschis ți-a vorbit? Și-atunci de ce ai simțit jena aceea?

— Văzând-o plină de riduri,... mi se părea că la vârsta ei nu se cădea să-mi mărturisească mie lucruri atât de intime. Poate că a făcut-o și pentru ca să nu le aud din altă parte. Parcă era necuviincios să o și ascult. Bunica îmi povestea despre prima și marea ei dragoste! Mi-am amintit de cum mă jenam de lume când o vedeam mângâindu-i lui Uica tabloul din Catedrală. Se ducea în fața zidului de la intrare, pe care abia se deslușea un chip sub negrul de la fumul lumânărilor, și îl atingea cu mâna, înălțându-se pe vârfuri cât de mult putea, ca și cum el însuși era acolo, în carne și oase, și se cerea mângâiat. Mi-era rușine că făcea gestul acela pe un zid. Acum îmi dau seama că nici răceala unui zid, nici faptul că el nu mai era de mult printre cei vii n-o putea opri să-l mângâie. Nu pot să judec iubirea ei. O

să-i aprind Mitropolitului câte o lumânare, din când în când.

— I-ai pus azi o lumânare la mormânt, așa cum am vorbit?

— Nu. Era încuiată ușa biroului administrativ. Fără aprobare nu puteam să-i vizitez mormântul. Nu au program cu publicul decât dimineața și seara, câte o oră. În timpul slujbelor. I-am aprins o lumânare în spațiul amenajat pentru asta, foarte aproape de portretul lui. Se aprind lumânări laolaltă pentru morți și vii. Ceea ce mie îmi place. Știu că tu ești pentru demarcare – morții cu morții și viii cu viile, dar eu nu. În felul meu, am și vorbit cu el. O să mă duc mai des.

— Să îi fotografiezi neapărat nișa. Te rog.

— Îți promit că voi face tot posibilul. Numai să îmi dea voie.

— Și să îi aprinzi acolo, la capul lui, o lumânare. Ceri voie, că așa e creștinește. Dar de ce să ceri... și cui să ceri permisiunea de a vedea un mormânt?! Gândește-te că o faci în numele Lucreției.

— Cum în numele Lucreției? Ea a murit de 21 de ani.

— Atunci în numele mamei tale, care n-a mai ieșit din casă de la moartea soțului ei și a tatălui tău.

— Mai degrabă, în numele adevărului despre Mitropolit...

— Oare a mai iubit-o pe Lucreția și după ce n-a avut aprobarea familiei, a clericilor, după ce i-au refuzat dispensa, adică nu i-au dat dezlegarea?

— În orice caz, nu a uitat-o. I-a salvat de două ori viața, implicându-se intens.

— Să-ți spun de ce cred eu că a iubit-o doar platonice. Fiindcă era un om cu principii severe.

— Era un om foarte sever și cu ceilalți. Mai ales cu popii.

— Și dacă îi cerea Patriarhul să plece în chilia lui Daniil Sihastru, sunt sigur că se ducea și acolo.

— Chiar acum am primit un telefon de la un preot care spunea că pentru el Vasile Lăzărescu este unul dintre puținii titani ai Bisericii românești.

— De asta sunt și eu convins. Numai cât m-am uitat la fotografia lui și mi-am dat seama cu cine am de-a face.

— Tu știi că șapte ani încheiați a fost un rebel care-și căuta libertatea de a se căsători cu Lucreția?

— Șapte ani? Unde scrie asta?

— Din 1921 până în 1928. El, omul cu principii severe, și-a dat demisia în cursul anului universitar de la Academia Andreiană din Sibiu, unde a făcut o impresie extraordinară, de la început de carieră, din cauză că mitropolitul Nicolae Bălan i-a respins și a doua oară cererea de dezlegare. A venit la Oradea, la Academia Teologică de pe lângă Episcopia de aici.

— De unde știi asta?

— Din documente inedite. Cred că sunt omul care știe cele mai multe lucruri despre Vasile Lăzărescu. Și tu ești al doilea. Pentru cei de la Oradea era... achiziția veacului. Luminatul episcop ortodox Roman Ciorogariu și-a pus toate speranțele în el. Iar rugămintea lui Lăzărescu era una singură: dezlegarea de a se căsători cu Lucreția. O vreme am crezut că preoții care îi refuzau dispensa erau rău-voiatori. Însă motivul era altul. Ierarhii ardeleni se înțeleseseră

între ei să-i facă intrarea lui Lăzărescu în cler, ca preot celib sau călugăr. Aveau nevoie de el în funcțiile de mare răspundere din Biserica ortodoxă românească.

— Asta cu înțelesul de unde ai prins-o?

— Mitropolitul Ardealului și episcopul Oradiei erau în corespondență. Există documente olografe.

— Deci, au văzut în el un arhanghel al ortodoxismului în acea parte de țară.

— L-au văzut capabil de o operă duhovnicească de care românii de aici aveau mare nevoie. Și Lăzărescu era credincios, așadar bun român; ager, bine instruit și plin de energie. Îi cunoșteau potențialul. Scrisese deja o teză de doctorat foarte valoroasă pentru ortodoxism: *Prin ce ne deosebim?*

— Prin ce ne deosebim? Hoții mici la pușcărie, iar cei mari la vlădicie...

— Cam așa e și astăzi. Ai vreo îndoială?

— Părintele Vasile nu putea fi hoț. Era prea deștept pentru a se gândi la asta. El avea alte planuri.

— Cei ce l-au lucrat, cu o astfel de acuzație l-au dărâmat. L-au învinuit de fraude financiare. Care n-au fost dovedite de nimeni nici până azi. Nici de Tribunalul civil, a cărui sentință a rămas definitivă. Nici de Sinodul comunist. În memoria celor care contează, nu Lazarescu e hoțul de la Mitropolia Banatului, ci Corneanu. Oamenii vremii și cei ce au citit în ultimii ani adevărata istorie a românilor știu care era linia lui Dej: disprețul față de intelectuali îl făcea să îi nimicească, lovindu-i unde îi dureau mai tare: în onora lor. Lăzărescu nu este o excepție.

— Nu au putut merge prea departe cu condamnarea lui nici comuniștii lui Dej. Lăzărescu a murit, într-adevăr, ca simplu mucenic, dar cu rang de mitropolit. Sigur că nu mai avea ce să facă cu acesta fără mitropolie.

— L-au înlăturat de la conducerea Mitropoliei Banatului, pentru ca să-și pună omul lor în acel loc strategic: la graniță, în orașul cu cele mai multe centre eparhiale, unde activitatea religioasă trebuia redusă drastic și rapid.

— Altfel, îl apreciau până și securiștii. Sunt foarte multe note la CNSAS în care informatorii fac, pur și simplu, apologia lui Lăzărescu. Mitropolitul avea charismă și atâtea merite în carieră, încât își impresiona dușmanii fără prea mult efort.

— Poate că vulnerabilitatea lui Vasile Lăzărescu venea din faptul că era prea temperamental. Impulsiv, tuna și fulgera la nervi. Apoi ierta. Revenea la iubire. Nu putea fi rânchiunos. Și parșivii care l-au săpat au speculat cât au putut răbufnelile lui trecătoare, considerându-le acte de violență.

— Da. Mai ales Corneanu.

— Îi săruta dreapta. I-o mai și lungea...

— O lungea?

— Eu n-am văzut un lingușitor mai mare...

— Un fariseu. Care a călcat peste cadavre.

— L-a turnat la Securitate din 1949 până prin 1964, când s-a convins că Lăzărescu nu mai are nicio vlagă și nicio susținere. L-a făcut de răs. Mai erau trei mitropoliți în retragere la Cernica: Efrem, Nifon și Tit Simedrea. Însă aceia erau considerați eroi, pentru că erau acuzați politic. Părintele Vasile fusese învinuit de hoție de bani de către „cel mai prolific și mai longeviv turnător al Securității”.

Tu mi-ai dat citatul acesta din „ziare.online”, nu e aprecierea mea.

— Ai văzut și tu cum din zvonuri și din minciuni bine dirijate, Corneanu a reușit să îl osândească pe baza celei mai dezonorante acuzații. Mă tot întreb de ce o fi făcut asta. Nu găsesc o explicație pentru atâta ură. Va trebui să te duci în audiență la el.

— De vreo patru ani nu l-am văzut. N-aș vrea să-l mai văd vreodată. Sunt subiectivă, firește, fiindcă a făcut tot ce-a putut nu doar ca să-i ia locul lui Lăzărescu, ci și ca să-l facă de râsul lumii. Eu știu că și preoții sunt oameni, că au și ei căderile lor. Numai că toate au o limită. Dincolo de care trebuie să vină scadența. Lăzărescu a devenit tot mai singur la Cernica și fiindcă îi era rușine de cum era privit de ceilalți, care aflaseră din circulare că el a făcut lucruri detestabile. Toți se minunau de Mitropolitul Vasile că nu era așa cum auziseră, adică hoț, bețivan, curvar. Cum nu fusese niciodată, de fapt.

— Nu înțeleg cum de nu l-a făcut praf pe Corneanu când era încă puternic. A putut fi necruțător cu el când a aflat că e agent securist și l-a dat afară, pe bună dreptate, în 1956. Cum de a mai putut vorbi cu el după aceea?

— La cât era de implicat afectiv în relația cu Părintele Nicolae, nu putea fi multă vreme supărat pe el. Câte nu le iertăm copiilor noștri? Probabil că i s-a făcut dor de fostul fiu adoptiv.

— L-a chemat înapoi?

— Nu chiar, dar la o Adunare eparhială de la Sibiu, a stat de vorbă cu el. Nu-i purta ranchiună. Voia să știe ce mai face, care sunt noutățile pe acolo. Iar turnătorul asta

urmărea. Să se apropie din nou de Lăzărescu, ca să aibă ce raporta la Securitate. Nu cumva să iasă din vizorul lor. Că doar ținta foarte sus...

— Ținta cu toată artileria... să fie uns mitropolit înainte de 40 de ani! Trebuie să te întâlnești cu el și să înregistrezi cu un reportofon tot ce îți va spune.

— M-am rugat de tine de nenumărate ori să nu mă trimiți la Corneanu. Cum nu te-am convins, mă dau bătută. Mă înham și la asta.

— Nu știi de ce, dar, dacă nu te-ai duce, ar fi ca și cum am fugi de el.

— Dacă ar trebui să fac o înregistrare, pe care ar urma să ți-o trimit, aș fi foarte încordată, iar el și-ar da seama. E vulpoi bătrân. (Sau copoi? Ori doar cotoi bătrân? Nu mi-e frică de un cotoi bătrân, ha, ha...)

— Atunci nu-l înregistra. Caută doar să ții minte cât mai multe. Cred că sunt și eu naiv ca Vasile, sperând că poate se va căi în fața ta.

— N-am nicio considerație pentru el, fiindcă știu cum a ajuns mitropolit. Și, fie vorba între noi, nici n-a făcut mare brânză. Măcar dacă s-ar fi astâmpărat între timp. Dar ai văzut că a continuat în... aceleași note.

— Deci, te așteaptă cu bucurie.

— Presupun că da.

— Nu bănuiește nimic. Că va fi tras pe... sfoară.

— Știi de ce mi-e teamă? Că n-o să-l pot întreba ce aș vrea să aflu.

— Te vei orienta la locul faptei. Când va aluneca discuția în zona de început a ortodoxismului din Timișoara, va trebui să-ți vorbească și despre înaintașul său. Și atunci a-

taci frontal, cu zâmbetul pe buze. Imposibil să nu-ți ciugulească din palmă.

— Înainte nu-l puteam suferi, aveam vaga bănuială că este implicat în debarcarea lui Lăzărescu.

— Acum ai certitudinea.

— A fost o pacoste pentru familia mea. Când în Moldova nu mai aveau din ce trăi, când soțul ei era deținut politic și fetele date afară de la școală, Lucreția știa că mai are o șansă, dacă ajunge cumva la Părintele Vasile. Și așa s-a întâmplat. Cunoscuții au ajutat-o să își cumpere un bilet de tren, l-a găsit la Catedrală, în 1956, chiar când era în conflict cu Nicolae Corneanu. El a ajutat-o, a adus-o acasă, s-a ocupat de fete. Când a aflat însă că Părintele Vasile a fost dus la Cernica și că în locul lui s-a înscăunat Corneanu, de care știa ce apucase să îi spună Mitropolitul, Lucreția a pierdut orice speranță. Pe mine nu mă interesează până unde a mers intimitatea bunicii mele cu Mitropolitul: au fost oameni care s-au iubit toată viața, cum s-a putut și cum au crezut de cuviință. Am văzut doar cum ea l-a iubit după moarte. Sub surâsul ei calin, în ochii ei castanii și în vocea-i blândă deslușeam o uriașă tristețe, niște umbre negre, care mi-au stârnit de la o vârstă fragedă o mare îngrijorare. Ce să mai vorbesc de vizitele la morminți, la criptă, când o auzeam cum plânge? Am crescut timorată, cu gândul că „e ceva cu bunica”. Am aflat foarte târziu ce era. Și din ce cauză. Abia de curând știu cine a fost capul răutăților pentru ceea ce i s-a întâmplat lui Vasile Lăzărescu, despre care scrie în Wikipedia că a murit la Cernica „în condiții neelucidate”.

— Dacă nu a fost omorât cu sânge rece, atunci a fost lăsat să moară, nepermițându-i-se niciun tratament medical de specialitate. Bunul samaritean n-a trecut pe la Cernica. Părintelui Vasile i s-a prescris, totuși, în cele din urmă, un medicament care să-i grăbească sfârșitul. În vremea asta, tânărul mitropolit, care nu împlinise încă 40 de ani, Nicolae Corneanu, le vorbea enoriașilor despre iubirea lui Dumnezeu pentru... „creaturile” Sale! Și lăuda conducătorii noului regim popular și democratic...

— Cruntă ironie!...

— Îmi fac cruce. Mare, de stejar.

— Și eu, dar cu limba, în cerul gurii, că scriu cu amândouă mâinile.

— Mă deplasez zilnic cu autobuzul. Avem autobuze moderne, Mercedes. Cu astea am rămas de pe urma fostului primar Sechelariu. Dar și biletul e cel mai scump din Românică. Mama lui, fostă taxatoare la Transportul Public Urban, este patroana.

— Obrazul subțire... cu cheltuială se ține.

— Dapicumdarnu! Chelului tichie de mărgăritar îi trebuie!

— Doar nu vrei cu rata...

— „Uite, mamă, trece rata!/ Imediat vine și tata”. Știi ce mă intrigă la românașii noștri? Când ajunge autobuzul în dreptul vreunei biserici, cei mai mulți își fac cruce. Vreo 5 minute în continuu. Urmează altă biserică, ori chiar catedrala. Și iarăși cruce după cruce. Unii mai bolborosesc și câte-o rugăciune. Eu îmi fac cruce cu limba, la fel ca tine. Așa mi-a spus mama: „Dragu’ mamii, nu trebui’ sî ti arăt’ lumii cî crezi în Dumnezău, arată-I numa’ Lui!”

— Așa-mi spunea și bunica Lucreția. Să nu fac de ochii lumii niciun gest de proslăvire. Să-l port pe Dumnezeu în inimă. Ca pe orice ființă pe care o iubesc.

— Să-ți povestesc o scenă. Mă aflam într-unul din autobuzele Mercedes. La câțiva pași de mine era un preot. Ținea în mână câteva bilete. Așa cum ține o femeie un buchet de flori. Avea capul descoperit, purta barbă... Mi-a stârnit curiozitatea: ce face el cu atâtea bilete în mână? Vine controlul! „Vă rugăm să prezentați biletele și abonamentele dumneavoastră!” Popa se repede la aparatul de taxat să-și composteze biletul... dar băieții (că erau doi, așa lucrează, în echipă) au început să râdă. „Aleluia, părinte, că am blocat aparatul! Dacă și matale ca preot... ce să le mai cerem la amărății di români?!” M-am simțit ca un rahat... Mi-a fost rușine mie de rușinea lui...

— Ei vezi, tocmai de asta mi se pare cel mai rușinos lucru posibil faptul că popii au fost turnători, încalcând nu doar taina spovedaniei, ci și regulile bunei cuviințe, pe care cei neduși la biserică o învață din familie, din școală, de pe la vecini. Dar cei duși la biserică, ce scuze mai pot avea?...

— Stă bine scris: „Să nu faci ce face popa!” Mulți dintre ei sunt un exemplu viu și grăitor pentru cum nu ar trebui să facem!

— Mulți, dar nu toți. În cazul celui cu biletele – furțișag pe față. Îi poți găsi o scuză? Și câte găinării din astea nu fac alții pe din dos! Ca preotul de la Penitenciarul din Bacău, care le ducea deținuților telefoane mobile, luând 2-300 de lei taxă pentru fiecare celular. M-am contrazis pe tema asta cu o colegă habotnică. Eu susțineam că ei sunt preoți oriunde, și în pat, și tot timpul. Ea, dimpotrivă. Că

pot fi curvari, hoți, trădători, atunci când își îmbracă veșmintele și slujesc în Biserică au har... Asta e deja piesă de teatru, dacă nu bal mascat!

— Curat bal mascat, coani Fănicî! Mi-am adus aminte de nașa mea, Agripina. A lucrat la pușcărie, militărească, acum e pensionară. Nu ai tu salariu cât are ea pensie! 30 de bastoane! A ieșit la 55 de ani. Și nici măcar nu are doctoratul!... Să fie sănătoasă! Sărut mâna, nănașă! Trece nașa pe lângă comandantul Ciurel, un oltean chipeș și isteț, și, în loc să-l salute militărește cu palma la caschetă,... își face cruce! Se oprește comandantul și o întreabă: „Agripină, tu l-ai văzut cumva pe dracu?”

— Am pățit-o și eu, pe la 20 de ani. Eram în uniformă militară, în bocanci, cu centura... desfăcută, cu boneta cu stema în mână și... visam la vreo 35 de grade Celsius. În fața mea, doi ofițeri, cu priviri ucigătoare. „Ups, bună ziua!” „Poftim??? Așa se salută un ofițer? Din ce unitate faci parte?” „Nu știu, să trăiți!...” Și-am dat-o așa, din boacăna în boacăna, până s-au convins ăia că n-au cu cine. Nici nu s-au mai mirat când le-am spus „La revedere!” Cu preoții, la fel pățesc. Uit să-i salut cu „Doamne ajută!” sau cu „Hristos a Înviat!” Unii mă scuză, alții mă admonestează...

— Mai ales că nu le pupi mâna, pardon!

— Știi cum? Mă pun la punct, rostind cu ton acuzator și încruntați, fie „Doamne ajută!”, fie „Hristos a Înviat!”, de parcă ar uita ce înseamnă, atenți numai la faptul că nu știu eu rânduiala bisericească... Și-atunci, îmi amintesc cum la noi în Carani era un preot catolic bătrân, foarte calm și omenos, împăcat cu viața. Și o vecină în vârstă,

doamna Herman, mama unui ceferist care ne făcea rost de bilete la mare, s-a dus să se spovedească. Biserica era lipită de școală. Noi eram în pauză. Și numai ce-l vedem pe preot că fugărește baba: „Curva dracului, curva dracului!” striga cu năduf după dânsa...

— Sărmana, recunoscuse tot ce făcuse în viața ei... Și nu s-au împiedicatără?

— Nu știu, că învățătoarea ne-a băgat imediat în clasă. Corneanu nu numai că nu are pretenția să i se pupe mâna, dar nici nu permite. Și mă salută cu „Sărut mâna!” De fapt, ne spunem „Sărut mâna!” Am crezut că se teme să nu ia microbi de pe la enoriașe. Dar, când am fost la Înaltul ultima oară, cu șeful de catedră, acesta, în haine preotești, s-a aplecat să îi sărute mâna. Mitropolitul și-a retras-o imediat, întinzându-i în locul mâinii obrazul. „Vezi că te-am lăsat?” a râs, primindu-i sărutul pe amândoi obraji.

— Un sărut ca între iude...

— Asta chiar e o răutate, George! *No comment!*

— Uite că e ora 5 dimineața și tot scriem. La televizor e Dan Diaconescu în emisiunea lui de tot rahatul. Are invitat pe un profesor doctor în chimie, Nicolae Toma. Pe asta l-a părăsit nevasta și spune că Securitatea vrea să-l lichideze. Îndeamnă națiunea, adică pe prostovani, să-l voteze pe măscăriciul de Elodii! Mi se face greață. Telespectatorii îi trimit mesaje de încurajare, cică are numele cu - *escu* și e musai să fie președinte. Eu tocmai de asta râd. Toți președinții noștri au avut pe - *escu* la coadă. Și?

*E un blestem sufixul - escu
(Deși-l iubesc pe Eminescu)*

*E bun la toți, spun printre dinți,
Dar nu e bun la... președinți!*

— E bun și la Vasile Lăzărescu!

— Ar fi fost... deși el se chema Lazăr! Și nici Eminovici nu a fost cu - *escu*!

— În schimb, „candindatul”, la care mă mir, sincer, că te uiți... are de-a face și cu - *escu* și cu biserica: e *diacon* cu - *escu* la coadă... O țără de om. L-a aruncat odată un timișorean în pubelă. Păcat că nu se lua gunoiul la ora aia!

— Pentru acel gunoi trebuiau chemați vindanjorii! Pe mine nu mă mai miră Diaconescu, ci profesorul doctor! Că e una să fii prost fără școală și alta e să fii prost cu doctorat...

— Ei, și Elena Ceaușescu era doctor în chimie. Unii copiază doctoratele, alții le cumpără și, mai puțini, ce-i drept, le primesc cadou. Un doctor, ca și un preot, trebuie să se și comporte ca atare!

— Aleluia!

— *Noblesse oblige!*

— Pe mine nu, că așa m-am născut, George din Podoleni. Catrenul cu președinții e publicat în cartea *Romeo și Julieta la Mizil*.

— E valabil, mai ales acum, că nu vom mai avea președinte cu - *escu*... Iohannis, Ponta, Udrea.

— Tăriceanu... Aferim, Doamne, măcar să ne scapi de - *escu*! Ori e mai bine *bogdaproste*?

— Nu-i mai bine, că precis... avea dreptate Bunu John, ca toți bătrânii nației: „Mai rău să nu fie!”

— Dacă o să fie tot așa, eu unul... mi-o tai primprejur și o dau la rațe! Ai auzit ce spune la TV?

— Nu, nu mă uit la televizor. În general, nu-mi place să mă enervez. Îmi spui tu?

— Elena Udrea, aflată în campanie prezidențială, pe unde a înțârcat mutul iapa, și-a cumpărat de la alimentară pâine și salam... Eu cred că și-a luat cârnații de Pleșcoi!

— Ca Maricica de la Ieși: „Îi ghini tari la oraș: pâni, saleam!”

— Așh Ali Salam Darnam!

*

— Oare, când au trecut piatra aceea udă din mâna lui în mâna ei și li s-au întâlnit degetele, au simțit că e o atingere pentru o viață întreagă?

— Vasile a rămas locului tocmai pentru că nu înțelegea ce i se întâmplă.

— Și n-a putut să nu se ducă în duminica aceea la horă. Știa că ea e acolo și își dorea să o întâlnească iar, cât mai repede. Crezi că o iubea deja?

— Poate că i-a plăcut mult, era atras într-un fel aparte de ea, era și foarte curios. Dar, ca să poți spune că iubești, mai trebuie să umbli pe la niște roțițe.

— Atunci, era doar curiozitatea de a vedea mai mult, de a se vedea cum reacționează el trupește, sufletește, în preajma ei.

— Desigur că atracția era cu atât mai mare cu cât Lucreția era foarte tânără, curată și isteată.

— Și emancipată. Dezinvoltă. Asta l-a surprins. Iar ea îl aștepta. Știa că va veni să o caute.

— Ce ți-a spus Lucreția despre horă?

— Că ea juca deja cu tinerii de seama ei, când l-a zărit în fața bisericii. A fost atât de emoționată, încât l-a proiectat cu ochii minții pe zidul bisericii din Jadani. Într-o

clipă, Vasile a venit lângă ea și a întrebat-o: „Dai mâna?”
Lucreția asta aștepta, deci i-a răspuns fără să clipească:
„Dau mâna!”

— Trebuia să se ducă după ea. E și asta un soi de rut.
Așa se poartă întotdeauna un bărbat care își dorește cu adevărat o femeie.

— Prima femeie, vrei să spui. Cred că în cazul lor era vorba de iubirea aceea împărțită, pe care nimic nu o dăreamă, nici moartea.

— Pentru o asemenea iubire Dumnezeu trebuie să pună în mișcare tot Universul.

— Și chiar o face. În povestea lor sunt scene „înseminate”.

— E firesc să fie așa. Nu erau ca toți ceilalți. Toate aceste mari iubiri s-au terminat tragic.

— Au luat tot ce-au putut din ceea ce le-a îngăduit Dumnezeu.

— Vasile s-a lăsat dus de primul impuls. Admiți că și omul e un animal? Admiți?

— N-am știut niciodată ce e în mintea și în trupul și în sufletul unui bărbat în asemenea momente.

— Discutăm aspectul biologic. Ai observat că, în timpul rutului, căprioarele fug după o scurtă giugiuleală, adică tatonare? Fug și, mai ales, caprele negre se urcă pe cel mai înalt vârf... ca să le urmeze doar masculul cel mai viril.

— Ia să văd cine-i în stare!

— Dacă masculul nu e în stare și cedează, căprioara nu se întoarce la el.

— Mândrie feminină, ce mai!

— Asta au în gene femelele. E mișcarea pe care a făcut-o Creatorul ca să poată perpetua specia!

— Unele femei nu numai că stau, dar se mai și împiedică.

— Da, și tot o fac pe mironosițele, tot mai simulează o fugă.

— Am reținut ideea cu fuga. Așadar, Lucreția a fugit din Cornet la horă... ca să fie prinsă... El a ajuns-o din urmă și a întrebat-o: „Dai mâna?” Tu realizezi unde bate cererea asta?

— Adică vrei să fii a mea pentru toată viața, la bine și la greu?

— Ea îi răspunde imediat, cu aceeași îndrăzneală ca în Cornet: „Dau mâna!”, în timp ce dansează amândoi în aceeași horă. Aparent e doar un joc. În subsidiar, e o logodnă.

— E un mod frumos de a-ți alege partenerul de viață. Numai că nici nu știu dacă ne alegem, ci poate, pur și simplu, ne găsim.

— În timp ce îi strângea tot mai tare mâna în horă, Vasile i-a smuls cu delicatețe și batista din sân. „Astăzi ești numai a mea!” i-a șoptit, înainte de a-i săruta batista. O batistă brodată de ea, pe îndelete, căci avusese timp un an întreg, de când doliul după mama ei o ținuse departe de dans, să o tot dichisească. „De azi ești numai a mea!” insistă el, iar ea chicoti, zglobie, și îl privi cu subînțelesuri. El se simți încurajat de privirea ei. „Nu ți-e teamă de mine?” „Nu. Știu că sunteți un om bun”. „De unde știi tu atâtea, Lucreție? A-ha, uitasem. Chiar ești o micuță vrăjitoare! Probabil ai ghicit și că vreau să te sărut”. Ea își

aplecă fruntea docilă. „Nu așa”, îi șopti el. „Așteaptă să plecăm de aici”.

— Abia aștepta să o sărute pe fecioara Lucreția.

— Nesărutatele ei buze...

— Cred că a sărutat-o numai pe obraz în prima zi.

— O, pentru atâta lucru nu trebuia să-i fure batista.

— Ce obicei e ăsta cu furatul batistei?

— Unul de natură erotică. Băiatul lăsat de fată să-i strecoare mâna, până acolo unde ea își ascundea între sâni batista, nu numai că rămânea cu batista furată, ci avea și dreptul de a o săruta pe fosta stăpână...

— Pe fosta stăpână? Deci, batista rămânea la băiat...

— ... o săptămână întreagă, adică până la următoarea horă. Da, rămânea la băiat, însă își pierdea valabilitatea după o săptămână.

— Adică, dacă nu se căsătoreau, ... în duminica următoare: „Dă-mi batista, Desdemona, dă-mi batista!” Cam perisabilă batista.

— „Cum să ți-o dau, Othello?... Ce-a fost, a fost! Uită și hai să ne mai dăm o șansă! Am o batistă... aproape de inima mea... Fură-mi-o!”

— Ha! Desdemona... „mai nu vrea, mai se lasă...” „Și de ce mă rog trebuie să ți-o fur? Dă-mi-o tu cu mâna ta, să nu spui că-i vina mea...”

— Na, na, na! Batista se fura, bărbatul trebuia să fie în stare de asta... Dacă Othello era din Jadani, n-o ucidea și, mai ales, nu se sinucidea... dintr-o batistă! El și Desdemona o luau de la-nceput. Că tot timpul urma o altă horă, altă batistă... și alt furt...

— Dapicumdarnu, că numai de furat aud în țara asta!

— Știi cum se zice la noi? „Să nu fuji nișiodată după vrun trâmvai ori după vro muiere. Că vinie altul, vinie alta...” „Da’ dacă muierea aia nu-i baș la fiul ge faină?” „Îi tăt aia, tăce-s la fiul, nu ce cieme!... Îmbată-ce numa’ binie ș-ai să viedzi că tăce-s la fiul!”

— Nu este adevărat. Nicio femeie nu seamănă una cu alta... Baș! De-oi bea o lună! Ba câte una nu este chiar o „oarecare”...

— Aici chiar nu pot să te contrazic...

— Și zi, Vasile mi-a sărutat-o pi Lucreția, pi luminî și di fați cu tăti lumili?

— Departe de ochii lumii, pe o uliță lăturalnică, pe înserate...

— Ai dansat și tu cu batista în sân?

— Nu, Lucreția era din Jadani, eu m-am născut și am crescut în Carani.

— Și nu era la fel?

— La Jadani, sat vechi, predominau românii cu obiceiurile lor. La Carani, sat nou, de colonizatori, aduși inițial, în secolul al XVIII-lea, din Alsacia și Lorena, apoi de prin Austria, românii erau marginalizați. Strada pe care locuiau, la periferie, câteva familii de români, printre care și noi, se numea „Țigoiner Cas”. Românii nu aveau nici biserică, darmite horă! La noi se făceau baluri la căminul cultural duminica. Și se dansau valsuri, în perechi. Bunicu era director de cămin cultural, descuia și încuia sala de dans și era încântat de ce vedea: „Măi, cum știu nemții să se distreze!” Eu n-am mai apucat nici balurile lor.

— Vasile și Lucreția au plecat repede de la horă?!

— Foarte repede. Și prin asta au dat de bănuț. S-au deconspirat.

— Nu mai aveau ei ochi de alții.

— Însă alții abia așteptau o astfel de noutate, ca să aibă ce bârfi. Au spus și ce-au văzut, și ce și-au închipuit.

— Cam ce?

— „Că s-o dus Cheța lu' Iepta după unu ge-o samă cu tac-su”.

— Știi cum se spune: „Să fugă fata mare de focul de iubit!”

— La Lucreția a fost invers. Ea a fugit la focul de iubit. Căci îl vedea pe Vasile perfect. Cu ochi de îndrăgostită. Am avut o colegă de facultate care s-a îndrăgostit de un student negru de la Medicină. Și seara prietenul ei o aștepta să iasă de la cursuri. Într-o seară de iarnă, profesorul cu care aveam curs de Gramatică s-a uitat pe fereastră, să vadă cum ninge, și l-a zărit pe studentul sudanez așteptând-o. „Luiza, ia du-te tu repejor, că te așteaptă prima statuie albă a unui negru!” Toată lumea a râs de poantă, ea a roșit, sfioasă ca la douăzeci de ani, și a fugit. A doua zi mi-a spus: „Mă crezi că eu în secunda aceea mi-am dat seama că e negru? N-am văzut până atunci”. Și am crezut-o.

— La mine în Bacău prin anii '80 existau mulți studenți negri, sau de culoare – cum se mai spune, care învățau limba română, apoi plecau la Iași, Cluj, București să facă alte facultăți, în special medicina. Eram într-un autobuz din ăla comunist, cu burduf la mijloc. Suntem în mileniul 3 și nici această problemă a transportului de călători

nu este rezolvată. Dar ce avem noi rezolvat? Bine că nici pe lună nu se mai zboară!... că s-au prins oamenii că prima aselenizare a fost filmată într-un deșert. Ha! Undeva prin spatele autobuzului cu pricina câțiva tinerei se hârjoneau. Taxatoarea, limbută, ca mai toate ta-xatoarele, strigă la ei: „Uăi, voi acolo, în fund, aveți bileți, uăi?” „N-avem, tanti, dar li băgăm imediat!”

— Când am fost la olimpiada de limba română la Botoșani, tot prin anii '80, am văzut în fereastra unei case anunțul: „Avem cameră de închiriat. În fund la baba”.

— Hi, hi, hi!... S-a enervat tanti și s-a dus la băieții șeia, că era o zdrahoancă de muiere. „Biletii, uăi!” „N-avem”. „Buletini aveți?” „Nu avem”. „Da' șe-aveți voi?” „Avem abonamenti, doamnă!”

S-o întors bolborosind la cașcarabeta ei, băgându-i în tăti bortili mămicuțâlor cari „i-o” fâtat. „Boii draculu'! „Boul tot bou moari!” Un negru, aflat în apropierea ei a întrebat-o: „Boy? Ce înseamnă boy? Baieti?” Asta se uită la el și zice mai mult ca pentru sine: „Tu și dracu mai vrei, uăi, Scaraoțchi?” Dar negrul ăla nu s-a lăsat. „Boy, baieti... dar bou?” „Uăi, tu știi și-i așeia vaci? Aia cari fași... *Muuu!* Șî dă lapti, șî fatî ghițai! *Muuuuu!*”, face taxatoarea de au început să râdă mai toți, aprobând prin asta că i-ar fi stat mai bine în această poziție de rumegătoare. „Vaca, da, *muuu!*”, îi răspunde și negrul pe același ton. „Boul îi așeala cari sî suie pi vaci!” – îi explică plină de importanță taxatoarea. „Aaaa!”, face negrul... „e barbatul vacii!” „Ai vazut, uăi, cî te-ai prins!” Mă uit la negrul ăla și-mi devine dintr-o dată foarte simpatic. Și-i spun, făcându-i cu ochiul: „Boul este, într-adevăr, barbatul vacii, îi

aduce salariul acasă. Dar, o precizare importantă, nu el se suie pe vacă,... ci taurul! „Taurul?” „Da”. „O-le!”

— Ai proprietatea termenilor, chițibușarule... Hai înapoi în Banat, în anul de grație 1921! Nu se spune degeaba că dragostea e oarbă. Lucreția era fascinată de Vasile. De statura lui, de ținută, de frumusețea lui, de tot ce-i spunea, de ceea ce simțea când o atingea deja pe furiș... În amalgamul acela de emoții, nu vedea ea diferența de vârstă dintre ei.

— Sigur că pe ea o atrăgea seriozitatea lui. Și avea nevoie de ocrotire. Își pierduse mama, de tatăl ei nu se putea apropia. Se atașase de fratele ei mai mare, Pompilie, din aceeași pricină. Tocmai faptul că Vasile era mai în vârstă cu mult față de ea... îi dădea un sentiment de siguranță și de protecție. Asta le farmecă pe femei.

*

— Îmi plac horele bănățene. Mai ales graiul bănățenilor. Cum era în Jadani pe timpul lor?

— În Jadani se cânta la vioară. Aveau un foarte bun profesor de muzică la școală. De la el a învățat și Vasile să cânte. Violoniștii de la horă erau din Jadani.

— Nu violoniștii, că nu erau maștri, ci doar niște lăutari. Spune-le vioriști!

— Cât poți să fii de atent la detalii!

— Dapicumdarnu!

— Din comunele românești dimprejur, de la Murani, de la Seceani sau de la Satchinez, erau aduși cei cu acordeonul și cu taragoata, cum i se zice prin părțile astea.

— Și lumea venea la horă. Că doar nu era ca în Humuleștii lui Creangă: „Unde-i bine nu-i de mine, unde-i rău – hop și eu”. De fapt, altă distracție nici nu cred că aveau. Muzică și dans. Eventual și beuturică. După cocoșeala de la munca istovitoare a câmpului, urma gimnastica dansului.

— Cei cu poftă și putere de joc, da. Pe plațul din fața bisericii se încingea hora. Cei necăsătoriți făceau cerc în jurul celor căsătoriți, care, de fapt, jucau în perechi.

— Doi pași la stânga, doi la dreapta, uite-așa sî jeoacă fataaaa!

— Da, la început lent, privindu-se zâmbind în ochi. Apoi tot mai aprig, mai aproape. Până se învârtteau de mama focului. Așa-i jocul în Banat. La un moment dat, abia te mai poți sprijini într-un picior și tot pământul și tot cerul se învârt cu tine, trec ca niște linii pe lângă tine, pe sub picioarele tale. Până nici nu mai vezi nimic. Te lași în jos și te înalți, după cum îți simți mâna partenerului rotindu-se pe talia ta și te ții cât mai strâns de umerii lui, de ajungi să nu mai știi cine de cine se ține mai disperat să nu cadă și să se facă praf și pulbere în viteza aceea amețitoare, pe care ți-o impune muzica... Tot sângele ți se ridică în obraji și ți se usucă gâtlejul de la atâta febră.

— „Ai intrat în horă, trebuie să joci”. Ai jucat și matali în hori?...

— Numai la nunți. Și fără să respect scenografia locală, plină de figuri, ci recomandarea cuiva de a dansa astfel încât să mă simt eu bine, fără să mă intereseze părerea altora.

— Ahaaa! Tu nu aveai timp de horă, că aveai deja un țel: să ajungi profesoară, să scapi de viața de la țară...

— Știi ce mi-a spus un profesor? Și acum mă urmăresc vorbele sale. Probabil că și el avea experiența aceasta: „Premianții clasei – repetenții vieții”.

— Dureroase cuvinte. Asta vine în sprijinul celor care spun că marile visuri se înfăptuiesc cu mari sacrificii, cu multe renunțări. *Biblia*, în schimb, este cartea înțelepciunii, a cumpătării. Un filosof renescentist spunea: „Sunt om și nimic din ceea ce este omenesc nu îmi este străin”. Eu cam pe aici mă situez, nici prea-prea, nici foarte-foarte!

— Spre deosebire de mine, Lucreția avea faima unei foarte bune dansatoare. Și Nicolae, și Gică Lăzărescu mi-au povestit asta. Dansa ușor și grațios, era finuță și jădănenții o iubeau mult. Ei erau copii, stăteau pe margine și râdeau de cum li se scurgeau ochii băieților după ea. De altfel, de câte ori n-a încercat să mă învețe și pe mine să joc ca la Jadani! Cel mai comic era atunci când voia să mă treacă pe sub mână, căci era cu vreo 20 de cm mai scundă decât mine. Acum îmi pare rău că n-am dansat mai mult cu ea, măcar prin cameră. Cu cine era să mai danseze, săraca? Și poate sufletul ei era încă tânăr, dacă mai avea poftă de dans.

— Și eu dansam pe vremuri. Și la nunți și la petreceri. La valsuri și tangouri plimbam partenera de dans de la un capăt la celălalt al sălii. Dar la sârbe, le omoram. Rar se găsea vreuna care să reziste cu mine. Pe aceea, care trecea testul, numai din ochi o invitam la următorul dans. E lucru mare să te potrivești la dans. Se spune că dacă te potrivești la dans, te potrivești și la pat cu femeia aceea. Odată, conducând soția unui coleg, pe care o invitasesm la jeoc, înapoi la masă, am auzit cum aceasta i-a spus soțului: „Uăi Steli-cî, când o sî am nevoi’ di un masaj, sî-l chemi pi colegu’ tău, uăi! jeocî trăsnet baietu’ ista! M-o omorât, nu mai poși!”

Însă cea mai frumoasă întâmplare am avut-o la Voineasa, pe Valea Oltului. Eram într-un concediu. Aveam vreo 25-26 de ani. Și nici măcar 70 de kile!...

Mă împrietinisâm cu o familie tânărî din Iași, moldoveni jet-bejet. Anica, o hamțușcî di fimeie, nu avea stari la masî, atunci când cânta muzâca. Cânta o formație cu un

solist cari sî nume' Jiji Bouleanu. Era invitatî și Ștefania Rareș sî cânti. Contra cost, ghini'nțăles. Soțul Anicâi era supărat, șicî: „Uăi, dacî nu mă dure chișioru' ista, îi arătam io fimeimeli!” „I-arăt io, uăi!”, mă oferisem pi loc s-o jeoc pi Anica. Atât i-o trebuiu moldovenșii! Tot atât și nie! Era ușoară la dans și avea un trup mlădios, di parcî niși nu ave șiolani. O conduceam numai din palmi, cu deștîli. „Uăi, n-auz, da ti prișepi la jeoc, ti miști ghini, uăi! Mai ghini dicât Ghițî al neu”. S-o terminat dansu', am condu-s-o pi Anica la masî și i-am laudat modoveanului neu fimeia, cî-i o dansatoari... ai di mini! „Păi, o făcut școalî di dansuri, uăi, și crezi tu!” Am pus-o, mi-am zâs.

Am lasat-o pi Anica sî-ș tragî sufletu' și m-am bagat în hora cari o urmat, cî muzăcantăi aveau scuipat la furcî. Fițos, cum eram, invit pi una și intrăm la mijloc. Dar așeie nu era bunî di nica. Era frumoasî, dar plinuțî și nu vroia niși în ruptu' capului sî o învârtesc așa cum îni plași nie. Așa cî am adoptat tactica me' cu străgături, ca sî scap di ie: „Foi' verdi trii scaieț', schimbaț' fata, uăi baieț!” Pusăsăm ochii pi alta cari o dovidit cî știe ie cu șini ari di a fași. Da' și crez cî Anica s-o lasat? Vai di mini și di mini! Niși n-am ajiuns ghini la masî, cî o-nșeput iar o sârbî di șeie moldovineascî. Anicuța iera deja în chișoari, și jiuca pi loc. „Tot pi loc, pi loc, pi loc! Sî rasarî busuioc!” Am auzât-o, în toatî harmalaia așeie, cum striga: „Hai Bacăuuuu!” Și dă-i și jeocî. O învârteam pi Anica di ameteam io, dar e nica! Și spri dreapta, și spri stînga, ca sî mă dizamețasc. Sî dizlănțuisî fata. Io dădeam și-i mai bun din mini. Din când în când, Anica striga: „Hai Bacăuuuu!” Eu, ca sî nu șiu mai prijeos, strigam: „Mândra me' sî nu ti

laș',/ C-o sî viu mâni la Iaș'!" Sî larjisî șercu în jiuuru' nostru. Unii ni aplaudau. Formația cânta mai cu drași, și mai allegretto! Eram uz' leoarcî. Aghe o mai puteam țâni pi Anica, devinisî alunicoasî, chiar i-am zâs sî șie atentî câ s-ar pute sî o scap din brațî. „Tași, uăi, din gurî, nu ti temi!” N-o durat niși douî minunți, cî Anica me, pi cari o învârtem di mama foculu', o alunecat din strânsoare și s-o dus, facând pirueti, direct spri toboșar. Dacî nu sî ridica șeala s-o prindî în brațî, intra direct cu capu' în doabî! Sî și văzut atunși și mai di aplauzî!

— Ești un afemeiat! Cum se spunea că a fost și Vasile.

— Se spunea, dar nu ai găsit niciun document în acest sens. Și dacă ar fi fost, Securitatea era prima care ar fi știut. Nu spune Domnul că trebuie să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți?

— Scuze se găsesc mereu. Mi-e ciudă că el a fost așa, știind cât l-a iubit Lucreția. În romantismul meu... incurabil. Îmi place scena cu dansurile moldovenești.

— Parcă a fost în altă viață! De-amu!...

*

— Fii atent ce am găsit!... Vine comisia de inventariere a bunurilor lui Vasile, formată din foștii săi colaboratori. Președintele comisiei era chiar episcopul vicar, Gheorghe Cotoșman. Mitropolitul îi tratează ca pe nimeni în drum. Aia iau fiecare lucrușor, îl trec într-un tabel. În hol, o măsuță, o față de măsuță, o văzuță de ceramică de Horezu...

— No ghini cî nu di Cucuteni!

— ... di... Cucurezu! un covoraș cu franjuri, un cuier...

— Camilafca și bastonul... de mitropolit...

— Mitropolitanul le atrage atenția că e ora 19, ar trebui să fie gata programul de lucru. Să vină „mâne zi”!

— Program nemțesc, ce mai!

— „Nu plecăm, până nu terminăm”. „Bine, atunci eu sunt bătrîn, bolnav, mă duc la culcare. Nu mai pot sta în picioare... În camera asta secretă nu aveți dreptul să intrați. Am și încuiat-o”. „Ceee?!... Intrăm peste tot”. „În ce calitate?” „De membri ai comisiei! Nu mă lovești tu pe mine cu bastonul cum l-ai lovit pe Mărgineanțu de i-a sărit pălăria”. Mărgineanțu era ăla care s-a dus să ia banii pe calendarele vândute a doua oară de Corneanu la Cluj... Tot el a denunțat în '61 „frauda” de la Mitropolia Banatului. Deci, bine i-a făcut că l-a pus pe fugă... să-și caute pălăria!

— În calitate de reprezentanți ai poporului! Ai clasei muncitoare... Mama i di viați!

— „Cum îți permiți să vorbești așa cu mine?!” „Nu mi-e teamă! Căderea Înalt Prea Sfinției Voastre e abia la început!...”

— Ca-n politica dâmbovițeană: „Adriane, nici nu știi.../ Cât de mic începi să fii!”

— „Vă duceți unde vreți, însă aceasta e intimitatea mea absolută”, adaugă Părintele Vasile, ieșind din cameră. „Spargem ușa! E dreptul nostru”, spune cineva din comisie. Lăzărescu se așază pe pat. Ția sparg ușa. Bărbați vânjoși în reverende! Ghici ce era înăuntru?

— Oala de noapte! Și aparatul de gimnastică!

— Nu chiar. O damigeană înfundată. De țică bătrână.

— Uliuuuuu! Ce bunătate! Cred că făcea mărgele.

— Nici n-a mai luat-o cu el, nici prea multe cărți n-a dus la Sâmbăta de Sus. Cred că s-a amuzat de excesul de zel al căutătorilor de comori. Până la urmă, aceștia i-au oferit posibilitatea să ia cu el mai multe lucruri decât avea de gând. „De ce? N-am băiat de însurat, nici fată de măritat”.

— Păcat de damigeană!

— Și cealaltă notă e mortală. E dată de secretarul lui, cu numele de cod Ion Mare, securistul venit în locul lui Secoșan. Agentul Baba Mihail i-a înlocuit fiul... pierdut.

— A scăpat de unul și a venit altul?... Băi frate, băi, ce neam de trădători!...

— Se duce să-l înscăuneze pe Corneanu la Arad. Mașina e condusă de nepotul Nicolae. Îl iau cu ei și pe fratele Mitropolitului, pe Arcadie, ca să se oprească la întoarcere în

Jadani. Când ajung în fața Episcopiei din Arad, lume și țară. Se năpustesc credincioșii la ușa mașinii, ca să-l vadă pe Mitropolit, să pună mâna pe el. Părintele Vasile bombăne că nu poate ieși, ușa îi este blocată de curioși. Apoi abia își face loc prin mulțime, evlavioșii se năpustesc din stânga, din dreapta, din față, să-i pupe mâna. Și ce crezi că le spune Mitropolitul cel renumit pentru prestanța sa și pentru darul de a cuceri inimile oamenilor cu vorbele sale alese? „Ia mai lăsați-mă-n pace! Că eu mă duc la WC. În sfârșit, are și Corneanu scaun! După ce s-a scremut 13 ani!”

— Adică... 13 ani fusese constipat... tare de tot!

— Îl combate dur securistul pe Mitropolit! Și după aceea reproduce discursul lui Corneanu, în care tânărul apostol vorbește despre cele 13 primăveri petrecute în Biserică...

— Din toate aceste însemnări, eu deduc că Părintele Vasile îl iubea totuși pe Corneanu, deși vedea că se comporta nepotrivit cu el.

— Avea îndoieli, însă nu era sigur de relele intenții ale fiului său adoptiv. Certitudinea i-a venit după ce acesta i-a „furluat” (șmanglit, ciordit...) scaunul mitropolitan.

— Păi, nu el l-a pregătit pe Corneanu ca să-i ia locul?

— Nu în halul ăsta! Și Caesar l-a pregătit pe Brutus, dar nu pentru complot (eventual pentru complot).

— Să-mi trimiți și discursul ăla pompos al lui Corneanu cu cele 13 primăveri. Număr cu ghinion pentru Părintele Vasile. Vreau și tot memoriul.

— Scriu o carte până îți culeg tot memoriul, dar jos pălăria! Știi cât e de documentat, cu argumente, cu probe,

cu trimiteri bibliografice, zici că e dintr-o teză de doctorat.

— Aghe aștept. Țsta e ultimul cuvânt al Părintelui Vasile. Cu acesta vom încheia romanul.

— Ah! Bine, m-ai convins.

— Mă și mir cum de nu l-ai scris tot la vremea aceea, când l-ai găsit!

— Era prea plictisitor pentru mine.

— Asta e culmea! Aveai vocea Mitropolitului tău și ai dat cu chișioarili!

— Să fim înțeleși: eu sunt nepoata Lucreției, eu pentru ea aș fi vrut să scriu romanul despre... bine, îl găsesc și îl scriu. O să ți-l postez într-o zi de la cap la coadă, n-are rost să ne mai hârâim. Mi-ai dat temă de casă.

— Da? Și o faci?

— Eu execut ordinele persuasive.

— Am primit cartea adineaori. Mulțumesc! Văd că mitropolitul Corneanu e membru de onoare al Academiei Române!

— Academia i-a scos volumul omagial anul trecut, când a împlinit 90 de ani. Eu, oricum, nu l-aș fi păstrat cu drag.

— O să ne luptăm cu un dușman foarte puternic. Cu îngerul diavolului!

— Nu. Cu cineva mult mai puternic: cu însuși... Fețe-fețe.

— Noi suntem buturuga mică. Vom răsturna oare carul mare?

— Da, ai dreptate, suntem buturuga mică, foarte mică... dar cine știe de unde sare iepurele?!

— Vom fi acuzați de preacuvioasele, preacucernicele și preamilostivele românce că suntem atei, că nu avem dreptul să-i judecăm pe Înalt Prea Sfinții ierarhi... (Băi, să-mi trag una la titioacă!) Adică ei să mă aburească pe mine că e păcat să preacurvesc, să fur, să hulesc, iar ei? Aud că și Patriarhul ar avea un copil din flori... Măi să fie! O fi din busuioc? Că doar nu din trafalete! Până și despre silfida asta de Corneanu se spune că ar avea un fiu secret! Îi seamănă leit! Și ei sunt călugări! Bine măcar că nu sunt humalăi.

— Tachi, Tachi, fii cuminti! Astea-s zvonuri... Ai dovezi? („Dovezi! Dovezi!!!”, cum striga coana Leana, cu mâna în aer, gest prin care arăta neseriozitatea acuzatorilor.) Că vorbele zboară, intră pe o ureche și ies pe cealaltă. Dacă-i omul sănătos la cap. Dacă nu, gura lumii slobodă! Să-ți amintesc cât de urât s-a vorbit despre Părintele Vasile? Nu doar despre poftele lui trupești, ci despre furăciune din banii Mitropoliei!

— Da, și despre femeile în costum de baie din incinta Mitropoliei! Brava lui! Deci avea cojones!

— Se pare că avea tot ce-i trebuie unui bărbat adevărat!

— Unui bărbat normal, care mă face să cred că el nu s-a călugărit din lipsa dovezilor... bărbătești, ca alții!

— În mod sigur nu. S-a și călugărit târziu, la 34 de ani. Trupul lui dorea femeia. Acum nu judeci cu două unități de măsură?

— Lasă că nici pe actualii nu-i judecăm prin această prismă, să reguleze până or gărâi, dar să nu mă întrecă pe mine, atât! Crezi că numai trupul lui Vasile jinduia după femeii?

— Se pare că biserica noastră a arătat multă îngăduință față de bărbații care nu-și puteau înfrâna poftele trupești. Și, în general, copiii din flori s-au bucurat de mare trecere.

— Pe ce te bazezi? Pe semiotică?

— Pe... istorie! Sintagma „copil din flori”, foarte originală, de altfel, are de a face cu dragostea... în natură. Se iubeau pe... un pat de flori cei ce nu erau căsătoriți. Idilele romantice se consumau sub cerul liber, nu? „Dulci, ca florile ascunse...”

— Superb, la fel ca în poezioara mea.

Ai semănat cerul cu stele

*Ai semănat cerul cu stele,
iar luna ai ascuns-o-n fân.
Trăgând glumeață de bretele,
mă tot rugai să mai rămân.*

*Chemat-ai greierii să-mi cânte
în poala ta, să mă dezmierzi,
și zorii dulci să mă descânte,
la mine-n suflet să te pierzi.*

*Obrajii mi-ai spălat cu rouă,
dar i-ai uscat cu sărutări.
Și ne-am iubit, pe lună nouă,
Pe-un pat de ierburi și de flori.*

*Voiam să fie noaptea lungă,
eternă, dacă se putea
și ne-am trasat hotar c-o dungă,
lăsată-n treacăt de o stea,*

*Să colindam ținutul nostru,
regină tu, iar eu plebeu,
ținându-mi Roibul de căpăstru,
pe-un drum scaldat de curcubeu.*

— Nu mă lua cu lugu-lugu...

— ... lugușor. Am scris aceste versuri, cred că apreciezi modestia mea, că nu spun poezie...

— Nici nu este! *Luceafărul* e poezie...

— ... ci, pur și simplu, versuri-versurile... la o mănăstire de muici, scuze, de maici, și le-am arătat stareței. După ce le-a citit s-a uitat drept în ochișorii mei cei verzi și mi-a tras o binecuvântare: „Înapoia mea, Satană!” Eu mi-am făcut trei cruci, în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, și m-am uitat pe dinapoia ei. „Uăi baie-ti!...” A doua zi am întrebat-o: „Măicuță, e chiar așa de proastă poezioara mea?” S-a uitat de jur împrejur și mi-a șoptit, ca să n-o audă vreun sfânt securist: „Am dormit cu ea sub pernă”. Și s-a dus în treaba ei.

— Ți-ai ales bine publicul țintă. La așa creație,... așa distracție. Dar să revenim la... florile noastre și la copiii lor celebri!

— Ștefan cel Mare a făcut prăpăd pe la noi prin zonă...

— Ai să te miri să afli că el era dintre cei potoliți. În comparație cu Alexandru cel Bun și cu vodă Lăpușeanul...

— Vai de mine, înseamnă că tu nu știi câți fii și câte fiice are Ștefan cel Mare! Ia ascultă-mă acilea!

— Din cronici reiese că opt... din flori, cinci flăcăi și trei domnițe. Care se adaugă la cei opt legitimi. Deci, 16.

— Ha! Ia spune cam câte nume cunoști tu de genul ista: Asmarandei, Ailenei, Avadăanii, Amarghioalei, Amariiei... Ia spune?

— Multe: Apetrei, Achiței, Adomniței, Atudoroaiei, Agherghinei, Agavriloaiei, Astâniloiei, Astanei, Aioanei, Achiriloiei, Aștefanei, Atoderiței, Atudosii, Amorăriței, Aionițoaiei... Și știi și cum începea catalogul de la Trușești al fetelor Lucreției: Adajiei, Adomnoaiei, Ananescăi, Ateșoaiei...

— Vălieueeuuu! Vălieu, vălieu, vă-lie-leu! Da' câte știi, fatî dragî! Nu dijeaba ești doctoreasă! Ia zi-mi tu, semioticiano, de unde vin aceste nume?

— De la mame. Semne ale unei culturi de tip matriarhal. În care bărbații nu prea contau...

— Cum adică, rămâneau grele cu Sfântul Duh? Se cobora noaptea peste ele? Ori bărbații erau considerați o prelungire inutilă a organului?! Eram sigur că nu știi. Așadeci... Carevasăzică, Măritul Ștefan întru mădular pofta multe bunășuni. Păi, și chiar le avea, și chiar le rezolva. Era o onoare pentru o Marie sau Ileană să-și ridiși fușta-n cap în fața Măritului.

— Se „afuștăceau”? Apăi, așa fac femeile când au emoții: se fustăcesc... Și-n fața lui Ștefan cel Mare, care ur-

ca di pi boierul Movilă... Doamni, Doamni!... Valieu, valieu!... Le-aranja viitorul Sfânt Ștefan! Ghini tari!

— Șî treșea timpu... vez' cî am scris fără „I” la urmî! Șî treșea, șî treșea timpul... anevoios di răbdi, adicătelea vinea so-ro-cul! Bafta șî norocul! Șî înfătoșază Ileana la Măritul. „Doamni, am rămas gre' cu matali, porunșești macar și numi sî-i pui, cî-i bucațacî din osu' lu' matali!

— Os domnesc! Ȃsta-i brand moldovinesc!

— Șî Măritul șî Slăvitul, sî scarchina în cur dupî urechi șî o înșeput sî glasuiascî: „Cum ti cheamî, fimeia lu' Dumnezău?” „Maria, Doamni!” „Atunși sî-i pui numili... Amariei!”

— Ha, ha, ha! Ștefăniță era și tata, și nănașu'!

— Vini alta. „Săru' mâna lu' matali, Doamni!”

— Ei, na! Că doar nu era popă!

— Nu iera. Nu i-o plăcut niși lui cum o zâs așeia. „Da' și fa, altșeva nu ai și sî-ni mai săruț’?” „Săruț și talpili lu' matali, Doamni! Da uiti cî nu poși sî mă aplec, cî am ramas gre' cu matali”.

— Ha, ha, ha! Deci, Ștefan cel Mare, după ce „omorâia fără giudețu”, după... Ureche, repopula Moldova!

— Dapicumdarnu! (Lua Moldova la sfânta lui sulă!) „Șî și vrei fa, amu ia, pensâie alimentari?”

— Vreu la Curtea Moldovei, cu os domnesc!

— Și ti baji, cî nu-i așa! „Nu, Doamni, pacatili meli, cî avem di tăti, mulțămesc lu' Dumnezău, avem, vași, capri, porși... mai mari ca matali! Da' nu știu și numi sî-i pui lu' ista mititel...” „Cum ti cheamî, năroado?”

— Când eram mică, preotul din Râca mi-a făcut o slujbă de... cine mai știe? Și nu putea să-mi țină minte nu-

mele. Când ajungea unde trebuia să-l spună, întreba: „O, cum o cheamă, taică?” Și uita și iar întreba: „O, cum o cheamă, taică?”

— „Ileana, cu voia matali, Doamni!” „Atunși sî-i pui numili Ailenii, fă! Ai prișeput?” „Da, Doamni, di nu ț-ar mai ieși multi înainti!”

— Dumnezeu l-a pus pe Adam să dea nume animalelor și pe Ștefan să dea nume oștenilor de mâine ai Moldovei! Dar Aștefanului nu i-o dzis la nișicarie?

— Nu sî pute Aștefanului, cî iera mari și sfânt!...

— Și-o plecat femeia fără să se afușăcească? N-o mai vrut nica?

— Păi, ar și vrut ie, da' iera jestanți. Și pi Ștefan îl apucasî greața cî bausî vin di Cotnariu!

— Grasă ori tămâioasă,... după ce a degustat paharnicul Ulea!

— Paharnicul Sulea! Cî tot aista l-o învățat la prostii. Când s-or batut cu turșii, ba nu, când i-o batut pi turși la Podu' Înalt, șicî din cauza asta or pierdutârî osmalâii batalia, cî l-o stresat Ștefan-vodî pi Suleiman-Pașa.

— Nu mai spuni, bre!

— Da, bre, cî di undi ratașisî provizâili di cafe și di tiutun prin șeli văi moșirloasî ali Bârladului, o mai facut și mișto di el vodî al nostru.

— Miștocar moldovianu tău...

— Dapicumdarnu! Sî scualî dimineați primu. Ștefan, cî doar nu... Sulea. Era o șeați deasî, cî habar nu aveu cî șeli douî taberi sî aflau la o aruncăturî di băț, cî nu di țurcî! Domnu', curios și fac turșii la ora șeie: „Oari îș beu cafiaua, și fași muistu' di Suleiman?” Așa cî puni palmili la gurî și

strâng cât poți di tari: „Sulimaniiii! Sulimaniiii!” „Ci vrei, uăi, Ștefani?” „Muie, uăi!” Ai di mini și di mini, și s-o mai nervozat pașa! O varsat ibricu’, o azvârlit narghileaua, i-o tras un șut în cur unui ienișer, un pumn în bot unui spahiu...

A doua zî la fel. Sî scoală Ștefan, sî întindi din balamali și, iar, curios și fași turcu, strâng: „Sulimaniiii! Sulimaniiii!” „Ci dracu mai vrei, uăi Ștefani, ci ti țâpi așa?” „Muie, uăi!” Ai di mini și di mini! Îș’ trași pașa palmi, îș’ smulji barba, trântești vreo două cadâni la pamânt... A treia zî. Ștefan, mahmur, di la Grasa di Cotnariu. Așa cî primu’ la cari i s-o sculat o fost a lu’ Suliman. Curios și iel. „Și dracu fași ghiauru’ ista di moldovian, nu s-o trezât? Ștefaniiii! Uăi Ștefani, uăăăiiii!” „Și sula me vrei, oi turculi, uăi?” „Muie, uăi!” „Vini amu ia, uăi!”

— Se învățase turcalețu’ șeala...

— Ba, chiar o înșeput sî-i placî!

— Auzi, dar și Cuza a avut vreo doi copii cu amanta lui, Maria... Cu el cum fu?

— Cu Cuza fu tare! (Cu-cu!)

— Zi *cool*, că fu tare... Doamni, Doamni cum sună! La el era viceversa față de Băsescu. Maria, amanta. Elena, prima doamnă a României. Fix pi dos...

— Cuza nu a fost un... - *escu*!

— A fost un Alexandru... cel Mare.

— Sî duși Cuza în vizetî la o pușcărie. Și îl întrebă pi unu și cauti el la mititica. „Doamni, sî-ni șie cu iertari, dijeaba m-au bagat, numai pentru un presupus am ajiuns aișiea io”. „Da, da, pacat mari, uăi! Da o sî treacî”.

— O fi fost un presupus furt?... Nu aflaseră în vremea lui Cuza de prezumția de nevinovăție?

— Dar ce? Sfântul Sinod aflase de așa ceva după 100 de ani? Nu l-a condamnat pe Lazarescu fără să aștepte sentința Tribunalului? Ca la judecata țigănească?

— Se poate spune și așa...

— Îl mai întreabî pi unu, șî așeala tot la fel. Cam tăț nimerisî pi dijeaba, cam tăț erau șinstiți. Când sî pleși vedi pi un țaran cu capu' în jeos. „Uăi, da tu și ai facut, uăi?” „Am furat, Doamni!” „Și-ai furat, uăi belituli?” „Am furat o baniți di miei di la boier”. (Cred cî ți-ai dat cu sama cî n-am furat păpușoi, că nu era adus încî din America! Șî niși nu am putut sî fur di la CAP-eu, divremi ci ziarili o scris cu literi de-o șchioapî cî s-o încheiat ricoltatu'!) „Da di și, uăi, ai furat?” „N-avem și sî li dau la copchii di mâncari, Doamni, rogu-ti, îndurari! Îndurari, Măria ta!” Sî uitî Cuza la iel șî la șiiialț', cari spuneu cî sunt neginoveț'. „Uăi, n-auzâț, voi, aiște cari sunteț' cu presupusu'! Uăi, ieu astâz' vreu sî vă fac un hatâr!” „Mulțămim, Doamni, sî-ț' deie Dumnezău multi zâli șî sanatați!” Șî cari di cari sî bucura șî îl lauda pi domnitor. „Ia sî videț voi la și m-am gândit ieuuuu... Cum voi sunteț prea șinstiti feți, am hotărât ca pi hoțu' ista să-l dau afarî, uăi, cî n-ari și cauta întri atâța oameni șinstiț' ca voi! Ieș afarî, uăi! Ie și punga asta cu galbini! Da' sî nu mai furi, auz tu? Sî nu mai furi cu banița!” „Am înțăles, Doamni, o sî-ni cumpăr caruți!”

— Cam așa a fost mereu la noi, nu? Hoții mici la pușcărie, hoții mari la vlădicie. Iar noi facem haz de necaz... Dramele profunde au fost scrise cu mult umor... Altfel, cine ar fi citit *Don Quijote*? Sau *Procesul* lui Kafka?

— Cum cine? Tanti Aglaia!

— Aaglaiei?... Se spune că, într-o vreme, în Spania, dacă era văzut cineva rîzînd cu o carte în mînă, precis citea *Don Quijote*. Și că, atunci cînd și-a citit *Procesul*, Kafka rîdea în hohote...

— Am uitat să-ți povestesc despre discuția domnitorului Cuza cu amanta sa, Maria.

— Asta o voiam, nu snoava cu ocnașii...

— Dupe ci îi scotea hormonii, asta îl mîngîia pizdi tăt și tot îi zășea cu glas mieros...

— Mierlos, poati...

— „Hai, Alex, cînd o laș' pi Ileana ta, ca și mă iei pi mini?” „Pi tini ti ieu la oriși orî, fă, ori di câti ori vrei tu, fă Marie! Dar îț' repet pentru ultima oară: Ileana me' iesti bunî di nevasți, iar tu, draga me', iești bunî di... iubit. Hai sî ti mai ieu o dată!” („O dată, di zăși ori, uăi! La-la-la-la-la-la-la!/ Cî di asta n-ai sî mori, fă! La-la-la-la-la-la-la!”)

— Și mitropoliții aveau umor. Recunoșteau osul domnesc și... din flori.

— Știi de vreun copil din flori al protagonistului nostru?

— Categoriec, nu. Ți-aș fi spus.

— La un moment dat voi intra în pielea Mitropolitanului. Ori el va intra în mine.

— Grăbește-te, că se termină romanul!

— Fii atentă, că îmi va pune în gură cuvintele pe care tu, Lucreție, va trebui să le mănânci!

— Alucreției?!...

— Doarî nu Avasiloaiei!

— În Banat nu e așa...

— Dar cum?

— A lu' Lăzăroane, a lu' Cornoroane, a lu' Lugojoane, dăpinge a lu' cui o fo' muierea...

— Dăpinge șinie-mpinge.

— Ha, ha, ha! Dacă mai glumim mult, în final, te voi întreba: „Totuși, noi când o să scriem romanul?”

— Îți voi spune că vei scrie un alt roman. Cu un alt protagonist. Ghici cine.

— Singură? Ce insinuezi?

— Nu singură. Tot cu mine, că eu am deja și titlul.

— Atunci, spune-mi ce am de făcut.

— Te duci la următorul protagonist și îi spui că vrei să scrii o carte despre cel mai longeviv mitropolit. Vezi să nu te scapi și să spui și cel mai longeviv turnător. Hi, hi, hi! Auzi titlul: *Îngerul Diavolului!*

— Poetaș oximoronic...

6

Pe ușa din dos

*

— Nu pot să înțeleg de ce suntem așa de slobozi la gură, de trădători și de vânzători. Tocmai de aici, de la constituția noastră morală, pleacă tot răul nației noastre. Din această cauză ni l-au dezmembrat turcii pe Ioan Vodă cel Cumplit, din această cauză au căzut capetele fiilor lui Brâncoveanu, ca apoi să cadă și cel al tatălui lor sub sabia otomană... Mă întreb acum și eu, cum s-au mai întreat și alții: „Unde-au fost atunci românii?” Și întrebarea e de actualitate. „Unde sunt acum românii?”

— Românii sunt acolo unde le e locul. Nu-s nici mai trădători și nici mai vânzători decât alții. Nu evreu era acela care l-a vândut pe Iisus? Cesar nu l-a recunoscut printre complotiști pe „fiul său, Brutus”? Au fost trădări în urma cărora s-a scris istorie în toate locurile și în toate epocile. Unele, chiar benefice. Precum trădarea lui Ceaușescu de către oamenii săi de încredere. Departate de mine gândul de a scuza trădătorii. De cele mai multe ori, ca și în cazul turnătorilor de la Securitate, aceștia n-au avut coloană vertebrală și au fost fățarnici. Și lui Nicolae Steinhardt i s-a cerut să ciripească la Securitate împotriva unui prieten. S-a dus la tatăl său și l-a întreat: „Ce să fac, tată? Singura alternativă e închisoarea”. Și răspunsul

tatălui său a fost: „Nu fi un căcăcios de evreu care să își toarne prietenul! Du-te la închisoare și fii liber!” Asta a fost condamnarea lui la fericire! În închisoare a avut multe fericiri, începând cu aceea de a fi botezat pe furiș într-o celulă, cu apa viermănoasă dintr-un ibric, sfințită prin rugăciune. Când mă gândesc la el, îmi dau seama că nimeni nu are nicio scuză pentru trădarea unui prieten sau a unui mentor.

— *Eu atât aș vrea să aflu, că sunt prost și-mi trag o palmă,*

Cum de-n țara asta mare nu găsim un înțelept,

C-avem învățați cu carul și mulți generali sub armă:

De ce ne trag mai toți în piept?

— Nemții ar spune că și noi i-am tras în piept cel puțin de două ori în secolul al XX-lea. Înțelepți n-am avut niciodată prea mulți, mai degrabă prea mulți oportuniști printre generali. Și atunci când le-am făcut-o nemților, am fost noi înșine regulați de ruși, conform formulei: „Peștele mare îl înghite pe cel mic”. Românii țin la tăvăleală. De aici puterea asta de îndurare, care-i face muți în istorie. Căci te revolți, într-adevăr: noi n-am avut niciodată un cuvânt de spus? Ba da. Dar pe la colțuri. Sau în gând.

— Vorbeai de perioada aceea din anii comunismului în care erau interzise avorturile. Știu multe femei care au ajuns la pușcărie din pricina asta. Altele au sfârșit pe patul de spital, pentru că nu au ciripit securiștilor cine le-a provocat avortul. Unele nici n-au mai ajuns la spital, au murit acasă sub ochii neputincioși ai soțului și ai celorlalți trei sau patru copii.

— Ți-amintești că li se spunea celor născuți după 1967 decreței? Am avut o vecină care îi zicea fiului cel mic: „Măi, decrețelule, eu nu te-am vrut, pe tine Ceaușescu te-o făcut!” Lumea se supunea fără să crâncească unei legi absurde. Eu sunt și acum revoltată de mentalitatea acelei femei, care era aproape generală, din păcate! Să îi spună copilului ei că nu ea l-a vrut, ci Ceaușescu! Nici în glumă! Cum să decidă, măi, un secretar al partidului comunist ce faci tu cu roadele intimității tale? Cum să te complaci în așa o ineptie?!

— Nebunul voia să spargă creșterea demografică, să se laude în fața Europei, că românul nu mai putea de bine. Dar pentru un litru de lapte trebuia să te scoli cu noaptea în cap și să stai la coadă, ca apoi să alergi să prinzi autobuzul ori tramvaiul și să mergi pe scară la serviciu, ca să faci cincinalul în patru ani și jumătate. Aveai cotă la pâine și la unt...

— Nu cotă, rație. Ca animalele. Ai uitat de rația comunistă? O ridikai o dată pe lună. Și pentru ea stăteai la coadă. Dacă aveai pile sau dacă dădeai ciubuc, mai treceai un flotant-doi la adresă, ca să poți lua o jumătate de pachet de unt în plus, sau o jumate de ulei de soia. Și cele mai cele muieri, mai coafate, mai curtate, lucrau în... comerțul socialist. Nu le ajungeai cu prăjina la nas!

— De carne nici nu era vorba, în alimentare găseai doar „adidașii” (pentru generația de astăzi și pentru cine a uitat, „adidașii” erau oasele acelea curate, fără nici măcar un pic de zgârci). Mai găseai din când în când câte o conservă de pește. Circula pe atunci o butadă: „Nicio masă fără pește!” Dacă aveai chef să te răcorești cu o bere la

vreo terasă era obligatoriu să plătești și câteva chifteluțe de pește. Bineînțeles, de săptămâna trecută, dar reîncălzite. Într-o societate care se voia a fi cea mai... egalitaristă dintre toate, într-o societate în care pe prim plan se punea grija față de om, adică față de omul nou, constructor al societății socialiste multilateral dezvoltate!

— Constructorul ăsta de societate socialistă era el însuși o personalitate... multilateral dezvoltată. Tipul „procurorului”. Procura fiecare de la locul de muncă, în completarea salariului, ceva ce putea da la schimb pentru carne. La măcelării frigidererele erau goale. Poate că nici nu era rău că nu puneau în ele carne, că se strica la întreruperile de curent! De altfel, alimentația românilor, fără carne, fără cafea, fără cola, deci fără Ce-uri, E-uri sau De ce-uri, era poate mai sănătoasă. Zeama de curechi, fasolica, papricașul și ghiveciul. Nu se inventaseră cubulețele, dar puneam boabele de soia în tava de la cuptor și serveam apoi „bomboane agricole”! Devenisem, *volens nolens*, un popor de vegetarieni, cum spunea Ana Blandiana într-un poem care a făcut-o celebră.

— Da, nimeni nu murea de foame, românul se descurca. Se fura în draci. De peste tot. De la Abator, de la Vinalcool, de la Letea, de la URA, de la CPL. A fost de tot râsul când un inginer din București m-a rugat să-i fac rost de hârtie igienică. Cică la București se găsea numai de aia fină prin care treceau degetele... La mine în Bacău se găsea și de aia mai scorțoasă, care ștergea tot, dar deranja hemoroizii! La Letea se făcea și hârtie pentru bani și caiete. Toată lumea avea caiete luate de la șmenari.

— De la bișnițari. Bișnița era pentru cei mai șmecheri,

care nu se mulțumeau cu ciubucul din comerțul socialist. La noi era o piață OCSKA, cu marfă nefiscalizată în plin comunism. Acolo se vindeau brandurile locale duminica, fiindcă în rest circulau pe sub mână sau pe la spate. Oricum, pe patentata ușă din dos! Și mergeau timișorenii la Ocsko mai abitir decât la Catedrală. Cam fiecare produs vestimentar costa cel puțin jumătate de salariu: o pereche de blugi, una de pantofi *Otther* sau de adidași *Le cocque sportif*. Pentru tovarășele mai șefe erau pantofi cu tocuri cui de Guban, devenit peste noapte Modern. Mărunțișurile erau: țigările Amiral, Snagov, Carpați fără și cu de Timișoara, ciocolată Ambasador de la Kandia, pălării și băști de la Paltim, ștrimfi și mănuși de la ILSA, hăinuțe pentru copii de la 1 IUNIE, becuri de la ELBA, salamuri și cârnați și măricei de la COMTIM – ăsta din urmă era cel mai cel brand: furau toți angajații și se vindea în tot Banatul, la tot natul, se folosea ca șpagă pentru orice – o lua spre București în cantități industriale, se dădea și la export și tot „se” ajungea. Unde naiba încăpeau atâția porci? Vorba veche românească: „Fură ca-n codru”! Adică „Fură până la Dumnezeu și înapoi!”, deci exact ca la COMTIM: după ce s-a furat tot ce se putea fura, angajații făceau cale îtoarsă și tot mai găseau „câta” de furat. Am avut odată un portar la Universitate, care ciordise mult de la locul de muncă în comunism și care mi s-a plâns într-o seară de cât de rău a ajuns el la UVT, că face ture de noapte și... nici măcar nu are ce fura! Îți dai seama ce ghinion: să poată și să n-aibă ce!

— Măi, cum li spui tu pi didisubt...

— Pe deasupra,... atracția maximă la Timișoara o reprezentau produsele de import ilicit, aduse vai și amar cum

din țările limitrofe: Jugoslavia, Ungaria, Bulgaria și URSS, căci se făceau așa-zisele excursii după aur și drujbe la ruși... până în Tbilisi și dincolo de el, cât ținea Uniunea Sovietică pe hartă. Eu făceam naveta la Deta cu un motor cu trei vagoane. De multe ori nici pe scări nu încăpeam de bișnițari. „Aveau mic trafic” și românii din Deta și sârbii din Vârșeț, așa că se cărau țigări Vikend, Vegeta, ciocolată Cipiripi și Eurocrem cu nemiluita, de o parte, și țigări de Timișoara, ciocolată Kandia și... hârtie igienică sau olițe de noapte, de cealaltă parte a graniței. Și eu cumpăram produse de bișniță și trimiteam la rudele noastre din Sud, care îi priveau cu mare invidie pe bănățeni, că făceau orice cu Vegeta... și supa fără carne.

— Tot ce produceam mergea la export. Dar nu din pricina faptului că eram noi competitivi. Nu! De exemplu, Daciile plecau, în draci, la export. Îmi povestise cineva că venise un japonez să importe autoturismele noastre. Dintr-un lot de câteva sute ori poate chiar mii, samuraiul a ales una și i-a cerut reprezentantului de vânzări să-i demonteze portierele și să facă o probă de mers pe un traseu variat. Când a revenit cu mașina le-a cerut să-i monteze ușile la loc... Canci! Nicio portieră nu se mai potrivea! Bineînțeles că omul din Țara Soarelui Răsare a dictat prețul și românașul nostru a înghițit în sec. Bașca, a mai cerut și să fie împachetate în cutii din cheresteauă de calitate înțâia, din care să facă mobilă. Și cu rezervorul ochi! Dar ce nu făceam noi pentru a primi valută... Așa se proceda și cu mașinile unelte uriașe pe care le exportam. Nouă ni se dădea curent cu porția ca să poată lucra siderurgia la capacitatea maximă, să poată topi minereurile aduse de peste

mări și țări, ca apoi să le dăm de pomană la alții ori pe un pumn de verzișori. Batiurile de la strunguri erau folosite de japonezi cu eficiență, făceau mii de casetofone sau videocasetofone pe care noi dădeam la schimb câte 15-20 de salarii, și nu oricum, ci la bișniță!

— Apropo de export. Într-o noapte la Comtim, față o scroafă monitorizată de partid un singur purcel viu. Îngrijitorul nu îndrăznește să-i spună șefului de tură adevărul, se gândește că mai ia de la celelalte scroafe câte un purcel și îi spune că scroafa cu pricina a fătat patru purcei vii. Acesta îi transmite cu umilință medicului veterinar că respectiva scroafă a fătat 8. Medicul nu vrea să aibă probleme cu directorul și îl informează că scroafa cu pricina a fătat 12. Directorul raportează prim-secretarului că a fătat scroafa asistată vigilent de partidul comunist 16 purcei. Generos din cale-afară față de românii flămânzi, primul-secretar dă ordin să se rețină 15 purcei pentru producția internă de carne și unu să se dea la export.

— Propagandiștii lui Ștefan Gheorghiu erau tare în limbă, atât de tare încât țineau rahatul între dinți! „Pentru comuniști, tovarăși, nimic nu este imposibil!” Tone de oțel date țării peste plan, recolte ce dădeau balanța peste cap, toate raportate cu sârg iubitului secretar general! Ha! O să te miri că eu am trecut prin multe locuri de muncă. Cărticica mea de muncă, cum spun moldovenii de peste Prut, e plină-ochi, dar și cu multe adiționale. Am ajuns să lucrez și la pușcărie. M-a purtat viața cum a vrut. Dar nu am făcut mulți purici, abia am rezistat patru ani. Înjghebasem primul laborator de reparații stații de radio pentru toate pușcăriile din Moldova. Ca să ai și tu o idee, la vremea

aceea existau închisori la: Botoșani, Iași, Bacău, Vaslui, Galați și Tichilești-Brăila. Acum, în zilele democrației „originale”, sunt mai multe! Cred că sunt mai multe pușcării decât universitățile. Dar nu mai multe decât bisericile ori mănăstirile! Eu consideram atunci, ca și acum, că angajații care lucrează la pușcării, mai cu seamă acei care îi păzesc pe găinari (că hoții cei mari sunt și vor fi întotdeauna liberi), fac pedeapsă cot la cot cu deținuții! Carevas’zică, eram în poarta penitenciarului, vai câte denumiri pentru o locație: *pușcărie, penitenciar, închisoare, ocnă, țuhaus, temniță, beci, mititica...*

— ... *pârnaie, bulău, răcoare, zdup, dar și facultate, universitate, mănăstire, la mișto...* La noi îi spune și *popașapcă*, fiindcă este pe strada Popa Șapcă. De râsul lumii, strada cu nume de popă... care purta șapcă, precum oamenii muncii de la orașe și sate, găzduia bulăul și pe cei aflați... în bulău, ca tine și comandantul tău!

— Așa. Îl urmăream pe comandant cum se strofoca pe bicicletă ca să dea jos din osânză. Era un gurmand, îi plăcea fripturica de porcină, stropită din belșug cu vinuri nobile. Avea și de unde, GAZ – adică gospodărie agricolă-zootehnică, unde creșteau porci de rasă, vite care dădeau lapte bun și mult, precum și smântânică, ciupercărie și tot felul de legume și zarzavaturi. Forță de muncă era destulă și calificată, aveau de unde alege, că pușcăriași erau destui, dormeau și câte doi în pat. Pușcăriile României au fost întotdeauna pline până la refuz. L-am întrebat odată pe un psiholog cu grad militar de ce este așa abundență în pușcării, că tov. secretar general al PCR subliniază mereu că trebuie să se pună accentul pe educația din școală și nu pe

condamnarea și pedepsirea celor care cad în abatere. Aș fi vrut un răspuns sincer, dar ăla m-a aburit că datorită creșterii demografice... Hai las-o, băi, o fi și asta, dar la fel ca și astăzi, pricipalul motiv, dacă nu singurul, e acela că nu sunt locuri de muncă, iar, dacă sunt, îs foarte prost plătite, abia de îți ajunge să nu mori azi, că mâine cine știe!

— Furtului de la locul de muncă i se spunea „completare la salariu”. Iar ceapiștii ziceau, și pe bună dreptate, că de pe pământul lor luau cereale, legume, fructe – ce dădea câmpul mănos al României Socialiste, că doar se dădeau producții la hectar care nu ieșeau nici dacă se cântărea și combainu’, și MAC-ul. Avem un fin la Râca, Nelu Teodorescu, inginer agronom la CAP, foarte iubit de cei din comună: „Când ne vede cu sacu-n spate, întoarce capu’, maică! Zău dacă te mint!” Furau toți, care cum putea, ca să nu facă notă discordantă. Marin Preda a certat-o urât pe sora lui, când a văzut-o cu știuleții de porumb pitiți. „Cum să nu fur și eu în rând cu ceinlanți? Așa-i p-acilea. Vrei să zică lumea că-s cu nasu’ pe sus?”

— S-a descurcat românul oriunde, n-a murit de foame. Dar comandantul nostru avea de toate, fiindcă i-a dat statul și partidul funcție și trebuia și el să profite cât mai bine. Când avea nevoie să i se umple mașina cu de toate, avea o tactică. Era șmecher. Ieșea la plimbare prin unitate, chipurile, să inspecteze. Toate cadrele se ascundeau, că nu-i așa, din fața șefului și de la curul calului trebuie să te ferești. Și să vezi atunci cum căra ăla de la popotă, de se îndoia de spate, el, dar și mașina, Dacia 1300, umplându-i portbagajul. Unii ar spune că e normal ca șefului să i se dea partea. O fi, dar eu nu sunt de acord, că avea salariul

de două ori cât media cadrelor care duceau greul. Masa la popotă o plăteam fiecare, însă nu și comandantul cu loțiitorii dimpreună. Bucătarul sau magazionerul de la alimente trebuia să facă pe dracu în patru ca să iasă cu fața curată la inventar și atunci modifica, prin caietele sale, actele lui, dracu știe ce mai făceau, ori le băgau în burta deținuților lihniți de foame. Deci, ne înșela și pe noi, nu o dată am găsit modificări în dreptul meu pe un caiet, și atunci am făcut panaramă. Dar nu m-a băgat nimeni în seamă. Loțiitorul comandantului cu serviciile mi-a dat un răspuns ca la capra podului: „Băi, maestre, carnea stă pe oase!” Prostul, făcut militar la apelul bocancilor, se credea zmeu, că el avea pe mână toate bunurile. De multe ori l-am văzut cum ieșea pe poartă cu sacul de hârtie plin cu carne. Poate îți faci cruce, însă eu am trăit vremurile astea. Botezatu îl chema, l-a luat dracu, cred că răspunde de păcura de la cazane amu ia!

— Păi, dacă s-a învățat la mișmașuri, se descurcă și acolo. Scoate păcura pe sub mână, face bișniță cu ea, cum se făcea pe aici cu gazolina, cu motorina, cu cherosenul! O fi de bine pentru păcătoși, că îi arde numa' olecuțî, pi la... păru'...

— ... di la puțî! Să-ți spun o întâmpare hazlie cu acest papițoi, că nu era decât un linge epoleți. Țsta nu era mîncăcios, în schimb fuma țigară de la țigară, pe atunci Snagovul era la putere. Era simpatic, chiar frumos, cam slăbănog, înalt și afemeiat. Purta, în schimb, niște ochelari cât borcanele. Se făcuse el prieten de familie cu un comandant de la o unitate militară vecină cu pușcăria. Nu degeaba și nici întâmpător, ci fiindcă avea amantă pe o

contabilă din sectorul financiar. Din pușcărie, bineînțeles, iar el era șeful ei. Ce îmi povestește un amic, care fusese de serviciu la poartă într-o noapte? „Uăi, n-auz, iera di servițiu la permanențî maioru Botezatu. Vini la mini și îmi spuni cî sî duși pânî acasă cî ari o problemî urjentî, dar dacî îl cautî șineva să îl sun imediat. Uăi, eu știam undi să duși”. „Undi, uăi?” îl întreb eu convins că doar la una, nu la două! „Stai sî-ț zâc, când o vinit și, mai ales, cum o vinit. Sî crapa di zâuî. Moțăisâm câtiva șeasuri buni. Sunî la poartî. Știam cî-i iel. Mă întrebî, prima dată, dacî l-o căutat șineva. Nim’nea. Problemi diosebiti? Nica. Pleacî el agali, ieu ghișisâm cî era stors di ștoarfa șeia. Eram sigur cî și barbatu lu’ șeia era di sârviși în noaptea șeie, da’ nu era treaba me”. „Bun, uăi”, zâc eu, „lasî-l draculu’ sî f...! Dar oari mai poati ori dă cu limba?” „Uăi, n-auz, cum mă uitam io la el, în urma lui cum sî legăna, deodată mă pufnești râsu’... Mă frec la ochi, îi deschid, iar mă frec... Da’ dijeaba, uăi, dracu era încălțat cu un pantof negru și cu altu’ maro!” „Ha, ha, ha, ha! Îi luasî un pantof de-a lu’ barbat-su curvii!”

— Ha, ha, ha! Nu se poate! Țsta măcar a prins lucrul în trei schimburi. La noi se zicea că nici duminica – singura zi liberă din epoca de aur – nu se adună atâta spermă în Bega cât în schimbul trei. Însă nu de asta râd. Ci de faptul că la o lansare de carte, distinsul șef al Uniunii Scriitorilor, care a luat primul cuvântul, vorbind remarcabil pe lângă carte, *comme d’habitude*, avea într-un picior un pantof negru și în celălalt unul gri! Eu credeam că lansează o nouă modă. N-o fi venit și el tot de la...?!

— Hi, hi, hi! Mă uitam cum se crăcăna comandantul pe bicicletă. Și îmi spuneam în sinea mea: cum dracu de Dumnezeu ăsta îi mai ține pe fătălăii ăștia pe pământ? Crapă în ei, de nu mai au măsură, iar alții mor de foame, pe planetă, nu în țara noastră, care este „un picior de plai/pe o gură de rai”. Uăi, sî-mi trag una!

— Vezi, vezi, că ți-ai tras deja două palme. Ai obrazii roșii. Ca o mironosiță. Ajunge cu mătâiala pe ziua de azi!

— O făcea pe viteazul, dar nu era decât un marțafoi, la Revoluție l-au găsit cadrele ascuns sub patul din biroul lui, avea și pat, că doar, de, comandantul e comandant și-n pielea goală! Vine spre mine un cetățean. Când am fost față în față, eu l-am recunoscut, el nu. Era tatăl unui coleg din generală, învățător de școală veche. Soția lui, felceră în satul meu natal. Știam că e condamnată pentru că ajuta femeile să facă întreruperi de sarcină. O dăduse în gât vecina părinților mei de la țară. Nu știa nimeni asta, dar eu îi citisem dosarul și am apelat la niște colegi ca s-o dea la bucătărie, nu făcea față la munca grea a câmpului. Îi strecurasem și o ciocolată, am riscat mult atunci, dar totul e bine când se termină cu bine. Învățătorul, Dumnezeu să-l ierte, că s-a dus, îmi spune că a venit tocmai de la 40 de km ca să-i aducă soției un pachet cu ce avea mai mare nevoie și ăia de la Vizite i-au spus că nu are dreptul. Și ce să facă el acum, să se întoarcă acasă cu pachetul, are ceva alimente și e mare păcat să le plimbe și să se strice, că a dat o grămadă de bani pe ele. I-am spus să aștepte câteva minute. M-am dus la comandant, care tocmai făcea o pauză de gârâială și dă-i cu lugu-lugu: că mi-a fost învățător, că e mama celui mai bun prieten al meu, că ea nu a furat, ci

doar a ajutat femeile să nu moară făcându-și singure harakiri. Cred că era într-una din zilele lui bune, a dat aprobare. La ieșire, omul nu mai termina, sărmanul, cu mulțumirile. Deși nu mă aveam rău cu comandirul meu, sunt sigur că nu mă avea la mațe. Mă chema acasă, ca să-i repar televizorul, și atunci mă omenea ca lumea, soția lui făcea înghețată, ne aghezmuiam oleacă, eu îl periam că seamănă cu Napoleon, la față, nu știu dacă și la caracter, că nu l-am apucat pe Împăratul-caporal și dă-i și luptă cu paharul: „La mulți ani! Să trăiești, Napoleoane!” Avea mulți căței, adică slugoi, nici nu știai de cine să te ferești. Nu cred că era om rău, dar era influențat de acești lingăi patrupezi, mai ales de acela de la popotă, că doar conștiința trece prin stomac... Cred că am fost cel mai dat dracului. Nu i-am executat ordinul. Și nu aveam decât o lună de când mă încadrasem. Vine la mine subofițerul de serviciu și îmi spune că e ordin de la comandant să-mi iau armamentul din dotare și să mă duc la GAZ, împreună cu asistentul medical, care era și el militar. Eu m-am blocat, știind că postul meu nu prevedea așa ceva. „Nu mă duc”. Plutonierul major a belit ochii cât cepele. „Uăi, n-auz, tu îți dai cu sama la vorbî?” „Da, uăi, mergi și raportează cî nu mă duc!” Mă cheamă comandantul. „Tinere, nu execuți ordinul?” „Nu intră în atribuțiunile mele de serviciu; și nu pot executa un ordin fiindcă nu am pregătirea necesară în ceea ce privește paza și supravegherea deținuților”. S-a înroșit la față de am crezut că ia foc. Îl cheamă pe loțșitorul cu paza, un moșneag țigănos care scăpa numai beșini în urma lui, și-i dă ordin să mă pregătească. Apoi să-mi dea testare. Mă duce locotent-colonelul în biroul său și-mi

ține ăsta o teorie că așa și pe dincolo, că nu e bine să mă pun rău cu comandantul, că suntem militari și avem nevoie unul de altul, mai ales eu de el, că sunt tânăr și el înțelege că nu-mi cade bine să fac și aceasta treabă, dar el trebuie să execute ordinul și ca atare a scos un regulament. Îl deschide și începe să citească. Subofițerul... „Un moment, deci nu scrie că și maistrul electronist”... „Nu scrie, dar se subînțelege”... „Eu știu că armata se face pe ordine clare, nu pe subînțelegere... Îmi pare rău, când va scrie în regulament că un maestru așa și pe dincolo...” N-a avut ce să-mi facă, s-a dus la comandant și ce au vorbit ei acolo, nu știu, dar când s-a întors mi-a spus că tov. comandant a ordonat să dispărem în sula calului cu tot cu regulamentele de rahat!

— De tânăr erai arțăgos. Te și văd cum bombăneai în barbișon. „Mii sî-mi viniți cu ordinii clari!”

— Dă-mi tu un ordin!

— Din sprânceană. Ce stai? E-xe-cu-taaaa-rea!!!

— Plu-ton, re-pee-tă!

— Niciun pluton! Aici e numai entre nous deux. Ai pus-o, toarșe! Doar nu-s o comandantă oarecare...

— Am înțeles, să trăiți! Eu am cunoscut viața ostășească prin prisma școlii militare de aviație. Faptul că destui intrau și atunci cu pile a făcut ca mulți tolomaci să poarte uniformă cu stele sau cu tinichele.

— Cum ar fi distincții noștri tablagii...

— Când am dat eu examen, erau eliminatorii controlul medical și probele sportive. Țin minte cum se ruga un colonel, tatăl unui candidat, să mai facă măcar o trac-țiune la bară: „Hai, tată, forțează-te și măcar una să mai faci...”

N-a făcut decât 3 și baremul era de 10 bucăți. Și ce crezi, a fost respins? Pe naiba, că taică-su era doar colonel, contrainformator, deh! Ne-am întâlnit toamna când a început școala. Și te mai miri că armata noastră n-a bătut pe nimeni, dar a fost în stare să tragă în propriul popor?

Păstrez la loc de cinste amintirea unor adevărați comandanți. Prima este a colonelului Dimitrie Moraru, fost pilot de vânătoare, comandantul școlii. Ni se adresa cu *ficiori*, și toți îl iubeam. A doua amintire plăcută este a maiorului-inginer Viorel Andrei, ajuns general și comandantul școlii după ce am absolvit eu. Un om de o corectitudine exemplară. Sever, dar drept. Fiind în comisia de examinare la o școală de șoferi, a picat-o și pe nevastă-sa.

— Avea el oarece cu dânsa!

— Un adevărat militar, ordonat, disciplinat. La el și mustața trebuia să fie regulamentară. Aveam un coleg care purta mustață ca să-i mai atenueze din lungimea nasului. Într-o zi observă maiorul că mustața lui nu era tocmai cum scrie la regulament, adică până la colțul gurii. „Țoarșu elev, ai 10 minute ca să te prezinți la mine cu mustața regulamentară”. „Am înțeles”, a raportat elevul-fruntaș Sava și a tăiat-o imediat. După 10 minute bate la ușă. „Întră!”, ordonă maiorul. Se deschide ușa și prima dată apare un nas cât un borcan. Noi, când l-am văzut, am bușit toți în hohote de râs. Sava Marin, sărăcuțul, a tot tăiat din mustață, până a făcut-o cât a lui Hitler, și atunci s-a enervat și a dat-o jos. Văzând cum râdeam, dar fiindu-i milă și de colegul nostru, toarșu maior, după ce s-a potolit și el din râs, a devenit serios și l-a muștrat pe camaradul nostru pentru că nu a executat ordinul întocmai. „Eu ți-am ordonat să vii cu mustața regula-

ră, nu fără mustață! Ai 10 minute să te prezenți cu mustața la mine!” Hi, hi, hi!

— Ha, ha, ha, ha! Pot să pove și eu din armata mea? Cum era să-mi împușc colega la prima ședință de tragere, că m-am speriat de reculul de armă și am aruncat pușca spre ea? Seara a venit să mă bată logodnicul ei, care acum e mare profesor și poet pe la Turnu Severin. Știi cum urla căpităneasa la mine că „nu mă transpun în realitatea câmpului de luptă”?

— Corect! Ai văzut și tu, amu ia, ce să pove!

— Să-ți spun cum flirtau căpitanii cu căpitănesele, scoțându-ne pe noi la șpațir în pas de defilir? El, căpitanul, număra țațoș: *una-două, una-două* și căpităneasa, la fel de bățoasă: *un-doi, un-doi...* Iar noi ne ridicam cu bocancii praful în ochi pe cele călduri. *Stâng-drept-stâng-drept-stâng-drept-stângul...* Cel mai fain era când se regulau caii, în timp ce noi treceam în cadență pe lângă dânșii... Ne dădea căpităneasa pe loc repaus, ca să ne țină lecții de viață: „Și, ce vreți?, să vă vorbesc ca de la femeie la femeie? Adică voi, mucoaselor, la primul chiuretaj, vă puneți cu mine?! Știți voi câte chiuretaje am făcut eu? Că tot plutonul nu are atâtea la activ! Am și un amant la Craiova. Mie-mi place omul om și porcul fript!”

— Aveam un maior în prag de pensie, dacă avea 1m și 20 de țenti în statură. Îl chema Săvuț, dar noi îl alintam Să-lfuți! „Băi, ai belit-o!” „De ce?” „Te cheamă maiorul Săvuț la ordin”. „De ce?” „Cum de ce?” „Să-lfuți!” Când mergeam la instrucție de front îl priveam cu coada ochiului și ne amuzam. „De ce râde, băi, Să-lfuți?” „Îl gâdilă iarba la coaie...”

— La noi, în Timișoara, a fost responsabil ani mulți la Cultură un anume domn Cipu. Când îi dădeai un telefon, îți răspundea ritos: „Cipu la telefon”. I s-a atras atenția să schimbe formula care conținea o... cacofonie.

— Zi-i pe nume! O pulafonie!

— Ha, ha, ha!... S-a conformat omul de cultură la indicații și a început să răspundă: „Ciprian Cipu la telefon!”

— Hi, hi, hi! Vorba ceea: „Rău e să fii prost!” „Mie-mi spui?”

— La armată, comandanta se avea bine cu magazionerul de la muniție. Și, știind cât ne afectează pe noi traugerile, că ne asurzeau puștile, nu nimeream țintele, trebuia să recuperăm apoi cartușele și nu le găseam printre buruieni, ba chiar ne mai trecea și câte un șocăț peste bocanci..., căpitănesei îi făcea o plăcere deosebită să treacă pe la el... cu plutonul și să-l întrebe dacă n-are „ceva de tras”.

— Și dacă n-ave, sî ofirea e?

— No așa!... Plutonierul ăsta ținea un câine răpciugos pe la magazie, pe care îl chema Riciu. Evident că noi îl poreclisem tov. Plutoner *Ca Riciu*.

— Păi, te pui cu filoloagele? Apropo de nume și... renume! Eram elev la Bucale, la grupul școlar 23 August. Uăi, baieti! Un pui di țaran, din șentru’ Molodovi’, în capitală, uăi! O gramadă di băitani din tăti colțurili țării... cu o diversătati di numi: Buric (dar ista spunea că îl cheamă Burișescu, di fapt, dar i-au greșât șia la Sfatu’ popular)... Modruj, Beșleagă, Sulîrău, – cât pi șe era sî zâc Suliman –, Bortî, dar șel mai tari și mai tari numi îl ave unu’ di prin părțali Bărăganulu’. Îl chema Pizdachi! Uăi frati, uăi, sî și

vazut cum ni țanem cu mânili di burtî când strâga vreo prof'soarî catalogu'. Într-o zî, una mai acătării, vini e fudulî și sî puni la catedrî și, niși una, niși douî, dischidi... ca-ta-lo-guuu! Ajunji la ista, la Pizdachi. Noi deja eram cu gurile cascati, pregatiț' sî ni rânjâm pi saturati. Tăț cu ochii, când la Pizdachi, când la prof'soarî... Dar aiasta s-o prins. S-o uitat la ficari dintri noi, o vazut cî deja rânjam tăț și dischidi gurița: „Măi băieți!” Da' și glas dulșeg ave!... Am devinit serioș pi loc. „Măi băieți, de ce sunteți voi copii?! Ce părere aveți voi, colegul vostru e bucuros că are acest nume?” Noi... mâlc, ca peștili în apă. „Ia gândiți-vă că cineva îi face cunoștință cu o fată... Gândiți-vă că va veni vremea să meargă să-i ceară mâna viitoarei soții de la părinții acesteia. Cam cum vedeți, voi, situația? Tu ce ai de spus, măi, ăsta cum te cheamă...” Noi am răspuns tăț în cor: „Pizdachi!” „V-am întrebat pe voi, măi? Voiam să-l văd pe el cum se simte când își pronunță numele. Măi, măi, măi, ce copii sunteți!” Așa și pânî la urmî prof'soara îl sfatuești sî-ș' schimbi numili, cî ari tăti motivili. Treși vremea, ne-am învațat cu Pizdachi, prof'soarili, jingași, îl strâgau numa' pi prenumi, Costicî. Într-o zî, la ora așeleiaș prof'soari, ridicî Costicî mâna și îi spuni bucuros cî ș-o schimbat numili. „Bravo Piz... Costică! Și cum te cheamă de acum?” „Nu mă mai cheamî Pizdachi Constantin...” și scoati șertificatu' di naștiri și șetești... „Mă cheamă... Pizda-chi... Vasile!” Hi, hi, hi, hi! Și noi, dar și prof'soara eram la pamânt, uăi! Di răs!

— Ha, ha, ha... Aș fi procedat întocmai ca profesoara voastră. De la început până la sfârșit. Comandanta avea față de noi complexe de inferioritate. Și astea o făceau

isterică. Mereu trebuia să ne arate că știe și poate mai mult decât noi... de la orientarea cu busola sau de la comenzi, la frecat pușca și dat cu lubrifiant. Eu, fiind mult mai înaltă decât ea, mă uitam în părul ei unsuros și... nu mai dădeam doi bani pe dânsa... Mă puneă să mă târăsc, refuzam... eram foarte des la „ciclu” și căpităneasa începuse să se prindă... „Pe mine nu mă duci cu zăhărelu’, tovarășa Radu, că mie-mi place omul om și porcul fript...” „Eu cred că invers! Că ne-ați mânca fripte, ca o canibală!” „Adică eu sunt canibală?” „Eu nu v-am făcut canibală, tovarășa căpitan!” „Dar cine?”

— Natura!

— Ai ghicit. „Nu, toarșă! Nu eu, ci natura!” „Astăzi faci arest!” „Pe ce motiv?” „Că m-ai făcut canibală!” „Nu-i adevărat! Eu nu am spus asta! Aveți martori?” „Da! Tot plutonul. M-a făcut tovarășa Radu canibală?” Liniște. Căpităneasa făcea spume la gură. „M-a făcut tovarășa Radu canibală???” Fetele nu se mai puteau ține în poziția drepti de răs. A treia oară, le întreabă plângând: „M-a făcut tovarășa Radu ca-ni-baa-lăăă?” Și se rup rândurile plutonului. Ne tăvălim prin iarbă răsând.

— Da?...

— Toate celelalte căpitănese făceau ce făceau și ajungeau cu fetele la umbra vreunui copac sau chiar în pădurice. Ea ne ținea în mijlocul câmpului, să ne bată soarele-n cap, că facem pe deșteptele. Pe câmpul de instrucție era plin de plutoane de soldați în termen de la unitatea de infanterie. Ne-am vorbit noi cum să i-o coacem individei. Am aranjat ca a doua zi să venim fără sutiene și, la un semnal, să ne dăm cămeșile jos și să... ne bronzăm la soare topless, lucru

de neimaginat în vremea lui Ceaușescu, nici măcar la malul mării. Eu eram pe atunci comandantă de pluton, fiindcă eram cea mai înaltă. Așa că: „Drepti! Stânga-mpreee-jur!!! Descheiați primii doi nasturi!!!” „Ce comenzi dați, tovarășa Radu?” „Comenzile aferente!” Asta turba când foloseam câte un neologism, că-și închipuia că ne batem joc de ea (ceea ce și făceam). „De ce nu folosiți comenzile care sunt?” „Am greșit comenzile?” „Păi, ce comenzi folosiți?” „Aferente!” „Nu e bine!” „Nu?!... Adică vreți să spuneți că în armata română comenzile aferente nu sunt bune? Atunci dau o comandă greșită. Plu-ton! Dez-bră-caaa-rea!” Și cămeșile zboară de pe noi. Și-așa erau ude și trebuiau zvântate. Tipa dă în bâlbâială, noi... și privitorii de ocazie, în hohote de râs.

— Hi, hi, hi!... Însă la pușcărie... s-a schimbat calimera! Alt soi de oameni. Cutre, curve, hoți de hoți... Venise un maior, oltean, o pilă a nu mai știu cărui general. Era chitit să-i ia locul celui care era deja comandant pe funcție. Toți știașu asta. Noul venit, fiind loctiitor cu paza, tocmai debutase cu o evadare. Țștialalții își dădeau coate: „A venit ăsta ca să ne dezonoreze?!” Cu toate astea, cel în funcție a fost mutat, iar nou-venitul a intrat pe schemă. Olteanul fuge după grade, nu?

Dar să vezi cum nu bate Dumnezeu cu ciomagul!...

— Ci cu palmele pe spate...

— Noul comandant cunună o pereche de tineri. Cum era nașul în funcție mare, îi bagă, adică îi încadrează pe amândoi la pușcărie. Băiatul, militar, iar fata, personal civil. Comandantul are o fiică. Finul se îndrăgostește de aceasta și ea de el.

— Ah, inimă!...

— Dragoste cu năbădăi. Băiatul divorțează și, cu toată împotrivirea părinților fetei, cei doi se căsătoresc. Între ginere și comandant apar discuții serioase, amenințări de tot felul, culminând cu replica mârânească a ginerelei: „Toarșu comandant, scuze, tată socrule, dacă tot mă freci la cap, să știi că îți f... și nevasta!” Se supără comandantul și aranjează ca ginerică să fie mutat la Jilava, tânăr sublocotenent. Acolo, cine știe care o fi adevărul, ori i-a fost înscenat, ori ăla chiar era nătărău, că l-au prins vânzând droguri la deținuți... Și uite-așa a scăpat comandantul de un drac! L-au băgat după gratii. Facerea de bine e futeri... di fiică! Și cât pi șe a fost sî șie și di... mamuc!

— După dezbrăcarea „soldatelor” la comandă mi s-a luat dreptul de a mai da ordine. Mă durea pe mine-n cot. M-a înlocuit colega care a refuzat să culeagă struguri la Recaș, născută în același an și în aceeași zi cu mine. Noi glumeam că suntem gemene. Să vezi cu câtă scârbă dădea aia ordine: *Drrriept!!! Prezențaț' arrrrm'*! „Foarte bine, tovarășa Sandu! Hotărâtă! Nu cu capul în nori ca tovarășa Radu!” În zilele ploioase nu făceam instrucție de front, ci ne îndocirinau cu tot felul de texte inepte, pe care comandanta le citea dintr-o carte, limbându-i-se plimba-n gură. Evident că atunci visam, ca să nu adorm. „La ce te gândești, tovarășa Radu?” mă întreabă ironic, observând că eu nu îmi iau notițe cu frenezia altor colege în uniformă. „Mă gândesc că bunicul meu mi-a pus bocancii pe calapod, i-a tamponat cu spirt... și pe mine tot mă strâng de-mi sar ochii. Dacă în armata română nu sunt bocanci pe măsura mea, nu înțeleg de ce am fost recrutată...” „Tovarășa Radu,

noi despre ce vorbim aici? Nu despre doctrina tovarășului Nicolae Ceaușescu, comandantul nostru suprem, adică despre războiul întregului popor? Pentru asta ne pregătim”. „Eu am înțeles că tovarășul Nicolae Ceaușescu luptă pentru pace și pentru neamestecul în treburile interne. Astea sunt idei mult mai bune decât cea cu războiul întregului popor”. „Adică cum? Dacă ne invadează patria, armata să nu fie pregătită să dea tuturor armele în mână?”

— Adică cum?!... La babe puști și la moși puștoaice?

— Ai ghicit! Din Banat până la Bug! „Nu, nu sunt de acord cu asta, tovarășa căpitan!... Există drepturi ale copiilor, ale femeilor și ale bătrânilor... Să lupte armata, cei ce sunt plătiți, ca dumneavoastră, să-și dea viața pentru țară”. „Nu înțelegeți, tovarășa Radu”. „Înțeleg! Dar nu sunt de acord, tovarășa căpitan!” La prima ședință de partid, am fost pusă la zid. Căpităneasa se poticnea citind un raport făcut de pizdulinele de pe Pestalozzi, unde era comandamentul universitar. M-am ridicat și eu și mi-am apărat punctul de vedere. Profesorii mei își cereau scuze că nu au acordat suficientă atenție pregătirii mele doctrinare și promiteau să mă prelucreze, că armata și datoria față de țară nu sunt lucruri de șagă. Mă simțeam trădată de ei. Nu înțelegeam atunci că lucrurile se spuneau pentru urechile din ziduri, de sub mese, de la mese... La ieșirea din amfiteatru, m-au așteptat două profesoare, foarte emoționate. Doamna Stela Mirel și doamna Rodica Popescu. „Felicitări! Ai fost de milioane! Suntem atât de mândre de tine!”

— Îmi plași din ce în ce mai mult romanul. E dat dracului! O să-l citească mironosițele și or să aibă horgasm!

— ... hintellectual?! Ha, ha! Palitura cea mai crâncenă a primit-o căpităneasa cu vreo două-trei săptămâni înainte de a depune jurământul. Am observat eu că la ședința de partid în care s-a discutat despre incapacitatea mea de a înțelege ce înseamnă un război al întregului popor, colonelul Victor Negru, șeful de stat major, a tăcut, n-a zis nici ca... căpităneasa, nici ca... cadeta. Mă cheamă într-o dimineață la raport și îmi cere să îl însoțesc. „Auch, voi fi f...”, îmi zic și mă pregătesc... la naiba, să mă smeresc. Intru în urma sa într-un birou, în care te puteai plimba cu bicicleta. Și în care eram doar noi doi. Mă trezesc cu boneta în mână. Nu știam ce să fac cu ea. S-o pun pe masă, pe scaun, pe cap?... Mă fustăcesc. „Puneți boneta la centură și faceți-vă comodă!” Și-n gândul meu: „Am pus-o!” „Tovarășa Radu, am să vă vorbesc deschis”. Îmi zâmbește și se îndepărtează de mine. Mă uit pe fereastră cu coada ochiului... Nu pot sări. Fixez ușa. Nu era încuiată. Sunt mai înaltă decât el. Am pasul mai mare. Pot fugi. El mai face doi pași spre fereastră și se uită în curte, unde colegele mele fac instrucție. Eu mai fac doi pași spre ușă, gata să o zbungnesc. „Am văzut în dosarul dumneavoastră... că aveți un tată care lucrează la BJATM”.

— Adică ce insinua dișteptu șeala, cî aveai 2 tați?!

— D-api numa' mama-i una, nu? „Vreau să-mi închid balconul. Îmi trebuie corniere, geamuri, pal melaminat. Am nevoie de ajutorul lui. Îi puteți da acest număr de telefon să mă sune deseară, ca să stăm de vorbă?”

— Diștept omu, l-o făcut moca!

— Ies râzând, sărind ca o căpriță, pe scări, pe culoar, în curte... Îi râd în nas căpitănesei când mă întrebă ce a vrut șeful de stat major cu mine. „Mi-a dat numărul lui de telefon”. I-l arăt. Se face verde ca uniforma. Kaki. Tata, degrabă săritoriu, îl rezolvă imediat pe colonel,... pe ușa din dos, și devin prieteni la cataramă. Descoperă cunoștințe comune, se vizitează cu nevestele... Iar eu ajung pila lui Negru. Avansată de la soldat fruntaș la sublocotenent. A fost singura mea pilă în facultate, dar esențială. Ca să vadă poarca de căpităneasă că nu sunt eu bătaia ei de joc. Dar nici invers. Am scris cu multă simpatie aceste rânduri. Am tras și eu, ca și tine, o porție zdravănă de răs. „Să trăiți, tovarășă căpitan! Gata cu războiul întregului popor! Am îngropat securea, fluturăm steagul păcii, să trăiți!”

— Mai bine să vă fi fluturat chiloatili!

— Țițipoartili, subtienili, por(t)jartierili...

— Tași, fat'hăi... Mai hodine gura șeia!...

— Num'o țără, num'un chic! Mă mai leși?... Mulțam! Într-o zi, stăteam pe câmp, în pauză, cu spatele lipit de-al unei colege. Moțaiam la soare, sperând să ne bronzăm, măcar, dacă vacanța nu aveam. Era un pluton de soldați lângă noi și câțiva jucau Popa prostu' cu pedepse. Vine un brav ostaș cu un liniar, îngenunchează și spune: „Ciao, am fost pedepsit să vă măsor sfârcurile!” „Ce vorbești, prichindel? N-ai înțeles bine!” „Ba da!” și se întoarce, șmecher, către tovarășii de arme: „N-ați zis să le măsor sfârcurile?” „Hi, hi, hi! He, he, he! Ha, ha, ha!” „Nu le-aveți cu sexul, prichindeilor...” „Nu pe naiba! 20 de ani, sula mare, mândră tare...” Ne privește drept în ochi. „Zău?

Și ce-i mai lung, un sfârc sau un lindic?” Niciun răspuns. Doar hohote de râs. „Sfârcuri ați văzut voi când ați beut lăpcic ge la mămica înaince ge armată... Poace după șie-o să cerminăț cătănia... mai vigeț voi ș-alșele...”

— Nu mă mir cî fug popii șeia negri prin uvt dupe tini... cu crușea!

— D-apu las' că nu-i bai!... Fac jogging...

— Vezi sî nu ti-nchediși!...

*

— Tot pe ușa din dos ieșeau sau intrau ciripitorii. Turnătorii care sperau să ajungă fie la bani, fie la funcții foarte ușor, dând cu subsemnatul pe niște note informative, pentru scrierea cărora erau dirijați de cei ce se mândreau că, de inteligenți ce sunt, lucrează în Siguranța Statului, adică la Securitate. Parcă asta era îndeletnicirea cea mai grețosă dintre toate. Hoții erau niște găinari. Bișnițarii, niște gherțoi. Dar pentru turnători,... n-am cuvinte.

— Tu parcă ai zis că ai vorbit cu un securist despre situația lui Lăzărescu. Cum ai ajuns la el?

— Cu totul întâmplător. Cunoscuseră în „Spirit” copiii un băiat care se lăuda că taică-său a fost securistul care a organizat Revoluția din Timișoara, după ce l-a filat pe Tókés. Era în ianuarie 2011, nu apăruse cartea Părintelui Dr. Zamela, auzisem doar zvonuri privind înlăturarea lui Lăzărescu de către Corneanu, cu sprijinul Securității. Și le-am spus într-o doară copiilor că aș vrea să stau de vorbă cu tatăl lui Ionu. A doua zi, a și venit cu fiul lui la noi acasă. Tatăl și fiul semănau ca două picături de apă. Nu puteam să nu le spun asta, ei au luat-o ca pe un compliment și... s-a spart gheața. Am vorbit cu detașare apoi.

— Și ce anume ai aflat de la el, dacă spui că de atunci

te-ai convins că nu sunt doar zvonuri în privința lui Corneanu?

— Mă gândeam eu deja că nu sunt numai zvonuri, fiindcă, atunci când a apărut Raportul Tismăneanu, Doamna Prof. Univ. Dr. Doina Benea a venit în biroul nostru de la Decanat și i-a spus colegului meu, care era istoric: „Măi, ce treabă de pomină! Mitropolitul nostru e pe lista de coautori ai Raportului, iar Lăzărescu, pe cea a victimelor. Și la pagina cutare scrie clar cum Securitatea, cu sprijinul colaboratorilor săi, între care și agentul despre care vorbim, l-a luxat pe fostul mitropolit al Banatului”.

— Cum de n-ai căutat informația asta?

— Am luat-o de bună. Era însă prea puțin. O piesă de puzzle rătăcită, care abia acum își are locul în tabloul pe care îl reconstituim.

— Vreau să știi ce anume ți-a spus securistul ăla.

— Mai întâi, mi s-a lăudat de ce eminentă cenușie e persoana sa de când se știe pe pământ... S-a născut în Beba Veche, ce știi tu ce învățătoare avea el pe-acolo și ce bun la mate era, cum și-a luat el admiterea la liceu și a făcut apoi Ștefan Gheorghi(di)u și a ajuns chiar și șeful Direcției III de la Ministerul de Interne... „Să vă spună fiul meu, dacă nu credeți.” „Vai, cum să nu cred?! Nu se pune așa problema. Sunt onorată.” (Numai că-mi venea să vomit și eu nu suport senzația de vomă, mă cam strâmb când o am, poate asta mă trăda.) Și, ca să îi tai elanul confesiv, că nu știu de ce, după ce schimb două vorbe cu cineva, ăla se și apucă să îmi povestească viața lui,...

— Eu nu cred că ți-am povestit viața mea. Doar tu.

— Eu?!... Ha! Până acum nu mi-ai povestit toată viața ta, dar mai ai vreme. Și nici nu ai văzut îmbietorii mei ochi... „Știți ceva despre faptul că Vasile Lăzărescu a fost urmărit de Securitate?” l-am întrebat. „A fost unul din cele mai importante obiective din istoria Securității locale. Le dădea de furcă la toți”. „Cum așa? De unde știa că sunt securiști? Nu lucrau sub acoperire?” „Agenții, da. Ei erau racolați din rândul persoanelor apropiate. De exemplu, și actualul mitropolit era agent.” „Sunteți sigur? Asta e o afirmație foarte gravă.” „Doamnă, dar toată lumea știe! Bine, nu era singurul. Era o rețea de popi, călugări, contabili, casieri, chiar și secretarul lui... Toți dădeau note. Dar el îi mirosea. Nu vorbea în prezența lor. Mai era și ținut în brațe de unul și de altul... Era foarte influent. Pila lui Petru Groza. Și a miniștrilor lui. Și a celor ce au rămas în ministere. De ce credeți că a rezistat atât? Aveau o ciudă pe el colegii mei care se ocupau de cazul lui.” „Dumneavoastră nu l-ați urmărit pe Lăzărescu?” „O, nu, șefii mei de atunci. Eu eram cu caș la gură. Dar vă pot duce la unul, sau chiar la doi dintre ei, dacă vreți.” „Sigur că vreau. Chiar vreau să știu adevărul. Oricât m-ar dura. E adevărat că dosea bani și materiale de construcție? A avut un proces pentru delapidare?” „Nu-i adevărat. Lăzărescu a fost nevinovat”. „Deci nu a fost hoț?” „Un lucru să știți de la mine: Securitatea acuza întotdeauna de lucruri false. Acesta era principiul de lucru”. „Cum adică?” „De pildă, nu se spunea niciodată că omul e vinovat de ceea ce făcea. Ci de altceva, ca să nu se poată apăra. Fiindcă omul știe ce greșală face. Și imediat ticluiește cum să se apere, cum să o motiveze. Dacă îl iei pe nepregătite, îl prinzi pe picior gre-

șit. La Lăzărescu dacă îi imputau politica țărănistă, reacționară... îi zbură cu fulgi cu tot pe securiști. Dar, când îi spuneau, pe baza informațiilor trucate: *Taică, ai furat un vagon de aur, în noaptea de... din gara cutare... Cum nu erai acolo? Ai fost văzut cu o damă, soția lui... etc.*, dădea în bâlbâială”. Mă strângea ceva în jurul gâtului și mi se înfundau urechile. Îmi tot duceam mâna, ba la gât, ba la urechi... Am fost luată pe nepregătite. Nu mă așteptam să primesc informația asta. Să aflu care era tactica meschină, prin care cei de la Secu puteau înfunda pe oricine, oricând. „Sunteți sigur că actualul mitropolit era printre informatorii de atunci?” „Printre cei mai activi. Nu bag mâna în foc, dar am auzit că era cel mai conștiincios și mai lipsit de scrupule. Se grăbea să îi ia locul lui Lăzărescu.” „Mie tot nu-mi vine să cred. Nu vă contrazic, fiindcă am auzit și din altă parte... Chiar din familie”. „De bună seamă. Era ceva cunoscut. Și, să știți de la mine că, fără partid și Securitate, nimeni nu ajungea în vremea lui Dej și nici apoi, în cea a lui Ceaușescu, într-o funcție atât de înaltă”.

— Clar!

— Din păcate, tatăl lui Ionu a murit la foarte scurt timp după aceea, deci n-a mai apucat să mă ducă la cei direct antrenați în instrumentarea dosarului care mă interesa. Numai că a apărut cartea Părintelui Dr. Zamela. M-am întâlnit cu Sfinția Sa.

— Cum de a scris Părintele Dr. Zamela prima carte despre Mitropolitul?

— Fiindcă nimeni altcineva nu s-a încumetat să intre pe un teren minat. Cunosc câteva persoane care au scris despre istoria Mitropoliei Banatului trecând în goană peste

meritele lui Lăzărescu, de parcă Mitropolia ar fi picat din cer în brațele lui Corneanu. Părintele Dr. Zamela mi-a spus că de mic copil tot auzea de Lăzărescu. „Oamenii mai în vârstă vorbeau despre cele întâmplute. Nu le-am dat eu pe atunci mare importanță. Dar informația a rămas în mintea mea. În casă se păstra o carte, cred că era vorba de un calendar sau un periodic ceva, pe a cărei primă pagină era portretul lui Lăzărescu. M-a fascinat acest portret... Privirea lui”. „Și pe mine! Privirea lui... nu știu de ce îmi produce o impresie puternică, dar e ceva ce vine de foarte departe și îmi pătrunde în inimă”. „La facultate am avut însă un profesor diacon, Prof. dr. Gherasim, care a scris o monografie istorică despre mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului. El mi-a sugerat să scriu despre Lăzărescu, un mitropolit uitat”. „Cred și eu că era uitat. A avut grijă Corneanu să-i șteargă urmele. S-a și priceput, și a și fost ajutat. De toți cei ce nu au întrebat nimic de Lăzărescu. Inclusiv cei din familia lui Lăzărescu au fost, fără să-și dea seama, pe o mână cu Corneanu”. „Ușor, ușor am ajuns să cunosc acest personaj, mai mult poate decât mi-aș fi dorit”. „Ați fi dorit să cunoașteți numai latura sa pozitivă, nu și pe cea care, după spusele Sfinției Voastre, e negativă?” „Da”. „Ca să poată fi cineva un om adevărat, cum sunt sigură că a fost Vasile Lăzărescu, trebuie să atingă și extremele moralității”. „Le-am trecut cu vederea, pentru că și eu sunt om”. „Nu există simbol fundamental fără o latură nocturnă. N-aș vrea să scriu despre Lăzărescu într-un singur registru, într-o dungă. Aș vrea să știu tot adevărul”. „Există ceva prea nocturn în viața lui. Acel ceva o să vi-l împărtășesc după apariția cărții”. „Îmi pare foarte

rău. Bănuiesc că asta vă apasă și că de aceea n-ați mai scris nimic despre el. Dar pentru un scriitor e esențial să prindă complexitatea personajului său”.

— Ai reușit să-l faci să se gândească măcar dacă nu ar fi mai bine să-ți spună secretul acela în timp ce mai scriem la carte?

— Nu. A schimbat subiectul. „Și deci, mergeți în audiență la Înalt Prea Sfinția Sa? Bănuiesc că veți aborda și subiectul Lăzărescu”. „Acesta e scopul. De dragul adevărului,... o să-l întreb cum a început la Timișoara, căci n-a fost mitropolit din prima zi...” „Nu vă va spune mare lucru...” „Voi fi cu ochii pe el. Poate-i tresare vreun mușchi, cine știe? Vreau să văd dacă s-a împăcat sau nu cu istoria. Cu propria evoluție istorică și cu mijloacele prin care a realizat-o”. „Mai mult ca sigur că se va ascunde după cuvinte”. „Mă aștept la asta. Este un om fals. Pentru mine vocea lui e un semn indubitabil al omului prefăcut. Există însă un motiv literar al păcălitorului păcălit. Pe șleau, ’fiecare naș își are nașul...”

— Sărut mâna, nănașă!

*

— Între timp am găsit documente edificatoare pentru ideea mea că Lăzărescu a fost doborât prin intermediul și în favoarea agentului Corneanu. Eu cu omul ăsta nu mai vreau să dau ochii.

— Neapărat trebuie să dai ochii cu el. Tu nu pricepi că urăsc lașii? Vrei să devii în fața mea o lașă? Țsta ascunde multe. Tu trebuie să-l iei cu frumosul: că vrei să scrii o carte despre mitropoliții Banatului și ai nevoie de mărturii și de binecuvântarea lui.

— Binecuvântarea mitropolitului Nicolae? Nici măcar pentru o carte pe care n-o voi scrie niciodată.

— E mitropolitul Banatului și unul dintre personajele noastre... principale.

— Nimic în lumea asta nu ar putea justifica faptul că, după ce i-a promis că îi va îndeplini ultima dorință celui ce i-a fost cândva mentor, – aceea de a-l înmormânta în Catedrală....

— ... Nu și-a respectat acest angajament. Poate că nu i-a dat voie Securitatea, deocamdată să-i acordăm circumstanțe atenuante.

— Eu îl identific cu Securitatea. A slujit-o cu credință zeci de ani.

— Dar, ca să ne dăm seama ce anume l-a făcut să se poarte astfel cu Mitropolitul, eu cred că ar trebui să aflăm mai multe despre Îngerul Diavolului. Nu trebuie să știe de la început că ești nepoata lui Lăzărescu. La sfârșit poți să-i spui, merită, după câte i-a făcut... Eu cred că a fost ceva cumplit între ei. Corneanu îl urăște încă pe Părintele Vasile. Crunt. Tare mi-e teamă că a fost abuzat sexual. Ori a fost altceva, de care o să afli numai de la el.

— Și o să-l credem? Nimic, nici măcar abuzul sexual, pe care ți-l imaginezi, nu motivează nerespectarea ultimei dorințe a primului Mitropolit al Banatului, predecesorul său direct, lângă care a aflat ce înseamnă Biserica. Mai ales că era legată de un loc legitim de înmormântare, nu de un mof. Lăzărescu a iubit atâta Catedrala asta, încât și-a exprimat această dorință și în fața Consiliului eparhial, și într-un memoriu adresat Sinodului, și într-un testament. Dar mai întâi i-a încredințat-o lui, de la preot la preot, de la om la om. Iar el i-a promis! Îți reproduc un fragment din testamentul lui Lăzărescu, dintr-un articol pe care Gică Lăzărescu l-a publicat în „Renașterea bănățeană” din 19 ianuarie 1993:

„Din testamentul lăsat spre luare-aminte de către urmași și datat 27 decembrie 1963, cităm:

Pentru cele din urmă ale mele, aș dori ca rămășițele mele pământești, așezate în cosciugul de metal, aflător în subsolul Catedralei mitropolitane din Timișoara — cosciug ce va fi adus de nepotul meu de îndată ce va fi anunțat de moartea mea, să fie depus în nișa din dreapta, cea dintâi, cum se iese din subsolul Catedralei. Am îndrăznit să-mi

manifest această dorință și înaintea Î.P. Sfinției Sale mitropolit Nicolae, al Banatului. Î.P. Sfinția Sa a declarat, în ziua de 9 sau 10 septembrie 1962, în camera sa din Căminul aehieresc că, dacă asta este ultima mea dorință, Î.P. Sfinția Sa este de acord. Rog și pe Preafericitul Părinte Patriarh și pe Sfântul Sinod să intervină ca această ultimă dorință a mea să fie satisfăcută. Îmi exprim această dorință arătând, cu toată modestia, că am militat mult pentru reînființarea episcopiei și apoi a arhiepiscopiei Timișoarei și, în cele din urmă, pentru restaurarea mitropoliei, aproape milenară, a Banatului. Eu am terminat și împodobit catedrala mitropoliei noastre, atât cu neîntrecutele ei frumuseți naturale, cât și cu podoaba duhovnicească, prin așezarea într-însa a raclei cu moaștele Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș, mitropolitul Timișoarei. Fiind și primul mitropolit al restauratei noastre mitropolii, cred că dorința mea aceasta nu este exagerată.

Mănăstirea Cernica, 21 decembrie 1963

Mitropolitul Vasile”

— Te întreb acum, după ce ai citit textul acesta, în care își exprimă dorința din urmă... ce i-a rămas neîndeplinită după moarte, căci Lăzărescu nu a fost înmormântat, ci reînhumat în Catedrală, în urma acestui articol care l-a băgat în sperieți pe Corneanu: Ce s-a întâmplat cu onoarea mitropolitului Nicolae?

— Vorbești de ceva ce poate niciodată n-a avut. Dar ce curaj pe uica Gică, să îl denunțe pe Nicolae Corneanu, mitropolitul în funcție, cu nume și prenume!

— Era istoric. Știa că din arhiva familială se citează *ad litteram*. Și apoi, făcuse războiul. Nu se speria el de Corneanu! Și-a intitulat articolul: *Ultima dorință a primului Mitropolit al Banatului, dr. Vasile Lăzărescu, nu a fost satisfăcută!* Așa, cu semnul exclamării... Iar tu confunzi ceea ce numești lașitatea mea cu dezgustul. Nu-i respect mitropolitului resentimentele pe care le are față de Lăzărescu la 45 de ani de la moartea sa. Orice i-ar fi făcut Lăzărescu, ar fi avut timp suficient să-l ierte. Sau, dacă nu, să fi avut curajul să spună public ce i s-a întâmplat.

— Când trebuie să afli adevărul, lași deoparte repulsia ta. E foarte important pentru noi.

— Mi-ar spune adevărul doar dacă aş fi ultima persoană cu care ar da ochii în viața lui! Și nu uita că, și atunci, ar fi versiunea lui de adevăr. Pe Lăzărescu nu-l mai putem asculta. De ce să-i dau șansa asta tocmai lui Corneanu? Mi se pare nedrept față de Uica Vasile să rămânem doar cu adevărul lui Corneanu.

— Eu tot cred că e ceva foarte necurat la mijloc.

— La naiba, nu l-a omorât! L-a făcut episcop al Aradului. A mai vorbit cu el și după ce Corneanu l-a dat jos și i-a luat locul. Ai citit că l-a vizitat în 9 sau 10 septembrie 1962, ca să-i încredințeze ultima dorință. Repet: nimic n-ar mai trebui să conteze după atâta timp. Papa Ioan Paul al II-lea s-a întâlnit cu autorul atentatului împotriva sa, atentat în urma căruia a fost făcut harcea-parcea pe dinăuntru și operat de câteva ori. Și știi de ce? Ca să-i dea iertarea și binecuvântarea.

— Știi asta, dar Papa nu a fost securist, nici turnătorul părintelui său adoptiv! Totuși, degeaba nu l-a urât Corneanu. Trebuie să fie un motiv anume.

— Atunci de ce i-a promis că îi va îndeplini ultima dorință? De ce i-a făcut slujbă de înmormântare la Jadani? De ce i-a făcut și slujba de reînhumare în Catedrală? Putea pleca la Constantinopol, ca la Revoluție.

— Ai să afli.

— Îți spun de pe acum de ce: pentru că e un om cu multe fețe.

— Fețe? Ești indulgentă. Vreau să-mi bagi undeva în text și portretul lui făcut de papistașul ăla de la Sibiu care îi spunea să se apuce de fumat, că are vocea de castrat.

— Scapete îl făcea, George, scapete, nu castrat. „Vorbești de parcă te miorlăi. Ia fă-ți tu o operație la gât sau apucă-te, naibii, de fumat, că n-o să ajungi nicăieri cu vocea asta de scapete”.

— Hi, hi, hi!

— Acel „papistaș”, care te face pe tine să râzi cu poftă, a devenit imediat după aceea mitropolit al Moldovei. Și, în cele din urmă, Patriarh. A fost împreună cu Lăzărescu într-o delegație condusă de Patriarhul Iustinian Marina în URSS, timp de o lună. Și ce crezi? Prietenia cu Lăzărescu nu l-a împiedicat să fie apoi președintele comisiei sinodale care a decis înlăturarea lui Lăzărescu. A executat ca un bun soldat comanda Securității. Putea să se recuze, ca Rogozan, acela care a cerut să nu facă parte din comisie, căci era de partea lui Lăzărescu. Înțelegi?...

— Înțelege că așa erau vremurile. Dacă și noi doi am avut de-a face cu Securitatea!...

— Nu suntem noi în aceeași oală cu Corneanu! Noi ne-am tamponat de Securitate. Am știut să ne eschivăm. Colegul tău, care a ajuns cititor de contoare de gaze, a avut demnitatea de a le spune în față securiștilor că el nu își dă în gât colegii. Jos pălăria în fața lui! Așa neînsemnat, cum zici că este, are respectul meu.

— Scuze, nu am spus niciodată că este neînsemnat. Dar atunci majoritatea era împotriva lui, așa de tâmpiți eram, așa de rău ne tâmpise regimul ăla de ca... cao! Eu am crezut că securistul glumește, nicio clipă nu m-am gândit că își pune mintea cu un tânăr... căci aveam 22-23 ani, n-am realizat ce se petrece. De aceea, pe colegul meu îl respect și eu în mod deosebit. Pentru bărbăția lui, pentru că l-a înfruntat pe un securist direct, în față. Nici el nu avea mai mult de 23-24 de ani. Corneanu însă a fost plătit ca să toarne și să facă jocuri murdare. Scrie într-un articol de pe internet și câți bani a luat din asta. Putea să-și cumpere o Dacie din banii ăia. Poporanii, în schimb, trebuiau să pape numai iaurt, să postească miercurea și vinerea, ca să-și cumpere un hârb de Dacie.

— Așa naiv ești? Acei bănuți erau ciubucul de peste Mitropolia Banatului, pe care a căpătat-o moca. Și de unde nu vrei să știi ce salariu ia lunar de peste 52 de ani...

— 52 de ani la Mitropolie, dar la turnătorie câți or fi?

— Calculează și tu. De la '48!...

— De la '48, știi, că scrie în declarația lui olografă, publicată în „Adevărul”, dar nu... până când.

— Poate până-n dzi de adzi, cum zice bănățeanul. Că s-a schimbat doar denumirea Serviciului, nu și natura servi-

ciilor. Care sunt specificate în documentul în care Corneanu este luat în colimator pentru bune practici.

— Ăla care mă face să mă prăpădesc de răs?

— Da. Viitorul Patriarh Iustin îi spune de la obraz că e de-tes-ta-bil. În general, e mult mai ușor să faci rău decât bine. Și infinit mai ușor să-l trădezi pe cel ce are încredere oarbă în tine, care nu ar bănui nici în ruptul capului că ai fi în stare de așa ceva. Dar nu se face!... Știi, până și Nero, cel despre care se spune că, de nebun ce era, a dat foc Romei ca să o vadă cum arde, cel care îi arunca pe creștini de vii în groapa cu lei, n-a putut tolera în anturajul său un turnător celebru, pe Lucanus, nepotul și mai celebrului Seneca. Poet foarte talentat, Lucanus, fiul surorii lui Seneca, îl lingușește pe Nero de îndată ce îl apucă ambițiile politice și visează să ajungă senator. Pe la douăzeci și cinci de ani, poetul roman află că se pregătea un complot împotriva împăratului. Printre complotiști se aflau Seneca și sora sa. Lucanus aleargă la „marele împărat”, ca să îl pună în gardă. „Știu și câțiva complotiști”, adaugă el. Nero, furios, întrebă scurt: „Cine?” Lucanus răspunde la fel: „Mama!” Și Nero e atât de îngreșat de ticăloșia lui, de lipsa de caracter a celui în stare să își trădeze propria mamă, încât îl pune să-și taie venele în fața sa.

— Foarte tare! M-am tot întrebat și te întreb și pe tine acum: Oare de ce-l ține Dumnezeu în funcție pe Corneanu de atâta vreme?

— Dar ce, Dumnezeu îl ține?! Actualul Patriarh i-a fost episcop vicar. Fostul Patriarh venea din același regim, cine știe?... Nu vreau să-mi fac păcate cu presupunerile...

— Cum ar fi și aceea că n-ar fi exclus să-l susțină... aceiași... din aceleași motive.

— Nefondată ipoteză... E surprinzătoare nota aceea de la Sibiu, pentru că e dată de Corneanu însuși. Agentul Popa Vasile informează despre Nicolae Corneanu. „Corneanu nu a fost lăsat să vorbească, să se apere”. Oare atunci, în 1957, se putea înregistra convorbirea dintre cei doi?

— Să mă gândesc oleacă... În '56 a apărut la noi televiziunea de stat. Cu siguranță se putea înregistra, tehnica înregistrării sunetului apăruse cu mult înaintea înregistrării imaginii. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, nemții s-au folosit de magnetofone, mulți au fost surprinși auzind, târziu în noapte sau dimineața devreme, emisiile radio nemțești de propagandă, în care erau prezentate orchestre simfonice cu o fidelitate remarcabilă, de parcă ar fi cântat „live”. Îți dai seama că toate invențiile, orice tehnică nouă, prima dată sunt introduse în armată, și, cu precădere, în siguranța statului, adică la securiști! Am reținut o întâmplare pe care o povestea tata la un pahar cu vecinii. Era cam prin anii '65-'66. Nu înțelegeam atunci, ulterior când m-am făcut electronist, mi-a adus un zâmbet profesionist în colțul gurii. Un sătean, care lucra la CAP pe un camion din ăla Bucegi, era cam cel mai bogat din sat. Căra și pentru cooperativa agricolă de producție, dar mai lăsa și pentru el câte ceva pe acasă. Avea cea mai frumoasă casă, vite, porci și păsări. Avea cu ce să le crească. Prieten cu milițianul, cu care fura noaptea împreună. Și cu prietenul milițoiului... nu puteai să faci gât, musai era să ai ciocul mic.

O pereche de viitori însurățai s-a dus la el ca să-l tocmească de naș de cununie. „Om cu stare, nanaș mare!” Dracu ista avea magnetofon, dar el îi zicea magaoaie. Lumea nu știa mare lucru ce făcea magaoaia, dar el știa. Servește pe tinerii îndrăgostiți cu o țuiculiță dezlegătoare de limbuțe și le pune muzică populară la magaoaie. Pișicher, șoferul zice la un moment dat că se duce în beci să aducă vin și se scuză, dar îi asigură că nu va lipsi mult. Soața acestuia trebăluia pe lângă plită oarece friptură, în bucătăria de vară. Până avea să revină, va pune magaoaia să deruleze banda, ca să o asculte de la început, dar de fapt șmecherul a trecut-o pe înregistrare. Rămași singuri, cei doi porumbei au început să se gudure. „Uăi, câți ari ista, uăi!” „Cum dracu sî nu aibî, fă? Furî altu’ mai tari ca iel?” „Dacă sî prindi, fașim nuntî mari, uăi!... Vini tăt satu’ la iel, adică și la noi”. „Vini, fă, cî-i prietin cu tăț. Vini și popa!...” Se întoarce nășălu cu oala di jin, vini și nașa cu fripturica și cu mămăliga cât roata carului și sî pun pi înfulicat. Pi ginericî îl mânâncî limba și-l roagî pi nașu’ mari sî mai punî magaoaia șeie sî cânti, cî de-amu lăutarii s-or odinit distul. Și... le-o căzut cam greu la lingurea când s-o auzât în primî audițâie. Dar nașâi îs nași, au răs di s-au prapadit, au închinat în șinstea finilor și au făcut o nuntî ca în povești. Cu tot cu magaoaie, deși finii o făcusârî di... oaie!

*

— Hai să-ți spun o picanterie. Am aflat-o de la un colonel de Securitate, implicat în cazul Lăzărescu, care a declarat fără nicio ezitare că obiectivul Vasile Lăzărescu a fost nevinovat, că i s-a înscenat totul. Ca să îmi arate cât de parșive erau înscenările, mi-a dat următorul exemplu. În 1960, securiștii s-au gândit să confecționeze probe, ca să-l incrimineze pe Lăzărescu, trecut deja de 65 de ani, de flebețe pentru sexul slab. Debutase pe atunci o cântăreață de muzică populară bănățeană, despre care se spune că era frumoasă foc. Așa o fi fost, pentru că arată bine și acum, la vreo optzeci de ani. Și lui Lăzărescu îi plăcea îngerășul ăla blond cu voce de mierluță.

— A mierlit-o?

— I-a făcut o invitație la Mitropolie. Cum ea acceptase, de la o vârstă fragedă, colaborarea cu Securitatea, în frăgezimea ei precoce a înțeles că trebuie să anunțe ofițerul securist de vizita pe care urma să i-o facă Mitropolitului urmărit al Banatului. Locotenentul s-a folosit de acest prilej pentru a obține niște poze compromițătoare. A instruit-o pe tovarășa cântăreață cum să folosească un aparat foto, pe care să îl țină în poșetă și să-l pună în funcțiune printr-o simplă apăsare de bumb. Serafica demoazelă

și-a tras un decolteu – nu în sensul etimologic, adică „în jurul gâtului”, ci până la sfârcurile sânilor cu push up. Când a întâmpinat-o Mitropolitul, cântăreața de muzică populară, devenită între timp distinsa Doamnă a cântecului bănățean, i-a întins Mitropolitanului mânuța catifelată, ca să i-o sărute, fix deasupra decolteului. Furat de peisaj, bătrânul Mitropolit, căruia îi albise de mult barba, s-a aplecat până la mânușița lipită de piept. Cu cealaltă mânuță, privilegiatoarea Banatului a apăsător pe butonul în așteptare.

— A ieșit o poză!

— Ți dai seama. Barba Mitropolitului intrase de-a binelea între sâniile celei ce avea să devină Distinsa Doamnă a cântecului popular. Fotografia a fost trucată la un laborator de pe lângă studiourile Sahia din București și introdusă la dosar ca probă că Lăzărescu era afemeiat.

— Ai văzut tu fotografia asta?

— Nu. Am căutat-o, dar nu există în documentele pe care le am. Doar colonelul acela mi-a vorbit despre ea. S-ar putea să fie numai o născocire. Mă tem că tehnica nu era pe atunci atât de avansată. De asta te-am și întrebat dacă la acea dată Corneanu putea înregistra discuția cu mitropolitul Moisescu, căci mi se pare suspect... să se autodenigreze în halul ăsta, dacă nu există o probă care să-l constrângă la sinceritate.

— Țta ar fi vândut-o și pe mă-sa. Ca nepotul lui Seneca, despre care mi-ai spus că Nero l-a obligat să-și taie venele în fața sa. Nebunul împărat Nero era însă mic copil pe lângă un ofițer de Securitate, care tăia și spânzura. Pune odată documentul ăla!

— Țmi ordoni?

— Ordonez...

— Asta e cu totul altceva. Sună original! Meriți nota aceea... maximă:

„Ce dracu îmi faci încurcături și greutateți și ce vorbești parcă te miorlăi? Le-am spus și ăloro de la Minister (adică de la Ministerul Cultelor) să-ți dea ordin să-ți faci operație la gât, sau apucă-te să fumezi, ca să vorbești ca oamenii. Ai pretenția cu glasul ăsta să ajungi ceva? Păi, își bate joc toată lumea de tine”.

— Cu vocea asta pre mulți a popit și-a răspopit. A făcut și bani frumoși de pe urma Securității. 45 000 de lei. Merita să fie așa „scrofulos la datorie”.

— Ca la nunta cu dar. 45 000 de lei, plus Mitropolia Banatului pe viață! O ofertă irezistibilă, dacă ne gândim la ce salariu are și la ce bani se învârt și azi la Catedrală. Nu primești chitanță pentru nimic din ce cumperi: lumânări, tămâie, mir, cruciulițe, calendare, cărțicele de rugăciuni. Și cutia milelor e mereu arhiplină. Într-o zi, ne-au chemat prorectorii la o ședință pe tema reacreditării programelor de studii. „Ce-i cu dubla subordonare de la Teologie? Cu ce se implică Mitropolia în sprijinirea facultății?” a întrebat prorectorul finanțist. „Cu rugăciunile și doririle de bine”. „Vă rog să le transmiteți dorința noastră ca, de data aceasta, să finanțeze ei acreditarea programului de Teologie Ortodoxă. Că doar nu le cerem cine știe ce sumă. Nu cutia milelor de la Catedrală în zi de duminică!” Și, crede-mă că știa ce... insinua. Fac la bani preoții de la Catedrală cât vameșii de la granița de vest. Nici nu se uită la salarii. Ciubucu-i baza.

— Puțin de la fiecare și se adună.

— Nu neapărat puțin. Știi cum fac cu programarea nunților, de exemplu? Există un caiet, în care sâmbăta e plin. La început programările sunt fictive. Tinerii vin și de prin sate ca să se cunune la Catedrală. Că, de!, în fericita zi, „se plăte” să facă o poză, un filmuleț, să-și etaleze zorzoanele la Catedrala mitropolitană, care e foarte foto-genică. Și zic tinerii: „Vrem să ne cununăm, în data de..., de la ora 16”. Se deschide catastiful: „Nu se poate, e ocupat, nu am niciun loc liber toată ziua”. „Vai, cum nu?, noi am făcut rezervarea la restaurant. Vă rugăm frumos!” „Să încerc să vorbesc atunci cu preotul X... Dar vă costă! Vorbesc cu el să vă înghesuie cumva seara, la 19:30”. „O, nu, restaurantul e rezervat de la 17! Lumea vine să mănânce, să danseze..., că de-aia-i nuntă...” „Păi, și eu ce să fac?” „Să vorbiți să ne înghesuie la 16”. „Asta nu se poate. Sunt programate deja trei nunți”. „Plătim oricât!...” „Cât?” Și negocierile încep de la 500 de lei. Nu numai că așa se rezolvă treburile, chiar când nu sunt rezervări, dar cunună și mai multe perechi în același timp. Nemaivorbind de moda cu douăzeci de preoți la o cununie.

— Prost nu e cine cere, ci ăla care plătește. Și mai prost e cine se oferă să plătească. Tu vrei să spui că Încoronatu are legătură cu toate astea?

— Fără nicio îndoială. Nu mișcă nimic în Mitropolie fără știrea lui. Deși... are și el un fel de uzurpator, pe nume Paisie...

*

— Ai scris despre un alt securist care ți-a spus despre cum se făceau înscenările.

— Da, tatăl lui Ionu. De la el am aflat că în Securitate celui urmărit i se înscena ceva la care în niciun caz nu se aștepta, ca să nu se poată apăra. Lui Lăzărescu i-au inventat furtul acela colosal, de peste 3 milioane de lei. Chiar tu spuneai că trebuia executat pentru suma asta. Și nici măcar nu s-a cerut recuperarea prejudiciului.

— De unde puteau să ceară?

— Se puna sechestrul pe averile celor vinovați, a lui Lăzărescu și a contabililor, se făcea executarea silită, nu? Părintele Vasile avea bunuri de valoare, chiar și un teren intravilan. L-a donat Felicia Lăzărescu și s-a făcut pe el o biserică în Calea Aradului, la ieșirea din Timișoara spre Jandani. Am fost să verific. Am văzut trecut numele Feliciei Lăzărescu pe lista ctitorilor principali și mi-a confirmat și preotul paroh că așa stau lucrurile. De altfel, nu i-au ținut nici pe contabili în închisoare, i-au eliberat imediat. Când a scris acel memoriu pentru propria reabilitare – că doar nimeni altcineva nu a cerut-o – Lăzărescu a menționat faptul că e singurul care a rămas pedepsit în acest caz, chiar dacă a fost achitat din primul moment de Tribunalul din Timișoara.

— Deși nu i se imputa lui lipsa banilor...

— Dar de el voiau să scape. Ca să-și facă din Catedrală un comando al sutanelor aservite. Au reușit pe termen ultrascurt. Lucrurile s-au așezat altfel pe termen lung. Ca semiotician, îți spun că prin jertfa de sânge de la Revoluție s-a purificat locul, i s-a redat sfințenia pierdută. Pietrele din fața Catedralei grăiesc...

— Adevărat!

— De aici, de la Catedrală, a început Revoluția, nu de la Laszlo Tókéș. Acolo nu a scandat nimeni. Nici „Libertate, pâine!”, nici „Jos Ceaușescu!” și nicidecum cutremurătorul „Murim și vom fi liberi!”

— Nici n-a murit nimeni acolo.

— Firește că nu. Problema punctuală: oprirea evacuării lui Tókéș, pentru care s-au adunat oamenii în fața Bisericii Reformate, s-a rezolvat în data de 15 decembrie. Pastorul nu a fost evacuat. La Catedrală, în 17 decembrie, odată cu primii morți de pe trepte, Revoluția a devenit o problemă națională.

— Peste morții Timișoarei nimeni nu mai putea trece.

— Presimt că nici Corneanu nu va muri până nu îi va cădea în cap piatra de silex ce va ricoșa dinspre Lăzărescu. Nu va putea intra așa trufaș și mincinos în necropolă, sub altarul acestei Catedrale.

— Ar spurca un loc sfânt.

— El va trebui să-și facă un examen de conștiință și să se smerească.

— Prea târziu.

— Îngerul Diavolului nu mai poate cere iertare victimelor lui. Dar poate încă să se căiască, în modul cel mai sincer cu putință. Nișele primilor doi mitropoliți ai Banatului sunt față în față, situate la aceeași înălțime și la aceeași distanță față de altar. Părintele Vasile s-a gândit că Părintele Nicolae îi va urma la conducerea Mitropoliei. Așa i-a dat de înțeles când, pentru a-i reproșa trădarea, l-a întrebat retoric: „Câte nu am făcut eu ca să-ți pregătesc ție un loc cald în urma mea?” I-a pregătit și nișa.

— E ceva putred aici.

— Orice creștin trebuie să se străduiască să ierte, ca să-și ușureze mai întâi propriul suflet și apoi pe al celui iertat. Emilia, fata cea mare a Lucreției, era profesoară de română la Carani. Ea nu s-a căsătorit, s-a dedicat unei cariere didactice și îngrijirii părinților săi. Preda limba română la secția germană. Însă, în anii '80, ca la un semnal, au plecat în masă nemții din Carani. Ea a intrat în restrângere de activitate. La secția română predă în același timp româna o doamnă care absolvise un institut pedagogic de trei ani, nu universitatea. Era soție de preot. Inspectoratul a preferat să-i lase aceleia catedra și să-i pună la dispoziție Emiliei un post de institutoare la școala din sat. Emilia a urât-o pe femeia aceea din tot sufletul. Cam cu o săptămână înainte de a muri, când nu mai avea pic de vlagă, a cerut să-i fie adus imediat un preot ca să se spovedească. Preotul de serviciu de la biserica de lângă noi a venit în fugă, când a aflat despre ce era vorba. I-am lăsat singuri. „Cât e de lucidă și de coerentă!” s-a mirat el după o scurtă discuție. Iar Emilia era pe morfină de două luni și delira mai tot timpul! „Ce i-ai spus, Mili?” „I-am spus de

Laika” (aşa o poreclise). „Ce anume?” „Că n-o pot ierta. N-o pot suferi și n-o pot ierta. Mi-a luat singura mea realizare din viață”. „Și el ce-a spus?” „A spus că a preluat asupra lui păcatul meu, că va ține post și se va ruga pentru mine și că sufletul meu e izbăvit”. Și Emilia nu este mitropolit al Banatului istoric, care cuprinde și o parte din Serbia (Episcopia de la Vârșeț) și o parte din Ungaria (Episcopia de la Gyula). Dar Corneanu este. De aproape 53 de ani, Înalt Prea Sfinția Sa face legătura enoriașilor din tot Banatul cu Dumnezeu. S-a înconjurat de oameni slabi, care șușotesc pe la colțuri, însă nu fac nimic concret, ca să arate cine e, de fapt, Corneanu. Cel cu 40 de ani de agentură securistă la activ. Bărbați în fuste! N-ar fi în stare să țină o armă în mână.

— Nici crucea! Darmite să se poarte ca Lăzărescu și protopopii lui. Cu partizanii!

— Preoții de atunci aveau tăria de a se arăta bărbați. Nu tremurau ca muierile „fustăcindu-se”. Chiar dacă a jungeau în pușcării, făceau ce trebuia făcut. Se întorceau apoi, ca niște eroi, la parohiile lor. De peste zece ani, de când am început să aflu ce se petrece în ograda preoților, Corneanu nu a mai fost în Sinod decât la judecata sa, când era să fie caterisit, și la alegerile de patriarh, pe care le-a condus ca decan de vârstă. Și știi de ce nu s-a mai dus la București? Pentru că îi e frică de moarte. E întotdeauna cu medicii lângă el.

— Parcă Lăzărescu nu reușise să facă „țucăr în sânge”? Poate de când l-a concediat Mitropolitul, i-a crescut țucărul și lui Corneanu, de a dat și Înalt Prea Sfinția Sa în clericescul diabet...

— Nu uita că Părintele Vasile s-a purtat la fel cu toți informatorii. Și cu copilul lui adoptiv, și cu cumnatul lui Petru Groza. Nu pângărea el Mitropolia cu bengănituri! I-a scris ca unui prieten de două ori lui Groza, rugându-l să stea de vorbă cu cumnatul lui.

— Da? Cred că nici nu a citit Groza. Că era ocupat cu femeile.

— Dacă Groza ar fi fost ocupat cu femeile, Părintele Vasile l-ar fi înțeles. Nu înțelegea, în schimb, de ce e ocupat cu închiderea școlilor teologice, cu reducerea numărului preoților, cu naționalizarea, deportările, lagărele, canalul, colectivizarea... În condițiile în care era moșier, om de afaceri. Lui Groza cine i-a confiscat averea?

— Bine zici! Era și acționar la 40 de firme.

— Semăna cu politicienii de azi. Părintele Vasile a reacționat plângând la imputările lui Groza.

— Și Mitropolitul ce bărbat a fost dacă s-a pus pe plâns?

— A fost un om ajuns cu nervii la pământ. Numai cine nu are creier sau nu și-l folosește nu face în viața lui o depresie. Era în 1956, când a realizat ce i se întâmplă Lucreției, când a descoperit că e săpat de Corneanu, când a înțeles că este înșelat în așteptări și de Groza, când se zbătea să aducă moaștele Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș... Tu știi ce a însemnat asta pentru Lăzărescu? Toată lumea, de la Securitate, la istorici, teologi și preoți, caută de vreo 60 de ani documentele în baza cărora a putut face Mitropolitul cea mai mare operă duhovnicească a sa: aceea de a le dăruii tuturor ortodocșilor români din Banat un sfânt al lor, o sărbătoare în calendar, în 15 septembrie...

Documentele originale, voiam să spun, fiindcă la cele falsificate au ajuns. A și făcut câta pușcărie pentru ele cel ce le-a copt în cuptorul din Greoni, un fost redactor de la revista „Vatra”...

— Și tu știi unde sunt, nu-i așa?

— Toți preoții cu care am vorbit mi-au promis povești și documente după moartea lui Corneanu. Oricât m-am rugat de ei să-mi spună ce știu, m-au... amânat. Așa că, n-au decât să mai caute și dumnealor...

— ... În cutia milei poate!

7

Cine urmează?

*

— N-am găsit nicio acuzație de imoralitate în documentele oficiale de la Securitate. Fie au fost numai zvonuri că Lăzărescu petrecea cu femeii, fie era atât de abil, încât meteahna asta n-a ajuns în ochii cei albaștri.

— Eu mă îndoiesc, că dacă ar fi aflat un singur om, n-ar fi știut și Securitatea! Cum dracu, Doamne iartă-mă!, nu știa Securitatea? Cum de n-au aflat securiștii ăia – că orice s-ar spune despre ei, erau totuși aleși dintre cei mai deștepți și incisivi, dar, din păcate, oameni fără suflet, așa cum spunea un amic de-al meu: „Uăi, ăștia sunt ca niște pui de Avicola...” „Cum adică, uăi?” „Uăi, ăștia nu au mamă, nu au tată, sunt făcuți la incubator!” Mi-am adus aminte de vremurile mele din tinerețe. Lucram la aeroportul din Bacău. Aveam... stai să calculez oleacă... mda, vălieu, cum au trecut anii! Aveam 22 de ani! „Doamne, tânăr mai eram, când săream din rai pe geam...” Terminasem școala de aviație de la Mediaș și primisem repartiție în Bacău. Făceam naveta cu trenul din localitatea mea natală, Podoleni, din județul Neamț. Un avion făcea școală și turnul de control mi-a cerut să le dau comanda pe radar. Vremea era frumoasă. Nu ar fi fost necesar să stau peste program. De

aceea, ca să nu pierd trenul, l-am întrebat pe cel de la Turn dacă e nevoie de mine, ca să scap de o grijă. Operatorul mi-a spus, prin interfon, să aștept până vorbește cu comandantul și îmi dă un răspuns în câteva minute. A revenit și mi-a spus exact cu vorbele comandantului: „Lasă-l, băi, să plece, că ăștia zboară la vedere, nu e nevoie de radar”. Te plictisesc? Să-mi spui!... Dar să știi că vreau să-ți relatez o scenă în care am fost implicat și eu cu securiștii.

— Nu, cum o să mă plictisești?!... Continuă!

— Așa, carevasăzică, după câteva luni mă cheamă șeful meu, ing. Mitrofan Costel, un băiat de zahăr, de pus la rană și foarte bun profesionist, așa cum sunt toți în aviație, bineînțeles că așa am fost și eu, dar mi-au murit laudătorii... Ha! Îmi spune că trebuie să merg neapărat la Șufaru. La ora 9 fix să fiu la el. „La care Șufaru?” îl întreb eu surprins și nedumerit. Pe atunci mă ocupam și cu reparații de televizoare și șeful mă trimitea în numele lui la diverse cunoștințe. Îmi spunea: „Lu' ăsta nu-i ceri bani, îți dau eu piesele, lu' ăla îi ceri cât face” și tot așa. Mă înțelegem bine cu el, chiar foarte bine. În ziua aceea erau mai mulți în laboratorul său. Și parcă îl aud exclamând: „Auzi la el, nu știe cine e Șufaru!” Eu m-am rușinat, crezând că e vreo persoană importantă din cadrul aeroportului și chiar m-am fâstâcit, abia am reușit să îngân o altă întrebare: „Dar el știe cine sunt eu?”

— O, ce pretenție aveai, tinere! Să știe Șufaru cine ești tu...

— Toți cei care se aflau de față au început să râdă, mai cu seamă tov. inginer, așa ne adresam atunci, cu „to-

varășe”! Ce nu-mi plăcea, mai ales „tovarășă domnișoară”! Hi, hi, hi! Oprindu-se din hohotele de râs, tov. inginer îmi răspunse, dar tot pufnind în râs: „Oho, te cunoaște, habar nu ai tu cât de bine te cunoaște! Șufaru e CI-istul nostru, securistul care răspunde de Aeroport”. „Și are televizorul stricat? Sigur ăsta are color! La color nu mă bag (nici nu apăruseră pe piață la acel moment televizoarele color – era prin anii ’81-’82)!...” Asta a pus capac la toate. I-am făcut să râdă și mai tare. Văzând că eu venisem și cu „diplomatul” în care aveam sculele de reparat, șeful mi-a spus zâmbind că pot să îl las la el, că oricum îl voi găsi când mă întorc, dacă nu mă arestează.

M-am prezentat la Inspectoratul Județean al Ministerului de Interne, i-am spus ofițerului de serviciu că sunt chemat la tov. căpitan Șufaru, ăla a pus mâna pe telefon și, în câteva minute, a apărut un tinerel de vreo 30 de ani, care m-a condus la etaj și mi-a spus să aștept puțin, timp în care am observat cum pe o altă ușă, nu pe aceea pe unde am intrat, a ieșit un alt coleg, mai în vârstă, care avea vreo 40 de ani și lucra la turnul de control. Țin minte și acum, după 30 și ceva de ani, îl chema Păduraru, nici nu mai știu dacă mai trăiește. Nu trebuia să văd asta, dar cum sunt ager... și lor le-a scăpat...

— Tu ai percutat. Țac! Măcar știi cine te-a turnat.

— Poate că nu, poate că și acela a fost chemat să dea cu subsemnatul. Nu știu mai mult. Șufaru stătea în capul unei mese de conferință. Locotenentul Popa, acela care m-a condus, m-a prezentat căpitanului, care m-a invitat să iau loc pe latura lungă a mesei. Mi-a făcut o prezentare a rolului deosebit de important pe care îl avea Securitatea în

apărarea cuceririlor revoluționare ale clasei muncitoare în frunte cu PCR și cu secretarul său general, tov. Nicolae Ceaușescu, spunând că noi, tinerii, trebuie să ne „aducem aportul” cu abnegație la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism, cea mai dreaptă societate pe care a cunoscut-o lumea de la origini și până în prezent, la făurirea omului de tip nou, bla-bla-bla și bla-bla-bla.

— Mă uimești cu câtă acuratețe reproduci mostre din limba aceea de lemn!

— Pe masă, în fața mea, se afla un ziar, „Steagul roșu”...

— Ha, ha, ha! La Timișoara era „Drapelul roșu”, câtă fantezie! Și mai era „Steaua Roșie”... la Belgrad. Ai auzit de ea? Parcă asta era mai simpatică.

— Cum să nu? Echipa de fotbal a sârbilor! Deci, eu citeam nu mai știu ce era pe acolo, în timp ce ăsta nu mai termina cu apologia nobilei sale misii. La un moment dat, cred că a observat că nu îl urmăream și m-a întrebat: „Ați înțeles, tovarășu, unde am bătut eu?” „Poftim?” „I-auzi, băi”, zice el, uitându-se și la locotenent, „eu vorbesc și pe el îl doare undeva!” Locotenentul, ca să dreagă busuiocul, îi spune: „Tov. căpitan, și el este absolvent de școală militară, ca și noi, și știe cum stă treaba. Îi tânăr încă, dar sunt sigur că a înțeles tot ce ați spus dumneavoastră”. „Ce a înțeles, tov. locotenent, n-a înțeles nimic, că, dacă înțelegea, nu părăsea locul de muncă și lăsa avionul fără radar”. Am înlemnit. Cred că am înțepenit pe scaun cu gura căscată. N-am putut să scot nicio vorbă. Căpitanul, profițând de situația nou creată, a pus paie pe foc. „Părăsirea

locului de muncă se pedepsește cu închisoare, cu ani grei, o să ieși moșneag din pușcărie! Țasta e aeroport, nu fabrică de mături!” Așa cum eram eu, bulversat, mi-am făcut iute o retrospectivă: „Când dracu am părăsit eu locul de muncă?! Mă gândeam că poate, totuși, când mai lucrăm câte doi în tură, am mai tras câte o miuță pe pistă, cu soldații de la armată, dar nu, că aveam sonerie afară și o auzeam. „Imposibil, tov. căpitan, eu nu am părăsit niciodată locul de muncă, dimpotrivă, când scăpam trenul, dormeam chiar în clădirea radarului, cu șoarecii pe mine”.

— În halul ăsta?!... Brrr!...

— Tu ce credeai, că nu făcuseră încă hotel în câmp... Dar vajnicul securist a scos o hârtie și a început să citească, apăsând cuvintele, că în data de... operatorul navigator..., aflat în tura de serviciu, nu s-a putut folosi de radar, întrucât tehnicianul... nu a răspuns nici la telefon și nici la interfon. Mi-am adus aminte de scena petrecută în după-masa aceea și i-am relatat că eu am plecat cu aprobare în ziua respectivă, chiar cu aprobarea comandantului Ioan Vasile. Dar ăsta o ținea pe-a lui, cică, dacă eu cred că am pile la comandant, mă înșel, că vom zbura amândoi. Acum eu înțeleg cum stătea treaba, ca să aibă bengănitoni, prima dată îi căuta pe acei cărora le putea găsi nod în papură. Îi speriau și apoi îi făceau oamenii lor. Atunci nu știam mai nimic despre securiști. Am avut colegi de școală care au evadat cu avionul, dar, în timp ce eram în școală, noi, elevii, nu am aflat o boabă, așa de secretoși erau, ca să nu ne vină și nouă vreo idee. Văzând că eu aveam alibi pe comandantul însuși, a schimbat foaia. A spus că ei vor uita această întâmplare și chiar a rupt hârtia în fața mea (*sic!*)

și m-a sfătuit prietenește, chiar părintește, să fiu atent să nu se mai întâmple, că noi suntem generația pe care se sprijină partidul și țara. Că eu, dacă tot fac naveta, văd și aud multe. Cum sunt tânăr, poate merg la discotecă la Institut, acolo sunt mulți arabi care învață la noi limba română, se face trafic cu țigări, cu blugi, cu aparate video și câte și mai câte. Mulți ascultă Europa liberă, un post care ne intoxică și denigrează munca poporului. Orice informație pentru Securitate venită la timp poate stinge din fașă orice reacțiune la adresa țării. Un bun român trebuie să sesizeze astea la organul de Securitate.

— Unul ca ăsta l-o fi convins și pe Corneanu ce înseamnă să fii un bun român!

— Voiau să mă convingă că și eu pot să fac asta. Nici nu trebuia să vin la biroul lor, ci doar să dau un telefon și mă va invita locotenentul Popa la o cafea.

— La o cafea, în '82?

— Ei, pi dracu, tot la un nechezol! Și ei vor ști să aprecieze asta, voi fi chiar recompensat, dacă informațiile se vor dovedi utile. Nu știu dacă am fost isteț sau i-am răspuns doar de complezență că orice voi auzi ori voi vedea și voi considera că merită să le aduc la cunoștință,... voi face întocmai și la timp. Ne-am despărțit, strângându-mi mâna cu fiecare dintre ei. Nu l-am mai văzut decât o singură dată, când s-a făcut o ședință la aeroport. Un fost coleg tocmai intrase în colimatorul lor, dar ăla nu a fost șmecher ca mine, când i-a propus (mai mult decât probabil) același lucru ca și mie, acesta le-a tăiat-o scurt: „Eu nu-mi dau colegii în gât!” Chiar așa a spus și Șufaru la ședință, dar l-a amenințat în plen că el, căpitanul Șufaru, pentru

vorbele colegului Bogza nu se va lăsa până nu-l va aduce la lopată! Era radiotelegrafist. Și așa s-a întâmplat, l-au dat afară. N-a ajuns chiar la lopată, m-am întâlnit odată cu el, mult mai târziu, era doar cititor la contoarele de gaze.

— Ce parolist, tov. securist!

— Mai târziu am aflat despre o întâmplare, de data asta tragică. Fratele fostului meu șef avea un băiat. Nebunia vârstei poate, ce știu eu, l-a făcut să forțeze granița sau poate a fost o greșeală pe care a făcut-o împreună cu alții, încercând să treacă Dunărea. N-a mai apucat. L-au împușcat. Dacă avea 16 ani!...

— Ai văzut? Parcă spuneai că erau oameni de soi securiștii!...

— Am vrut să-ți spun că au existat și securiști buni, însă, după cum vezi, m-am înșelat. Numai că securiștii s-au tras tot din civili, tot din români, din vecinii noștri cu care conviețuiam, din rudele noastre. Tu erai mică atunci, nu aveai nici 10 anișori, mergeai de mână cu bunica.

— Nici chiar așa! Aveam 16 ani deja. Aflasem de iubirea secretă a Lucreției... Și în vara aceea văzusem și eu, de aproape, pentru prima oară, cum arată niște securiști. Părinții mei ne duceau vara la mare și la munte, cu chel-tuială minimă. La Mangalia, părinții unchiului Gelu, foștii învățători Fusaru, aveau o casă frumoasă, de pictat, aproape de plajă, pe un colț de stradă, cu o terasă imensă, cu destul de multe camere, pe care nu le-am văzut niciodată, fiindcă le închiriau toată vara. Comuniștii le-au demolat casa și le-au dat la schimb un apartament cu două camere într-un bloc,... unde au și murit imediat. (N-o să-l uit pe bătrânul Fusaru, venind de la pescuit și înălțându-și brațul cu... prada

tot mai firavă: „He, he, greu la deal cu boii mici!”) Nu-și rețineau un leu din banii de chirie. Îi împărțeau celor trei feciori ai lor. Cel mai mic dintre ei, unchiul meu Gelu, director de podgorie la Miniș, de unde își lua vinul Lăzărescu, ne înghesuia pe toți noaptea într-o pivniță cu paturi de fier și saltele, ca pe zilerii de la viile lui. Dădea culcarea ca la armată, fiindcă deasupra oamenii plăteau și trebuiau să se odihnească în cea mai mare liniște. Cădeam rupti pe saltelele acelea, după ce toată ziua o petreceam în aer liber, la plajă sau pe terasă. Eu urma să dau treapta a doua și eram și cu cărțile după mine. Învățam „pe de rost”, pe nisipul fierbinte, cartea de istorie. „Măi fetiță”, îmi spunea o doamnă, „mai lasă cartea, că ești la mare”, iar tata: „E corigentă, săraca. Trebuie să învețe. Să-și ia și ea corigența la toamnă”. Nenea Tavi, cel veșnic îndrăgostit de soția lui Olimpia, fostă Miss Boboc, îi tot admira formele scăldate-n mare și mă întreba: „Mai vezi una frumoasă ca Puiuțul meu? Eu cred că, dacă aici s-ar face concurs de Miss, tot ea ar câștiga”. „Ești tu îndrăgostit, Tavi, și de-asta o vezi așa. Să-ți fie de bine!” i-o reteză unchiu Gelu posac. „Ia mai lasă-mă, Gelule, că nici n-am mai făcut amor de-o săptămână. Cum să nu mă obsedeze Puiuțul meu?... Ne ții unii peste alții în beciul ăla și mai și dai drumul la țânțari pe noi. Azi-noapte, când să pun și eu mâna pe sub cearceaf, bâââzzz-bâââzzz-bâz pe la ureche. ’Taci, mă! Lasă-mă să mă concentrez!’ Vezi să nu mă înțeleagă bestia! Bâââzzz-bâââzzz-bâz... Înmoi tonul, că eram pe punctul să bag mâna pe sub cearceaf. ’Te rog frumos, voinicule, înțelege-mă! Am mușchii tari...’ O fi fost unul surd, că tot la urechea mea venea, bâââzzz-bâââzzz-bâz, până când n-am mai suportat și, când i-am tras una, am vă-

zut stele verzi. Pumn de Cassius Clay!... Liniște. Incredibil. Unu, doi, trei... îmi revin. Și ce crezi? La urechea cealaltă, bâââzzz-bâââzzzz-bâz! Bag samă că, atunci când mi-am tras un pumn, l-am băgat în urechea stângă și el mi-o ieșit pe cea dreaptă!” Noi râdeam cu poftă de mimica lui, de situație, de umorul cu care inventa povești, dar unchiu Gelu, morocănos, în timp ce făcea rebus, bombănea: „Râdeți ca proștii! C-ăla era altul...” Mama venea doar câteva minute pe plajă, ca să ne aducă mâncarea de prânz. Ea gătea, la cazan, pentru toată trupa. Pe mine mă deranja că celelalte femei se întindeau în toate pozițiile la soare, în timp ce ea lucra, dar mămica îmi spunea că nu o atrage nimic din cele ce se întâmplă pe plajă și că preferă să ne fie utilă, decât să se prăjească în rând cu celelalte. Pe la orele prânzului se dezbrăca și ea, dar era cea mai bronzată dintre toate, fiindcă avea un pigment foarte bun, îți dai seama de ce... Ei bine, în aceeași formulă, ne-am dus în acea vară și la munte. În drum spre casă, ne-am oprit la Poiana Țapului, tot la gazde neînscrise în circuitul turistic. Într-una din zile, pe la prânz, pe soare, am urcat cu telecabina la Babele și la Sfinx. Dar, imaginează-ți: lui Puiuț i s-a făcut rău în telecabină! Pentru nenea Tavi, era sfârșitul lumii. S-a dus să întrebe niște ciobani cam cât am face pe jos până în Poiană, că soția lui nu poate să mai urce în telecabină. Și ăia i-au spus, ceea ce aveam să constatăm că e patentat ca răspuns ciobănesc, că vom face „jumătate de oră”. Unchiu Gelu și ai săi s-au întors cu telecabina, dar tata, la fel de inconștient ca amicul Tavi, a hotărât să nu-i lăsăm pe îndrăgostiți singuri prin pădure și să coborâm cu ei pe traseul marcat, că, și dacă facem două ore, tot avem timp suficient să ajungem în Poiană,

înainte de a se întuneca. Și am luat-o pe la umbră. După vreo trei-patru ore, în care, tot întrebând ciobanii cât mai avem până jos, aflam că mai e doar vreo jumătate de oră de mers, s-au adunat norii. A început furtuna. Eram în mijlocul ei. Nu aveam unde să ne adăpostim. Dacă întindeam mâna, puteam prinde fulgere între degete. „Muntele vrea pradă”, spunea un fost ofițer, profesor la Academia militară, care ni se alăturase pe drum. Adidașii ne erau îmbibați de apă rece, murdară, nimic nu mai era uscat, sau curat, pe noi. Ne țineam de stânci, totul aluneca, nu mai știai unde să pui piciorul, pe ce să te sprijini. Nici nu prea mai vedeai nimic... Eu de mult plângeam și îi reproșam tatălui meu că ne-a adus pe aici. „Nu-i păcat că am învățat toată istoria? Dacă murim?” Și nenea Tavi râdea: „Las' că nu mori tu fără să iei 10 la istorie la treaptă...” „Și dacă mă îmbolnăvesc? Dacă fac o meningită și mă dimesc?” Fratele meu era în spatele ofițerului, eu mult în urmă, că abia mai găseam câte o piatră pe care să pot călca... Așa că nu am realizat ce ni s-a întâmplat, nici nu se auzea prea bine în vuietul furtunii. Deodată, am văzut alergând spre noi câini-lupi, care lătrau înfiorător. Ofițerul a găsit repede un băț lung și gros cu care l-a întâmpinat pe primul câine din haită. Acesta l-a apucat cu colții și nu-i mai dădea drumul. Atunci bătrânul ofițer a făcut o mișcare strategică, i l-a îndesat vreun sfert de metru pe gât, astfel că noi aveam impresia că fiara se gudura... Probabil că aceeași senzație o aveau și ceilalți câini, fiindcă s-au liniștit și chiar s-au așezat pe iarba udă, văzându-și de ale lor. „Până și câinii s-au îndurat de noi. Suntem de mila lor!” Apar niște ofițeri, cu pelerine, protejați, deci, de ploaie, nu aud clar ce spun, dar, din tonul lor, pricep că vorbesc foarte

urât, acuză, amenință, se îndreaptă spre noi de parcă cine știe ce infracțiune am fi făcut și trebuia să plătim cu viața faptul că Puiuț n-a suportat telecabina. Așa și era: nimerisem pe domeniul lui Ceaușescu. Era dezastru! Mama m-a luat în brațe, că, de spaimă, riscam să intru în stare de șoc. „Și acum ce-o să ni se mai întâmple?” „Stai cuminte, n-am făcut nimic, nu pățim nimic...” Ofițerul din grupul nostru încerca să îi calmeze pe oamenii de ordine. Să-i roage să ne dea drumul. Vezi să nu! În ploaia aceea de toamnă, care părea fără sfârșit, ei ne-au încolonat, așa, uzi learcă, să ne ducă, doi câte doi, la comandant. Ajungem pe platoul din fața unei clădiri. Se deschide o fereastră. Acolo se ivește dintr-un nor de fum, într-o cămașă albastră, impecabil călcată, complet uscată, șeful șefilor. Arăta de parcă tocmai mâncase un kilogram de salată de boeuf, o găleată de ciorbă de burtă cu ardei iute și, când să-și bage botul în felul trei, îl deranjașem noi! Scoțându-și jumătate de burtoi peste geam, în ploaie, după ce i s-a explicat, de către ofițerul de la Academia militară, cum și de ce ne-am rătăcit, securistul cel bun, grăbit să se întorcă la haleală, a zis: „Hai să ne facem pomână cu ei! Îi alungați până la râpă. În două minute să nu-i mai vad!” Adică el vorbea cu subalternii lui, înțelegi? El era comandant și dădea ordine... generoase. Sta-i-ar halca de carne-n gât!, de-o mai sufla azi... Într-o prăpastie ne-au dat drumul, așa cum au primit ordin. Era plină cu frunze ude. Numai pe fund alunecam, ne târam apoi cum puteam unul după altul. Dacă n-ar fi fost bătrânul ofițer, cunoscător al muntelui, poate pe acolo și rămâneam. Dar am ieșit undeva, la șoseaua națională, între Bușteni și Azuga. Mai aveam mult de mers până în Poiană. O vreme, pe marginea drumu-

lui. Când am ajuns în Bușteni, se aștepta coloana oficială... Președintele țării era prin zonă... Peste vreo jumătate de oră au trecut pe lângă noi și mașinile negre. Fratele meu le-a tot făcut gesturi obscene. „Să vă ia dracu! Că și muntele-i al vos’!” s-a răstit la ei Olimpia și, intrând pe trotuar, își încalță, în sfârșit, sandalele cu tocuri, pe care și le dusesese în mână de sus, de la Babele. „Ce norocoși am fost! Dacă întârziam o oră, îi găseam pe Ceaușești la vilă. Naiba ne mai scăpa!” a comentat mama. „Ei, na, înnoptam și noi la câțiva metri de coana Leana!” s-a sumețit nenea Tavi. „Ce puteau să ne facă? La ora asta eram deja curați, uscați...” „Dormeau tu fără Puiuț în brațe la noapte!” l-a tachinat tata. „Asta n-a lăsat Dumnezeu să se întâmple! Că eu toată ziua mă rog pentru încă o noapte cu Puiuț!” Și azi, când mă întâlnesc cu nenea Tavi, după ce ne îmbrățișăm, mă întreabă: „Da’ ia spune tu, mai plângi că răcești și nu mai poți merge la școală?!...”

— Ai fost o plângăcioasă de mică... adică un puiuț!

*

— În acest timp Mitropolitul zăcea răpus de securiști, mai ales pentru că n-a acceptat să colaboreze cu ei. Un adevărat martir. Și cât de ingrată e istoria, cât de perversi sunt unii popi, cât de lași sunt alții, dacă primul Mitropolit al Banatului e ascuns la temelia celei mai frumoase catedrale din Romania!...

— Admirabil spus! Ascuns de ochii lumii. Nu și de ochii noștri iscoditori.

— Noi doi îl vom scoate dintre cădelnițele rupte și sticlele cu vin de împărtășanie. Îl vom reabilita, arătând lucrurile așa cum au fost.

— Ne conduce el pe întortocheatele căi pe care a fost împins de tăvălugul comunist, ne deschide uși ruginite, ne însoțește în locuri mizerabile. Amândoi simțim asta. Ne dăm seama care trebuie să fie următoarea mutare. De pildă, demascarea securiștilor! Hai să-ți spun și ce experiență am avut la 22 de ani cu Securitatea. La vârsta aceea la care tu „săreai pe geam din rai”. Trecusem prin grețuri și amețeli vreo trei luni, când au început contracțiile, pierderile de apă, de sânge, durerile tot mai mari. În speranța că se mai poate salva sarcina, m-am dus la spital. Era seară. Urgențe. Medic de gardă distant. A doua zi mi s-a pus de câ-

teva ori întrebarea: „Ce-ai făcut?” „Nu știu. Am căzut acum vreo două săptămâni, când am coborât din tramvai”. „Vezi să nu”. „Poate am cărat bagaje prea grele când am venit din concediu cu trenul de la munte”. „Aiurea”. „Dar știi că ești deșteaptă? Ai rezolvat definitiv problema”. „Ce vreți să spuneți?” „Ți-ai omorât copilul ăsta și alții nu vei mai putea avea. În niciun caz”. Toată vara cumpărasem jucării. Mă cocoloșiseră toți ai mei, emoționați și ei la gândul că voi avea un copil. Le era milă de cât de rău îmi era, dar mama, soacra, bunica, mătușile își aminteau toate că și ele trecuseră prin asta. Și că la un moment dat va fi mai bine. Îmi fusese mai bine, dar ce folos? Plângeam. Nu mâncam. Nu vorbeam cu nimeni. Ai mei se rugau de o asistentă să-mi pună o perfuzie. S-a codit doamna. Nu era prescrisă de medic. Într-una din zile mi-au pus o perfuzie, dar au uitat de ea. Rămăseseră doar bule de aer în tub. Când a ajuns în sfârșit o asistentă lângă patul meu și a văzut ce se întâmplă, s-a speriat, a băgat repede un ac în tub și sângele mi-a țâșnit în stropi mulți, minusculi, care s-au așezat pe praful de pe coperta cărții *Femeia în alb*, pe care mi-o aduseseră de acasă. Eu nu puteam să citesc. Nu din cauza ochilor bolnavi de plâns, ci din cauza durerii care mă împiedica să ies din lumea mea. „De ce nu-i faceți nimic? De ce o țineți aici și nu-i dați atunci drumul acasă?” „Trebuie să o vadă medicul Gornic”. Și în șoaptă: „El e medicul securist. Fără el nu se face nicio mișcare la avortul septic”. Într-o noapte au reînceput contracțiile. N-am mai spus nimănui nimic. Am îndurat cum am putut. Am eliminat embrionul. Mare, vânat, aproape în putrefacție. Putea fi un băiețel. Apoi, placenta. Contorsionată.

Se făceau constatări la fața locului. Până seara au început frisoanele. Și acum, când îmi amintesc, mă strâng în mine și tremur. Era august, dar mie îmi clănțăneau dinții de frig. S-a îndurat cineva de mine și mi-a dat o pătură. În cele din urmă, o asistentă mi-a făcut o fiolă de algocamin. Am dat în călduri după aceea. Și tot așa am ținut-o. În frisoane, urmate de fierbânțeli. Când s-a întors medicul securist șef de clinică din concediu, am fost dusă să mă vadă. A început să urle la ceilalți: „De ce n-ați chiuretat-o?! De ce nu i-ați dat antibiotice????” „V-am așteptat pe dumneavoastră, să vedeți despre ce e vorba...” „Măi căcăcioșilor!!! Mă, voi sunteți medici sau ce mama dracului?! I-ați fi salvat viața și după aceea m-ați fi informat. Naiba să vă ia de căcăcioși!!! O lăsați să moară la 22 de ani!!!! Te chiuretez eu, doamnă. O să doară, dar nu am ce face... Cu puroiul ăsta nu te pot anestezia... Dobitocii de ei!!!” În timp ce lucra, era chiar impresionat de reacțiile mele: „Mai puțin, doamnă!!!” Mi-a spus „doamnă”, nu „tovarășă doamnă”!

Din tot ce-au discutat, am înțeles că sunt pe moarte. A început bombardamentul cu antibiotice. Administrate intravenos, prin perfuzii. Ca în septicemii... Până în 15 septembrie m-am pus pe picioare. Eram în primul meu an de învățământ. Făceam naveta la Deta. Mergeam cu copiii la cules de porumb. Am fost chemată urgent la Miliție. A trebuit să le spun colegilor de ce. Eram învinuită de un avort... care fusese spontan.

— Fără cuvinte. Ai fost o norocoasă, dar câte nu au avut acest noroc? Pentru un prost de cizmar! Geniul carpațin, iubitul nostru secretar general! Ce greșos sună secretar!

— M-au chinuit vreo două săptămâni cu interogatorii, cu o declarație, pe care mi-o cam dicta ofițerul. Nu mă lăsa să scriu ce vreau eu. Știi ce procedură ciudată aveau. Eram la o măsuță în fața biroului unui ofițer și scriam în același timp amândoi, în oglindă, declarația. Spuneam cu voce tare ce scriem. El mă oprea și zicea: „Credeți-mă că dacă spuneți asta veți avea neplăceri. Scrieți cum spun eu! Nu înțelegeți că vă ajut?” Și îmi dicta. Îmi tremurau mâinile. Și picioarele. Eram nevinovată și nu puteam scrie adevărul. Ci anumite clișee cu care să mă integrez în anumite rubrici. Într-o sâmbătă seara, mă cheamă din nou la Securitate. În același birou se afla și comandantul ofițerului. Avea să îmi comunice că... deoarece s-au coroborat depozițiile mele cu cea a medicului securist care nu depistase urme ale unei intervenții, „de data asta vă credem. Dar avortul e o acuzație gravă. Nu-i de glumă!”

— Făceau manevra asta de manipulare: se dădeau oameni buni, salvatori, după ce tocmai ei te băgaseră în belea. Ții minte că amândoi am condamnat familia lui Lăzărescu că l-a abandonat și nu l-a vizitat în spital, după îndeplătarea lui de la Mitropolie. Și ni s-a părut a fi mai omenos decât ei securistul care îl vizita... ca să culeagă informații, pretinzând, execrabilul, că e un prieten care nu îl lasă la greu.

— Mi-e silă când mă gândesc că multă vreme am trăit cu impresia că ei m-au salvat, când, de fapt, din cauza lor era să mor. Fiindcă, dacă Securitatea n-ar fi existat și doctorii erau liberi să își facă meseria, eu n-aș fi ajuns la un avort septic. Schimbând acum contextul, dacă Lăzărescu nu ar fi avut domiciliu forțat și nu i-ar fi fost

interzise vizitele, ar fi fost plin de rubedenii și de prieteni în jurul lui, fiindcă era iubit și compătimit pentru ceea ce pășise. N-ar fi trebuit să-și spună oful unui fals prieten, agent de Securitate, care abia aștepta să-i ducă vorbele la ofițerul „primitor”. Chiar atunci a obținut de la Părintele Vasile, aflat în mizerie, informația asta de preț: „Eu și Nicolae Colan, Mitropolitul de la Sibiu, suntem singurii ierarhi aleși în toată țara după statutul organic al bisericii și confirmați încă de rege, pe toți ceilalți i-a pus Republica comunistă. Era firesc să ne înlăture, cu atât mai mult cu cât Colan e cu un picior în groapă, fiind foarte bolnav, mult nu va mai trăi. Trebuie să dispar și eu, cel care nu m-am bucurat de încrederea regimului”.

— Mda! Știa. Din păcate, știa, a prevăzut tot ce a urmat.

— Ce poate fi mai dureros decât să știi că vei fi umilit, chinuit și omorât după ce o viață întregă l-ai slujit pe Dumnezeu?

— Așadar, putem spune că Dumnezeu este o himeră... Faptul că suntem o națiune de neisprăviți vine dintr-un singur loc, acela că primul contact cu cartea și învățătura a fost în Biserică. De acolo e și toleranța noastră prostească.

— A, nu, doar că Dumnezeu e uneori cu... reacții întârziate la cererile noastre. *Biblia* nu e rea. Păcat că am rămas la ea. Și că și pe aceea ne mulțumim să ne-o citească alții.

— Altfel ne-ar fi arătat nația dacă din primii ani de școală li s-ar fi spus românilor că omul trebuie să fie

drept în fața lui Dumnezeu, să nu spună „da” la toate prostiile.

— Prostiile nu vin de la Dumnezeu, dă-o-ncolo, George!

— Nu vorbeam de ce vine de la Dumnezeu, ci de la oamenii... i de stat! Eram odată la un priveghi. Omul murise relativ tânăr, la vreo 50 și ceva de ani. Am ascultat, dar mai ales l-am privit pe popă cum îi citea stâlpii cred, nu? Așa se spune. Juca ticălosul un teatru, mai că și plângea de mila răposatului. După ce a terminat treaba lui, tot se învârtea pe lângă soața răposatului, care ba pune niște fursecuri, ba mai turna în pahare pentru veșnica pomenire a fostului băutor frunțaș. Mi-am dat seama că popa aștepta banii de la femeie pentru prestația sa. M-am enervat și m-am dus lângă el. Mai eram cu vreo doi colegi. „Ce-i părinte, aștepți banii? Lasă-i dracului, că ți-i dă la urmă, nu vezi că femeia are atâtea pe cap?” S-a uitat la mine și... „Bine, bine, fie!” Unul dintre colegi: „Ce i-ai spus, uăi, de s-a înroșit așa la față?” „I-am spus că urmezi tu, uăi!”

— Ha! Mi-ai amintit de înmormântările de la Jadani. Familia ne era mare și toți se adunau când trebuiau să conducă pe vreunul dintre Lăzărești pe ultimul drum. Numai bunicu și tata, rude prin alianță cu ei, își dădeau coate: „Am mai îngropat un Lăzărescu!”

— Hi, hi, hi... Țasta da umor negru!

— Greu de crezut, dar și asta e autentică. La înmormântarea bunicii Lucreția, nici nu mai vedeam pe nimeni de năcăjită ce eram. Nici nu voiam să văd. Și am rămas după ce a plecat lumea, ca să le spun goparilor cum să îi aranjeze coroanele. Mă ridic într-un târziu de lângă crucea

ei, în fața căreia îngenuncheasem pentru prima oară, și îl văd lângă mine pe Gică Lăzărescu, savantul. „Încă îs mulți din neam. M-am uitat la fiecare... să văd cine urmează!”

— Asta se întâmpla după Revoluție...

— Da, în 1993. Pe Lucreția au înmormântat-o în Carani. Toți Lăzăronii erau în Jadani, laolaltă sub pământ. Până să moară, ea făcea drumul „La morminți”, urca dealul, deschidea porțița, ducea în criptă piatra și apoi le îngrijea mormintele. Murise cu vreo trei ani înainte și Pompilie. Cu vreo zece ani înainte Mina. Ea avea grijă să aibă toți pământ curat și flori deasupra. Tatăl ei avusese cu acte șapte neveste. Dacă Vasile Lăzărescu ar mai fi fost în criptă, sigur aș fi cerut să o ducem și pe ea la Jadani. Aș fi vrut să o știu acolo, cu ai ei. Am avut o vreme un vis recurent, un coșmar. Se făcea că vin dinspre Jadani spre Carani și la șpiț mă aștepta ea râzând. O luam bucuroasă în brațe, să o sărut, dar bunica mă strângea de gât. Hohotind. Voiam să strig după ajutor... și nu-mi mai ieșea niciun sunet pe gâtlej. Știu că le-am povestit celor din familie visul meu, care mă îngrozea, iar ei încercau să mă liniștească în fel și chip, fără să reușească însă. Mă întrebam de ce mă aștepta la mijlocul drumului dintre Carani și Jadani și de ce mă strângea de gât, atât cât să nu pot rosti nimic. Și acum mă întreb. Nu cumva ca să mă facă să nu-i spun secretul? Să mă determine să tac și după moartea ei? Eu nu l-am divulgat. Nu-l știe nici mama, nici fratele meu, de alții ce să mai vorbesc? Ți l-am spus ție, abia acum, ca să putem scrie romanul.

— Și câtă vreme ai avut visul acesta?

— Până la pomana ei de șase săptămâni. Atunci, Emilia, sora mamei mele, i-a spus preotului, care a insistat să vorbim despre asta. M-a calmat. Mi-a spus că a mai auzit așa ceva, că se întâmplă ca sufletul, înainte de înălțare, să „ia legătura” cu cel al ființelor dragi și... să încerce să transmită mesaje. M-a sfătuit să aprind o lumânare și să-i dau ceva de pomână dimineața, după ce o visez... Lucruri de astea, la granița dintre religie și magie. Cum e credința noastră, de altfel. E fantastic cât de bine prinde spiritul ăsta național Sadoveanu în *Baltagul*, când Vitoria, înainte de a pleca să-și caute soțul dispărut, se duce la preot să-i facă slujbă, și la vrăjitoare, să-i ghicească. Îmi place sufletul românesc. Și cu mândra, și cu draga.

— Și mie îmi place această înțelepciune populară... „și cu sula-n cur, și cu sufletu-n rai!” Eu cred totuși că tu ai interpretat corect visul. Ea te avertiza că trebuie să taci. Știi cum îi spunea Părintele Vasile: „Lucreție, mănăcă-ți vorba!” Ei aveau un secret care trebuia să între odată cu ei în mormânt. Și, cum ea nu putuse să nu ți-l spună, îți cerea să îl îngropi tu.

— Am tăcut zeci de ani. Însă mi se pare că secretul lor întregește portretul lui Vasile Lăzărescu și mai atenuază din gustul amar cu care a plecat din lumea noastră. Nu mi se pare nimic compromițător într-o dragoste care nu s-a consumat. A rămas platonice. Poate veșnică, dar platonice.

— Poți să bagi mâna în foc pentru asta?

— Nu. În povestea lor sunt atâtea lucruri care îmi ridică semne de întrebare, încât nu sunt sigură de nimic.

— E firesc să fie...

— Firesc?

— ... să fie însemnate întâlnirile lor, n-au fost niște îndrăgostiți oarecare.

— Ne putem imagina orice în romanul nostru. Sau e romanul lor?

— Știu de pe acum al cui este.

— Al cui este? Al Părintelui Vasile...

— Da. Noi am fost aleși de el să-l scoatem din gu-
noaietele acelea în care a fost aruncat.

— Cum de te-a ales pe tine?... Cum de?!...

— De multe ori și hazardul concură.

*

— Tu ziceai că ne-am omorât președintele într-o zi de Crăciun? E adevărat că Ioan Vodă cel Cumplit a decapitat pe cineva într-o zi de Paște și a fost apoi condamnat de erezie, ajungând să fie bucăturit... de turcaleți, dar cum ai fi vrut să acuze popimea întreg poporul român că i-a împușcat pe soții Ceaușescu, care ne făcuseră să uităm de orice sărbătoare creștină? În timpul facultății și în primii mei ani de învățământ, aveam obligația de a organiza activități, chiar de a ține ore duminica, pentru ca nu cumva învățăceii marxism-leninismului să se rătăcească prin vreo biserică. Într-o zi de Paști, Profesorul Frățilă ne predă un curs de dialectologie. S-a întredeschis ușa și prin crăpătura ei s-a văzut chipul unui domn în vârstă. „O, Tovarășe Profesor, poftiți, am onoarea!” Profesorul invitat a făcut vreo doi pași înăuntru. „Nu vreau să deranjez, am venit numai să vă spun *Hristos a Înviat!*” Zâmbetul profesorului nostru a pierit subit. Profesorul pensionar s-a întors spre noi și a spus: *Hristos a Înviat!*” N-a primit niciun răspuns. Îți dai seama cum a plecat? Ca să nu-ți povestesc că am învățat, și am spus la rându-mi altora, că forma corectă e *Paște*, așa cum reiese dânsa din „minunatele” expresii *la Paștele cailor* și... *în Paștele mă-tii!*

*

În vremea Revoluției eram pe spate... de șase luni în spital, fiindcă aveam colul uterin deschis. Nu era voie să ridic o vază, că puteam să-l pierd pe Raoul. O cusătură banală mi-ar fi rezolvat problema. Însă medicii nu aveau dreptul decât la trei cezariene pe lună! Ca nu cumva să lege trompele femeilor și să le sterilizeze. Mi-a explicat Acad. Munteanu că, dacă ar face această intervenție, ar fi obligatoriu să nasc prin cezariană. Și, la clientela lui, nu-și permitea să riște și cu mine. Erau atâtea situații în care ar fi salvat viața unor femei sau a unor copii prin cezariană, încât l-am înțeles. Am răbdat. Am așteptat. Și astea erau consecințele legii antiavort. Resimțite de mine însămi. În spital, mai rău decât în pușcărie. Durere, foame, frig. Am prins Revoluția în spital. Drame, una după alta...

La un an după avortul din cauza căruia am făcut cunoștință cu Securitatea, am rămas din nou gravidă. Bucuria nu a ținut mult, fiindcă din primele săptămâni de sarcină începusem să sângerez. Cu pile am ajuns la Academicianul Munteanu. Acesta mi-a explicat realist situația în care mă aflam și mi-a spus direct: „Să nu-ți faci iluzii cu sarcina asta. Vom lucra acum doar pe lărgirea uterului. Dacă duci

sarcina până la patru luni, e bine. Următoarea ai să o ții mai mult și tot așa...” „Cine vrea copii nu poate să-i aibă”, replică mama mea, care mă însoțea. Asta l-a înverșunat. Îi contrazicea principiile profesionale. Se ridică de la birou. Își chemă asistenta. „Ba da”, a contrazis-o doctorul pe mama, „cine vrea copii îi face. Crenguța, du-te la internări cu tovarășa”. M-a privit drept în ochi: „Vrei copilul ăsta?” „Da!” „Atunci îl facem! Luptăm până la șase luni. Dacă îl facem de 1 kg, îl continuăm în incubator”.

— Și pe doctori îi prostise partidul și Securitatea poporului muncitor. Cred că vedeau numai avorturi în fața ochilor, avorturi provocate. Dar nici nu erau profesioniști mulți dintre ei. Eram încadrat la pușcărie, în Bacău. Îl condamnaseră pe doctorul mamoiș din Piatra Neamț, Octavian Huianu îl chema, cine mai știe dacă trăiește. Ia să văd dacă dau de el pe nea Gogu. OK! L-am văzut. „Să trăiești, domn’ doctor!” Știi că în perioada aceea nefastă a comunismului exacerbat venise genialul cizmar carpatin cu ideea să se circule rațional, o duminică da și una nu. La fel cum am văzut eu o inscripție într-un restaurant: „În localul nostru, o zi se fumează, una nu. Astăzi nu!”

— Mi-ai amintit de cozile de kilometri de la benzină, vară, iarnă... pentru cât se „dădea” (10-20 l)! Restricția de circulație de duminică avea drept scop binemeritata odihnă a personalității socialiste multilaterale dezvoltate. Măcar două duminici pe lună să stea oamenii muncii acasă și să se odihnească. Tot de aceea, reduseseră și programul televiziunii naționale la două ore: o oră de informare politică, după care... film în serial și imnul național. Până la zece, când puteau face... duș cu apă rece. Că și discotecile și barurile și

restaurantele se închideau la ora aceea. („Ha?” ar întreba un tânăr de acum, că n-ar înțelege despre ce vorbim.)

— Așadeci, doctorul Huianu circula fără să-i pese de indicațiile prețioase ale iubitului conducător. Miliția îl prindea și îi sălta permisul. Doctorul, ca doctorul, că nu oricine este doctor, se învârtea și milițanul îi ducea permisul acasă, cu scuzele de rigoare. Azi așa, mâine așa, până când milițienii s-au plâns la partid și problema a ajuns pe masă la Maria Gheorghe, prim secretar județean de partid la Neamț. Și, de aici, problema a trecut la... Seeecuuuu! Ochiul și timpanul vigilent al regimului l-au luat în colimator; având sarcină de partid și de stat, s-au ținut de el până l-au băgat în pușcărie. Îi dăduseră vreo 3 ani și câteva luni, practic îl acuzaseră de întreruperi de sarcini, dar îi mai bagaseră pe gât și primirea de foloase necuvenite, deci mită și alea-alea.

— Găini, ouă, cafeli, kenturi, pipi... Auzi, noi aveam o profesoară de matematică moldoveancă la liceu. Și, când tova zicea „pi pi doi”, făceam pipi pi noi de râs!

— Hi, hi, hi!... Eram cu colegul meu de laborator, prin curtea închisorii. Fiind maiștri electroniști, verificam stațiile de radiologătură. Mihai era supărat, că avea soția gravidă și ducea greu sarcina, chiar avea probleme mari. Ne-am întâlnit cu Adrian Popa, ta-major, asistent medical. Noi trei făceam un trio inegalabil, când plecam acasă sau mergeam la o berușcă eu, întotdeauna, la mijloc, iar ei, având cam aceeași înălțime, peste 190 cm, îți dai seama ce cinste pe mine: eram flancat precum un șef de propriile gorile. Chiar apăruse pe seama noastră un fel de poezia: „Popa, Rusu și Bulai, sunt toți trei ca niște crai, nu cumva

în ei să dai!” Din vorbă în vorbă, Adrian se oferă să-l prezinte pe pușcăriașul Huianu lui Mihai Rusu pentru sfaturi medicale în problema cu nevastă-sa. Atunci l-am văzut și eu prima oară pe doctor și chiar i-am spus că-l admirasem la televizor, cântând romanețe, chiar mă bucurasem că era un nemțean de-al meu. Cu acea ocazie, l-am apreciat și din punct de vedere profesional. L-a întrebat pe Mihai dacă soția lui a fost la doctor și dacă i-a prescris vreun tratament. Fusesse la doctor și chiar urma un tratament, știa și ce medicamente lua, că tocmai avea rețeta la el, ca să-i mai cumpere, fiindcă și alea se găseau cu ciubote roșii. „Nu se poate, asta e crimă!” a comentat doctorul citind rețeta. „Medicamentul ăsta este interzis pe perioada gravidității! Soția ta nu are cumva diabet?” „Ba da, are”. „Ai de mine!” Și scoate din buzunarul de la haină o agendă medicală și ne citește, doar pentru a ne convinge pe noi, profanii, tocmai de ceea ce ne spusese: că acel medicament nu se administrează în cazul diabeticilor și mai ales în caz de sarcină. Mi s-a părut atunci și mai frumos decât era. „Reverență, doctore!”

— Tu îți dai seama că pe noi ne impresionează normalitatea? Ne dau lacrimile când întâlnim un medic care știe să prescrie un medicament sau să pună un diagnostic? Când doctorul Ciomu a segmentat, din greșeală cică, penisul unui tânăr, și noi, de aceeași vârstă cu victima, comentam scandalizați lucrul ăsta la catedră, un profesor a pus paie pe foc: „La câți nu le-au tăiat aorta! Dar despre ăia cine ce să mai zică?! C-așa a vrut Dumnezeu!...” Și nu cred că trebuie să-ți amintesc de cum și-au bătut joc niște medici de sănătatea lui Lăzărescu...

— Abia acum îmi dau seama că adevăratul criminal a fost regimul comunist, care băga în pușcărie oameni nevinovați și buni profesioniști, de care noi aveam mare nevoie, lăsând la cheremul lor pe toți oportuniștii și amatorii cu carnet roșu de partid. Te-am întrerupt pentru că acel doctor mi-a revenit dintr-o dată în memorie. Să-ți mai spun că am primit o damigeană de vin, pe care medicul ne-a trimis-o ca să o bem în cinstea lui? Nu-ți mai spun, că am băut-o numai eu cu Adrian, la el acasă, un vin pe care îl beau numai doctorii mamoși, nu și un conferențiar doctor!

— Cum ar ști conferențiarul doctor să dea sens vinului din paharul tău! În funcție de culoare, de aromă, de felul cum ții paharul în mână sau cum îl duci la gură, cum sorbi licoarea sângerie sau o plimbi mai întâi pe limbă... Și ce catrene de Omar Khayam ți-ar recita, de-ai spune: „Doctorii mamoși nici nu știu ce beau!” Dar să nu uit de povestea mea! Am fost internată din iulie până în decembrie 1989. Spitalul Bega era cel mai aproape de Catedrală. Aici i-au adus pe primii răniți din timpul Revoluției. Au fost redirectionați spre Județean, însă medicii erau tot mai îngrijorați. Se auzea seară de seară cum se trage în centru, cum șuieră gloanțele și păcăne mitralierele, iar ei se așteptau la un număr foarte mare de răniți și de morți... într-o maternitate! Știi că i s-au imputat 60 000 de morți lui Ceaușescu la proces. Bine, pe conștiință ar fi trebuit să aibă mult mai mulți. N-am făcut cine știe ce tratament în spital. De obicei, primeam injecții cu Progesteron, perfuzii. Trebuia să stau la orizontală. Nu îți pot descrie ce se întâmpla în jurul meu. La ordinea zilei era pierderea sarcinii, mai cu seamă înainte de naștere. De aceea, mă aplecam asupra

burții mele și îi șopteam în engleză, ca să nu înțeleagă și să râdă de mine celelalte paciente: „Stay still, my darling. Mummy loves you so dearly”. Și Raoul s-a făcut profesor de engleză!

— Și dacă i-ai fi vorbit moldovinești? Se făcea moldovean?

— Nici așa nu s-a făcut englez. Iar profesor de moldovenească, numai rușii au inventat! Cel mai dramatic a fost când într-o seară au adus o pacientă din Buziaș, lividă. Avea 23 de ani și doi copilași, de un an și de trei ani. S-au tot perindat medicii pe la ea, ca să o întrebe „ce-a făcut”, amintindu-mi de ce mi se întâmplase mie cu un an în urmă. O consultau, clătinau din cap, ieșeau. Pretenția lor de empatie îmi întorcea stomacul pe dos. Eram convinsă că nu se ating de ea, până nu-i aduc la pat medicul securist. Poate pe tovarășul Gornic. A venit să o vadă și Academicianul Munteanu cu o suită de medici. Aceleași întrebări, nicio reacție. Spre dimineață, tânăra a murit. „De ce nu i-ați făcut nimic?” l-am întrebat plângând pe medicul de salon. „Vă credeam mai omenoși de atât”. „Nu mai aveam ce face. Își provocase avortul cu sodă caustică. Era măcinată, arsă pe dinăuntru”.

Mă uitam la ea: era o moartă de vârsta mea. Acasă, doi copilași își așteptau mama. Cine știe de câte ori în viață or mai fi așteptat-o. În zadar. Când știu cât de mult îmi iubesc copiii și câtă grijă le port, inima mi se rupe gândindu-mă la cei rămași atunci fără mama lor. Și-n clipa asta mi-e milă de ei. Și azi, cuvintele care îmi scot până și ultimul bănuț din buzunar sunt „orfan de mamă”...

— Și eu sunt orfan...

— Hai, măi!...

— N-ai știut? Sunt orfan de Țară, n-am nici tătuc...

Îmi dai și mie un bănuț? Ori macar o sutî di ieuroi? Trăi-ț'-
ar neamu'!

— Zi: *Să fie primit!*

— *Bogdaprosti!* (Da' zgârșitî mai ești, cucoanî!)

*

— Eram un copchilandru, cred că aveam 17-18 ani. Plecasem de mic de acasă, în lume. Asta nu înseamnă că mă pot lăuda că am școala vieții. Fiindcă nu am absolvit-o. Încă nu mi-a sunat ceasul!

— Aceea care se absolvă cu certificat de deces? Ce școală e aia? Toți au diplomă de participare, dar... fără premii și mențiuni speciale. Eu, când aud de școala vieții, mă gândesc la revoluționarul Dan Iosif. Pe el l-am auzit prima oară spunând asta, dintr-un complex de inferioritate.

— Pe care eu nu-l am. Dimpotrivă. Și mâine aș începe să fac o facultate de filologie, după ce mi-am făcut atâtea alte meserii, și sunt convins că aș termina-o cu brio.

— Eu credeam că ai și terminat-o. N-aș fi putut vorbi cu tine atât de deschis, n-aș fi putut scrie atât de bine cu tine, dacă nu te simțeam că ești la același nivel cu mine. Nu școala vieții te-a adus aici, ci lecturile și scrierile tale.

— Am avut multe de învățat din experiențe directe...

— Toți am avut. Cu vârsta se multiplică experiențele acestea, care lasă urme de tot felul. Nu fi prea sigur că viața ta e mai specială decât a altora, că nu e cazul. Ce-ai făcut la 17-18 ani?

— Făcusem o profesională pe banii statului comunist. Cantină cu cartelă, haine din care nu lipseau uniforma școlară cu matricolă pe brațul drept și mantaua neagră și căminul cu înviorarea de dimineață. Un fel de armată civilă. Disciplina înainte de toate. Dimineața carte, după masă practică. Am fost într-una din cele două clase experimentale din Ministerul Învățământului. Am fost dați și la televizor, dar nu cred că s-a continuat cu acest program, și-au dat bieții profesori sau ministrul de atunci seama că e o aberație, nu aveai timp să mai înveți, bașca să mai faci și sport. Și eu fusesem un atlet bun! Fiindcă, acasă, tata mă fugurea cu coasa!

— Vă făceați amândoi condiție fizică. Dacă nu vă făcuseră încă sală de sport în Podoleni sau teren de fotbal în pantă!... Cu coasa?!... Să te învețe să fugi de moarte?

— Cât mai departe de acasă! Erau vremuri când se învăța carte și meserie. Nu auzisem încă de șpagă și șperț.

— Și de bacalaureat cu camere de luat vederi și jandarmi „popiți”. Cu numele de cod Popescu.

— Ai mai auzit tu că se dă așa vreun bacalaureat în lumea civilizată?

— Nu am auzit. E o metodă originală de luptă anticorupție. Ți-am spus că acum doi ani, când am fost numită președintă de comisie la Tg. Jiu, a trebuit să pun două camere de luat vederi, ca să acopere toată sala, într-o clasă unde dădea bacalaureatul un băiat orb. Să nu cumva să-l ajute supraveghetorii! Nici nu se putea, că era copilul mai bun la carte decât ei. Cu 9,10 și-a luat bacul. Școala românească a fost un loc unde nimeni niciodată nu s-a simțit în largul lui. Spuneai și tu de ce program inuman

aveați parte în clasele acelea experimentale. Era teroare școala și în vremea noastră. Lucram mai mult decât orice muncitor din industria socialistă sau decât țăranii din ceapeuri. Că elevii români au fost în toate vremurile cobai pentru experimentele unor trăsniți. Adesea și profesorii lor.

— Fiind program comasat, am terminat cei trei ani de școală mai repede cu două trimestre. Deci, la muncă, națiune! La muncă, tovarăși! Că țara avea nevoie de brațe vânjoase. Hei, rup! Rup... oasele! Nu apăruseră încă indicațiile prețioase, ca să ne adresăm unul altuia cu „tovarășe”, sau unul alteia cu „tovarășă”. M-am încadrat la Întreprinderea 23 August, care, după Revoluție, a devenit Faur, deși e proprietatea lui Malaxa.

— Acolo unde sărbătorea Ceaușescu revelioanele? Îl arătau la TV cum juca perinița cu cei de la 23 August. Țupa-țupa, hopa-hop... Erai și tu pe-acolo? Că eu n-am auzit „Hai Bacăuuuu!”

— N-ai auzit, că lipsea Anica! Eram calificat strungar, o meserie care îmi plăcea, mai ales că și câștigam foarte bine, 5000 de lei. Se impozitau și atunci retribuțiile, nu se numea salariu ca astăzi.

— Tatăl meu era inginer și avea 3000. Dar strungarul era cel mai cel în atelierul mecanic. Mai făcea și câte un ciubucel...

— Ca să-ți faci o idee ce însemna această sumă, află că o Dacie costa cam 50 000 de lei! Cât ar trebui să am eu salariul astăzi ca să-mi cumpăr un Logan într-un an de zile? Cam tot atât... dacă aș avea un salariu de peste 2000 de lei, dar o bere costa 3,50 lei, un mic 1, 80 lei. O pâine albă împletită cu mac, cea mai bună și mai gustoasă, costa 3,50 lei.

— Ah, ce poftă mi-ai făcut cu pâinea aia împletită cu mac! Dar cât trebuia să lucrezi tu, atât de tânăr, și în ce gălăgie, pentru banii aceia! Și ce-ai făcut cu ei? Măcar a meritat?

— Habar n-am. Rău e cu glagoria asta!...

— Eu n-aveam altă grijă decât cartea. Mă întrerupeam din citit numai când dormeam. Și-atunci îmi era la îndemână. Ca și acum. Îmi pare rău după anii aceia frumoși, când aș fi putut trăi altfel. Pe copiii mei nu i-am lăsat să se spetească învățând sau lucrând. Le-am spus de mici: să promovezi la toate, ca să puteți avea vacanță, și la o materie să fiți de nota 12, ca să vă puteți face o meserie. N-am făcut copii pe care să-i schingiuiesc, ca să mă pot lăuda cu ei la alții.

— Ai tăi te-au pus să înveți atâta ca să se laude cu tine?

— La mine era și o ambiție prostească. Nici ei nu m-au tras de mânecă să-mi zică „stop”. Poate bunicu, însă pe el nu l-am înțeles la timp pentru mine. Pentru copiii mei, da. Țin minte că îl găseam pe Bunu John lucrând în grădină când se terminau cursurile. Și mă duceam să-i spun că am trecut în anul următor. Se lăsa de lucru, mă săruta, mă gratula. „Și am luat premiu!” sau, mai târziu, „am luat toate examenele cu 10!” „Hai, nu-mi spune asta, că mă superi. Acum ești în vacanță și mintea trebuie să se odihnească. Să nu te prind că mai înveți ceva!”

— Ai înțeles de ce îl supărai? Gândea și el, ca profesorul tău de la facultate, că „premianții clasei sunt repenții vieții”. Din păcate, multă învățătură, multă muncă înseamnă renunțări și sacrificii.

— Abia de un an simt ce avantaje și dezavantaje presupune... timpul liber.... Viața m-a adus și aici. Să trag minus peste tot.

— Iar te plângi? Lasă că alții sunt repetenții vieții fără să fi fost vreodată premianți. N-au avut nici măcar bucuria asta.

— Așa-i. Viața nu alege pe cine pune la colț. Chiar dacă, prin forța împrejurărilor, nu mai am banii de dinainte, am o liniște pe care nu o puteam concepe când trăgeam cel puțin pentru două salarii. La care se adăugau și meditațiile, desigur.

— Toți tragem pentru bani... Cum să trăiești fără bani?

— Dacă aș fi știut să trăiesc ca acum!... Am fost o risipitoare. L-am auzit odată pe Horațiu Mălăele că avea de gând să dea la săraci banii câștigați dintr-un premiu. A completat: „Știți cine sunt săracii? Copiii mei!” Așa și eu: le dau sărăcuților mei cât pot de mult. Îmi amintesc de bunica Lucreția, care lucra fără încetare, dar, fiindcă nu avea salariu, nu mergea în niciun concediu, nu ieșea nici măcar pe strada mare, la cumpărături. Se ocupa de toate orătăniile și de grădină. Avea oameni cu abonament la laptele de vacă. Aceia erau bănuții ei, cei din vânzarea laptelui. Și era fericită că poate să ni-i dea nouă. Eu nu mai țin minte ce salariu am avut la început de carieră. Parcă 1900-2000. Era un salariu stas pentru orice absolvent de studii superioare în primul an de stagiatură.

— Trebuie să fac o mențiune, salariul pe cărticica de muncă era doar de 1400 lei, numai că se lucra în acord individual. Cât făceai, atâta primeai. Majoritatea tinerilor

nu scoteau nici salariul ăla de 1400! Fiindcă nu aveau experiență, și mai ales pentru că lucrările cele bine plătite erau pasate la boșorogi și la acoliții meșterului. Eu pot să spun că am avut noroc, dar nu pentru multă vreme. Au început unii să vocifereze, că eu, un puțoi, iau mai mult decât unul care are nevastă și copii acasă... Și au umblat la salariu, practic au micșorat timpul de execuție. Șmecheri, te pândeau normatorii și te cronometrau.

— Tatăl meu a avut o soartă comparabilă cu a ta. A plecat și el din sat la vreo 13 ani. Dintr-o parte a țării în alta. Dintr-o înfundătură din Argeș la Arad și apoi la Timișoara.

— Înfundătură? Nu spuneai tu că era din satul de lângă Siliștea-Gumești, al lui Marin Preda?

— Și ce, era picior de Paris? Un fost coleg de facultate de-al lui, originar din Sibiu, Nicu Goguță, mi-a povestit că în anul I li se preda un curs despre nu știu ce mașinărie folosită la recoltatul inului. Și întreabă profesorul: „Este cineva care nu a văzut cum arată inul?” Zice nenea Goguță: „Nici eu nu văzusem, îți dai seama, născut și crescut la Sibiu. Dar din tot amfiteatrul numai Sandu s-a ridicat să recunoască asta. Și profesorul îl întreabă: ’Și de unde ești tu, mă?’ ’Din Pitești’, răspunde tata. ’Chiar din Pitești?’ ’Nu chiar...’ ’Dar de unde?’ ’Din Costești’. ’De-acolo de unde a murit popa cu *Biblia* în mâini când a ars biserica în incendiu?’ ‚Nu chiar...’ ‚Ei, nu!’ ‚De unde ești, spune odată, nu ne fierbe!’ ‚Din Popești!’ ‚Sută la sută?’ ‚Nu chiar...’ ‚Măi, ia dă tu buletinul aici!’ Se duce tata cu buletinul la catedră și profesorul râde: ‚I-auziți voi de unde-i copilul ăsta: sat Râca, comuna Popești, plasa Costești, regiunea

Pitești, raionul Argeș! Colegii se tăvăleau de răs. Doar Goguță se simțea prost că îl lăsase singur în situația asta.

— Și cum de a plecat departe de casă?

— I-a murit mama. La 33 de ani. Ca mama Lucreției. La vârsta chistică. Au rămas trei copii pe drumuri. Tatăl lor s-a recăsătorit. Și pe copii i-au preluat cei doi frați ai mamei lor. Pe Constanța au măritat-o la 15 ani, cu un bărbat care mai fusese căsătorit. Pe tata l-a luat unchiul de la Arad, farmacist, director de Centrofarm. Iar cel mic a rămas la sora mamei, în sat, câțiva ani, după care l-au adus și pe el la Arad. Unchiul Voiculescu l-a dat pe tatăl meu la cea mai bună școală din oraș, la Ghiba Birta, unde era coleg de clasă cu Teodor Meleşcanu. Imaginează-ți, de la Râca în Arad, la Ghiba Birta! Avea probleme cu franceza, pronunța „lio”. Și mătușa Lia, soția unchiului Voiculescu, îi trăgea câte un liniar peste palmă,... scoasă din minți de incapacitatea lui de a vorbi franțuzește. La o zi-două după înmormântare, m-a oprit o doamnă în fața blocului. Veneam de la cimitir. Aveam impresia că, dacă mă mut acolo, rezolv problema. Mi-a spus că a fost colega lui de școală. Și că nu se miră că a murit așa. La ce viață a dus! „Ce viață a dus?!... Nu i-a lipsit nimic.” „Nu?!... 'Unde e Radu Alexandru? Să se ducă cineva după el!’ Și se ducea câte un coleg și îl aducea din WC. Se ascundea acolo, ca să plângă””. „De ce?” „Fiindcă la el nu venea niciodată nimeni. El nu avea părinți, frați... Era mai deștept decât Teodor Meleşcanu. Cel mai bun din clasă la matematică. O minte brici. Ar fi ajuns departe, dacă nu ar fi trebuit să-și facă mai întâi o meserie. Să lucreze și să meargă la liceu la seral. Și nimeni să nu-l întrebe: 'Mai poți, puiul mamei?’” Tata e mort de aproape 13 ani. Și pe

Meleșcanu tocmai l-am întâlnit. Pe cai mari, în continuare. Venise cu o delegație de la SIE să recruteze studenți excepționali. Le spunea tot felul de glume tinerilor din poziția lui de glorios director SIE. I-am amintit de tata. „Ce cap de matematician avea, dom'le! Ce păcat că el a trebuit să meargă pe alte căi...” Ca dascăl, știu foarte bine ce înseamnă să se irosească potențialul cuiva de a ajunge cineva. Ai fost un strungar foarte bun și te-ai spetit muncind. În alte condiții, ai fi fost un filolog excepțional, ca marii scriitori români, și poate ai fi luat Nobelul sau îmi veneai acum în comisia de experți la acreditarea secției de limba și literatura română! Numai că tu te omorai să faci bani și să-ți termini liceul la seral la 17-18 ani, la vârsta când ar fi trebuit să dai examen la facultate, la zi.

— În condițiile astea, mi-a venit un chef să trag chiulul pe banii Ministerului Sănătății! Un amic s-a dus pe drept să se opereze de apendicită. Și avea concediu medical. O lună! Am aflat cum trebuie să te caini doctorului când te duci la el, ca și cum ai fi suferind. Mă duc la medic, îi spun că mă doare, mai ales când alerg, în partea dreaptă. „Unde?” „Aici!” „Dă-ți pantalonii jos! Treci pe pat!” Și mă palpează. „Te doare?” „Puțin”. (Nu mă durea deloc.) „Dar acum?” „Aoleu!” (Apăsase cu mâna, de era să fac pe mine!)

„Ridică-te! Mâine dimineată, cu pijamalele în traistă, te duci la spital”. „Dapicumdarnu! Nu de asta am venit?” Și iată-mă la spital, o sfrijitură de copchil la 65 de kili, așteptând să-mi vină rândul, la tăieri! În salon erau cu mine vreo doi moșnegi cu prostată, un țigănuș împuns cu șişul și, bineînțeles, un... secuuuuuriist! Țsta se operase de apendicită, dar nu i se prindea tăietura, supura și se tot

lamenta pe acolo. Habar nu aveam ce înseamnă securist și nici nu mă interesa. Și nici lui nu i-a fost târșă să ne spună ce slujbă avea.

Vâzând eu ce era pe acolo, mi-a cam pierit cheful să mă operez așa de pamplezir, deși eu făcusem tatonări, ca să nu belesc belingherul, dar am aflat că, la nemți, se extirpă apendicele înainte de a le face probleme, deci ca o metodă de prevenție.

— Crenguța, fiica învățătoarei mele, a fost vreo doi ani asistentă în Libia, la un spital din capitală. Era deja Ghadafi președinte. Apărea generalul dimineața la televizor și îi mobiliza pe libieni: „Treziiți-vă și înmulțiți-vă!” Libienii angajau lume de pretutindeni să lucreze pentru ei și se plictiseau de moarte toată ziua-ntinși la soare. Așa că, din când în când, aveau și ei poftă de adăstat la umbră, la spital. Veneau mai ales femeile, să-și mai dea voalul jos pe căldurile alea. Erau sănătoase tun. Și, pentru că altceva mai inofensiv nu le puteau face, medicii români le extirpau apendicele. În doi ani, jumătate din Tripoli s-a operat de apendicită!...

— Așa mi-or fi dat și mie o mână de ajutor medicii. A venit frizerul și m-a tuns. Pisti tăt! M-a chemat o soră să-mi facă o clismă. Uliuuu, ce rușine! Eram ras, frezat, nemâncat, numai bun de... pus în ramă! Dar i-am spus doctorului că nu mă mai doari nica și vreau să-mi dea bilet de ieșire. „Nu se poate! Dacă nu vrei să te operăm, pleci pe răspunderea ta și fără concediu medical”. M-am înmuiat și m-am resemnat. Dacă aș fi auzit eu măcar de un caz mortal, cum am auzit de atâtea cazuri mortale de câțiva ani încoace,... dracu se mai ducea la doctor!

Seara îmi dă sora niște buline, să le iau că sunt pentru încurajare. „O să mă doară, Penelopa?” O cunoșteam, că era colegă cu mine la seral, la liceul Alecsandru Sahia. O frumusețe de fată. „Ai grijă, poate mă faci de răs!” „Eu? De ce?” „Păi, sunt în echipa care te operează mâine dimineată!” Mi s-a aprins un beculeț și mi-am promis mie însumi că voi fi cel mai curajos. Canci! Că mă trec toate sudorile numai când văd acul de injecție!

Dimineata mă trezește o soră și mă duce de mână într-un salon. Nici nu cred că am apucat să mai fac pipi. Dar după ce? Că nici apă nu băusem. Aici o doctoriță, am ghicit că era doctoriță, după cum mi-a poruncit să mă sui pe cărucior, cu fundul în sus. Și pac! Mi-a făcut o injecție, cică de amortire. „Măi, dar ce cur frumos ai!” „Eu?” „Doar nu mă laud singură!” Mă dau jos de pe cărucior. „Ce faci, măi? Treci înapoi. Că acuși vin să te ia”. Și intră băiatul pe cărucior în sala de operație. „Ai di miniii! Văleu, mamăăă!”

Colega mea zâmbea, eu vai di paula me! Nu mai rețin cum m-au așezat pe masa de operațiune, dar țin minte când m-au uns cu o substanță verde, cică pentru amortire, să nu simt nimic, ori o fi fost pentru dezinfectare, nu mai știu. Ce știu e că doctorul mi-a spus: „Uite-acuș îți fac o injecție...” „Auuu! Nu-i injecție, ăsta e cuțit!” „Ba nu, bisturiu se cheamă!”, face doctorul. Am ridicat capul și, cu mâinile sub ceafă, mă uitam prin perdeluța aia verde, care avea o găurică, la ce făceau ei. Am văzut-o pe colega mea Penelopa, dar putea să fie și regina frumuseții, că, în clipa aceea, când mi-au tăiat apendicele, am țipat o dată, de s-a speriat și doctorul, căci l-am auzit spunând: „Ăsta simte tot! Penelopa, leagă-i mâinile și ia-i cucul în mână să-i

abați atenția!” „N-am ce să iau în mână, domn’ doctor, că s-a făcut cât degetul mic de la piciorul meu”. Ai di mini și di mini! Altî rușâni! „Dar di mă scol eu, Penelopa, ai sî vez tu și-am sî ti popesc!” Am popit pi dracu!

Am strâns din dinți, am mai scăpat de câteva ori câte un „au!”, atunci când m-au însăilat cu acul și gata! Gataaaa! m-a fericit doctorul arătându-mi o bucățică de maț de vreo 5-6 cm. „Un fleac!” Dar câți n-au belit-o din cauza lui!...

Eu mă dau jos de pe masă, dacă tot au spus că sunt gata! Doctorul se spăla, Penelopa strângea instrumentarul și făcea probabil inventarul, să nu fi rămas vreo pensetă în... Doamne ferește! Așa cum s-a întâmplat cu un tip căruia îi reparasem televizorul acum vreo 15 ani. O slăbătură de om, dar le avea cu șprițurile. Din cauza asta se operase de ulcer. Îmi pune un pahar de vin. „Matale nu bei?” „Nu. Că abia am ieșit din spital. M-am operat la stomac. Abia am ieșit de două zile. Și ieri m-a sunat doctorul să mă întrebe cum mă simt”. „Zău? Ia uite, domnule, deci se mai interesează și după ce ai ieșit din spital... I-ai dat ceva, că nu degeaba...” „Normal. Mi-a spus să mă duc de urgență la el”. „Și te-ai dus?” „Sigur. Dacă nu mă duceam... cine știe dacă mai reparăm televizorul!...” „Cum așa?” „M-am dus la el”. „Cu mâna goală?” „Nu, m-am gândit că mai trebuie să-i dau ceva. I-am dus niște salam de Sibiu”. „Și a fost mulțumit?” „N-a vrut să mi-l ia”. „Zău?!” „M-a întrebat dacă nu simt vreo jenă la tăietură. ‘Nu simt nimic’, domn’ doctor. Mi-a desfăcut cămașa și mi-a despicat operația”. „Pe viu????” „Da”. Mi-am făcut cruce! „De ce?” „Uitase un tampon de

vată. Visase chestia asta și n-a mai dormit toată noaptea. Mi-a spus că sunt un tip norocos. Am avut baftă...”

Deci, mă dădusem eu ca un viteaz jos de pe masa de operație și eram pe punctul de a deschide ușa. Mă vede doctorul: „Băăăăă! Ce faci, băăăăă, ești nebun? Mă bagi în pușcărie!” Penelopa a scăpat trusa și a rămas cu gura căscată, ... instrumentele s-au împrăștiat cu zgomot pe jos. „La loc comanda!”, mi-am spus, și am urcat iar pe masă. M-au dus tot cu căruciorul la pat. Cred că eram totuși oleacă aburit de la medicamentele alea de curaj. În fața patului, iar m-am dat singur jos. Iar m-a muștrat sora. Am adormit imediat, însă noaptea am făcut febră. Mă mângâia pe frunte și mă tampona prietena ăluia care fusese înjunghiat într-o fesă. Eu eram parcă al nimănui, nici mama, nici tata nu știau de mine. Parcă eram singur pe lume.

Dimineața, la vizită, m-a găsit doctorul în poziție șezând pe covorașul ăla de iută, spuneam bancuri cu moșuliciei ăia. Securistul nu putea să râdă, îi era teamă că i se desface operația, care și așa nu era prinsă de nicio culoare. Făcea numai: „Hi, hi, hi, aoleu!”

Era un sobor... ptiu! o suită de doctori cu asistenta șefă și cu soborul... Ptiu! Lucru dracului în casa popii! Un cârd de surori. „Care ești, mă, ăla care te-ai dat jos de pe masa de operație?” „El e!”, face o soră, sau asistenta șefă, arătându-mă cu degetul. „Ai înviat?”, s-a mirat medicul șef, „Ia treci la control!”

Se uită la mine, la operație. Și zice: „Brava! Mâine pleci acasă”. „Așa de repede?”, m-am dezumflat eu. Am mai stat cred că vreo trei zile, mai mult nu. Dar n-am avut baftă de un concediu medical ca lumea, doar 7 zile. Mă

învățase tot amicul ăla care se operase pe bune, să mă duc la doctor cu un pachet de țigări, Philip Morris, că sigur o să-mi dea încă o săptămână. Mi-a dat pe dracu. S-a uitat ăla pe sub ochelari și mi-a spus: „La treabă, treci la muncă!” De atunci m-am apucat de fumat.

— Cred și eu! Dacă aveai atâția bani, musai era să-ți faci de cap. Beai țigările prin București?...

— Dapicumdarnu! Cu nechezol!

*

— Am fost studentă în ultimii ani ai comunismului ceaușist. O zi pe săptămână făceam armată, o zi practică la cantină, deși nu eram căministă, câteva săptămâni practică agricolă, până îngheța pământul și ne mutam din barăcile dintre viile de la Recaș în amfiteatre și săli de seminar neîncălzite. Aveam sistematic 12 ore pe zi, de luni până sâmbătă, de la 8 la 20, cu o pauză de masă în care nu aveam ce mânca, în afară de sandwichiul de acasă. Ceva pâine cu pateu cu zgârci sau cu salam cu soia.

Colegele, care fumau BT sau Wikend, țigări produse în lagărul socialist, se trăgeau lângă o fereastră de la etajul al II - lea. Eu mă lipeam de ele, pentru că erau întotdeauna mai nostime decât cele care stăteau în clasă, cu gândul la teme. Un profesor bătrân, William Marin, care ajunsese să predea socialism științific, obișnuia să treacă pe lângă noi și să spună: „Măi, fetelor, dacă ați vedea aici un urs, toate ați lua-o la fugă zbierând. Dar ursul n-ar putea să vă facă atâta rău ca țigara. Și tu”, îmi zicea, „ce stai în fumul lor? N-ai habar cât se trage la bătrânețe de pe urma prostiilor din tinerețe!”

De toamna până primăvara stăteam cu paltoanele pe noi, cu mănuși, căciulă și fular, că ne intrase frigul în oase.

Aveam profesori foarte buni. Și noi eram aleși pe sprânceană. Eram 25 într-un an, după o selecție cu 10 pe un loc. Profesorii ne știau foarte bine și la examene aproape că veneau cu notele de acasă. Mi-am dat seama de mult că, după câțiva ani la catedră, se vede cu ochiul liber „de cât e elevul”, chiar și dacă nu deschide gura. De asta știi că nu și-a făcut el lucrarea de licență sau că a copiat la examen. Generația mea învăța însă mult și bine. Cartea era ocupația de bază. Nici nu prea puteam să avem altă distracție. Dacă făceam vreun chef, băieții beau bere și fetele ceaiuri. La gazeta de perete era o epigramă a profesorului Șchiopătescu:

*Toți oltenii din Banat,
Ce-n trei ani n-au avansat,
La Craiova-n graba mare
Sunt chemați la reciclare.*

În toate posturile de conducere erau olteni. Prim-secretarii fuseseră trimiși din Oltenia mună, ca să le fie șefi la bănățeni. În vremea aceea, se schimbaseră unul Dănică cu unul Pacoste. Om mai rău nu se putea imagina. Țelul lui declarat era acela de a-i lăsa pe bănățeni și fără șoncile din șpais. Așa că la gazetă a apărut și altă creație satirică:

*Pe vremea lui Telescu,
Trăiam și noi ca Ceaușescu.
Dară a venit Dănică
Și-a făcut pâinea mai mică,*

*Iar de când cu Pacoste,
Trăim doar... din dragoste.*

Și dragostea, tot pacoste era. Amorul liber și fără nimic contraceptiv, căci nici nu se prea auzise decât de prezervativele cu nenumărate găurici de la Dermatina sau „Spermotex”, a omorât două colege în timpul facultății și a lăsat altele două cu copii din flori. Motiv pentru care ne căsătoream repede, fără să ne gândim prea mult cu cine. Știam de ce: ca să scăpăm de moarte sau de rușine. Aveam un coleg, Kuki, care din prima săptămână de școală ne-a avertizat: „Până terminăm facultatea, pe toate vă f...” Uneia i-a făcut din anul al II-lea un copil din flori și cu alta s-a însurat pentru scurt timp. Parțial, s-a ținut de cuvânt. După ce am încheiat anul I numai cu note de 10, am fost chemată, împreună cu alți doi colegi, la B.O.B., unde profesorul nostru de folclor, un bărbat distins, impunător și prin statură, și prin cultură, ne-a vorbit deschis: „Trebuie să facem trei membri de partid. Cum organizația noastră e formată din universitari de calitate, în mod sistematic cei primiți în partid sunt și cei mai buni studenți ai noștri. Voi sunteți primii trei din an, deci pe voi v-am ales”. „E obligatoriu?” întrebă cu voce pierită Mari. Eu sunt pocăită. Noi nu avem voie...” „Nu, nu e obligatoriu. Vă mai puteți gândi și, dacă vă hotărâți, faceți o cerere. Mai aveți timp. Mult, nu. Luni e ședința de partid și până atunci trebuie să învățați statutul, căci vi se pun întrebări”.

„Pot să-mi întreb părinții?”, caut și eu o scăpare, căci numai de ședințe de partid nu-mi ardea mie la cât aveam de învățat. „Eu vă dau răspunsul pe loc”, zice Andrei Bodiu,

devenit poet și critic optzecist, profesor universitar la Brașov, plecat anul acesta dintre noi, înainte de a împlini 48 de ani. „Tatăl meu a murit, mama are de crescut patru copii. Ne-a dat libertatea să ne luăm viața în mâini. Eu nu intru pentru nimic în lume în partidul comunist. E inuman ce face partidul acesta”. „Andrei, nu e locul să aduci tu critici partidului”, îl mustră blând profesorul. Însă nu i-a închis gura. „Eu mă mir că oameni ca dumneavoastră sunt de acord cu ce face partidul: cu tăierile de curent, de căldură, cu alimentarele goale, cu viața asta cenușie”. „Și cu foarte multe realizări: cu industrializarea, asigurarea unui loc de muncă pentru fiecare, a unei locuințe cu dependențe...” Părinții mei erau amândoi membri de partid, așa că și eu, de la 19 ani, am avut propriul carnet roșu..., pe care l-am ars la 23, în timpul Revoluției, laolaltă cu livretul militar. Acum îmi pare rău, fiindcă se pare că aveam cele mai frumoase poze pe ele. Lui Andrei însă i s-a deschis dosar de adversar al partidului, că doar securistul a luat act imediat de refuzul lui de a intra în partid și de comentariile adiacente. Pereții erau subțiri și plini de microfoane. Colegii de la cămin au fost primii recrutați pentru a da necesarele informații despre el. Aveam un coleg din Maramureș, care într-o zi ne-a spus: „Fetelor, voi decât să vorbiți cu mine mai bine... o dați pe nonverbal. Că cine știe ce vă iese pe gură și sunt... luat”. Am înțeles, știam în ce lume trăim. Kuki n-a vrut să-și recunoască fiul născut de Ilse. Ea nu putea ieși din maternitate din cauza asta. A intrat val-vârtej responsabilul de grupă educativă: „Copilul acesta trebuie să aibă un tată. E treaba ta ce faci după aceea. Ce tată o să fii. E treaba ta și a conștiinței tale. Dar, dacă până la ora 12 nu-ți recunoști copilul, de mâine nu mai ești student. Ești

exmatriculat, pentru că ești imoral. Noi aici pregătim dascăli!” Ne-am făcut mici pe scaune. Știam că și Kuki „va fi luat”.

După Revoluție, tuturor ni s-au deschis porțile. Kuki a devenit analist politic foarte apreciat, invitat la talk-show-uri, director la BBC. După ce s-a dat liber la citirea dosarelor, Andrei n-a mai suportat să-l vadă dând lecții de morală. L-a acuzat pentru delațiuni. A ieșit un mare scandal. Kuki se apăra, motivând totul. De fiecare dată când era chemat să scrie despre Andrei, îi spunea în prealabil și conveneau asupra conținutului notei. Andrei intră în direct și confirmă. „Tocmai, vă dați seama cum mă simțeam. Venea el mare și tare să-mi facă serviciul de a-mi spune ce va declara. Că nu scriu poezie subversivă, ci... lipsită de valoare”. Era trecut de 12 noaptea. Tremuram din toate mădularele ascultându-i. Colegii mei, problemele generației noastre. Kuki își dă demisia. Andrei face o fulminantă carieră universitară. Este de două ori decan, expert ARACIS. Vine să ne acrediteze. Amintirile lui despre Timișoara sunt în alb-negru. Kuki devine consilierul lui Băsescu în probleme de comunicare. Se spune că de 200 de ori a repetat cu el fraza cu care l-a făcut K.O. și de cacao pe Geoană: „Unde ați fost azi-noapte? Vă spun eu: la Sorin Ovidiu Vântu”. Nu știu dacă astea sunt cuvintele, însă l-au băgat în corzi pe Geoană. De unde acesta nu și-a mai revenit, decât ca să se mai facă o dată de răs. A ieșit Kir Costea Chiorul președinte a doua oară?... Kuki a f... o țară-ntreagă!

— Și pe câte a lăsat gravide?

*

— Sunt vreo șapte ani de când într-o zi toridă de iulie, după ce m-am întors acasă foarte obosită de la facultate, mama m-a trimis urgent la poștă, fiindcă aveam o scrisoare recomandată, care trebuia să-mi fie înmănată PERSONAL. Mi-am adunat puterile și m-am grăbit la poștă. Așteptam niște materiale imprimate din Franța și mă temeam să nu cumva să le trimită Poșta Română înapoi dacă amân, lăsând pe a doua zi preluarea recomandatei. Acolo însă, surpriză! Era o scrisoare într-un plic mare, din România, care trebuia ridicată cu buletinul, cu formulare completate, ca un colet poștal. Avea o grămadă de ștampile, dar sărea în ochi ștampila CNSAS. Am înghețat. Oare ce mi s-a înscenat? Nu cumva mi-au fabricat și mie vreun dosar la Securitate? Scrisesem de rău despre colaborarea Monei Muscă cu Securitatea. Nu cumva mă punea cineva la punct, închizându-mi gura? Am deschis febrilă plicul. Primul document în voluminosul raport era o notă de înștiințare. Eram informată că anumiți colegi celebri din UVT – Daniel Vighi, Marcel Tolcea, Smaranda Vultur, Vasile Docea etc. – solicitaseră acestei instituții

verificarea colaborării mele cu Securitatea (?!). N servicii dăduseră, pe pagini diferite, răspunsuri negative. „Dragi foști tovarăși, de ce nu m-ați întrebat pe mine? Cu siguranță v-aș fi răspuns... să mă pupați în... frunte!”

— Și eu, și eu... pe portofel!

8

„Mai rău să nu fie!”

— Nu pot privi înapoi,... fără mânie, la anii comunismului.

— Nici acum nu e mare deosebire. Suntem ascultați legal, pe față. În batjocura democrației originale.

— Pe față?... Pe mine m-a invitat în oraș, la o cafea, șefa mea, cu care sunt colegă de 30 de ani, ca să-mi spună că un șef mai mare a cerut să fim avertizați, discret, că ne sunt ascultate telefoanele. De foarte mulți ani au pus peste tot camere de luat vederi în UVT.

— Suntem un popor al lașității. Un popor de „lasă-mă să te... lași”. Ne merităm soarta. Și mergem din rău în mai rău.

— O, nu. Nici chiar așa. Trebuie să ne cunoaștem istoria, ca să înțelegem de ce nu ne poate fi bine, de ce sunt atât de multe etape de ars. Pe pământul acesta omul nu a fost niciodată respectat. N-au fost respectate nici gândirea lui, nici simțirea, nici faptele, nici visele. Nici măcar viața lui. Câți oameni nu au fost duși la moarte în războaie, câți n-au putrezit în pușcării, la canal, câte femei și câți copii nu au fost omorâți în bătaie de soții și de tații lor, câte mame n-au murit din cauza întreruperii sarcinii cu mijloace primitive în condiții de ilegalitate. Și noi am zis „Doamne ferește!” sau „Sărac de mine!” și mai mult nu.

— Eiii, sărăcan di mini și di mini!

— Bunicii, care trecuseră prin toată perioada comunistă, au înțeles ce pățesc cei ce-și deschid gura: deportări, domiciliu forțat, confiscări de averi, arestări pe motive politice, morți suspecte. Învățaseră să se resemneze și să tacă. Tăcerea mi-a fost impusă ca lecție de viață. „Să nu vorbești cu nimeni: Kisdiehand și Auf Wiedersehen”! (*Sărut mâna și La revedere*, în variantele din satul nostru nemțesc.) „Să nu te joci în curte, că te vede Stășică”.

— N-a fost cu nimeni bine la noi. În niciun regim. Nici cu regele, nici cu comuniștii, nici cu pseudocomuniștii. Cu absolut nimeni.

— Cea mai cumplită dintre privațiuni mi se părea aceea de a nu putea vorbi liber. Se recunoaștea cetățeanul român după călușul de la gură. Cu toate că nu chiar toți aveau gurile închise. Foarte puțini, dar foarte importanți în societate, erau bengănitorni. Dintre toți bengănitorni, cei mai perfizi au fost unii preoți. Sper că nu mai sunt și în ziua de azi.

— Să nu ne îmbătăm cu apă rece. Caracterul omului nu-l schimbă nici dracu... Dacă nici Dumnezeu nu a reușit!... Cum e să ai încredere într-un slujitor al Domnului, să-i săruți dreapta și el să te vândă prin spate?... Mama mereu îmi spunea să mă duc la preot ori la vreo mănăstire, ca să mă spovedesc, ca să-mi dea canoane și să mă mântuiesc de păcate. Ca să vezi cât de mârłani sunt unii, vreau să-ți povestesc o întâmplare cu tata. La mine în comuna natală se dădea o luptă între doi preoți. Și între enoriașii fiecăruia. Care popă e mai bun, care a făcut mai

multe, care are har. Război religios, ce mai! Unul dintre preoți îl roagă pe tata. „Mircea, ăștia vor să mă alunge, ești de acord cu asta?” „Cine, părinte?” „Ei, parcă nu ești din sat, știi la fel de bine ca toată lumea”. „Nu sunt de acord, părinte, eu chiar țin cu Sfinția Ta”. „Atunci, Dumnezeu să te binecuvânteze, Mircea! Deja s-au adunat oameni în biserică și pun la cale alungarea mea”. Tata este un pur-sânge moldovenesc, căruia îi sare țandăra dintr-odată, se înroșește la față, de zici că explodează, și trage tot pomelnicul de înjurături, începând cu Dumnezeu. „’Mnezăi’ mami’ lor! Mă duc și ieu...” Intră tata nervos în biserică, dar se ispășește imediat ce vede sfinții pe ziduri. Cei adunați vorbeau în șoapte. „Șu-șu-șu” și „șu șu...” „Uăi, și fașiți voi aiși?” „Vrem sî pleși popa ista nou”. „Da’ șe-aveț’ voi cu preoțai? Uăi Ghiți, uăi Costicî, fă Ileanî, voi videț’ icoana șeia mari?” „Da, o videm!” „Dacă vă dau cu ie în cap, vă e dracu, uăi!” Au plecat toți de acolo, făcând semnul crucii.

— Foarte eficient tatăl tău!

— I-a mulțumit preotul și l-a invitat să mai treacă pe la biserică, pe la sfințele slujbe. Nu știu dacă s-a mai dus. Cu preotul a mai avut o întrevedere în sat. Tata are 84 de ani și cred că e încă viril. Și-a pus de mult antenă parabolică și se uită la filme pornășioasă.

— La 84 de ani?!...

— Mama, evlavioasă. „Uăi, barbati, ai sî ajiunji la talpa iadulu’! cu curvili isti, amu ia la bătrâneți! Ai copchii mari și ti fași di râsu’ lumi!” „Tași, fă, din gurî, du-ti la popî și-i pupî mâna, cî ai sî vez tu raiu’, când mi s-o scula paiu’!” L-a pârât mama la popă. Și se întâlnește tata, într-o

bună zi, cu Sfinția Sa. „Ce mai faci, Mircea, cum îți mai merge?” „Mulțămesc, părinti, ca ’nainti, niși mai ghini, niși mai rău”. „Am auzit că te uiți la filme din alea... știi tu de care!” „Șî? Ti futi grija, părinti?” „Mircea, ești un rău, să vii să te mărturisești...” Atât i-a trebuit, ca să-i sară țandăra. „Știi șeva, părinti?” „Spune, Mircea, te ascult”. „Sî mă pupi în cur, părinti! Cu tăț’ sfințâi tăi șî cu tăti icoanili lu’ matali!”

— Așa ceva n-am mai auzit! Părintele ca părintele, dar toți sfinții?!

— Tata știe *Biblia* din scoarță în scoarță. Știe că Domnul ne-a poruncit să nu ne închinăm la chipuri cioplite, deci nici la tablouri sau icoane.

— Zic și eu: „Uăi!”, ca voi. Ce pârâcioase mai sunt moldovencele! Scena asta îmi amintește de jupâneasa Ilisafra care îl „turna” la popă pe comisul Manole. Atâtea știa preotul despre soțul ei, încât acesta din urmă nu mai trebuia să meargă la biserică să se mărturisească. De câte ori îl vedea preotul, făcea o cruce mare peste el, ca să i se ierte lui toate cele.

— Experiența lui tata cu preotul din Podoleni dovedește încă o dată valabilitatea expresiei „fașerea di ghini... e futiri di mamucî!”

— Așa-i ziceți voi pe-acolo, *mamucî*? (Noi *maimucî* dзіșem la „maimuță”: „În calietcă uo maimucî, baș ca uomu’, mânca nucî...”)

— Dapicumdarnu? Pe asta o știai? Tot eu am scris-o.

*În Moldova me, saracî,
Cu curu-n sus cam tăti stă.
Ion la vacî-i zâşi „dânsa”
Iar pi nevast-o strâgî „fă”.
Asta când n-o faşi... „vacî”!*

În Moldova, oamenii sunt, în general, mai neşcoliţi decât în celelalte regiuni ale ţării, deşi au dat şi câteva capete geniale, dar ştii şi tu că „numai cu o floare nu se face primăvară!” Pentru majoritatea, biserica a fost singura şcoală, care nu i-a învăţat decât să-i dea Cezarului ce este al Cezarului (am avut în satul meu natal un preot pe care îl chema Cezar)...

— ... şi lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu! Asta-i expresia întregă.

— Mă rog... Să fie supuşi, să nu preacurvească, să nu hulească numele Domnului — deşi se înjură în draci, i-au înjurat atât pe Iliescu, cât mai ales pe Băsescu, dar şi pe rege deopotrivă. Înjură şi bat în draci, atât nevestele, copiii, cât şi animalul care nu trage la căruţă. „Dumnezeul mă-tii, fă! Doamni, iartî-mî!” Şî poc, dă-i la cap! De aici şi bancurile cu moldoveni: „Ioani, poţ’ sî dai un’i vrei, uăi, numa’ la cap sî nu dai!” Da, sunt foarte, foarte credincioşi, atât de credincioşi, încât atunci când vin de la biserică, prima dată, înainte de a lua anafura şi agheasma popii, îşi iau nevestele la palme. În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh! Care sunt rele, de gură ori de muscă, o mai iau şi în numele Sfinţilor Apostoli, ori chiar şi în numele celor 40 de mucenici!

— Și bieteles femeii rabdă, fiindcă știu ele din bătrâni că „e rău” cu un bărbat bețivan și bătăuș, „dar și mai rău” este să crească pruncii fără tatăl lor. Păi, ne mai mirăm de ce copiii ies din asemenea familii cu brute în loc de tați? Ce modele parentale au ieii?

— Pe vremea când eram tânăr și îmbrăcat în uniformă militară mai mergeam pe la enoriași... ptiu, fir-aș al dracului!... pe la cunoștințe și le reparam ba una, ba alta, adică televizoare, receptoare de radio, casetofoane și aproape tot ce se bagă în priză. Din cunoștință în cunoștință am ajuns și la Buhuși, și la Piatra Neamț, și la Comănești... Vremuri bune! Odată eram la o cucoană, în Bacău – desigur – , bărbatul ei nu suporta uniforma Ministerului de Interne, cică se temea într-atât, încât mi-ar fi dat și nevasta. Eu cu capul în televizor, ea în bucătărie, făcea niște gogoși. Îmi pune pe masă o farfurioară cu trei gogoși mirosind a portocală și eu, repede, să înhaț una. Dar copchilul ei a fost mai iute de mână decât mine și mi-a luat farfuria cu totul. Maică-sa a observat scena și imediat i-a luat-o din mână, zicând: „Caca, papă domnul!” Sigur că am papat... Apoi vine o vecină și au stat la taifas, asta ca să nu iasă vreo bănuială că știi tu, femeie singură în casă cu un bărbat frumos ca mine!... Le ascultam cum vorbeau despre o altă vecină, care cică o încasa cam des de la bărbat. Gazda era mai tolerantă, ea ar fi preferat să mănânce bătaie de la soț, numai cu condiția să fie frumos! Cealaltă înjura bărbații: „Pieri-le-ar sămânța lor de animale! Dar ce, s-au terminat bărbații?! Eu îl lăsam de la prima palmă!” Până la urmă le-am adus la consens, le-am rezolvat pe amândouă, dar pe rând... Astăzi sunt pocăite, amândouă merg la biserică și

simt eu cum îmi aprind câte o lumânare. Nu știi, însă, dacă la vii sau la... morți!

— Astea-s pocăite numai când se duc la biserică. Cu bacic pră cap. Și pe stradă, când dau sfaturi bune. În rest, lupu-și schimbă păru', dar năravu' ba'... Îmi stă mintea-n loc... Cu reparatoru' de televizor de la vecina?!... Ei, atunci chiar că nu se termină bărbații...

— Pe o doamnă blondă,... nu știu cum de am fost atât de prost că mi-a scăpat din vedere! Spunea că de fiecare dată când mă vede o doare capul... Că se deoache. Abia acum mi-am dat seama de ce am iertat-o... Nu am trecut-o în carnețel!...

— Mare păcătos mai ești, George! Semeni cu taică-tău. Nici nu mă mir că maică-ta își face griji și se roagă pentru iertarea voastră! Are la rugăciuni de făcut!...

— La noi se fac și exorcizări. Prin Banat, nu cred, că altfel nu era Corneanu mitropolit și acum!

— Am văzut grozăvia de la Tanacu. Doamne miluiește!

— Se postește în draci, însă eu cred că mai ales din cauza sărăciei. Măligî, șeapî, fasoli și cartoafi, adică... barabuli, mama i di viaț!

— Mai postește omul și de foame. Frica de sărăcie ne face să punem deoparte ziua de azi pentru cea de mâine, pe care nici nu știm dacă o mai apucăm sau nu. M-a pus pe gânduri Profesorul Muțiu, mentorul meu, când a ieșit la pensie. Ne-am îmbrățișat la despărțire și clipa era atât de densă, încât cuvintele ce mi le-a spus atunci nu le voi putea uita niciodată: „Nu mi-e frică de moarte, pot să mor oricând. Mi-e teamă de sărăcie!”

— Când eram mici, ne duceam cu colinda, cu plugușorul și cu semănatul pe la oamenii din sat. Ne dădeau câte un colac, ori un măr sau câteva nuci, alții, și bani pe lângă astea, sau numai bani.

— La noi se dădeau doar bani.

— 5 lei. Sau 10 lei. Toți copiii ne îngrămădeam la popă. Unii intrau, alții ieșeau. Stăteam la coadă. Și după ce colindam, ieșea popa cu fășăcurili di mărunțai. Și ne dădea la fiecare câte 1 leu și 50 de bani. Și, când ieșeam afară pe poartă, le spuneam la ceilalți, care erau în stand-by: „Uăi, nu vă dușiț, uăi, cî popa îi zgârșit. Vă dă bani di la liturghii!”

— Mi-a povestit Profesorul Bona că duminica, la liturghie, veneau trei-patru crâsnici cu tăvile întinse, ca să adune de la enoriași bănuți pentru Catedrală. Primul solicitat era Corneanu. Acesta punea în fiecare tavă câte o bancnotă de 2000 de lei (echivalentul a 20 de bani astăzi), din acelea editate cu ocazia eclipsei din 1999. Profesorul Bona n-a rezistat să nu-l întrebe: „Înalt Prea Sfinția Voastră, dar de ce dați numai câte 2000 de lei?” „Ca să nu se rușineze enoriașii care nu au bani, să înțeleagă că pot pune oricât de puțin”.

— După logica asta, mă mir că îi punea și pe ăia. Deși avea două joburi, două salarii, cât toate neamurile noastre la un loc! Deci, putem spune că, pe lângă alte cele rele, era și zgârcit! Ce făcea el cu atâția bani? Că nici băiat de însurat nu avea și nici fată de măritat.

— Nu ți-am spus că era altruist? Se gândea să nu dea alții prea mult, de asta dădea el puțin. „Vă arăt, doamnă, listele de donații din vremea lui Lăzărescu. Era mereu

primul pe listă, dar punea o sumă de zece ori mai mare decât salariul lui. Țăla era om...”

— Mitropolitanul, deși era împotriva comuniștilor, se comporta totuși după principiul lor, *de la fiecare după posibilități, fiecăruia după nevoi*. O cucoană de la mine boise niște ouă de Paște. Mari și frumoase, cu două gălbenușuri, că avea ea o pilă la Avicola. Se duce la biserică să le sfințească, după cum e datina. Avea un coșuleț cu vreo 10 ouă. După ce le-a sfințit popa, vine dascălul și bagă mâna în coș și ia vreo două. Mai vine o dată, cică să ia și pentru sfântul părinte, mai ia două. Trece părintele și văzându-le așa de mari și de frumoase o laudă că e bună gospodină (de parcă ea le-ar fi ouat!) și ia trei ouă. I-a fost rușine „gospodinei” să spună că a luat dascălul și pentru el. Vine și clopotarul, care cică i-ar fi tras clopotele tatălui femeii la înmormântare. Bagă ăla palma lui grea și păroasă și vrea să le ia pe toate. Femeia s-a enervat și a strigat: „Dar eu cu ce ’zda mă-sii mă mai duc acasă la bărbatu-meu?” Eu, de colo: „Cu ale mele, doamnă”. S-a simțit clopotarul și le-a lăsat pe rând să cadă înapoi în coș...

— La noi nu este obiceiul să se sfințească merindele de Paști. Așa se făcea în satul tatălui meu din Argeș, la Râca. Acolo cred că am fost prima oară la Înviere. Greu mi-era să înțeleg cum a înviat Hristos a treia zi după Scripturi. Nu-mi imaginam ce sunt Scripturile: niște dealuri, niște vârfuri de munți, după care l-au îngropat pe Hristos? Abia așteptam să mergem și noi după Scripturi, ca să văd cum învie Iisus Hristos, despre care îmi imaginam că este neapărat cineva din Râca, din moment ce noi acolo mergeam la Înviere. Am luat-o spre biserică din Palangă, pe scurtătură, prin grădini,

în urma unchiului Victor, cumnatul lui tata, care era secretar la Sfat. Toată lumea îl saluta: „Să trăiți, toaș' secretar!” El îmi arăta poteca: „P-acilea-șa, pe la miljoc”, adică printre buruieni și mărăcini. Îl urmam cu stoicism, zgâriată și urzicată, imaginându-mi că trebuie să fie foarte greu să ajungi până la Scripturi. Biserica era în „miljocul cimitirului”. Familiile se grupau în jurul unor coșuri cu ouă vopsite și cozonaci. Femeile stăteau locului, dar bărbații se plimbau de colo-colo. Tata îl ținea pe fratele meu după gât și pe mine de mână. De câte ori îl întreba cineva „Ce mai faci, Lisandre?”, răspundea: „Uite și eu, cu copiii la Înviere!” și îmi împingea mâna în față, dar nimeni nu era curios să mă vadă, cu excepția lui popa Gheorghe, preotul bătrân, fără niciun dinte în gură, care se tot căznea să-mi țină minte numele. Din când în când întreba: „O, cum o cheamă, taică?” „Mirela”, spunea tata, mândru. Se mai învărtea taica popa pe la alții și, când ajungea în dreptul nostru, iar întreba: „O, cum o cheamă, taică? Magdalena?” „Nu, părinte, Mirela”. „Marieta?” „Nu. Mirela!” Așa că, de câte ori îl vedeam apropiindu-se, strigam dinainte cum mă cheamă. „Bravo, taică!” Mi-era foame și tata îmi promitea că, după Înviere, o să am dezlegare să mânânc prăjituri de la toată lumea. Ca să-mi închidă gura, mama a rupt o bucătică dintr-un cozonac și mi-a dat-o pe furiș. Am început să plâng. „Ce ai?” mă întreabă tata, ca-re era în elementul lui printre rude și consăteni. „M-a mințit mama!” „Cum așa?” „A zis că-mi dă prăjitură și mi-a dat pâine dulce”.

— Mi-ai adus aminte de o întâmplare de pe vremea când eram tânăr fișior. Slujea la mine în sat un preot, Cezar se numea. Creștea găini și curci de rasă, dar numai cu colaci

din făină calitatea extra, cu cozonaci și colivă de la pomeniri, parastase și îngropăciuni. Și într-o zi anunță popa, de la amvon, că i s-au furat găinile. Toate babele evlavioase au făcut front comun cu popa și au promis că țin post ca să se înduplece păcătosul, să-l îndrume Dumnezeu pe calea cea dreaptă și să-i aducă popii găinile înapoi în poiată. Altele, afurite, au promis că vor plăti pârțicele, că e strigător la cer să-l furi pe părintele, care este atât de bun și săritor la toate problemele duhovnicești ale sătenilor. Au trecut cele 40 de zile de post și nu s-a înduplecat hoțul să aducă găinile în poiata pustie. Mai face popa Cezar un anunț în biserică, dar de data asta a binecuvântat că a avut destulă răbdare, că e și el om până la urmă și, ori îl blestemă pe hoț, ori anunță Miliția. Nu știu ce efect au avut blestemele, că nimeni nu s-a spânzurat în sat și nici nu a călcat trenul pe nimeni, dar nici nu a dat în diabet vreunul. Așa că iată-l pe părintele Cezar cu un grup de enoriași și cu milițianul umblând prin sat, ca să miroase urma hoțului. Nu ei, ci câinele-lup, care îl tot trăgea pe milițan când într-o parte, când în alta. Aveau ei o bănuială, pe atunci unul Valică era cunoscut ca mare pofticios de friptură de galinacee. Ajung ei cu grupul acesta ad-hoc chiar în fața porții lui Valică. Câinele s-a smucit în legătoare și milițianul, bucuros, și-a dat cascheta pe ceafă, raportând părintelui, că, „gata, aici stă hoțul”. În șir indian, după câine, au ajuns în spatele casei lui Valică și patrupelele a dat semne de neliniște. „Dezlegați câinele!”, porunci preotul, „să terminăm odată circul ăsta”. Fiind liber, câinele-lup, mare cât un vițel, a dat câteva ocoale pe lângă cotețul lui Valică, pe lângă WC, pe lângă o magazie și, într-un târziu,

spre stupoarea privitorilor, s-a așezat pe burtă în fața unui rahat mare și cu moț și a început să-l lipăie cu poftă!... Pesemne că acela era ultima rămășiță din găinile popii, crescute cu colaci, cozonoci, colivă și ce a mai dat... Domnul!

*

— În 2007, i-am făcut parastasul de șapte ani lui Bunu John. La biserica din cartierul meu pomenile se fac sâmbăta, la aceeași oră, în comun. Când m-am dus să-i plătesc slujba de pomenire, am primit și o fițuică cu ceea ce trebuie să aducem la biserică: trei colaci mari, trei lumânări mari, trei prosoape, o sticlă cu vin roșu, pungi cu colaci, mere și napolitane, colivă și prăjituri, opțional o sumă pentru tras clopotele și, culmea!, „onorarii benevole pentru personalul deservent”. M-am străduit să rămân calmă. Pe mine Lucreția m-a învățat că, atunci când dau de pomană, trebuie să mă gândesc la cel ce o va primi pe lumea cealaltă. Coliva am făcut-o ca de obicei, cu multă nucă și arome de vanilie și rom, am ornat-o cu cocos și ciocolată. Când intrăm în biserică, primul șoc. 15 mese, aranjate pe trei rânduri. Îmi spun din nou că trebuie să fiu sobră, să respect momentul, abținându-mă de la orice comentariu. Fiecare suferă, vine să se roage pentru cineva care i-a fost drag... Și în timp ce mă linișteam gândind așa, numai ce vine un preot în inspecție să vadă ce a adus fiecare. Lângă mine, o bătrânică plăpândă avea numai trei păhărele cu colivă. „Ce-i cu dumneata, nu ai primit hârtia cu ce trebuie să aduci? Nu pot să-ți fac pomana”. O

împiedic să plece. Îi trec soțul, Gheorghe, pe pomelnicul nostru. După slujbă, cei din „personalul deservent” vin cu niște tăvi mari să adune de pe mese. Cineva strigă la mine: „Doamna cu coliva ca un tort! A zis părintele să o lăsați așa, să nu o împărțiți, fiindcă merge dânsul la o casă de copii”. Asta a fost prea de tot. Tot nonconformismul meu a răbufnit. La coadă, ca să primească pomană, era un băiat de vreo zece ani. M-am dus țintă la el: „Vrei tu coliva bunicului meu? E bună ca un tort...” I s-au aprins be-culețele în ochi. „Dumnezeu să-i primească!” Dacă tot se ducea părintele la o casă de copii, n-avea decât să le cumpere el ce voia să le dea de pomană. Pentru că bani avea... din onorariile benevole de la 15 mese!

— Dapicumdarnu? Lacomii și zgârciți. Ce-mi povestește o fostă colegă? Bărbatul ei era șofer și căra lemne de la pădure. Într-o zi de vineri, îi duce lemne unui popă. El, ca șofer, și încă vreo trei încărcători-descărcători. După ce descarcă ăștia lemnele și le aranjează frumos în curte, popa îi invită la masă. Le-a dat câte o strachină plină cu fasole la fiecare, cu varză murată și murături (pătlăgele și castraveți). Era toamna târziu și le-a pus masa în cerdac afară. La un moment dat, unul dintre ei s-a dus în spatele casei, unde era WC-ul. Trecând prin fața geamului de la bucatărie, l-a văzut pe popă cu un picior de pui în gură. Și-a făcut cruce. S-a întors la colegii lui de echipă și le-a povestit.

— N-a vrut să cadă bieții muncitori în ispită și să-și facă păcate, de asta nu le-a pus carne pe masă într-o zi de post.

— Când a venit popa, unul dintre ei a spus: „Așa, părinte, pe noi ne îndopi cu fasole, fir-ar mama ei a

dracului!, și matale te delectezi cu carne în sfânta vineri. Cum vine asta? E adevărat că nu trebuie să faci ce face popa!” „Ei, fiule, eu sunt bolnav de stomac, nu aș mânca și eu o fasolică?” „Da, părinte, fasolică, dar cu cârnați.”

— Era și o snoavă pe tema asta. Un preot de mănăstire își schimbă bucătarul. Și îi tot reproșează noului venit că nu face fasolea bună nici miercurea, nici vinerea. Acesta tot mai adaugă câte o frunză mai verde, un zarzavat mai tocat, dar degeaba. Tot nu-i pe gustul părintelui. Nu-i iese nici pe departe așa de bună ca a precedentului. Într-o zi, noul și vechiul bucătar se întâlnesc la mănăstire. „Spune-mi, te rog, ce făceai, de-ți ieșea fasolea de post atât de gustoasă?” „Vâram câte un ciolan afumat într-însa”.

— Eram copil și țin minte cum o mătușă de-a mea, sora mamei cea mai mare, venea la tata și dezbăteau *Biblia* mai abitir decât gospodina (Doamne iartă-mă, că era să mă ia gura pe dinainte!) ouăle pentru... scrob. Vorbeau numai în pilde și parabole, iar eu căscam gura la ei, mai dihai ca la dentist. Se infiltrasă atunci prin sat un cult, Oastea Domnului. Milițienii i-au avertizat că e interzis de lege și vor avea probleme. Dar credincioșii sulii deja se vedeau martiri întru Domnul. Măt'șa me Victoria, așa o chema, se bătea cu pumnul în chept (zău cî era cheptoasă!) că ea „pentru Dumnezeu îș dă și viața, nu-i teamî di nica”. Se întruneau duminica într-o casă de rugăciune, ei spuneau că la 'Adunare', și cântau, de se auzea până la Sfatul popular și la sediul Miliției. Și acum parcă aud acel cântec. M-a impresionat atunci, aveam 8 sau poate 10 ani, nu mai rețin.

*Bun medic ești, Iisuse,
Un medic minunat.
Mărturisește-ți rana,
Pe loc ești vindecat.*

Refren:

*Nu-i nimeni să lege o rană,
Cum, Doamne, Tu ai legat.
Nu-i nimeni, nu-i nimeni, nu-i nimeni să ierte,
Cum, Doamne, Tu ai iertat.*

*Femeia păcătoasă
Și orbul Bartimeu
Mărturisesc, Hristoase,
Mila și harul tău.*

.....

Atât îmi amintesc, din păcate. Într-una din duminici au venit mai mulți milițieni și au înconjurat casa, să-i prindă pe toți. Cred că au fost și ei mișcați de cât de frumos cântau. Au ezitat să pătrundă și să-i ia prin surprindere. Până la urmă, erau și ei tot fii de țărani ori chiar de români cu oleacă de suflet creștinesc și știau că Dumnezeu este acolo unde se întâlnesc mai mulți în numele Lui. Un sectant i-a văzut și a strigat: „Miliția!” Și toți au spart gașca, care pe geam, care pe ușă, care prin pod. Mătușa me’ o fost prima cari o fugit. N-o prins-o, „cî era iuti di chișoari”. Era, deci, tare credincioasă!... De fapt, nu au prins pe nimeni în ziua aceea. Și nu că n-ar fi putut, că aveau mașini cu ei, atunci sunt sigur că au fost și ei im-

presionați de cântecul acesta. Era și ziua Domnului... Ce nu poți rezolva cu legea, poți mult mai lesne emoționând lumea cu un cântec, fie patriotic, fie religios...

*

— În vremea lui Ceaușescu, când nu era mai nimic prin prăvălii, cetățeanul comunist, fie el și membru de partid, își petrecea viața stând la cozi cu țecherul în mână, neștiind ce anume va mai „prinde” când va ajunge la pult, dar sperând cu disperare că va găsi ceva pentru uşina copilului măcar. Pentru lapte se trezeau comuniștii pe la trei-patru, ca și pentru franzelele de la Fabrica de Pâine, din care luau câte li se dădeau și își umpleau apoi congelatoarele cu ele, ca să se mai scutească de câteva cozi. Cei mai norocoși băgau în țechere și ceva salam cu soia, pe care îl prăjeau în ulei de soia la masa de duminică. Când arătau asta la televiziunea maghiară, la Panorama, unde l-am văzut prima dată pe pastorul Laszlo Tőkés vorbind despre foametea din România, mamă ce urât mi-era! Mă apuca așa o jale și o rușine... La eclipsa de soare din 11 august 1999, ne-am dus la Râmnicu Vâlcea, lângă lacul Ostroveni, pentru a vedea minunea mileniului. Așa a și fost. S-a făcut noapte în miez de zi, peștii săreau din apă, câinii urlau, iar pe cerul negru a apărut un inel de lumină, pe care luna strălucea ca un diamant. Ne uitam spre cer cu ochelarii de sudură și aplaudam cu emoția cu care știi că trăiești ceva o singură dată în viață. Însă, înainte de a începe eclipsa, veneau autocare cu turiști străini din toată lumea.

Lângă noi era un grup de americani. Și numai ce mă trezesc cu un ghid ce aruncă lângă mine un sac de gunoi pe care îl strânsese din zona rezervată americanilor: „Mi-e rușine, doamnă, cum o să vadă americanii așa gunoaie?!...” Mi-e și silă să-mi aduc aminte... Greața aceea îmi revine în gât, în gură... Îmi amintesc mai ales mirosul, în stare să răstoarne orice stomac... Cam așa văd și ce scriem noi. Gunoiul stă sub preș. Iar noi îl scoatem de acolo, așa puturos cum este. Parcă mi-e și rușine că sunt conaționala celor ce l-au ascuns. Nimeni nu va aprecia ce facem noi. Un preot m-a întrebat printre dinți: „Și cu iertarea? Și cu iubirea?... Cum rămâne, Doamna profesoară?”

— Și? Mergem înainte, nu?

— Nu mai avem ce face. Cu toate că e atâta durere în roman, în viața protagoniștilor și în viața noastră. O mlaștină sufletească tot mai puturoasă. Și, pe măsură ce înaintăm..., se întunecă. Exact ca în ziua eclipsei.

— Cine a scris romanul *Întunecare*?

— Cezar Petrescu.

— A mai avut cineva sentimentul tău...

— Am crezut că, spunând adevărul, mă voi însenina. Și e tocmai invers. Doar Lăzărescu e o pată de lumină în bezna urât mirositoare.

— Vom mai introduce un capitol. Știi care va fi?

— Nu, nu-mi dau seama.

— *Îngerul Diavolului*.

— Nu spuneai că acesta va fi alt roman?

— Facem puntea între cele două romane prin acest capitol.

— Îngerul Diavolului n-ar fi bine să fie porecla lui Corneanu? Să-l scriem cu inițiale majuscule? Să vorbim așa despre el?

— Ba da, asta să-i fie porecla. Dar eu o să-i spun cum îmi vine la gură. Ptiu, ptiu, ucigă-l toaca! Doamne apără și păzește!

*

— Am fost astăzi la Îngerul Diavolului. La ora fixată, mă aștepta imobilizat într-un fotoliu. Îmbătrânit, însă ferchezuit. E lucid, totuși.

— Mai are vocea aia de scapete?

— O voce pițigăiată și miorlăită.

— Bine i-a mai zis și...

— Acel mitropolit spunea că nu va ajunge nicăieri Corneanu cu vocea lui de scapete. Și uite că a ajuns mitropolit al Banatului. Ba chiar cel mai longeviv mitropolit din țară. Și cel mai bătrân mitropolit în viață din lumea ortodoxă. De vreo zece ani e decanul de vârstă al Sinodului. „Obișnuitul mitropolit al Banatului...” Eu n-am prins alt mitropolit în funcție. N-am anii pe care i-a apucat el în scaunul mitropolitan. Am fost azi-dimineață la sărbătorirea a 55 de ani de Geografie academică la Timișoara. A fost evocat acolo Dr. Gheorghe Lăzărescu, savantul, ca întemeietor de școală. I-am văzut o poză din tinerețe. Ce Lăzărescu frumos era și uica Gică!

— Neamul nostru cel frumos!...

— Doi ani am făcut memorii pe care uica Gică le ducea la Primărie, de-l cunoșteau toți pe acolo „ca pe calul ăl breaz”. Voiam să obținem o stradă care să-i poarte

numele. Am primit, în cele din urmă, o stradă lungă cât ținea un bloc. La capătul cimitirului în care este înmormântat tatăl meu. Pe colțul din gardul cimitirului și pe blocul acela aveau să scrie numele Mitropolitului. Așteptam cu emoție momentul. Au apărut plăcuțele. Strada *Episcop Vasile Lăzărescu*. A, nu! M-am înscris în audiență la primar. Îmi pregătisem ce aveam să-i spun: „Sunteți nepot de preot...” N-a fost cazul. „Știi totul. Sunteți din familia Mitropolitului Lăzărescu. Vă rog să aveți răbdare până modificăm plăcuțele. Eu însumi mă voi ocupa de asta...” A doua zi sclipeau pe ziduri și pe gard alte plăcuțe: *Str. Mitropolit Vasile Lăzărescu*. Peste puțin timp a început construcția Mall-ului. Mii de mașini intră, în fiecare zi, la Julius Mall, deocamdată singurul din Timișoara, pe strada *Mitropolit Vasile Lăzărescu*, care se află în centrul civic al orașului, la doi pași de mine și de casa fratelui său Arcadie, de pe Calea Torontalului.

— Cea poreclită... „Casa cu trei armăsari”.

— Eu mă mândresc cu Lăzăreștii. Mi-am amintit cum a venit odată Emil Constantinescu la Timișoara. Eram la Catedrală, cu unchiul Gică. El a pășit în fața lui Constantinescu și i-a spus: „Vă felicit că ați ajuns președintele României!” Așa i-am spus și eu lui Corneanu: „Vă felicit că de peste 52 de ani sunteți mitropolitul Banatului!”

— Savantul poate fusese mândru că un profesor a ajuns președintele Românicăi, dar tu,... dar tu? Nu ți s-a strâmbat gura de vorbele acelea mincinoase?

— A fost un pas retoric. *Captatio benevolentiae*. Ți-am spus că nu mă duceam nepregătită în fața lui, nu era să mă deconspir... Am respectat protocolul, i-am spus

mereu Înalt Prea Sfinția Voastră... Acum o lună presa locală dădea zilnic un buletin de sănătate al mitropolitului Banatului. Starea lui se înrăutățea, era de nerecunoscut.

— De starea sănătății lui Lăzărescu știa cineva? Prin ce cazne o fi trecut și el! Însă fostul Mitropolit era condamnat, din partea lui... numai tăcere.

— Cred că și Corneanu e condamnat... să nu moară. E de mult scos pe dreapta. Altul în locul lui ar fi demisionat, s-ar fi retras ca Papa Razzie... Ar fi ieșit la pensie.

— Păi, putea ieși la pensie din Miliție! După 40 de ani de miliție politică, ce pensie nesimțită ar fi avut!

— Așa, are un salariu nesimțit. Și blochează activitatea Mitropoliei. Aici ar trebui... un mitropolit tânăr. Pentru el, Lăzărescu era prea bătrân la 68 de ani! Ce să zică un tânăr în ascensiune despre bătrânul fost securist, care e încă în funcție de mitropolit la 90 de ani?...

— El ține de scaun. Acest scaun a fost obsesia vieții lui.

— Scaunul lui Lăzărescu, nu cel de mitropolit neapărat, că putea fi și mitropolit al Sibiului. Dar ce afaceri ar putea el face cu așa o pensie!...

— Am avut un vecin care s-a pensionat pe caz de boală, ori numai l-a forțat statul să iasă la pensie, atunci când s-a restructurat armata, că doar intrasem în NATO. Oricum, a ieșit cu o sacoșă doldora de bani și cu pensie... nesimțită, doar e colonel! Și s-a privatizat omul, și-a făcut o școală de șoferi. Într-o bună zi, oprește mașina, o Dacie 1300, în fața mea. Eram aproape de casă. Deschide portiera și mă întreabă: „Veșini, ai permis di condușiri?” „Nu, nu am, din păcati”. „Hai în mașânî, hai sî tragim o turî”. Și mă duce pe o stradă lăturalnică. Se dă jos din mașină și facem

schimb de locuri. Am trecut la volan. „Ai condus vreodată?” „N-am condus, veșini”. „Ghini. Cum stai cu vederea?” „Ghinișor, di aproapi nu pre’vād, în rest... Dumnezău cu mila!” „Uiti, ista-i vitezometru, ista-i turometru, din maneta asta schimbi luminili”. „Asta? Aha, ștergătoru di parbriz...” „Aiși îi butonu pentru avarie. Schimbătorul di vitezî. Așa, dă-l în faî, asta e-a-ntâia, cu asta pornești, deci niciodată nu pornești din altî vitezî. Pedala din stânga... ambreiajul. Nu schimbi nișio vitezî fără sî apeși pedala. Frâna, așa, apasî, niși frâna n-o calși pânî nu debraiezi. Greu?” „Eu știu...” „Răsucești cheia. S-au aprins luminili. Maneta sî fie mereu în punctu’ mort. Așa. Ti asigurî în stânga”. „Dreapta, nu?” „Nu, adică ti asigurî pîsti tăt, dar mai întâi din stânga. Semnalizezi”. „Tot la stânga”. „Corect. Debraiază, pornești motorul. Lasî cheia liberă. Bag-a-ntâia! Accelerează!...ușor, ușor, așa, ridicî – tot ușor – chicioru’ dî pi ambreiaj. Accelerează! Țâni volanul, dă-i drumul! Schimbî viteza!” M-am învârtit vreo 10 minute pe străduțele din spatele blocului. „Ia-o la stânga, fă dreapta, înainte”. „Mergim la Măgura?” „Da, pi serpentini”. „Uliuuuu!”

Mi-a plăcut pe serpentine. Aer de munte. Vigoare... de șofer! Când ne-am întors în fața blocului, aveam deja o oră de conducere. „Și spui, veșini? Fașim școala?” „Fașim, veșini”. „Ai condus o orî?” „O treși la platî?” „Nu, asta îi promo!”

Am avut ceva peripeții cu instructorul. Avea o grupă de tinerei, vreo patru, printre ei și un dascăl de prin Răcăciuni, fost coleg de liceu cu fiul său, care era student la Teologie.

Instructorul rezolva totul, fișa medicală, examenul psihologic, până și permisul ți-l aducea acasă. Contra cost, bineînțeles. Nu te încumetai să dai examenul, dacă nu te

ușurai de vreo 300 de dolari. Pe care instructorul îi împărțea, firește, cu polițistul. Eu mi-am făcut singur toate fișele, fără șpagă. Țin minte că într-o seară ne aflam la conducerea de noapte. În mașină eram patru cursanți și, desigur, instructorul. La volan era Daniel, care se grăbea să ia permisul, fiindcă era așteptat la muncă în Italia. La o trecere de pietoni, instructorul îi spune să reducă viteza: „Uite, n-ai văzut pietonul care o pus chișioru’pi zebri?” „N-am văzut, domn’ profesor”. „Băi, n-ai făcut fișa medicală?” l-am întrebat eu. „I-am făcut-o io”, veni replica imediată a instructorului.

La sală a fost cool. Coleg de bancă era dascălul Romică. Fiind cântăreț întru Domnul, are vocea gravă. Tot mă întreba el niște chestii, eu îi spuneam să lase la urmă și să facă ce știe, până când ne-am trezit cu ofițerul în fața noastră. „Eu tot v-am spus să nu vorbiți între voi! Și nici măcar nu m-ați băgat în seamă. Vă invit să părăsiți sala”. Am făcut atunci o moacă, cred că mai spășită decât a Sfintei Filofteia, că s-a înduplecat vlăjganul de polițist și ne-a acordat o șansă. „Totuși, să nu spuneți că sunt băiat rău, vă iau în considerare ce ați făcut până acum, dar din acest moment predați testele și părăsiți sala de examen”. Și am ieșit ca doi ghițai afară, eu cu gândul că voi da iar examen și se apropie iarna și va fi vai și amar de pu... pielea mea. La ieșire mă întrebă fostul meu șef de la Aerostar, ajuns ofițer la circulație, acum și el tânăr pensionar: „Băi, da’ tu nu ai carnet?” „Nu, n-am niși pi dracu!” „Curios, eu știem câ ai”. „O sî am doar dacî mi-l dai matali”. „Șî ai terminat așa di răpidi?” „Dapicumdarnu! Dacî m-aț’ dat afarî!...” Nici n-am scăpat bine de ăsta, că l-am văzut pe instructor,

venind zâmbind către noi, cu niște dosare la subsuoară. „Uăi, ci băieț’ diștept’am io! Ați terminat așa di răpidi? Ci v-am spus io, tăț’ veț’ lua permisul’ din prima. Am fost și la mănăstiri, am pus câti o lumânari pentru fiecarei”.

M-a bușit râsul, dar colegul meu „di aut” era amărât din cale-afară. „Di și ești trist, Romici?” „Ne-o dat afară di la examin”. „Cum, uăi?!? Uăi, și ghinion! Dar măcar aț’ făcut șeva?” S-a uitat la mini... „Atât cât poț’ fași în zăși minunti”. „Uăi și ghinion, uăi și ghinion!...”

Se duce instructorul să se intereseze, dar pe altă ușă, nu pe aceea pe unde intrasem și ieșisem noi după 10 minute afară. Iese zâmbind și îi spune lu’ Romică, „Uăi, Romici, iești diștept, uăi, ai făcut 25 di puncti, uăi, brava!” „Dar di mini și-au spus, veșini?” „N-au vrut sî-mi spunî nica di tini”. „Însamnî cî eu am chicat. Asta îi!” Am plecat oarecum supărat și cu gândul să mă îmbăt olecuță la primul bar. Am tras un coniac pe sub mustață cât ai zice pește și deodată mă apucă pizma și-mi spun: „ia sî mă întorc ieu sî aflu cari o mai chicat...” Tocmai striga lista. Băieții instructorului luaseră sala cu maximum de puncte, în afară de Romică și de ultimul pe care l-au strigat, adică... de... ieu! M-am dus la instructor, l-am privit în ochi, era tare bucuros, cu gura până la urechi. „Uăi, veșini, noi luăm iexaminu, și dacî ni dă aiște afară!”

— Asta era o practică generalizată. Au dat carnete pe aranjamente zeci de ani. Au fost și cazuri mediatizate, procese. La Pitești, parcă. De asta au ajuns să moară oamenii ca muștele pe șosele. Numai cine nu voia nu obține permisul. Ți-am spus de Ionu, al cărui tată a fost primul meu „informator” în cazul Lăzărescu. Buletinul lui

era mai mult decât o scrisoare de recomandare, „în numele tatălui” deschidea orice ușă. S-a întâmplat să aibă și el un accident de mașină. Unul ieșea din parcare, altul intra, s-au tamponat bot în bot. Le trebuia și lor o adeverință, ca să-și repare mașinile. S-au dus împreună la Poliție. Dă celălalt buletinul. Citește milițianul. Era fiul unui general de armată, foarte cunoscut în Timișoara. Întinde polițistul arătătorul spre Ionu: „Tu ești de vină!” Îi ia buletinul. Citește. Tatăl lui Ionu era la acea oră șeful Poliției locale. Se lasă polițistul pe scaun. Își întinde brațele pe birou și dă sentința: „Eu sunt de vină!”

— Ha, ha, ha! Dacă ar fi fost o femeie (blondă)?... Polițistul ar fi spus că nu-i di vină, dar ea ar fi susținut sus și tare că o femeie este întotdeauna divină, că doar ea a fost creată după prototipul care se numește bărbat!

— Eu sunt brunetă, așa că...

— Nici măcar o șuviță, cât de cât blondă?

— Am încercat, nu mă prinde...

— Cine nu te prinde? Poliția? Ulciorul nu merge de multe ori la apă!

— Nu mai conduc. Merg cu taxiul.

— Ai șofer la scară! Normal, doar ești doctor... și conferențiar!

— Dapicumdarnu!

— Brava la tine, dar să nu te mai aud că te plângi că nu-ți ajunge salariul, că nu te cred...

— M-am plâns eu?...

— Nu ai spus tu că în fiecare zi plângi?

— Da, însă din alte motive. Vezi că mă scoți din context și... Lasă-mă să continui.

— OK, demarează!

— Așa a lucrat mereu orice instituție la noi. Dacă nu mita, măcar pila. Până la urmă, oricine deschide portița din dos, că nu-i construcție fără „dânsa” la români. E un brand de țară, dacă nu mai rău de atât.

— Tot prin dos s-a urcat și Corneanu pe scaunul lui Lăzărescu. De care ține și acum cu dinții. Mai are dinți?

— Mai are și tupeu. Chiar mai mult decât oricând. Ocupă și acum locul altcuiva, fiindcă e mult prea bătrân pentru o funcție de conducere...

— Apropo de conducere. Uica Gică l-a felicitat pe Emil Constantinescu, că, în sfârșit, aveam și noi un președinte intelectual, care nu se trăgea din nomenclatura comunistă. Degeaba! Că tot cu „- escu” a fost și el. Mi se face greață când mă gândesc că noi, românii, nu am avut parte de niciun președinte ca lumea.

— De acord cu tine, dar au fost numai patru. Pe al șaptelea însă, cine știe dacă îl mai apucăm.

— Îmi plăcuse figura lui Constantinescu, mai ales că barba lui mi-l aducea în fața ochilor pe domnitorul Cuza. M-a dezamăgit cu câtă nonșalanță s-a retras el, spunând că l-au învins structurile Securității!

— Asta e o legendă. Deși n-ar fi fost cu totul imposibil, căci sunt încă active aceste structuri, după cum am avut amândoi ocazia să ne convingem.

— Uite de unde am plecat și unde am ajuns. La mine, la marginea Bacăului, se află o comună, în care populația dominantă este de religie catolică, un fel de ceangăi, deci nici unguri, nici români, dar mai degrabă români, că foarte

puțini știu ungureasca aia de baltă. Ceangăii nu se înțeleg cu ungurii, de parcă ar vorbi două limbi diferite.

Localitatea se numește Mărgineni. Era renumită prin Fabrica de bere, foarte căutată cu vreo 10 ani în urmă, până și pe litoral. Sfârșitul acestei fabrici e strâns legat de fostul președinte Emil Constantinescu. De aceea, mi-e greață de toți președinții noștri. Mi-a spus instructorul, aflând și el de la o economisă, că, în timpul vizitei din Turcia, Constantinescu a pus botul la 120 000 de dolari, ca să înlesnească unui turc să cumpere fabrica. Și a cumpărat-o. Și a distrus-o! Turcul a venit aici ca să-și vândă drojdia lui, Racmaia. A lăsat pe drumuri aproape un sat întreg, care lucra la Fabrica de bere Mărgineni. Printre berari circulă o vorbă: dacă arunci o halbă cu bere pe un perete, ce rămâne pe perete sunt cheltuielile, iar ce se scurge jos e profitul. Turcii au crescut cheltuielile în așa hal, încât să nu mai poată fi acoperite, special ca s-o distrugă. Au cumpărat spații în București, mașini scumpe, adică tot felul de extravagante, care nu își aveau rostul. Apoi au rămas în urmă cu plățile la buget. A fost doar un pas până când fabrica a fost scoasă, pe bucăți, la vânzare. Același patron turc a mai cumpărat o fabrică de bere din Târgu Jiu și a vândut-o pe cea din Bacău către cea nou achiziționată. Tot felul de tertipuri și inginerii financiare, ca alții să ne aducă berea lor chișărcoasă și să ne oblige s-o cumpărăm și s-o bem, din lipsa uneia românești, făcută ca lumea, așa cum era faimoasa bere de Mărgineni.

Povestea berii Mărgineni este povestea și drama poporului român. De la 480 000 de hectolitri pe an în perioada comunistă, la o ruină în democrația originală, în

care s-au perindat la cârma țării nu mai puțin de 3 tentative de președinți, care de care mai lacomi și mai incapabili de a conduce o barcă, darmito o țară!

— Cu un tupeu! Fratele meu are un prieten foarte apropiat, comandantul serviciului Circulație în Mehedinți. Noi doi ne salutăm cu „Trăiască!” „Trăiască învățământul românesc!” „Trăiască Poliția Română!” Și, în duminica în care se dădea votul decisiv în confruntarea Geoană-Băsescu, mă sună pe la 8 dimineața și îmi spune: „Câștigă Băsescu!” „Cum așa? Sondajele arată cu totul altfel!” „Am primit ordin să dăm liber la turisme”. Ordin de la Blaga, pe atunci Ministru de Interne. Cel care s-a întâlnit cu Videanu și Berceanu la o ciorbiță la minister, în vreme ce se numărau voturile. Nici nu vreau să mai continui. Ideea e că avem conducători cu tupeu și cu dispreț față de concetățeni în toate instituțiile: Președinție, Guvern, Biserică, Învățământ...

— Poliție, Justiție etc. și etc. Lasă-mă și cu Geoană! Și-a dat-o singur la... geonale. Dacă nu apărea înainte la televizor, nu cădea de prostănac, așa cum i-a spus tătucul lui, Iliescu. „Mihaela, dragostea mea!?”

— După model american. Nu e și nevasta lui Obama Michelle? *Michelle, my love!* („Michelle, my belle, these are words that go together well...”)

— Nu era momentul să-i facă declarație de dragoste soției, când țara aștepta un altfel de bărbat. Poporul era sătul de zâmbetul lui „măi dragă”, iar el se găsisse tocmai atunci să se dea în băț. Le-a tras-o Băsescu la toți, i-a lucrat pe la spate, pe Petre Roman, pe Stolojan, pe Năstase, dar cel mai rău i-a tras-o poporului român. Nu

avem bărbați vrednici care să ne reprezinte. Nu avem și gata! Poate numai o femeie va fi în stare să întrerupă șirul acestor netrebnici cu pretenții foarte mari, dar incapabili să vadă mai presus de înălțimea lor fizică.

— O femeie ca Elena Udrea sau ca Monica Macovei ai șansa să și votezi. Costică, acel comandant de la Rutieră din Mehedinți care m-a informat în legătură cu turismele la precedentele alegeri, votează cu Elena Udrea, că vrea să vadă cum e când îl f... o „președintă”.

— Hi, hi, hi... Am făcut și eu o epigramă în ipoteza că s-ar întâmpla să ne pricopsim cu Doamna Elena:

*Unii spun că vor s-o pună
În fruntea țării șef de stat,
Însă, cum e poamă bună,
O să vă spui cum e la ... pat!*

— Ha, ha, ha... Păi nu știi tu că funcția creează organul? Cocoș nici nu-și amintește că a fost însurat cu ea, iar Băse are probleme cu coloana prezidențială. Nu-ți fă iluzii, dragule! Și nici păcate, că ai destule! Eu am auzit pentru prima oară despre Elena Udrea de la Doamna Comloșan, profesoara mea, cu care am scris trei cărți. Era într-o dimineață rece de primăvară timpurie și mergeam cu mașina într-o inspecție în munți, de la Oravița în sus... Serpentine, mi-era rău, stăteam cu geamul deschis și nu mai știam de unde și cum să mai iau aer ca să rezist și la următoarea curbă. Doamna Comloșan era pe scaunul din față. Se întoarce spre mine și zice: „Tu, a fost aseară una proastă la Turcescu, toată fărbită și cu nădragi roz,

consiliera lui Băsescu pe politică externă... o parașută de Moldova, care nu știa că Norvegia nu are președinte!”

— Aha! Deci, am dreptate:

Doi pseudopreședinți

*Cum mâncarea a fost grasă, se scobiră între dinți.
Toată plebea noastră proastă tot cu ochii înspre ei;
Admirau cum stau de vorbă doi pseudopreședinți:
Unul care e pe ducă și cel al... Norvegiei!*

— „Poftim?!...” „I-o dat Robert Turcescu bilă neagră. Da-n locu' ei, mă sinucideam în public”. „Păi, asta a și făcut! O 'sinucide' Băsescu după așa o gafă. Poate că o lasă să-și dea demisia de onoare!” „Da' de unde!”, se bagă în seamă șoferul, care era soțul doamnei inspectate și primarul din comună. „Asta o să fie amanta lui Băsescu! Pe pariu!” și, văzând că nu ne băgăm la pariu, subliniază ca un expert în materie: „Vă spun eu”. Facem inspecția. Ne țin la masă, două-trei ore. Ouă umplute, sarme, tortă, taraf local. Abia mai avem puterea de a ne urca în mașină. Se dublează, se triplează numărul serpentinilor. În zare se văd luminile unui oraș mare. „Am ajuns în Timișoara?” „Nu, doamnă, în Reșița. În Recița, cum îi spunem noi”. „Dar ce căutăm în Reșița?” „Trebuie să duc pe cineva în Timișoara”. Și o ia prin cele cartiere muncitorești. Stânga, dreapta, curbe, frâne... La un moment dat oprește. O trece pe Doamna Comloșan pe bancheta din spate. Și urcă în față o blondă țipătoare, care-și turnase pe dânsa un flacon

de parfum rusesc dulceag și puternic, în stare să te facă să-ți vomieți și amintirile. Și-ncep să se pipăie, să-și frece picioarele, să se apropie tot mai mult unul de altul. Noi ne facem cruci cu limbile, să nu piardă primarele uzul rațiunii și șoferul controlul volanului pe cele culmi ale amorului, iar noi să facem Tzuka Hara prin cele râpe-ntunecate... Am ajuns în Timișoara pe la miezul nopții. Dar am putut să ne urnim spre casele noastre? Ne țineam cu mâinile de burtă de răs, sprijinindu-ne una pe alta să nu cădem, când ne-am gândit ce demonstrație ne-a făcut primarele... având ca material didactic o drogherie ambulantă și ocolind 200 de km ca să-și ia amanta cea blondă... La pariu! Ori de câte ori după aceea, dacă se întreba vreun coleg ce caută Elena Udrea pe scena politică, noi două izbucneam într-un răs isteric: „Pe Băse îl caută!” Multă lume o va vota la plesneală. Mai ales bărbații, că are *sex-appeal*. O regulează cu ochii...

— Și ea pe ei!... Cum spunea comandantul Costică?... Mai aveam o epigramă cu Elena Udrea, dar nu mai știu pe unde am pus-o.

— Mi-ai recitat-o la telefon...

— Asta-i?

*În campania de toamnă,
A mai scos o perlărie:
Vrea să fie prima doamnă,
Dar nu e nici măcar... soție!*

— Ai putut tu să scrii o hepigramă cuminte ca asta? Ce contează dacă nu-i soție? Dacă e cu Domnul!... Cu Domnul să fie! Eu parcă n-aș vrea o președintă...

— Femeilor le stă bine la catedră și... în aventurile din inspecții...

— O, dar asta nu a fost cea mai deocheată inspecție a mea! Am fost cu Doamna Profesoară Rodica Bărbat într-o primăvară la Ghelar, în județul Hunedoara. Școala era „un vechi castel”, „pe o stâncă neagră”, deasupra unei localități în paragină, cu mine închise pe dedesubt. Lecțiile la care am asistat împrumutaseră din macabrul locului. Profesoara le ținea, ca de obicei, cu manualul sudat de mână, făcând observații și incorecte, și ironice: „Cum să existe nume predicativ exprimat prin adverb?!... Ți-ai uitat mintea acasă?!... Bine că prostia nu doare...” Doamna Profesoară Bărbat se ridică în picioare. „Doamna Mirela, vă rog să plecăm! Nu se poate așa ceva. Nu pot să dau gradul I unei asemenea profesoare”. „Să mai așteptăm, Doamna Profesoară”, o rog jenată. „Poate știe literatură. Știți ce? Mă duc eu și țin lecția de gramatică. Fac și rectificările necesare...” „Vă rog... Ce idee salvatoare ați avut! Chiar insist să mergeți dumneavoastră”.

Ora următoare era la clasa a V-a. *Vizită...* de I.L. Caragiale. Respir ușurată. Nu ai cum să ratezi o asemenea lecție... Citește Doamna, citesc copiii... Încearcă ea să le facă un rezumat, transmițându-ne peste creștetele elevilor că ei nu sunt în stare și, ghinion!, începe să facă pe moralista: „Vedeți voi ce prost crescuți sunt copiii din familiile aristocrate? Degeaba au ei bani, au de toate, dacă nu știu să se poarte...” Încep să tremur, văzând că Doamna Rodica Bărbat se ridică din nou. De data asta, vânăută la față. „Doamna Mirela, vă rog din suflet să plecăm. Cum poate să le bage în cap așa o ineptie? Al. Paleologu a crescut într-o

familie de aristocrați...” „Aveți dreptate, Doamna Bărbat... Totuși, doamna profesoară face zilnic naveta de la Hunedoara în sălbăticia asta, a crescut singură doi copii care-și dau acum licența. Cum să meargă acasă și să le spună copiilor ei, studenți în ultimul an, că nu și-a luat gradul? Hai-deți să stăm măcar până la pauză...” În timpul „recreației mari”, Doamna Bărbat l-a sunat pe inspectorul de specialitate din Hunedoara, care-i fusese student și care a învățat-o formula salutară prin care putea să-i dea profesoarei inspectate o notă foarte mică și, în condițiile în care metodista și cu mine îi dădeam nota maximă, profesoarei în cauză îi putea ieși media de promovare. „Vedeți cum se uită la dumneavoastră?” îmi atrage atenția zâmbindu-mi cu ochii ei albaștri Doamna Profesoară Bărbat. „Simte că îi sunteți înger păzitor...” Vai mie! Eu trebuia să îi dau 10 (zece)! După ce se încheie și susținerea lucrării pe tema sumbrului lirism bacovian, în consonanță cu prestațiile de plumb ale candidatei, suntem invitate la o petrecere... ca la nuntă, pentru care fiecare coleg pregătise câte ceva, fiindcă doamna profesoară era foarte iubită de colectiv. (Nu știu cum se face, dar, oriunde mergem în inspecție, cadrul didactic inspectat este întotdeauna și cel mai iubit din colectiv!) Directorul mă întrebă cu antipatie: „De ce i-ați dat nota asta? Este primul caz din istoria școlii de inspecție de gradul I luată cu media minimă! Mare păcat v-ați făcut!...” Și-n gândul meu: „De-ai ști dumneata, nene, prin ce rușine am trecut, ca să petreceți voi acum!...” Dar, întocmai ca la Creangă cu „prostia omenească”, am văzut apoi lucruri și mai și: o profesoară ne-a cântat române la toate orele, ca să ne arate cum îi învață ea pe copii

Eminescu, Coșbuc, Șt. O. Iosif, alta, după ce a scos ideile principale la aceeași *Vizită...*, le-a cerut elevilor... să scoată și ei ideile principale, pe care le aveau scrise și pe tablă, și în caiete, o altă profesoară le vorbea copiilor despre *O scrisoare pierdută* și le citea dintr-*O noapte furtunoasă*, că de! tot era de răs și tot în patria lui Caragiale ne aflam, alta a uitat acasă prezentarea lucrării de grad și „n-a mai știut din cap” ce-a scris în lucrare, una, care scrisese o teză despre predicativă, a susținut sus și tare că această propoziție ține locul unui predicat, ca să nu mai vorbim de cea care avea planurile de lecție făcute de un coleg de prin târg, ce le semnase cu numele lui..., dând-o de gol. Dar cel mai cel a fost la Turnu Severin, când un fost coleg, auzind că suntem în oraș, ne-a făcut surpriza de a veni să ne vadă în „recreația mare”. Nu ne văzuserăm de 30 de ani, am povestit un pic mai mult și am întârziat la oră. Când am deschis ușa sălii, profesoara stătea de vorbă la catedră cu o colegă, iar copiii erau lăsați de izbeliște să fugă printre bănci și să țipe ca în codru. Tot îl întrebam eu pe colegul meu care conducea pe serpentinele dintre Herculane și Orșova, cum vor fi arătând romanii prin codrii de pe cele dealuri. „Voilà, Mireille!”, mi-a răspuns Pompei cu întârziere... și cu amărăciune. Ce reproșuri ne-am făcut că n-am avut tăria să urcăm în mașină... și să facem procesul verbal la Timișoara!...

— Păi, dacă și oameni ca voi dau gradele unor asemenea exemplare, ce să mai zic?

— Nu suntem de pe altă planetă, tot aici trăim și noi. Nu toate inspecțiile sunt așa. Dimpotrivă. Foștii noștri studenți ne fac cinste la catedră. Și nici roboți nu suntem.

Mai ținem cont și de situație, cum am făcut cu Doamna Profesoară Bărbat în inspecția aceea de pomină. Eram prodecan și mă trezesc că în Secretariat mă salută o doamnă roșcată, rujată, foarte emancipată: „Vaaai, Doamna Mirela, m-ați uitat?... De la Ghelar...” „Oh, nu.... Cum puteam să vă uit? Pe dumneavoastră?!” Care nu știați că numele predicative se exprimă și prin adverbe?!...

— Un bărbat dur, însă cu conștiință, ca Vasile Lăzărescu, nu i-ar fi dat inspecția.

— Precis nu. Dar el nu a apucat vremurile astea. El nu s-a adaptat nici la condițiile din epoca lui Dej... A fost sever, drept, întreprinzător, omenos cu cei în suferință, credincios, patriot... și a sfârșit rănit, în condiții suspecte...

— Poate că ar fi fost președintele de care avea nevoie Românică noastră. Dar de unde atâta belșug?!

— Mă așteptam la altfel de conducători pentru România. Duri, dar cu suflet, așa cum l-ai descris tu pe Lăzărescu. E atâta tristețe în jurul meu, că nici nu-mi mai vine să ies din casă. Îi văd pe toți aduși de umeri, cu capul în pământ, de parcă își îngroapă prezentul, refuzând așa o viață. Mi-e teamă că lumea a devenit indiferentă la tot ce nu înseamnă bani. Nu mai are nervi să mai citească o carte, să mai vadă un film, să mai asculte muzică. Din păcate, și romanul acesta ar putea fi tardiv în peisajul României actuale. Poate și pe Corneanu îl va lăsa rece...

— Da, fiindcă de la cartea noastră i se va trage sfârșitul.

— Ce glume... n serioase faci! Nu mai citește, cred că nici nu mai vede bine. Are fața umflată de la insuficiența cardiacă, o piele decolorată ce stă să-i plesnească de cât e de întinsă, o barbă albă, molcuță, cu fire de păr despicate

la vârfuri. Să nu-ți mai vorbesc despre cum îi arată părul de pe lângă chelie. Einstein era...

— Gigolo!

— Corneanu și-a pierdut șarmul de altădată. Doar ochii îi fug încă în toate părțile.

— Oare cum de se mai poate uita în oglindă?

— Dacă ai ști ce mândru de sine e! I-am spus că arată bine. Și m-a crezut. „Mă mai ocoșesc și eu”.

— Are simțul umorului, deci nu e prost.

— Nu, dar are oarece deficiențe de memorie. Se repetă, fără să-și dea seama. Spune ceva cu însuflețire. După două minute repetă. Cu aceeași însuflețire. Și tot așa. Parcă ar suferi de... scurtcircuit.

— Are și el niște ani...

— La câteva zile după ce a murit Emilia, am fost la Baia Mare, în comisia de doctorat a unei Doamne Profesoare absolut fascinante, care nu s-a lăsat până nu și-a obținut titlul de doctor, chiar dacă avea 70 de ani atunci. Surpriza mea a fost să constat că Domnul Profesor Pop, coordonatorul tezei, împlinise... 90! Era înalt, jovial, fermecător. Pe drumul dinspre Decanat spre sala în care avea loc susținerea lucrării, Domnia Sa mi-a pus o mână pe umăr pentru a mă opri și a mă face atentă la ce avea să-mi spună: „Știi cum alergam eu pe coridoarele astea? Mamă Doamne!” Știi cât l-am îndrăgit?

— Te cred. Dar nu-mi închipui că Nicolae Corneanu ți-a dat motive să-l îndrăgești...

— Cum să pot îndrăgi un om de o falsitate uluitoare? L-am întrebat în ce an a venit pentru prima dată în Timișoara.

— Și ce a zis?

— În 1962, direct ca mitropolit al Banatului.

— A uitat că i-a fost vreo șapte ani consilier lui Lăzărescu, din '49 până în '56?

— „Nu mai devreme?” „Nu”, îmi răspunde el, determinându-mă să înțeleg că la anii aceia nu se va întoarce cu niciun chip. „Și cum ați ajuns mitropolit al Banatului?” „Eram bănățean, originar din Caransebeș, și mă iubeau bănățenii, așa că atunci când s-a vacantat scaunul episcopal m-au ales pe mine”.

— Ăsta chiar și-a bătut joc de noi, adică de voi, timișorenii, și de ziaristii lu' pește! Am ascultat multe interviuri cu el în care tot spune de vacantarea scaunului mitropolitan. Păi dacă s-a vacantat, înseamnă că a fost ocupat de cineva înainte! Dar cu ziaristii curului, care pun întrebările scrise de interlocutor, nu merge, uăi, nu iese la iveală nica!

— Știi cu câtă mândrie povestea despre cum a ajuns mitropolitul Banatului? De parcă l-ar fi ales în Piața Operei, l-ar fi ovaționat, l-ar fi purtat pe brațe!... Când el, sânguinciosul agent cu numele conspirativ Popa Vasile, a fost pus acolo de Securitate, ca recompensă pentru cât a turnat la dâșii, permițându-le să se infiltreze oriunde aveau nevoie. Uite documentul de la CNSAS:

„Caracterizare privind activitatea de colaborator al organelor Securității statului, desfășurată de agentul 'Popa Vasile', din 15.01.1963:

„Agentul 'Popa Vasile' a continuat și în perioada 1962-1963 să se comporte satisfăcător în colaborarea cu organele noastre. Ca urmare a atitudinii sale pozitive, atât cu organele Securității, cât și cu organele Departamentului

Cultelor, precum și cu cele administrative locale (regiunea Banat), a fost promovată în funcția de mitropolit al Banatului în locul lui (...) (...)”

— În locul punctelor de suspensie dintre paranteze e sigur Vasile Lăzărescu. Ar fi trebuit să-l întrebi la mișto: Dar cu cel dintâi Mitropolit al Banatului ce s-a întâmplat?

— Nu, așa: Cu primul Mitropolit al Banatului ce ai făcut? Cum l-ai zburat din scaun?

— A scos din viața sa anii legați de Lăzărescu. Asta spune multe.

— Eu am găsit note informative semnate de Popa Vasile din 1949. O fi fost angajat de probă. Sau ucenic. Oricum, în 1950, a semnat angajamentul de colaborare cu Securitatea, din care rezultă fără echivoc ce avea el de făcut la Mitropolia Banatului, începând cu prima zi lucrătoare din an. Și angajamentul e document public:

„Angajament, din 3.01.1950, olograf, semnat olograf cu numele real:

Subsemnatul Corneanu Nicolae /.../ îmi iau următorul angajament: de a informa organele Securității din Timișoara despre eventualele întâmplări cu caracter subversiv îndreptate împotriva regimului de democrație populară din RPR, atât despre cei din Mitropolie, cât și despre organizații subversive legionare. La fel, îmi iau angajamentul că nu voi divulga nimănui prezentul angajament, dat de subsemnatul organelor Securității.

— După ce i-a suflat câțiva ani lui Lăzărescu în ceafă, n-a pretins cumva și că nu l-a văzut în viața lui?

— Ba bine că nu, dacă a venit în Timișoara în 1962!, pe cine era să mai găsească?... „Scaunul era vacantat”.

— Cum l-ai găsit îmbrăcat?

— În sutană neagră. Avea ochii roșii, cu o mie de vinișoare sparte. Vezi cum ți-l pot descrie? Cred că ești singurul personaj din roman pe care nu l-am văzut încă.

— Hi, hi, hi!... Sunt scump la vedere.

— Îngerul Diavolului e un agent bătrân, obosit...

— A muncit mult la viața lui, sărmanul.

— Numai câte seri a pierdut la mesele lui Lăzărescu, ca să aibă și el pe cine și ce turna la Securitate!

— Turna și în pahare pe vremea când era strigat *Nicolăiță*, la mesele pe care le oferea Mitropolitanul... Și cât a stat cu ochii-n patru, pe gaura cheii...

— Îți dai seama? Îl dezmierda *Nicolăiță*! L-a primit în sufletul lui. Eu nici nu-mi imaginez că vreunul din colaboratorii mei mi-ar face vreodată asta. Am și eu o asistentă în catedră. Îi spun Eminutza. Dacă mă vede tristă sau cu gândurile în altă parte, mă asaltează câteva zile cu sms-uri și mesaje pe chat: „Mire, mă gândesc la tine. Ești mai bine? Teiu’ mult de tot...” Și nu-i popă!

— Ce frumos îți spune: *Teiu*’!

— Da, așa o alintă iubitul ei, pe care l-am primit cu mult drag în inima mea. Este medic veterinar la Grădina Zoologică și... o plimbă pe Eminutza cu elefantul... Sunt niște îndrăgostiți de poveste...

— Ai văzut tu?

— Erau niște fotografii... mortale pe facebook. Râdeau toți trei: și ea, și el, și elefantul...

— Nu credeam că mai există atâta romantism în lumea noastră...

— Sunt încă mulți oameni frumoși printre noi. Dar persoana despre care vorbim s-a autoexclus de pe lista celor ce-mi sunt dragi... Mă termină sufletește faptul că Uica Vasile a murit, în condiții suspecte, cu inima ruptă, vorbind despre paricid... N-a murit de moarte bună. Iar eu am stat față în față cu cel ce i-a cauzat durerea asta și...

— Măcar dacă l-ar mai fi căutat, dacă i-ar mai fi scris, ca să-i ceară iertare... ca atunci când îi săruta „sfințita și sfințitoarea dreaptă”...

— Nu. A scris în continuare la Securitate, cerând insistent caterisirea lui Lazarescu, ca nu cumva să se mai poată întoarce la Mitropolia Banatului, precum se zvonea.

— Un om cu mască de înger... Și cu ce suflet negru!...

— La fel de parșiv a vorbit despre perioada comunistă. Spunea că veneau foarte mulți tineri la biserică.

— Tu mergeai?

— Eu n-am fost. După ce am fost făcută membră de partid, mi-a fost frică să mai trec pe la Catedrală. Nu m-am cununat, nu mi-am botezat copiii acolo. Nici acum nu mă simt în siguranță, nici în preajma ei. Deși o iubesc imens, e creația lui Uica, acolo sunt osemintele lui... Pentru mine e loc sfânt.

— Nu cumva să bei agheasmă de la Catedrală după ce apare acest roman!

— O să am grijă... Corneanu spunea că, după ce la școală erau îndoctrinați cu ideologia marxist-leninistă, tinerii veneau la Catedrală, ca să îl caute pe Dumnezeu. Așa au ajuns și la Revoluție pe treptele Catedralei... A spus apoi atât de multe lucruri urâte despre comuniștii pe care

i-a servit cu atâta grație... de la tinerețe pân' la bătrânețe... Vreau să îți arăt un alt fragment din caracterizarea Securității, din care rezultă comportamentul loial al vajnicului nostru mitropolit:

„În această perioadă agentul ‘Popa Vasile’ a fost folosit atât pe plan intern, cât și extern. Pe plan intern în principal a fost folosit pentru reducerea activității religioase în eparhia Banatului, indicându-i-se și luând o serie de măsuri în acest sens (înlocuirea elementelor prea fanatice și a celor compromiși care funcționau în cadrul aparatului de conducere al eparhiei, înlocuirea unor cadre didactice din cadrul seminarului teologic din Caransebeș, reducerea numărului de elevi, /.../ comasarea unor parohii și reducerea numărului de preoți etc...). Este de menționat că toate aceste probleme au fost discutate cu el în prealabil, unele măsuri fiind propuse chiar de agent. /.../ Se manifestă ca unul ce nu crede în preceptele și dogmele bisericești, fiind convins că biserica a fost întotdeauna un mijloc de înșelare a maselor populare. /.../ a rezultat că s-a preocupat de studiul științei marxist-leniniste și de însușirea ei, ce l-au făcut să fie convins de netemeinicia dogmelor pe care încă mai trebuie să le ‘apere’ și în același timp să-și dea seama perfect că viitorul nu poate aparține decât comunismului”.

— Foarte bine l-au caracterizat comuniștii! Țsta nici în Dumnezeu n-a crezut vreodată. Că așa s-a purtat, ca un om fără credință în Dumnezeu. Auzi tu, îi veneau lui idei cum să reducă „activitatea religioasă”, începând cu tăierea

lui Lăzărescu de pe listă... și continuând cu tăierea numărului catihetilor, al profesorilor și al elevilor din seminar. Mai bine și-ar fi tăiat... din salariu. N-a demolat și biserici?

— Nu prea. În general, le-a păstrat. Ba chiar a mai și ctitorit numeroase biserici și mănăstiri după Revoluție. Îl văd pictat pe locul convenit ctitorului în foarte multe lăcașe de cult din Banat. E normal pentru un mitropolit care a trăit muuuult. Dar, cel puțin în privința lui Lăzărescu, s-a „manifestat ca unul ce nu crede în preceptele și dogmele bisericesti”.

— Ba legionar, ba comunist. Și-acum se teme toată suflarea de el.

— Nici nu mă mir. La cât rău s-a priceput să facă! Nu doar pe Lăzărescu l-a nimicit. Poate și pe Colan, de la Sibiu. L-a turnat o vreme și pe Patriarh. Justinian a aflat și a început să îi fie frică. A fost implicat și în operațiuni mixte în care a ajutat la prinderea nenorociților de fugari. Și acum luxează preoți și profesori teologi. A pus bețe-n roate și unora de la Facultatea de Teologie din Timișoara, care s-a înființat după Revoluție, în 1993. Știu că, la un moment dat, chiar facultatea era pe punctul de a se desființa și Corneanu a fost de acord, fără vreo strângere de inimă, fiindcă avea formată și consolidată deprinderea „restrângerii activității religioase” în Banat. Rectorul de atunci, Prof. univ. dr. Ioan Mihai, a spus răspicat în Senat că el, deși este ateu, se opune desființării acestei facultăți, fiindcă Timișoara este un centru universitar, care are Mitropolie, și, prin urmare, are și obligația să țină seama de dorința tinerilor de a se orienta spre acest domeniu. În 2003,

trebuiau să-l facă, pe distinsul cărturar Nicolae Corneanu, Doctor Honoris Causa al Universității de Vest, cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani. Ceremonia trebuia să aibă loc chiar de ziua lui, în 21 noiembrie. Aranjamentul a căzut, fiindcă Adrian Năstase, premierul de atunci, și-a anunțat, în aceeași zi, vizita la UVT. A avut și dânsul tupeul – semn distinctiv la conducătorii noștri – să vină să-și bage niște cărți pe gâtul studenților. Mare amator de artă, a trecut prin Timișoara și ca să își „achiziționeze” câteva picturi de la decanul Facultății de Arte, facultate care a avut privilegiul de a fi fost instalată de către fostul premier, care tocmai a ieșit din bulău (zdup, răcoare, pârnaie, mititica..., facultate, universitate,... mănăstire etc.), în superba fostă cazarmă de pe Oituz. Rectorul trebuia să contramandeze ceremonia de acordare a titlului DHC și să o amâne, la mica înțelegere cu Mitropolitul. Eram pe atunci prodecanul conglomeratului nostru de facultăți și l-am însoțit pe rector la negocierea cu Îngerul Diavolului. Pe drum, bietul ateu repeta formula de adresare „Înalt Prea Sfinția Voastră...” A respectat eticheta, persoana, i-a explicat frumos mitropolitului ce anume intervenise, cum se încurcaseră lucrurile, cerându-i să-l înțeleagă și să stabilească de comun acord pentru când anume se poate amâna ceremonia de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa. Ironic, Îngerul Diavolului și-a ridicat ochii spre cer și a binecuvântat: „Dumnezeu...” și a făcut o pauză, cu aluzie directă la ateismul rectorului, continuând cu incidența „dacă există acolo Sus...” (comentariu la care toată lumea a râs, dar care mie mi s-a părut o glumă foarte proastă în gura unui ierarh) „... a rânduit foarte bine lucrurile. De

ziua mea am foarte mulți invitați, un program încărcat, și ceremonia asta m-ar fi obosit...”

— „Dumnezeu, dacă există...” Că dacă nu, Năstase, șase case!

— Tot pe atunci, i s-au luat interviuri pentru cartea *Toamna Părintelui Nicolae*. A spus la un moment dat că, după moarte, el ar vrea să nu mai existe.

— Ori e materialist convins, ori îi e frică de judecata de apoi. Oricum ai lua-o, tot nu dă bine. Dar rectorul vostru chiar era ateu?

— Da. A avut această convingere până la capătul vieții. A fost un om cumsecade, care a făcut cât bine a putut. În primul rând familiei sale, pe care a adus-o integral în Universitate, apoi și altora. Era finanțist, prosper om de afaceri, vorbea uluitor de interesant în public, dar îl plictisea să își scrie discursurile și îmi pasa mie sarcina asta. După ce citea câte unul, exclama: „Ce frumos l-ai scris, de parcă l-aș fi făcut eu”. La 65 de ani s-a îmbolnăvit de cancer și a murit. Toată lumea întreba de înmormântare. N-a fost vorba de așa ceva. A cerut să fie incinerat la Szeged, fără ceremonie religioasă. Veneau cei ce voiau să-i aducă un ultim omagiu și depuneau coroane în fața Universității. După care, plecau. Nici nu aveau cui transmite condoleanțe.

— Tot respectul pentru verticalitatea lui! Și ce-ai mai vorbit azi cu scapetele?

— L-am întrebat de legăturile profesionale din Timișoara. Mi-a spus că, din primul moment, adică din 1962, până astăzi, a întreținut apropiate legături cu reprezentanții tuturor cultelor locale, inclusiv cu neoprotestanții. S-a lăudat că a fost un apropiat al pastorului Laszlo Tókéș, pe ca-

re l-a cunoscut foarte bine încă de dinainte de Revoluție. Ba mai mult, tocmai pentru că erau buni prieteni, la Revoluție, prin Tókéș, a stabilit excelente relații cu primii revoluționari, care l-au luat în brațe și l-au impulsionat să-și spele în public rufele murdărite de Securitate, instituție de care s-a dezis după 40 de ani de serviciu... credincios.

— Măi, să fie! El cu Tókéș...

— În timp ce mă îndreptam spre casă, mi-am amintit de discuția mea cu securistul ăla, tatăl lui Ionu, care voia să mă convingă să scriu despre Revoluție. El mi-a spus că și Laszlo Tókéș era agent al Securității, dând note și la noi, și, mai mult ca sigur, și la unguri. Că misiunea securiștilor nu era aceea de a-l aresta, ci de a-l muta la Oradea, la Biserica reformată de acolo. Dar șeful lor le-a dat în ultimul moment ordin să nu intervină.

— Securist era și Laszlo... doi prieteni... spune-mi cu cine te însoțești ca să-ți spun cine ești!

— Așa spunea tatăl lui Ionu. Tókéș a negat. Însă, cu excepția lui Corneanu, niciun fost sau actual papistaș nu a recunoscut că ar fi făcut miliție politică. Eu înclin să-l suspectez și pe el de colaborare cu Securitatea. De asta era doar filat și nimeni nu putea să se atingă de el. Ei, vezi? El și Corneanu, în tandem ad-hoc, au devenit mari eroi.

— Ei, mari eroi! Și fraierii, morți în fața Catedralei.

— Știi că multă vreme se spunea că scânteia Revoluției a fost Laszlo Tókéș. E o metaforă gratuită. Enoriașii lui s-au strâns să-l apere. Lor li s-au adăugat și alți simpatizanți. Era un tânăr pastor frumos, nevasta lui era gravidă. Lumea era sensibilă la asemenea mesaje subliminale. Dar Revoluția română a început la Catedrală. Acolo s-a scandat pentru

libertate. Acolo a tras brava noastră armată, ca să le astupe gura pe veci celor ce au îndrăznit să li se opună comuniștilor. De parcă armata era în slujba unui regim politic, nu a poporului întreg. S-a văzut că nici Casa Domnului nu mai era pentru popor. Și au răbufnit românii. Nimeni n-a mai putut să-i oprească. Ce m-ai revoltat când mi-ai spus că numai zece au murit la Catedrală!

— Așa scria în articolul acela.

— M-am uitat pe plăcile funerare: unul era născut în '65, deci avea 24 de ani, altul avea 42. Nici nu vreau să-mi aduc aminte. Și cine au fost cei luați în brațe de naivii de revoluționari? Cele două iude!

— Asta chiar că e culmea!

— După ce mi-a povestit chiar Îngerul Diavolului despre cum a căzut el în picioare la Revoluție...

— Parcă era plecat la Constantinopol...

— Da, dar s-a întors. Cât crezi că a stat acolo?

— Până s-a hotărât soarta revoltei.

— Sub deviza: *Trăiască morții noștri!*

— Și prostimea a aclamat. Prostimea din care făceam noi parte, nu alde Corneanu și Tőkés.

— Să nu mă mai trimiți la el, te rog. Nu mai vreau să-l văd!

— Aș vrea să te duci la Laszlo Tőkés.

— Știi ce? Dacă tot cercetăm, facem schelăria tot mai semeață... și nu construim mai nimic.

— Adicătelea, mergem tot spre nicăieri...

*

— În fiecare duminică, Bunu John ne aștepta în gara de la Carani. Stătea la un metru, doi de impegat. Drept, nemișcat, cu bastonul pe braț, uitându-se după noi peste capetele tuturor. Îl savuram de departe și rămâneam ultimii, ca să-i lăsăm plăcerea de a trece în revistă pe toată lumea. În decembrie '89 l-am văzut abătut. Ne-a zărit, dar a rămas neclintit, cu capul plecat. Doar ochii îi mai străluceau de bucurie că ne vede. „Ce-i cu tine, bunicule? Ești bolnav?” „Cu mine să nu vă faceți probleme din astea. V-am spus că am contract cu anul 2000”. „S-a întâmplat ceva cu bunica?” „Nu, toată lumea e bine”. Se vedea însă că îl apasă un mare necaz. Iar eu nu puteam să nu-l descos. Îl manipulam cu mare ușurință. În 1984 s-a zgâriat cu un fier ruginit. Trebuia să facă antitetanus. Mă sună asistenta, tan-ti Larisa, și îmi spune că bunicu nu se lasă sub nicio formă înțepat, că nimeni nu-l poate convinge, dar că e musai să facă vaccinul, că îi intrase mult sub piele fierul acela prăpădit. Mi-l dă la telefon, cu rugămintea să îl conving eu. „De ce nu vrei să faci vaccinul?” „Dici-așa”. „Dacă nu iei antitetanusul, eu mâine nu merg la examen la facultate. Vin cu trenul de 10 la Carani, ca să nu ai niciun dubiu că nu m-am dus”. „Ba să te duci liniștită”. „Numai

dacă-mi spune tanti Larisa că ai stat cuminte la vaccin. Ce naiba, ai făcut războiul și ți-e frică de o împunsătură!” S-a rezolvat ușor problema aceea, îți dai seama. Numai că acum necazul era mult mai mare. Îi era greu să își aleagă cuvintele. „Ne demolează toată strada. O să vedeți imediat semnul în fața stadionului”. Mi-era atât de milă de el! Mă gândeam doar că nu putea suferi un singur om aceeași lovitură de atâtea ori. De când se căsătorise, de patru ori își făcuse gospodărie, numai din cauza oprimărilor politice, din motive absurde, pentru ca acum, la aproape 80 de ani, să o ia din nou de la capăt, în altă parte... Mă întrebam cu groază cum se va despărți el de curte, de animale, de grădină, de liniștea din gospodăria lui. „Nu-i da, Doamne, omului, mai mult decât poate duce!” Trece pe lângă noi Furdui, secretarul de partid: „He, he, moșule, te dărâamă ăștia. Te îngroapă, moșule...” Pe mine mă revoltă și familiaritatea lui, și obrăznicia. Nu spun nimic, fiindcă e din trupa de pokeriști a bunicului meu, care nu era „analfabet la cărți” ca Mitropolitul Vasile. Dimpotrivă, le fila cu o satisfacție aproape erotică. „Măi băiete”, îi răspunde calm, de parcă abia așteptase să-l întrebe cineva, ca să poată spune asta: „Eu pe mulți am îngropat până la vârsta mea. I-oi îngropa și pe-ăștia”. „He, he, he... Te îngroapă ei pe tine, moșule, ai să vezi!...” „Bagă de seamă ce ți-am spus eu!” Bunu John a trăit atât cât „avea contract”: până în anul 2000. L-a îngropat pe Ceaușescu... De mult aștepta asta. Ieșea la poartă să-și ia ziarele la care era abonat: „Scânteia”, „România liberă”, „Drapelul roșu”. Mari cât cearceafurile. Le desfăcea acolo, în stradă, pagină cu pagină, și scuipa toate pozele cu Ceaușescu. Din păcate, l-a îngropat foarte

curând, în 1993, chiar în mormântul de lângă cel al Lucreției, și pe colegul lui de poker, pe bietul Furdui, fostul secretar de partid, care a murit stupid într-o încăierare la birt. L-a izbit cu capul de perete un alt jucător de cărți, Avram. Multe drame au mai fost la bufetul din Carani, la Leonte. Cauzate de bătaii între români beți, căci pe nemți nu-i vedeai la birt. Ei nu risipeau banii și nici nu se îmbătau în văzul lumii.

— Și nu i-a făcut nimic Stășică lui Ionel?

— Îl mai reclama din când în când. Se mai ducea bu-nicu la... declarații, la interogatorii. La bâză. Mai bea câte o berică apoi la Palace sau la Cina, cu vreun fost coleg. Îi făcea un bine, că-l mai scotea din grădină. Ah, și știi ce mai făcea Ionel la bătrânețe? Asculta radiourile interzise: „Aici Deutsche Welle din Koln...” „Măăăi, ce voce are ăsta! Ce n-aș da eu să am o voce ca el!” „Și ce să mai faci cu ea?!”... mă gândeam. „La 85 de ani?...” Bine că n-am zis ce-mi trecea prin cap, că s-ar fi supărat poate. Nu cred că el realiza că e atât de bătrân. Poate mai visa să impresioneze vreo mândruță pe strada mare cu o voce baritonală...

— Și tata asculta Europa liberă, în neștire... „Aici Radio Europa liberă. Vă vorbește Neculai Constantin Munteanu...”

— Ce bruiaje erau!... Veneam sâmbătă seara de la facultate cu trenul. Bunu John îmi făcea semințe de do-vleac cu sare la cuptor, iar Lucreția câteva tăvi de cozonaci fierbinți, pe când ajungeam... Pe sobă fierbea oala cu sarmale pentru a doua zi... Și bârâia radioul!... Ce n-aș da să mai trăiesc așa o sâmbătă seara!

— Nu era bruiaj, ci efectul de feeding, o caracteristică de propagare a undelor scurte pe care se prindeau posturile Europa Liberă și Vocea Americii. Existau, într-adevăr, și stații de bruiaj, chiar la Galbeni în județul Bacău era una.

— Eu așa le percepeam. Contează cum le zice sau cum se aud? Sincer, aveam impresia că bunicu era surd și că dădea bruiajele la maximum. Avea Stășică, securistul, destule motive să-l salte, dacă-și punea mintea cu el.

*

— Cu câteva zile înainte de a se aprinde scânteia la Timișoara, avusesem la FERA din Aerostar, unde lucram pe atunci, o ședință de partid. Ar fi inutil să mai spun cât mi-era de greață de aceste simulacre de ședințe, în care ditamai oamenii inteligenți mâncau cu lingura de lemn rahatul lui Ceaușescu. Erau și câțiva ingineri care vociferau tot timpul și luau în zeflema toate indicațiile prețioase. Asta îmi plăcea, mai ales când cei din prezidiu nu știau ce poziție să adopte și cam toate ședințele se sfârșeau în coadă de pește. Acum să nu crezi căăștia erau revoluționari sau îi durea undeva de starea materială. Ei, pi dracu! O făceau doar de amorul contrazicerii, că mulți erau beizaderi de nomenclaturiști și mari directori de la Vinalcool, de la Romtelecom. Chiar și nora lui Băluță, fost prim secretar județean de partid, lucra pe acolo, dar era o ingineră cu bun simț. Ei bine, la această ultimă ședință, pe ordinea de zi era și punerea în discuție a unuia, care făcuse cerere de intrare în rândul celor peste 3 milioane de tâmpiți cu carnet roșu de partid (bineînțeleles că și eu eram printre ei!).

— În 1989 să mai vrei să intri în partid?! Nu era urgie la voi? Lipsă de curent electric, de căldură, de mâncare?

Pe deasupra, la noi nici nu se mai prea primeau oameni în partid. Greu se mai căpăta un carnet roșu.

— S-o crezi tu! La voi, la intelijenți, era mai greu, dar la pâlmași era mai ușor, că era partidul clasei muncitoare... La Aeroport o băgase în partid pe o magazioneră. Și la discuții unii o lăudau că e așa și pe dincolo, era frumoasă, nimic de zis, avea picioarele până la gât, alții o ridicau în slăvi că e foarte bine pregătită profesional... Se scoală unul care lucra la turn, deci băiat deștept, dirija avioanele pe radar, și, supărat, le trage o critică tovarășilor de la județ, „cum tovarăși poate fi tovarășa atât de bine pregătită profesional, ce mare artă e să fii magazioner? Eu sunt personal navigant și nu pot intra în partid, că nu sunt productiv, dar toarșa ce produce?!” Unii cu gura aiurită spuneau că i-o dă comandantul sub coadă, de aia era productivă!

— „Marele fluviu își aduna apele”, cum ziceau tovarășii.

— Pe bandă se făceau membri de partid, toarșa! Știi cum era, aceeași poveste cam peste tot, unul, ori chiar mai mulți, îl lăudau că e un exemplu la locul de muncă și are o comportare demnă în familie și în societatea sulii multilateral dezvoltate și că ar face mare cinste organizației de bază dacă 'mnealui, tovarășu', ar întări rândurile comunistilor. Comunistu' lu' pește! Îl întreabă unul de ce vrea el să intre în partid. Ța pișicher, fiindcă știa că pușlamaua urmărea un post de șef. Și, ca în filmele cu proști, nu-ți mai spun ce moacă de porc avea ăla care făcuse cerere de intrare în partidul de rahat... Cum tot românul e poet, a început să grohăie, cică l-a întrebat fi-su, cu puțin timp în urmă, dacă el este membru de partid. „Și

eu, stimați tovarăși, l-am mințit, i-am spus că sunt. Dar în sufletul meu să știți că nu m-am simțit că sunt mincinos, fiindcă eu, stimați tovarăși (și pretini!), sunt de multă vreme un comunist convins”.

— Asta-mi amintește de cât de penibili eram când pupam în fund partidul și pe conducătorii iubiți, de accentele acelea din poezia de maculatură: To-va-ră-șe Ni-co-la-ie Cea-u-șes-cu, to-va-ră-șă E-le-na Cea-u-șes-cu, ma-mă iu-bi-toa-re!!! Și ordinea aceea, prestabilită, de periaj: „Trăiască Ceaușescu, partidul și poporul!”, cu poporul pe ultimul loc, cum a fost mereu.

— Eu am impresia că noi românii suntem un neam de curve, încă de dinainte de a ne naște... După căderea lui Ceaușescu l-am văzut pe nătărăul ăla pe holurile fabricii plimbându-se cu banderolă roșie la mână... comunistul convins!

— Au spus-o unii că am fi un neam de homosexuali. Și Patapievici zicea că avem ceva sifilitic la obârșie. Nu sunt de acord cu tine și nici cu cei care gândesc că la originile noastre ar fi vreo hibă. Bine, nu suntem poporul sfânt, ales de Dumnezeu să-l reprezinte pe Pământ. Suntem boemi, petrecăreți, iubăreți, sărim calul și în absența lui. În comunism, copil silitor fiind, aveam convingerea, după cele ce mi se inoculau în școală, că avem un popor harnic și cinstit, ceea ce nu mi s-a confirmat după Revoluție.

— Ba! Eu sunt de altă părere. În general, suntem și harnici, și cinstiți. Omul simplu e harnic și cinstit. Dacă vrei, îți aduc argumente forte. Cred că și tu ai destule. Ne-au otrăvit după Revoluție. La dracu! N-a fost nicio re-

voluție! Revoluție este atunci când se schimbă orânduirea socială! Chiar s-a schimbat?!...

— Cât timp le-a luat francezilor să ajungă la republică după Revoluția lor? Un secol și jumătate? Toți aveți pretenții de la România!... Ia mai uită-te în jur!

— ... Nu sunt cetățean al acestei țări? De la ea aștept totul. Avem acum boieri, patroni, industriași, parlament, președinte... și iobagi! Foarte, foarte mulți iobagi, săraci lipiți pământului! Munca directă, cea producătoare de bunuri materiale, nu este plătită. E luată în botjocură atât de patroni, cât și, mai ales, de guvernanți. Auzi tu, salariu de 600 de lei?! Nu avem o lege a salarizării cu un raport decent dintre salariul maxim și cel minim. Știi cât este în Germania, că ziceai să mă uit în jur?! E undeva între 5 și 6. Știi cam cât e la noi? De ordinul sutelor!!! Nu se poate, nu vom putea rezista mult așa. De altfel, suntem în cel de-al 26 - lea an de după Revoluție. Roata se va întoarce, cât de curând. Nu am învățat nimic din istorie... De parcă ce am fi putut învăța, când pe un manual de istorie avem chipul Andreei Esca?! Cu miniștri agramați la Ministerul Învățământului, cu ingineri electroniști la Ministerul Agriculturii, cu prim-ministru copy-paste, cu președinte care ne plimbă cu bărcuța!... Eu deja anticipez scena cu Elena Udrea, cucoană boieroaică la Nana, violată de mai toți sfrijiții de șomeri, rămași fără plată. Parcă îl și aud pe unul, cerându-i altuia o țigară: „Du-te, băi, și tu, că încă e caldă!...”

— Mușcă-ți limba! Dacă nu învățăm din istorie, și istoria se repetă, măcar să învățăm din literatură – doar n-o să repetăm și scena violului din *Răscoala!* Deși, dacă mă

gândesc că acest roman, împrumutat de la bibliotecă, se deschidea fix la episodul violului... Hm...

— La fel ca *Ion*... Că și scena violării Anei o citeam... înainte și înapoi...

— Noroc cu scenele astea, că și-a mai băgat românul nasul într-un text literar...

— Hi, hi, hi!... Nu avem o lege a controlului averilor, din această cauză fiecare face cum vrea, adună de unde și cât poate, a se citi „furăciune”! Toate țările civilizate au această lege în vigoare. Este una dintre cele mai bune legi, o aveam și pe timpul comuniștilor. Securiștii au pensie de 5-6000 de lei, de 10 ori mai mare decât salariul minim pe economie! E drept? E chiar scandalos!

— Am citit undeva că securiștii ar trebui să aibă o pensie echivalentă cu salariul minim pe economie. Sunt și la noi, ca peste tot, oameni și oameni. Eu i-am prețuit mai ales pe aceia care și-au văzut și își văd de treabă.

— Spune-mi de ce se face permanent legătura între Laszlo Tókéș și Revoluție?!

— În partea de vest a țării, se prindeau cu antena TV posturi străine: vreo două sârbești și televiziunea maghiară. Cât aveam curent, ne mai uitam la programele vecinilor, mult mai slobozi la gură decât noi pe atunci. Ungurii aveau o emisiune, *Panorama*, inspirată de *Perestroika* lui Gorbaciov, în care spuneau adevărul despre greutățile și nedreptățile din țările comuniste. Azi, le punem eticheta drept „țări din lagărul comunist”, dar pe atunci ne făleam cu ele. „C-așa-i românul’...”, când de-o parte, când de alta a calului. Și la o emisiune din asta, *Panorama*, a fost un interviu cu Laszlo Tókéș, pastor tânăr, cu darul vorbelor, cu o blândețe

ce părea naturală, care spunea cu un calm desăvârșit adevărul din România. Evident că era calm, spun eu azi, că avea spate. Și din stânga și din dreapta graniței cu Ungaria. Ungurii din Banat sunt cu totul altfel decât cei din Ardeal. Nu sunt deloc agresivi în a pretinde drepturi naționale, nu se bat cu pumnii în piept. Sunt foarte prietenoși cu cei de altă naționalitate. Și cei de alte naționalități cu ei. Aici n-au fost niciodată în istorie conflicte etnice sau confesionale. Se zvonea prin oraș că Tőkés Laszlo va fi evacuat în 15 decembrie 1989. În fața Bisericii reformate din Piața Maria, unde distinsul pastor îl slujea cică pe Dumnezeu, spun *cică*, fiindcă am îndoieli că, la câtă „pulitică” făcea, mai avea timp să se gândească și la El, s-au adunat într-un fel de zid de apărare zeci de enoriași de-ai lui. El ieșea din când în când la fereastră și îi îndemna să plece. Asta îi îndârjea. Rândurile lor s-au tot îngroșat cu simpatizanți de alte etnii și religii, care, după ce întrebau „ce se dă?” și li se răspundea despre ce era vorba, strigau și ei la unison: „Tőkés Laszlo, nu plecăm!” Securiștii erau acolo, filau, făceau poze, dar n-aveau voie să intervină, să miște un fir de păr din prețioasa podoabă capilară a stimabilului de atunci. Cât au regretat că primeau așa ordine, cum clocotea sângele în ei când dădeau raportul, cum ar fi avut ei alte soluții! Dar trebuiau să rămână blocați în dispozitive!

În Piața Maria e o bifurcație de linii de tramvai. Și un tânăr, ca să atragă atenția asupra a ceea ce se întâmplă, s-a urcat pe un tramvai și i-a desprins coarnele alea (Știi tu cum se numesc?) care ating firul electric. S-a produs o flămă înfiorătoare. Aceasta a fost „bobârnacul”. Scânteia,

cum îi spune toată lumea. Timișoara, de atunci, a început să fiarbă, să se organizeze, să iasă în stradă.

A doua zi se manifesta deja în coloane. Nu se mai striga „Tökés Laszlo, nu plecăm”, ci „Li-ber-ta-te, pâi-ne!” Și acum îmi răsună în urechi cu o claritate de cristal cum strigau manifestanții puternic, sacadat, cu voci curate: „Li-ber-ta-te, pâi-ne!” Până când i-au secerat rafalele de gloanțe.

— În preajma evenimentelor din Decembrie 1989 eram angajat la Întreprinderea de avioane. Un coleg îmi spune că Europa liberă nu-i mai dă zile multe lui Ceaușescu, că deja se pornise lumea împotriva lui la Timișoara și că situația era groasă rău. Maistrul meu, fost coleg de școală militară cu mine, dar secretar cu propaganda la organizația de bază, este însărcinat (fiind regulat de bună voie de cei mai mari ca el în ale partidului) să prezinte în cadrul unei ședințe condamnarea evenimentelor huliganice de la Timișoara.

— Tu știi ce îngrozitor ne simțeam noi? Ascultam la radio, ne uitam la televizor, speram în solidarizarea românilor cu noi, că doar la fel de greu o duceam și la fel de sătui de clanul Ceaușescu eram cu toții. Nemaipunând la socoteală jerfa: muriseră deja atâția oameni și sângele lor obliga măcar la respect. Dar nu: oamenii muncii socialiste condamnau actele huliganice, în fapt înscenate de Securitate, proslăveau grija pentru om și plata datoriilor la FMI și, oh, asta era culmea, fiindcă în spitalul unde mă aflam mureau pe capete femei din cauza avorturilor septice!, salutau revenirea la familia tradițională cu mulți copii, cel puțin patru. În schimb, pe plan local, solidarizarea era incredibilă. Toți muncitorii din zona industrială s-au încolonat și s-au dus în Piața Operei, unde strigau, cu orice risc: „Unde sunt morții

noștri?” Nici nu le trecea prin cap ce făcuseră securiștii cu morții orașului. Și veneau pe jos, pâlcuri, pâlcuri, arădenii, pe jos, înțelegi? La fel și lugojenii. Până și reșițenii, orădenii. Venise și o garnitură de tren cu gărzi patriotice de la Râmnicu Vâlcea. Erau aduși să întărească rândurile forțelor de ordine. Li s-a explicat în gară ce se întâmplă cu adevărat și s-au alăturat și ei manifestațiilor. Și, să vezi! Spitalul unde mă aflam pentru menținerea sarcinii era aproape de Universitate. Aveam voie să fac din când în când plimbări ușoare. În 19 decembrie ajunsesem într-o asemenea plimbare la Universitate. Cum coloana de oameni ai muncii de pe platforma industrială, ca să ajungă la Catedrală, trebuia să treacă prin fața Universității, am văzut-o de foarte aproape. Muncitorii strigau: „Veniți cu noi!” Și numai ce îl văd pe Profesorul meu Ivan Evseev, care ținea cursuri de semiotică, alăturându-se demonstrațiilor. Când l-am văzut acolo, în fruntea lor, am știut că Timișoara va fi salvată. Am simțit căldură și pace în inimă. Am aflat apoi că el le-a vorbit mereu oamenilor de la balconul Operei, el i-a ținut în Piață și i-a încurajat, le-a dat încredere. Ba chiar el l-a determinat pe Viorel Oancea, colonelul care comanda dispozitivul din Piața Operei, să facă, acolo sus, în balcon, gestul simbolic de a-și da jos haina militară, înainte de a rosti, pentru prima oară în România: „Armata e cu voi!” Nu s-a ales cu nimic din toate astea apoi. Nici în politică nu a intrat, nici certificat de revoluționar nu a avut, ci o pensie mizerabilă, înainte de a muri de cancer. Însă, pe patul de moarte, a primit, cu mare bucurie, volumul omagial pe care Asociația Rușilor Lipoveni și Universitatea l-au intitulat, cum altfel?, *Un om, un simbol*.

— N-a vrut el să fie revoluționar cu acte sau să intre în politică...

— Un om ca el nu se punea pune laolaltă cu cei ce au profitat de pe urma Revoluției, îți dai seama. Te-am întrerupt, te rog să-mi povestești despre tine.

— Acolo unde lucram eu la acea vreme exista un colectiv de cercetare în care majoritatea erau ingineri electroniști, băieți deștepți, care mereu erau contra liniei comuniste. Și o spuneau chiar în plenul ședințelor de partid, fără teamă, cu toate că din FERA, așa se numea fabrica noastră, fuseseră arestați, condamnați și închiși trei muncitori pe criterii politice. Sigur că au fost blamați de conducere, de comuniștii lu' pește și renegați ca elemente dușmănoase ale poporului. La un moment dat, văzându-l pe Ionică al meu, adică meșterul, cum avea scuipat la furcă, îi fac semn să tacă și să mă asculte. „Uăi, n-auz, tu nu vezi că tătî lumea râdi di tini? Tași dracului din gurî, că o sî belești belingheru! Gata, Ceaușescu o sî cadî, nu ti fași di cacao! Ești militar, armata trebui sî șie di partea poporului!” Ionică mai că n-ar fi vrut sî tacî, îi plășea sî mânăși, dar vocifereau prea mulți în salî, ca el sî mai poată continua. Ne-am împrăștiat, șefii ne-au spus să avem grijă și să nu facem răzmeriță, că ora exactă se dă de la Bucale! Ne-am dus fiecare la locul de muncă, dar numai de muncă nu ne mai ardea. Eu tocmai o făceam pe Moș Gerilă și împărțeam cadourile pe care ni le făcusem tot noi între noi, că Sindicatul, sula! Eram îmbrăcat în mantia aia roșie și o colegă îmi aranjasese o barbă de nota 10 plus. Îmi intrasem foarte bine în rol, dar nu mai țin minte dacă am reușit să terminăm cu darurile, că a intrat cineva val-

vârtej și a strigat: „A fugit Ceaușescu!!!” Un coleg mi-a strâns mâna și mi-a spus vădit emoționat: „George, tu, Moș Gerilă, să nu uiți, niciodată, că ne-ai adus libertatea!” (*sic!*) Eu n-am uitat, cum n-am uitat nici că noi nu mai puteam de bucurie, în timp ce șeful nostru de atelier, ing. Popovici Tudorel, plângea și ne spunea: „Nu vă bucurați, că nici nu știți ce ne așteaptă!” Nu mai aveam nici ochi și nici urechi pentru el...

— Pe mine ziua de 22 decembrie m-a prins în spital. Întinsă pe pat, cu radioul lângă mine. Îneebunită de știri și de tonul cu care erau rostite. Se întorsese Ceaușescu din vizita în Irak și, după mitingul deocheat din ziua precedentă, dăduse un comunicat sinistru, punând în ilegalitate tot ce se întâmpla la Timișoara. Personalul medical șușoarea, toată lumea era îngrozită. Cea mai teribilă veste era aceea că ajunsese Dăscălescu în Timișoara și, la coborârea din avion, rostise o sentință: „Păcat de orașul ăsta!” Medicul m-a văzut atât de abătută și a simțit nevoia să mă încurajeze. „E nenorocire în oraș. Dar în burtica ta viața merge mai departe. Ai să vezi că vei naște un copil sănătos și liber”. Mă săturasem să tot aud de libertatea asta ce trebuia dobândită cu atâta durere. Mă rugam să nu fi murit sau să nu moară cineva dintr-ai mei. Telefoanele nu mai funcționau, nu mai venise nimeni pe la mine. Și pe fondul acesta a apărut soțul meu și mi-a spus că toți sunt bine, nu e nimeni nici măcar rănit. Profesorul Munteanu s-a bucurat și i-a mărturisit că voia să mă externeze, că aveam deja șase luni de sarcină și pericolul de avort spontan scăzuse, dar se temea de reacția mea psihică, în cazul în care aș fi aflat că am pierdut pe cineva drag în Revoluție. Odată ie-

șiți pe poarta spitalului, direcția a fost Piața Operei. Am găsit acolo o mulțime de oameni veseli, încrezători, cu fețele destinse, cu pancarte pe care Ceaușescu era caricaturizat cât mai sfidător cu putință. Se striga fără nicio grijă „Jos Ceaușescu!” Așa că am strigat și eu de trei ori, când... surpriză! Se face liniște: Vestea importantă pentru țară. Se anunță la megafon: „Soții Ceaușescu au fugit cu un elicopter militar!!!” Urale, îmbrățișări, pupături între necunoscuți, „Ole, ole, ole, ole, Ceaușescu nu mai e...!” În clipa următoare m-am gândit la unchiu Puiu Davideanu, care murise în august de inimă, la 47 de ani, cu o aprigă dorință neîmplinită, aceea de a vedea cum va arăta România după ce nu va mai fi Ceaușescu. Piața se umplea. Din toate părțile veneau oameni îmbrăcați în fel și chip. Lumea era în delir. „Trăiască România!” Ne întâlnim cu Dan, fratele meu. Flutura un steag tricolor și cânta „Nu uita că ești român!” într-un cerc de tineri. Când m-a văzut, s-a bucurat de parcă ne vedeam pe lumea cealaltă: „Nu credeam... că o să biruim! Mergem la Carani?” „Da, haide, precis își fac bunicii griji pentru noi”. Tot drumul am cântat cântece patriotice, de parcă eram beți. Intrăm pe poartă, cântând „Ole, ole, ole, ole, Ceaușescu nu mai e...” Bunu John iese în prag, se uită spre perdelele de la geamul lui Stășică, securistul satului, și își duce două degete la buze: „Șșșt!”. „Hai măi, bunicule, că suntem liberi. Am scăpat de Ceaușescu, de Securitate”. „Nu vă bucurați așa, că nu se știe niciodată ce urmează. Mai rău să nu fie!” „Cum o să fie mai rău? Uite, o să nasc un copil în libertate!” „Auziți ce vă spun eu! Eu am trecut prin multe. Mai rău să nu fie!”

— De manifestările publice de bucurie îmi amintesc și eu. În scurt timp, au sosit cei trei foști colegi condamnați politic și ne-au invitat să mergem frumos și civilizată în coloană, alături de toată suflarea clasei muncitoare, într-un marș spre centrul orașului, unde se află clădirea județeană. După aceea a început cercul..., cercul noii democrații originale. Eu, alt prost, ori și mai mare prost, m-am prezentat, imediat ce am auzit că bălbâitul a căzut, la locul de muncă. Eram eu și câțiva tolomaci, precum și șeful de atelier Prototipuri. Am mers la gările patriotice și ne-am îmbrăcat în costumele alea din postav, de culoarea rahatului de caisâne stricate. Și am ajuns la sediul Inspectoratului de Interne. Tămbălău și acolo. S-au făcut echipe de câte trei prostovani, doi civili și un neam prost de la miliție. Era râsul curului, milițianul se ruga de noi ca să-l păzim, că lumea este imprevizibilă și era suficient ca unul să strige „Huooooo!” și gloata să sară pe el.

— Da, da, îmi amintesc și eu de puterile acelea improvizate. Am revenit în Timișoara pe înserate. Muream de curiozitate să vedem ce e în Piața Operei. Câteva cordoane formate din civili și milițieni ne verificau actele. Oboseala își spusese cuvântul. Revoluționarii plecaseră și ei pe la casele lor. Poate se uitau la televizor să vadă ce se întâmplă în țară. Nu prea mai era multă lume între Operă și Catedrală. Ne-am așezat pe o bancă să respirăm „aerul de libertate” într-o țară în care Ceaușescu nu mai era la putere. Și se anunță la megafon: „Pentru securitatea dumneavoastră, vă recomandăm să părăsiți Piața Operei”. „Ce vrea să însemne asta?!” Suntem derutați. Deasupra noastră trec avioane. Atmosfera e tot mai stresantă. Iuțim pasul către casă. Fac un duș și mă alătur alor

mei, care urmăreau cu sufletul la gură „Revoluția în direct”. Știre: „În Piața Operei din Timișoara e masacru”. Oare cine mai trăgea?

— Începuse să se tragă și în București. Inspectorul șef, un oarecare colonel Berbece, ne speriasse că sunt teroriști, arabi special instruiți, care sar de pe blocuri, cad în picioare și nu pătesc nimic. Mergeam pe străzi numai cu ochii pe sus, să nu ne cadă vreun arab în spinare. Mari proști am mai fost!...

— Era totuși mai plauzibil să crezi că trag teroriștii străini decât armata noastră, care declarase că „era cu noi”, cel puțin în Timișoara, de câteva zile. Numai ce auzeau pârâit de armă și te avertiza cineva: „Vezi, că iar au început să tragă!” „Cine?” întrebai obsesiv, ca cetățeanul turmentat. Voiai să pricepi ce se întâmplă. Singurul lucru cert era acela că... Timișoara nu era în siguranță nici după fuga dictatorilor.

— Noi, noaptea, fiind liniște și pace în oraș, ca mai în toate orașele Moldovei, că nu-i așa, ora exactă se dă de la București, deși se cânta pe străzi „Azi în Timișoara, mâine-n toată țara!”, dormeam la subsolul Primăriei, întinși pe niște mese. Veneau de pe la diferite întreprinderi, cum era Avicola, sau cine mai ține minte care restaurant, și ne aduceau sandwichiuri, cafea fierbinte și ne umpleam burțile. Fusesem și pe la Consiliul județean noi, trei puțoi, și toți ne salutau, inclusiv vânzătoarea de la chioșcul lor, care mintenaș a scos câte un cartuș de BT, contra cost, pentru vajnicii apărători ai proaspătului FSN! Și alte bunătățuri, pe care clasa muncitoare nu le putea mesteca înainte, că nu avea față. Era o harababură peste tot! Prin oraș circula lu-

mea ca guzganii. Toți umblau din magazin în magazin. Mai ales pensionarii, nu mai pridideau cu sacoșele. Ne oprea câte unul și se plângea că vânzătoarea nu voia să-i dea 10 kg de carne, așa cum vrea el. Ce, tovarășe, de aia ne luptăm noi, ca să ne dea iar cu rația? Auzi la el, se lupta, cu cine dracu se lupta el, cu nevastă-sa în pat?! Țin minte, ca acum, băgaseră prin alimentare lapte de soia, o delicatesă! Am băut și eu atunci, pentru prima și ultima oară în viață! Nu mi-a tihnit deloc Revoluția asta. Primișem telefon că fratele meu din București, Napoleon, tocmai fusese împușcat cu 7 gloanțe... N-am putut să-l aducem acasă, l-am îngropat în Ghencea, alături de toți aceia care au fost împușcați la baricadă.

— Condoleanțe, George! Nici nu știu cum să procesez informația asta. Am inima strânsă.

— Uite acum am găsit și eu articolul ăsta, scris de Alexandru Chelaru pe google:

Abia împlinise 27 de ani – povestește tatăl cu glasul murmurat. Era al patrulea din cei 14 copii ai noștri... Era căsătorit, fetița avea 5 ani... Lucra lăcătuș la „Semănătoarea”. Terminase liceul și profesionala. Era un copil inteligent, foarte milos, drept, dar neiertător cu cei care încercau să-l calce pe bătătură. Soarta l-a dus în Capitală, cu toate stăruințele noastre de a rămâne în preajmă-ne. «Tată, fiecare om își are destinul său. Al meu trece prin București și nu mă pot împotrivi, înțelegi?» Și am înțeles... Ultimele lui scrisori ne puseseră pe gânduri... «Ce-i viața asta fără o brumă de confort, fără o rază de libertate? Voi,

ca toți părinții, mă dăscăliți să îmi văd de treabă, să stau în banca mea. Vă înțeleg, dar nu pot să fiu de acord cu voi. Căci, dacă eu nu, voi nu, alții nu, atunci cine și când va mai cuteza vreodată să ia taurul de carne? Viața e atât de scurtă... și în plus eu nu pot suporta în ruptul capului să-mi văd fiica înghițind în sec ori înăbușindu-și o dorință de copil nevinovat...»

I-am crescut pe toți în frica lui Dumnezeu, dar i-am povățuit, totodată, să fie demni, cinstiți, harnici, respectuoși...

Dar, cum fiecare copac își are umbra sa, tot așa, omul norocul lui... Pe 21 decembrie `89, fusese mobilizat la mitingul „spontan” de adeziune la măcelul din Timișoara. După întâmplările cunoscute la televizor, Napoleon a alergat acasă, a înfulecat ceva în grabă, și-a sărutat fetița și, motivând că se întâlnește cu „băieții”, cu toate stăruințele soției, care auzise câte ceva despre întâmplările din centru, a plecat... și dus a fost... O putere nevăzută îl trăgea acolo. Aveau să povestească colegii lui la înmormântare, cum forțaseră porțile uzinei, sudate din dispoziția directorului, cum au ridicat baricada, cum au strigat lozinci nemaistrigate, cum au apărut TAB-urile, cum oamenii în uniforme nedefinite au tras fără milă. El tocmai se urcase pe baricadă cu un tricolor în mână... L-au găsit de Crăciun, la Spitalul Colțea, fără suflare. Avea 7 gloanțe în abdomen și un braț fracturat... Incredibil, nu a murit decât după încercarea de a-l opera. A fost ținut în perfuzie câtva timp. Dorința-i aprigă de a-și vedea visul cu ochii s-a inclinat în cele din urmă în fața destinului. Ce cuvinte va fi îngăimat

el înainte de a se stinge, pentru copilă, pentru nevestă, pentru noi. Aș da oricât să aflu...”

— La înmormântare participaseră și câțiva foști condamnați politic. Unul mi-a povestit ce afluase de la nevasta lui Napoleon. În ziua aceea venise mai devreme acasă. S-a schimbat complet de haine, maiou, cămașă curată, indispensabile... Avea o presimțire. Nevasta nu l-a lăsat să plece, a încuiat poarta, dar el a sărit gardul. A sărit dincolo de marginea lumii, în libertatea veșnică a sufletului...

— M-ai lăsat fără cuvinte. Tocmai voiam să-ți vorbesc despre suferința din Revoluție, despre cadavrele de care s-au folosit, pentru a-și consolida pozițiile, inclusiv cei doi ierarhi care pecetluiau prietenia româno-maghiară... Nici nu mă gândeam că tu ai suferit mai mult decât mine la Revoluție, că ai pierdut pe cineva atât de apropiat. Bieții tăi părinți! Eu n-aș supraviețui la așa ceva. Categorie, nu! Iar de fratele tău, ce să mai spun? Păcat de viața lui nemaitrăită! Aș lăsa și cuvintele tatălui tău și pe cele ale fratelui tău, mai ales, în text. Pentru autenticitate. Dacă poți susține atâta adevăr. Inima îmi bate acum mult mai încet. Simt nevoia să-mi pun capul în pământ.

— Trebuie să suportăm totul, 'zda mamei lor!

— Niciuna dintre dramele despre care ți-am propus eu să scriem nu se compară cu asta. Cu moartea unui tânăr. Atât de dornic de libertate. Știi ce strigau revoluționarii... **MURIM ȘI VOM FI LIBERI!** Dar n-am știut de cineva care să fi gândit și să fi și pășit așa. Îți dau a nu știu câta oră dreptate: romanul nostru se scrie singur.

— Pe cord deschis. Vezi cum se destinde și se contractă inima.

— Măcar voi l-ați putut conduce pe ultimul drum, l-ați putut îngropa creștinește pe fratele tău, aveți un mormânt la care să puteți merge, să-i aprindeți o lumânare – și asta vă dă, cât se poate, o liniște sufletească. Dar familiile celor ce au murit la Timișoara și au fost duși la crematoriul din București, din ordinele unor securiști, n-au avut parte nici măcar de cenușa acestora, fiindcă le-a fost aruncată din ordinele tovarășilor... într-un canal. E absolut inuman ce le-a trecut prin cap lingăilor de atunci, ca să mușamalizeze ce s-a întâmplat la Timișoara. Din fericire, aici a fost întocmai așa cum prevedea fratele tău: n-a stat acasă unul și altul, au ieșit în stradă, mulți cu prețul vieții, și adevărul a fost scos la iveală. Sângele și cenușa eroilor din 1989 au fost jertfa pentru libertatea noastră. În dorul ăsta de libertate m-am întâlnit – o, și cum! – cu fratele tău. El e între cei grație cărora suntem liberi. Eu am rămas între cei ce au datoria de a fi liberi. Am dobândit libertatea de a vorbi fără teamă despre orice, de a scrie orice, de a pretinde orice. Scriu romanul ăsta cu tine, ca să dăm la o parte zdrențele cu care este camuflată o rană veche a familiei mele. Și n-o să ascund adevărurile de sub preș, cum ar fi legătura unor preoți, care ar trebui să fie cei mai buni dintre noi, cu Securitatea, practicile lor neortodoxe, ce merg de la minciună până la trădare și crimă. Povestea noastră va fi crezută și de către cei ce nu au apucat acele vremuri, căci și azi se face politică în biserică, și azi se cip-ciripește, și azi mai e câte o rețea de mafioți acolo unde lumea se duce cu nădejde în Dum-

nezeu și în cei ce fac, prin har, legătura cu El. Toate se leagă semiotic, de mă trec fiorii. La Catedrala asta, pe care a ctitorit-o și a făcut-o mitropolitană Vasile Lăzărescu, a început Revoluția română. Nu doar anti-ceaușistă, ci și anticomunistă. Adică împotriva celor pe care îi condamna Vasile Lăzărescu pentru doctrina falsă cu care amăgeau poporul și îl îndepărtau de cele sfinte. Când a început să se tragă la Timișoara, ușile Catedralei au fost închise și gloanțele i-au doborât pe primii revoluționari pe trepte. Lăzărescu s-a jertfit pentru românii din Banat, românii din Banat s-au sacrificat pentru românii de pretutindeni. Iar fratele tău, pe baricada de la București, ridicată după mitingul acela făcut să denigreze Timișoara, a murit solidarizându-se cu cei ce nu-și mai suportau traiul în țara asta oropsită. Începând de azi, o să-i aprind și lui o lumânare, lângă aceea pentru Lăzărescu.

— Am găsit și lista morților de la Timișoara, duși și arși de securiști la București:

Eroi ai Revoluției române din 1989 de la Timișoara

Eroi ai Revoluției din Timișoara, arși în secret de Securitate la Crematoriul din București [5]

Catedrala din Timișoara, locul de unde a pornit Revoluția:

Andrei Maria (25 ani), Apro Mihai (31 ani), Balmuș Vasile (26 ani), **Balogh Pavel (69 ani)**, **Bărbat Lepa (43 ani)**, Belehuz Ioan (41 ani), Belici Radian (25 ani), Bînciu

Leontina (39 ani), Caceu Margareta (40 ani), Carpîn Danuț (25 ani), Chörösi Alexandru (24 ani), Ciobanu Constantin (43 ani), Cruceru Gheorghe (25 ani), **Csizmarik Ladislau (55 ani)**, Ewinger Slobodanca (20 ani), Ferkel-Șuteu Ștefan Alexandru (20 ani), Gîrjoabă Constantin Dumitru (30 ani), Hațegan Petru (47 ani), Ianoș Paris (18 ani), Iosub Constantin (18 ani), Ioțcovici Gheorghe Nuțu (25 ani), Lăcătuș Nicolae (27 ani), Luca Rodica (30 ani), **Mardare Adrian (20 ani)**, Miron Ion (50 ani), Motohon Silviu (35 ani), Munteanu Nicolae Ovidiu (25 ani), Nagy Eugen Francisc (17 ani), Opre Gogu (40 ani), Osman Dumitru (24 ani), Oțeliță Aurel (34 ani), Pisek Ștefan, Radu Constantin (33 ani), Sava Angela Elena (25 ani), Sporer Rudolf Herman (33 ani), Stanciu Ion (42 ani), Wittman Petru, Zăbulică Constantin (31 ani), Zornek Otto 53 ani.

Alți eroi ai Revoluției din Timișoara:

Tășală Remus Marian (33 ani)

— Doamne, ce tineri erau! Ce minte diabolică la securiști! Și câtă lipsă de omenie!... Dumnezeu să-i ierte!

— Mda. Dumnezeu să-i ierte! Pe ei și pe ucigașii lor!

— Am recunoscut-o pe listă pe doamna Lepa Bărbat, de 43 de ani. Cumnata acesteia, doamna Conf. dr. Rodica Bărbat, este profesoara de literatură cu care am făcut inspecția de la Ghelar. De la Domnia Sa am aflat ceva înfiorător... Mi-e și greu să scriu. Fiica Lepei, Ioana, de 15 ani, a văzut că morții sunt încărcăți într-o dubă. Și, ca să ajungă să fie dusă în același loc cu mămica ei, s-a prefăcut

moartă. Avea și ea căciula străpunsă de un glonț și o rană superficială la cap. În timpul mersului, printre cadavrele duse la Județean, a găsit-o pe mama ei, s-a întins peste ea, a mai strâns-o cât a putut în brațe. Și acestui copil i-a fost luată mama și dusă la crematoriul „Cenușa”!... Băiatul care ne-a făcut coperțile, Alex Babușceac, student la Arte, mi-a povestit drama bunicii lui. A fost căsătorită cu medicul Victor Babușceac, fost director al Direcției sanitare. Nu le-a mers căsnicia și au divorțat. Dar, în dimineața zilei de 18 decembrie, acesta i-a sunat la ușă. I-a adus verigheta și actul de identitate al celui de-al doilea soț, Ladislau Csizmarik, profesor de muzică, pe care l-am cunoscut, fiindcă răspundea de noi la Cultură. I-a spus medicul că pe Laci Csizmarik îl găsisse cam viu la morgă. Femeia aceea luni de zile n-a mai mâncat. N-a vrut pensie de urmaș de erou de Revoluție. Cum să fi dat din mână actul lui de identitate, adică tot ce-i mai rămăsese din ultimele clipe ale soțului care, la 55 de ani, a fost aruncat „cam viu” printre primii revoluționari împușcați și a cărui cenușă a ajuns la canal? Nici azi nu vorbește cu nimeni despre el. Au căutat-o de nenumărate ori presa, asociațiile de revoluționari – degeaba...

— Trebuie să mă calmez oleacă. Mi-e o greață de nu mai pot.

— Ți-e greață și de romanul nostru? De ce a devenit el?

— Nu. De roman, nu. Romanul trebuie să scoată în evidență prostia și ticăloșia. Precum și lașitatea și curvăsăria.

— Atunci, știi cum facem?

— Nu mai știi nimic. Adunăm materiale și dăm foc la casa de nebuni.

— Dacă procedăm așa cum sugerezi, nu rezolvăm nimic. Nu că am rezolva mare lucru documentându-ne și scriind despre adevăruri camuflate...

— Trebuie să intrăm adânc în... lumea noastră.

— Să ne gândim la fratele tău și la cei ca el. Ziua de azi nu poate fi la fel de lipsită de libertatea de a spune adevărul precum zilele de dinainte de a muri ei.

9

**„Dumnezeu,
dacă există...”**

*

— Ce impresie ți-a făcut filmulețul despre cum au fost omorâți oamenii de la Catedrală?

— Îți închipui...

— Chiar dacă erau 1000, tot în 10 secunde îi lichidau. Oamenii aceia nici nu au realizat că se trage în ei. N-au schițat niciun gest de a fugi. Și mai aveau câțiva metri de făcut până la porțile Catedralei. Am vorbit și cu Radu Ciobanu despre asta. El mi-a menționat niște persoane care nu-i iartă lui Corneanu că a închis porțile atunci.

— Eu constat că în Catedrala voastră există o mare problemă, aceasta cu încuiatul ușilor. Și la Revoluție au încuiat ușile, dar și acum le țin încuiate ca să nu-i poți vedea mormântul lui Uica Vasile...

— Motivul porților închise este legat de moarte și jertfă. Cineva este interesat să ascundă urmele unor crime abominabile...

— Mai știi carnagiul de la pușcăria aia? Unde legionarii în 10 minute au ucis 60 de foști miniștri și demnitari condamnați politic?

— Jilava. Dar știi de ce? Carol al II-lea și camarila lui au înscenat evadarea din închisoare a „Căpitanului”. Corneliu Zelea Codreanu, simbolul mișcării legionare.

Acesta și alți 13 foarte tineri legionari au fost duși într-un loc, cu mâinile legate la spate și cu un ștreang în jurul gâtului. La un semnal... au fost toți strangulați. Apoi li s-a tras câte un glonț în spate...

— Eu spun de crima legionarilor.

— Crima legionarilor a fost în replică. De ce nu mă lași să îți arăt ce conaționali avem?

— De parcă eu nu-i văd în fiecare zi la televizor!...

— Nu-s unii mai breji decât alții.

— Așa. Așa da.

— Le-au tras câte un glonț în spate ca să se încadreze într-un scenariu. Trebuia creată impresia că tinerii legionari au încercat să evadeze din închisoare.

— Ca-ntr-un *pertuum mobile*, ca și în Decembrie '89, când aveau de gând să le pună în cârcă celor împușcați de la Timișoara faptul că au încercat să fugă peste graniță...

— Au învățat unii de la alții. Uite veriga în versuri:

*Căpitane, nu fi trist!
Garda merge înainte
Prin partidul comunist!*

— Atât am învățat din istorie, cum să ne argumentăm crimele... în versuri, dar nu și cum să le evităm!

— Politicienii noștri au învățat să-și întreacă dascălii în tot ce făceau aceștia rău. Deci, i-au băgat pe cei paisprezece legionari uciși în aceeași groapă, au turnat peste ei vitriol, ca să li se dezintegreze trupurile și au acoperit groapa cu o placă de beton, să li se piardă orice urmă. Peste doi ani ajung legionarii la putere, împreună cu generalul Anto-

nescu, care purta, ca și ei, haine verzi și participa, alături de ei, la slujbe religioase. Încep să-și caute Căpitanul. Găsesc groapa comună. Își înmormântează creștinește martirii. La Casa Verde. Cer judecarea cazului. Pedepsirea celor vinovați: Carol al II-lea, un personaj de o prostie incredibilă,...

— Era și firesc, deoarece, fiind bolnav de priapism, sângele nu-i mai iriga creierul, ci organul... și toată lumea știe că organul e prost la carte.

— ... și Armand Călinescu, primul-ministru, cu toți acoliții lor. Antonescu tergiversează. Pe zi ce trece, înțelege că nu mai are nevoie de legionari. Hitler însuși s-a dezis de Garda de Fier și i-a spus generalului că va colabora numai cu el. Cu alte cuvinte, „scapă cum știi de legionari!” Aceștia au aflat și s-au grăbit să-și facă singuri dreptate. Au intrat în celulele din Jilava și i-au împușcat mortal pe toți suspectii. În total 60. Ca-n vreme de război. Repede! Fără judecată. Câtă judecată a putut avea unul care a luat arma în mână și a intrat cu ea în Jilava?!...

— Caractere zero. Dar nici de papistașii care au închis porțile Catedralei în zilele Revoluției nu poți spune altceva. În mod sigur, gestul ăsta făcea parte dintr-un scenariu criminal. Era o mutare necesară și... suficientă.

— Dacă ar fi fost porțile deschise și revoluționarii ar fi intrat în Catedrală, s-ar fi dus ucigașii după ei? Și nu ți se pare absolut ciudat că s-a tras doar spre Catedrală?

— Ba da. Erau oameni și dincoace de șosea. În ăia nu a tras nimeni.

— De ce?! Exista cumva un scenariu, un plan de acțiune? Mi-a povestit soția lui Pavel Balogh că în

duminica aceea veneau împreună de la cineva la care fuseseră în vizită. În el au tras. A fost ucis pe loc. Ea urla: „Criminalilor! Trageți și în mine! De ce nu mă omorâți și pe mine? Omorâți-mă!” Ei, nimic.

— Cine era Balogh?

— Cel mai bătrân dintre cei arși. Avea 69 de ani.

— Și pe cine a văzut soția lui că a tras?

— Ea spunea că erau niște indivizi cu haine negre de piele, nu purtau uniformă militară. Eu nu mai pot să mă uit la filmulețul acesta. Acum, că-i știu finalul, n-aș suporta să revăd nimic. Într-un minut și jumătate atâtea crime! Erau trăgători de elită. N-au mai lăsat unu în picioare! La noi la trageri cădea ținta când se nimerea vreun soldat pe acolo să o doboare!

— Nu văd decât că la un moment dat nu mai era într-adevăr nimeni în picioare în fața Catedralei.

— Se aude un „de ce”? Oare se știa filmati și au intrat în unghiul mort? Tot români erau. Și oameni fără Dumnezeu. Fără ideea de Dumnezeu în cap.

— Dacă erau îmbrăcați în haine din piele neagră, atunci înclin să cred că nu erau decât îngerii morții... Ori, dacă nu, sigur au fost securiști, că armata nu avea bani să le dea și haine din piele ostașilor ... țării. Nu ți-am mai spus, dar când l-am înmormântat pe fratele meu în Ghencea, eu alergam de la o groapă la alta. Soseau unul după altul coșciugele cu morții împușcați. Erau tineri elevi militari, dar ce m-a frapat... toți fuseseră împușcați în frunte. Și asta nu cred că au făcut-o soldații care erau folosiți la munci agricole și la diribau. Ăștia fuseseră ochitori cu lunetă, probabil. Pe fratele meu îl ciuruiseră cineva cu pistolul mitralieră, că altfel nu se

explică cele 7 gloanțe care l-au răpus. Asta putea să o facă tot un meseriaș... Trebuia să ai inimă de călău ca să tragi în frații tăi...

— Ai dreptate. După ce, cu numai câteva decenii înainte se făcuse „pădure de spânzurați” din dezertorii care refuzau să lupte împotriva celor de același sânge cu ei... Și tac ca pietrele bravii apărători ai patriei! Nici azi nu s-a aflat cine a tras în manifestații de la Catedrală.

— Dacă știi pe cineva care a fost de față, putem afla. Însă mă îndoiesc. Teroriști străini nu aveau cum să fie. Cred că au tras și din taburi și de pe partea opusă Catedralei. Ca să încurce ițele.

— Erau militari, deci...?

— Și militari, și securiști. Sunt convins de asta. Dar și unii, și ceilalți, tot de-ai noștri au fost. Securitatea trebuia să fie sigură că militarii nu ratează. Misiunea trebuia să fie îndeplinită întocmai și la timp!

— Radu Tinu spunea că armata română era pe atunci cea mai mare adunătură de proști pe metru pătrat din univers.

— Armata a fost scoasă în mod abuziv pe străzile Timișoarei, chipurile pentru că ar fi circulat zvonuri că vom fi atacați de unguri. Cercetași nu aveau? Și apoi ei nu vedeau că pe stradă erau numai români? Ce treabă avea armata să tragă în români? Și fără ordin.

— Cum ce treabă? Dar în 1907 cine a tras? E vinovată, fără discuție. Și cică plătește 40 de miliarde pentru cei care au fost schilodiți în Revoluție și pentru cei rămași orfani.

— Lasă-mă cu de-astea! Sunt greșeli care nu se pot îndrepta cu bani. Și nu vrei să cred că sunt banii armatei române... Același Radu Tinu susține că nu au tras securiștii la Timișoara, ci militarii români pe care nu-i ducea mintea, cum ai arătat și tu...

— Atunci, în zilele Revoluției furate, un coleg de-al meu, de la FERA – Aerostar, a plecat cu gașca lui în București, să dea și el o mână de ajutor, că tâmpitul ăla de la televizor striga în direct: „Veniți, săriți, că atacă televiziunea!” Mi-a spus, după ce s-a întors, că a văzut un ofițer de la MAN care a tras cu AKM-ul până s-a înroșit țeava. Cică trăgea cu ochii închiși! Aiurea!

— De ce a fost arestat Radu Tinu imediat după Revoluție, adică încă din 22 decembrie?

— Tocmai de aceea. Că se credea – sau se știa – că au tras toți. Care, cum. Făcea parte din „lotul de la Timișoara”, alături de Vali Ciucă, Iosif Veverca, Filip Teodorescu, care a scris și o carte despre „rolul lor” în Revoluție. Rolul lor de criminali, poate. Nu ne putem aștepta ca un om care a lucrat cu obiectul și metodele Securității... să scrie adevărul. Ei au practicat tortura fizică și, mai ales, psihică. Am nenumărate documente care atestă practicile lor. Și finalul a încununat opera!

— Tinu, care era totuși adjunctul Securității din Timișoara, zicea că generalul Iulian Vlad le-a dat ordinul: „Nu aveți ce căuta în stradă!” Că ar fi vrut ei să iasă, dar nu au ieșit. Cel puțin, nu oficial.

— Bieții de ei! Voiau să strige și ei „Jos Ceaușescu”? Nu aveau voie. Iulian Vlad a avut acest dram de conștiință, care să-i dicteze să le interzică, de ochii lumii măcar,

infiltrarea printre manifestați. Și-apoi trebuiau să se odihnească ziua. Lucrau doară securiștii destul în tura de noapte! Ca să poarte de colo-colo cadavrele celor ce, în mintea lor meschină, fugiseră, ca la un semnal, peste graniță. De parcă se mutase granița în Timișoara. Erau nu numai o șleahță de nemernici, ci și de incompetenți. Gândește-te că Nadia Comăneci tocmai trecuse granița, făcând roata țiganului peste nasul lor, și scandalul era în toi...

— Fii pe pace, au ieșit securiștii, în uniforme de militari și înarmați. Faptele sunt fapte. Filmulețele sunt probe.

— Nu numai filmulețele. Mulți n-au putut să tacă. Apăsarea era prea mare, mai ales la tinerii soldați... care n-or fi nimerit toate țintele vii. Au spus cuiva care n-a putut ține secretul. S-a aflat și așa, din gură în gură, cine a tras.

— De tras, s-a tras și oamenii n-au venit cu puști și pistoale de acasă, fiindcă nu aveau așa ceva. Au fost victime numai în rândul manifestaților.

— Au fost și soldați răniți. Însă au recunoscut că s-au rănit accidental, nu în luptele cu manifestații. Revoluționarii spun că la Timișoara armata a tras la întâmplare, începând din centru, dar ajungând „victorioasă” și în alte zone: la Băile Neptun, în Piața Reșița, în Calea Girocului, devenită apoi Calea Martirilor...

— Militarii pretind că cine a tras în timpul Revoluției nu a făcut crime din proprie inițiativă, ci din excesul de zel al unor comandanți, care îi împingeau în față pe tinerii ofițeri sau chiar pe soldații în termen, ordonându-le să deschidă focul.

— Cu câtă muniție s-a consumat atunci în Timișoara, omorau nu doar toți locuitorii orașului, ci și toate ciorile, de care acum nu mai știu cum să scape. Se gândea primarul să le împuște, dar i-au sărit în cap cei de la protecția animalelor... și păsărilor, poate, cu propunerea de a nu atenta la viața lor și de a le administra, mai bine, anticoncepționale... N-ai văzut cât de ciuruite erau clădirile din centru?... Mai și trăgeau prost. Sau voiau să arate ce oameni au fost ei!... Au tras înspre cer după îngerii!

— Când am căutat pe internet să citesc despre fuga celor doi colegi de-ai mei de aviație, care lucrau la CIPA, cu avionul în Austria, am găsit un site unde tocmai se discuta despre această mare și unică aventură din lume. Un regizor român voia să facă un film pe acest subiect. Viorel tocmai scrisese o carte despre aventura lor și regizorul voia drepturile de autor contra unui pumn de firfirei. Evident că nu s-au înțeles la preț, că doar suntem români, ce naiba! George și Viorel erau mecanici de aviație, dar nu făcuseră nicio oră de zbor în prealabil. Au riscat și au reușit să aterizeze aproape de Viena pe o pistă naturală, fără probleme deosebite. Ceaușescu dăduse ordin să-i doboare, dar ei, zburând la altitudine mică, au scăpat. Unii aveau să spună că ei l-au păcălit pe pilotul avionului de vânătoare, dar piloții de ocazie au negat asta, deși a fost un dram de adevăr aici. Pe acel site postase și Max, prietenul pilotului, care primise ordin să-i torpileze. Scria că ei discutau deseori când se aflau în celula de alarmă cum ar alege să acționeze în cazul în care ar fi primit ordin să doboare un avion civil. Nici el și nici prietenul său nu erau de acord cu aceasta, cu toate că erau militari și ordinul trebuia să se execute, nu să

se discute! Pilotul militar, Ursanu, chiar îi avusese de câteva ori în colimator, dar glasul inimii a învins rațiunea și a ratat cu bună știință. Mai spunea Max, și asta este important pentru noi acum, că, în zilele Revoluției din Decembrie, unii dintre camarazii săi erau înarmați mai ceva ca Rambo, cică au tras peste 3000 de cartușe într-o noapte. Dar nu știa nimeni în cine! Deci?

— Deci, și gloanțele acelea trase aiurea puteau face victime. Ideea e că au ratat și ei o bună ocazie de a judeca cu inima. Că doar nu erau roboți. Probabil că azi sunt pensionari, căci din armată ies repede la pensie. Și sunt oameni plini de importanță. Dacă or fi omorât pe cineva, cui îi pasă? Ei nu știau unde slobozeau gloanțele din 3000 de cartușe. Chiar în seara asta am vorbit cu un prieten de-al lui Ani, fost ofițer, care susține că a trecut de acele zile fără să consume nici măcar un cartuș. I.U. a avut de-a face tangențial cu Revoluția. Era în permisie și a primit ordin să se prezinte la unitate și să se deplaseze la Izvin, unde se afla atunci subunitatea pe care o comanda.

— Unde e Izvinul?

— În zona aeroportului. Subunitatea lui era la punctul Radiofar, loc obligatoriu de pe traiectoria aeronavelor, care aterizau pe aeroportul din Timișoara.

— Da, știu că în asemenea locuri era și personal civil, și militar – adică soldați și un comandant, doi...

— În acea perioadă a fost acolo un grup de circa 40 de militari, cărora I.U. le ținea un curs de perfecționare în cunoașterea tehnicii de PAA (Protecția Aviației Aeriene). „Dacă aș avea talent și aș descrie stările prin care am trecut, ar ieși ceva de calitate”. „Nu îți trebuie talent, ca să

scrii adevărul, ci curaj”. „De exemplu, când intram în birou, colegul meu era cu mâna pe trăgaci. Și eu la fel. Dormeam cu arma încărcată”. „Am făcut și eu instrucție militară. Știu ce anxietate îți provoacă o armă încărcată. Darmită în așa condiții...” „Se zvonea despre teroriști. Care atacau ofițerii. Și noi eram în câmp. Lângă Bega. A apărut deasupra noastră un elicopter. Nici acum nu știu de unde. Și nimeni nu a putut să-mi spună”. „N-am crezut că și militarii au enigme. Ci doar secrete. Mai ales din timpul Revoluției”. „Am luat legătura cu punctul de comandă, unde l-am recunoscut după voce pe maiorul C. L-am întrebat dacă a autorizat un zbor deasupra îndepărtatei... După ce m-a identificat, mi-a zis că nu știe de niciun elicopter și că, dacă suntem atacați, avem permisiunea să tragem. În momentul următor, am văzut că elicopterul s-a îndepărtat înspre sat. În concluzie, pilotul asculta frecvența noastră”. „Și știa românește”: „Mda”.

— Și teroriștii, tot de-ai noștri...

— Eu așa am dedus. Într-un asemenea hal ne-a adus comunismul. Domnul I.U. nu e de acord cu condamnarea armatei pentru ceea ce s-a petrecut atunci. „Poate vă schimbați un pic părerea despre militari”. „Nu am despre militari o părere mai proastă decât despre alte categorii profesionale. Însă trebuie să recunoașteți că, în Revoluție, armata română... și-a dat autogol. Și din gafa asta mulți tineri și-au pierdut viața. Familiile lor au fost distruse. Romanul nostru se cheamă *Spre nicăieri*. Într-acolo duc drumurile românilor, câtă vreme nu-și recunosc greșelile, nu le regretă, nu le îndreaptă. Romanul este despre o crimă din familia mea, comisă de un prelat asupra înaintașului

său”. „Mi-a povestit Ani”. „Aș îndrăzni să spun că este vorba de o crimă din familia Banatului întreg. Dar suntem o familie?” „Ar trebui...” „În 22 Decembrie 1989 am simțit pentru prima dată asta. Din păcate, și pentru ultima oară...”

— Așa este, dar nu uita că Uica Vasile și-a găsit rude și pe la Bacău.

— O, da. „Din Banat până la Bug”.

— I-am scris un e-mail lui L.C. Era și el tânăr ofițer în timpul Revoluției. A fost rănit la picior în luptele directe cu manifestații. Un tanc de pe podul de la Băile Neptun a explodat, iar el a fost ars destul de serios. Voiam să știu cum a văzut tânărul ofițer, care a fost direct implicat în reprimarea revoluționarilor, ceea ce s-a întâmplat pe străzile Timișoarei.

— Și...?

— Acesta-i răspunsul:

„Îmi pare deosebit de rău, dar de abia pe la ora aceasta am ajuns acasă și am reușit să vă răspund. În ceea ce mă privește, nu cred că mă pot numi un revoluționar, nu am făcut nimic mai mult decât ceea ce trebuia. Adevărații revoluționari au fost colegii mei, care au apărat drapelul de luptă în piața centrală din Timișoara de acei revoluționari de tinichea și care au refuzat să tragă în propriul popor.

Păcat că Revoluția a început de la un trădător al acestui popor necăjit, aflat la răscrucea intereselor.

Am încercat să uit totul și poate vă aduceți aminte că am fost printre primii care am plecat din acest frumos

oraș. Poate sunt lucruri care trebuiesc uitate și chiar îngropate. O seară deosebit de plăcută!”

— Așadar, cunoștința ta și-a făcut datoria de a trage. Ce ți-a venit să-l faci revoluționar?

— A fost rănit în Revoluție. Era și el un tânăr român. Mi-am imaginat că avea și el aceleași idealuri ca protestarii. Făcea parte din generația mea.

— Dar vă situați la poli opuși. El vrea să uite adevărul... A fugit și din „frumosul vostru oraș”, ca să poată uita...

— S-a dus spre nicăieri. Nu putem evada din propria viață...

— Trebuie să ne asumăm greșelile. Mușamalizarea, îngroparea, uitarea ne obligă să trăim fals, să ne mințim unii pe alții și noi pe noi înșine. Tu nu vrei asta, nu?

— M-am săturat de minciună. De „furtul căciulii”. Vreau cât mai mult adevăr. Până la moarte...

— Armata română s-a discreditat în Revoluție. Or fi fost și militari care au refuzat să tragă... Dar câți criminali n-au acceptat apoi să fie avansați în grad și decorați pentru faptele de vitejie săvârșite împotriva românilor! Care ieșiseră în stradă, fără arme, ca să ceară libertate și... pâine. Stupefiant răspunsul pe care l-ai primit de la un cadru militar.

— Încă activ. Ofițer de carieră, George. „Poate sunt lucruri care trebuiesc uitate și chiar îngropate”...

— Păi nu? La ce se pricepe cel mai bine acest popor? Să-și îngroape morții... morții mării lor de!...

*

— Mă enervează că tot cu povești trebuie să lucrăm și după atâția ani. Sunt de acord că nimeni nu avea de ce să tragă în oamenii ăia care manifestau pașnic, cu mâinile goale, aproape spontan. La ce valori ale națiunii atentau? Ai văzut în filmulețul pe care mi l-ai postat cât erau de derutați... Libertate, dreptate... unii huiduiau, nici măcar nu erau organizați. Dar cei ce le-au luat viața, da. Scurt și eficient. S-a tras cu vreo trei mitraliere.

— Prin urmare, nu sunt doar povești. Avem și certitudini. Pierderea de vieți omenești e una dintre ele. Redutele luptei populare, spontane și oneste, împotriva comuniștilor sunt Catedrala și Baricada. Mulțumită celor ce au riscat să fotografieze și să filmeze atunci, vedem și noi ceva din adevăr. Elita armatei române a fost folosită ca să omoare niște copii, până la urmă, niște tineri neînarmați, poate prea visători. Idealiști...

— Nu a fost elita armatei române. N-ai auzit de criminali plătiți? De ucigași care nu-și ratează țintele? Când i-am văzut pe toți cei îngropați, în aceeași zi cu fratele meu, cu gaură în frunte, mi-a fost clar. Dar e frustrant ca, după douăzeci și cinci de ani, să nu știi adevărul până la capăt.

— Trebuie să scriem măcar ce reușim noi să aflăm. Tinerii de azi nu-și imaginează ce a însemnat comunismul românesc. Cum l-am trăit noi și ai noștri. Și poate acesta e un mare câștig al revoluționarilor de atunci. Trăim astfel încât ce a fost înainte de '89 nu se poate repeta aici, unde s-a făcut Revoluția. Nu mă aștept să ne citească tinerii, ci aceia dintre noi care nu și-au făcut timp pentru a căuta adevărurile abil ascunse de atunci înapoi.

— Mă crezi că îmi este rușine că m-am născut în țara asta?

— Parcă putem alege unde ne naștem?... Deși îmi repugnă atâta lipsă de omenie la compatrioții noștri, mă încăpățânez să îmi iubesc țara. Știi ce zicea Petru Țuțea, pe când era în închisoare la Aiud, cu Bartolomeu Anania? Că trebuie să-i mulțumim României și pentru că „ne-a dat șansa să suferim pentru ea”.

— Atâta vărsare de sânge și tortură pentru orice pas înainte! Românii au plătit cu viața pentru orice. Prea multă suferință pentru prea puțin. Voiam să-ți spun că porțile Catedralei, chiar de ar fi fost deschise, pe manifestații ăia tot îi împușcau,... că se aflau la timpul și în locul potrivit!... În locul potrivit pentru martirii Timișoarei. Așa cum a fost și Lăzărescu!... Dacă Lăzărescu ar fi ascultat numai de glasul inimii, s-ar fi însurat cu Lucreția, ar fi fost profesor la vreun seminar teologic, ar fi avut vreo 5 copii..., nepoți... Dar el, nu, trebuia să asculte și de glasul rațiunii! Timișoara avea nevoie de încă un martir!

— Și de un loc potrivit pentru martirii săi, cum atât de frumos ai spus. Fără Lăzărescu, această Catedrală nu s-ar

fi terminat în comunism. El le-a dăruit-o timișorenilor. (Așa cum, la o scară mai mică, li s-a dăruit el însuși, dar asta e o altă temă). Știi că era acuzat de Corneanu că principiul lui era acela că „un bun român trebuie să fie un bun creștin”. Revoluționarii au venit acolo unde îi împingea credința lor. Au fost uciși cu foc de cei ce și-au pierdut credința. Dacă au avut-o vreodată. Ofițerii erau cei ce, în cel mai bun caz, se întrebau dacă Dumnezeu există. Mulți erau atei.

— Toate crimele s-au născut în mintea unor oameni diabolici. Eliminarea revoluționarilor a fost ideea lui Ceaușescu, îndepărtarea lui Lăzărescu, țelul vieții lui Corneanu. „Organele de ordine” au instrumentat însă crimele. Îmi pare rău că anumite persoane nu pot plăti pentru asta decât cu o viață de păduche. Adică, după ce că nu dau decât o viață la schimb, și aceea e de tot rahatul.

— Ceaușescu însuși a insinuat că evenimentele de la Timișoara au scăpat de sub control din cauza papistașului care a dat ordin să se închidă porțile Catedralei.

— Eu am văzut în acel filmuleț că porțile erau într-adevăr închise, dar că revoluționarii stăteau cu spatele la ele, atenți la taburi, fără niciun gând să se refugieze în biserică.

— E păcat ca un miorlăit de popă să spurce jertfele Revoluției.

— Nu le-a spurcat, cum nu l-a spurcat nici pe Lăzărescu. Oamenii au căzut străpunși de gloanțe pe trepte, între cer și pământ. Au fost secerați într-un moment de ascensiune.

— Cam așa ceva.

— Dacă am reface un lanț semiotic, am putea porni de la Apostol Bologa. Adică de la fratele lui Rebreanu, Emil, care i-a fost model pentru *Pădurea spânzuraților*. Emil a avut curajul de a dezerta, pentru a nu lupta împotriva celor de același sânge cu el. Lăzărescu a făcut o operă duhovnicească pentru Banat. Nu se putea compromite în a-i trăda pe cei ce făceau parte din ea, preoți și enoriași, turnându-i la Securitate. Știa că va fi înlăturat și omorât. Și-a asumat și el sfârșitul, pentru a nu lovi în cei în slujba cărora a fost ales. Morții Revoluției, din Timișoara și de oriunde din țară, au vrut libertate cu prețul vieții: „Murim și vom fi liberi!” La București, baricada se leagă simbolic de cea din Revoluția franceză, care a schimbat mentalitatea lumii întregi. Cei ce au luptat la baricadă au avut idealurile revoluționarilor de la Paris, începând cu libertatea. O spune clar fratele tău. La 200 de ani de la Revoluția franceză.

— Exact cu cât suntem noi mai în urmă față de ei.

— Revoluția franceză a adus și Romantismul în cultură. Mihai Eminescu face parte din pleiada romanticilor europeni. A ajuns, din punct de vedere cronologic, ultimul în această paradigmă. Dar nu cronologia contează, ci faptul că este recunoscut printre cei mai mari poeți ai Europei. Prin urmare, nu suntem „curul Europei”. Poate coada. E altceva. Suntem cei ajunși de fiecare dată la spartul târgului...

— La fel cum a spus cine? Țuțea?

— Țuțea a spus că suntem „curul”. Și tu poate vezi lucrurile la fel, fiindcă ești atent la cât pute adevărul românesc. Eu văd și că am ajuns în Europa. Nu am lipsit

nici din revoluții, nici din războaiele mondiale, ne integrăm și în Uniunea Europeană.

— Ne băgăm ca musca în curul calului.

— Vorbind așa, te apropii și mai mult de Țuțea. El i-a spus odată lui Pleșu: „Lasă musca, n-o omorî, că-i de-a noastră. Nu suntem noi curul Europei?”

— Am plătit cu sânge și cu sărăcie locul nostru în Europa...

— Întotdeauna am fost săraci. Am trăit mereu cu durerea și spaima asta. O bucată de pâine a putut fi un ideal revoluționar în vremea unor lideri oligofreni, cum atâția am avut, din păcate.

— Cu patru clase, ca Ceaușescu. Ne-a f... 25 de ani și ăla.

— Și Băsescu ar face-o la fel, dacă ar putea. Dacă nu s-ar fi schimbat Constituția, ar fi stat și ăsta 25 de ani, pentru binele progenerurilor: Gheorghiu Dej și Lica, Ceaușescu și Nicușor, Băsescu și Eba... Istoria se repetă.

— Întotdeauna cei mici s-au îndesat la putere. Derbedeii!...

— Derbedeul de Ceaușescu a dat ordin precis cui, cum și în cine să se tragă. La o teleconferință.

„Începând de azi, unitățile Ministerului de Interne, inclusiv Miliția, Trupele de Securitate, unitățile de Grăniceri vor purta armament. Nu pleacă nicăieri fără muniție de luptă. Oricine intră într-un Consiliu Popular, într-un sediu de partid sau se sparge un geam de la un magazin (*sic!*), trebuie să primească riposta imediat. Niciun fel de justificare!”

Așa că ordinul s-a executat și fratele tău, ca atâtea mii de victime, a fost ucis regulamentar. Fără „niciun fel de justificare”, cum zicea comandantul suprem, dar și fără nicio somație, cum au înțeles unii ofițeri de la Timișoara, poate mai proști și mai neomenoși decât el!

— Și eu spun că din ordin reiese clar cine și cum a tras în România: Armata, Miliția și Securitatea, fără „niciun fel de justificare”. Nu numai fără somație, ci și fără motiv, cum amândoi am văzut în imaginile filmate. Doar n-o să-l credem pe Radu Tinu că securiștii n-au executat ordinul comandantului suprem. Toate cele trei instituții sunt pătate și responsabile, toate sunt de condamnat pentru tragedia în urma căreia s-a clătinat și la noi regimul comunist. Ultimul, așa-zis, căzut în Europa. Încep să-ți dau dreptate. Suntem mereu ultimii, dar ne încadrăm în schemă.

— Criminalii de securiști au dus și au ars morții la București, în ideea că le vor spune aparținătorilor că i-au prins fugind peste graniță. Ce mai conta încă o minciună după o mie de alte păcate? Cum ar fi psihozele sociale pe care le-au creat. Tu știi că în pușcării racolau deținuți politici ca să-și toarne colegii de detenție? Adică, după ce că erau privați de libertate pentru o părere sau un gest absolut normale, ca în cazul lui Ionel care vorbea despre paradoxul sărăciei noastre pornind de la calamburul „Munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă-n poartă”, sau ca în situația lui Iulian Vasile, care, văzându-și profesorul de română cum ardea biblioteca școlii, a luat o carte de Eminescu, una de Blaga și una de Rebreanu și le-a dus acasă...

— Câți ani de închisoare a făcut Iulian Vasile?

— 13 ani și jumătate. Fără să știe de părinți și părinții de el. Fără o vizită, fără un pachet, fără o scrisoare sau o felicitare de sărbători. Cu bătaie, cu muncă silnică, cu amenințarea morții. Pentru că a sustras o carte ce urma să fie aruncată în foc! Înainte de a se sfinți Catedrala, ortodoxii din Timișoara foloseau biserica din Piața Sinaia, căreia bunicii mei îi spuneau „catedrala veche”. Vizavi de ea, era librăria „Mihail Sadoveanu”. Revoluționarii au spart librăria, fiindcă era duminică, au scos toate cărțile lui Ceaușescu și toată maculatura de partid și le-au dat foc în fața bisericii. Nimic de valoare nu a ars în acel foc. A fost un gest simbolic, eliberator, un act de curaj care i-a mobilizat pe timișoreni. I-a făcut să iasă în stradă, gata de a plăti cu viața pentru un gest ca ăsta.

— Prea mulți au plătit atunci cu viața din cauza unor conducători execrabili. Dar nu au dus toate cadavrele la București. Ce știi de groapa comună de la voi?

— În mod sigur, nu a fost una singură. I.U. mi-a povestit cum, după ce s-a anunțat căderea lui Ceaușescu și au primit un transport cu alimente și muniție în câmp, a reușit să dea o fugă până acasă.

„Într-una din zile mi-am luat inima în dinți și am plecat cu primul tren până acasă în Timișoara, ca să văd ce îmi face familia. Băiatul meu avea doar doi ani, soția era singură acasă. În gara din Izvin lumea comenta despre ce se întâmplase. Nu m-a cunoscut nimeni, deoarece îmi lăsasem barbă și purtam haine civile. Am coborât în Gara de Est și am luat-o pe strada Ialomiței spre apartamentul

meu, care se afla chiar în capătul străzii, lângă cimitir. Când am trecut pe lângă cimitirul evreiesc, m-am uitat peste gard și am văzut gropi și oameni împușcați. Era jale peste tot. Îmi amintesc că am văzut oameni împușcați în ceafă, iar unii erau tăiați și cusuți”.

Puternicii zilei au declarat în mass-media că acești morți nu aveau nimic de-a face cu Revoluția. Erau deci prin cimitire gropi comune în care se aruncau cadavrele celor fără aparținători. Ghinion! Părinții își căutau copiii plecați de acasă cu o zi, două în urmă. Și i-au găsit și în gaură de șarpe. Împușcați în inimă. Cei mai mulți îngheșuiți în cea mai mare groapă comună. Care știi unde a fost? În Cimitirul eroilor!

— Ai să spui că și asta e semiotică.

— Nu pot spune altfel. Groapa e uterul matern. Eroii Revoluției stăteau ca niște embrioni ai libertății, la comun, într-o groapă. Nicio femeie n-a rămas cu pruncii în pântec. Vii sau morți, au ieșit toți la lumină. Și tocmai când cu mințile lor cretine, conducătorii comuniști credeau că au înfrânt din fașă revolta de la Timișoara, poporul a dovedit, cum a mai făcut-o din când în când, că nu era la fel de prost și de inuman ca ei. Că doar liderii niciodată nu și i-a ales omul de rând, ci i-au fost mereu impuși de cei ce aveau interesul să-i țină în brațe. Oamenii simpli s-au trezit că au un rost în stradă: „Nu plecăm acasă, morții nu ne lasă!” Și chiar și tăntălăii din Armată și Miliție, și poate și inteligenții de la Securitate, au înțeles că nu mai pot trage în puhoaiete de oameni... treziți la realitate. Din păcate, nu au rezolvat

mare lucru după victoria Revoluției. A fost ca un gol de onoare. Omul de rând a rămas tot cu sărăcia.

— „Eu? Îmi apăr sărăcia, și nevoile, și neamul!” ’le neamu-n cur!

— Așa am ajuns în mileniul al III-lea. Și, ca națiune, avem aceeași problemă: „Ce le punem copiilor pe masă?”

— Nu știi ce spunea Elena Ceaușescu? Că suntem lăcuste, umblăm numai după mâncare. Iar tontul de bărbat-su, ghițălu carpatin, ne aburea la televizor că a mai trecut o iarnă, am mai pus un palton pe noi, am mai îndurat frigul, dar am trecut! Că doar așa se făcea comunismul sulii!

— Nu-mi pare rău de împruțita lor de viață. Au meritat fiecare glonț, gherțoii! Păcat că n-au putut plăti mai dramatic pentru ceea ce au făcut. Știi că și Elena Ceaușescu a avut o luare de poziție față de Catedrala noastră?

— Nu. Ce-a spus distinsa tovarășă ADI (Academician Doctor Inginer), care-și striga soțul OZN (Omul Zilelor Noastre), băga-mi-aș...!?

— În 18 decembrie, după ce prima serie de morți de la Catedrală a fost inventariată și pregătită de drum... spre sinistrul crematoriu Cenușa, tova a ținut o teleconferință. Într-o primă fază, i-a ordonat lui Ion Coman să pună „câinii și miliția pe populația Timișoarei”...

— Cum, ea dădea ordine Ministrului Armatei? În ce calitate?

— Nu era bărbat-su comandant suprem? În calitate de consoartă...

— Corect. A și murit alături de el, deci l-a însoțit în soartă...

— ... și, după ce a aflat că sunt tineri care se roagă cu lumânări aprinse pe treptele Catedralei, a ordonat: „Trageți cu tunul în Catedrală, să terminați odată cu ea!”

— Scabroasa! Și au tras cu tunul?

— Nu cu tunul! Avea Profesorul Muțiu un dascăl la Cluj, mare poet, autorul „memorabilelor” versuri:

*Și la 101
romanii-au tras în noi
cu tunu'!*

— Hi, hi, hi! Prostia la români e incomensurabilă. Și naște monștri... Dar s-a mai tras și în 18 în tinerii de la Catedrală?

— Da. Au mai fost trei morți și cinci răniți și în ziua de luni la Catedrală. Au mai murit oameni din aceeași cauză: Catedrala era o țintă vie... Și vezi că numărul morților diferă de la un articol la altul, de parcă nu s-ar fi lăsat numărați!? Atâta preț se pune pe o viață de om!... De o parte, s-au comis crime, de cealaltă parte, au sporit jertfele. Administratorul Catedralei, preotul Ioan Botău, a deschis porțile, a bătut clopotele, a împărțit lumânări...

— Preotul Ioan Botău a fost apropiat de Lăzărescu, nu-i așa? A participat și la slujba de reînhumare...

— Era nedezipit de Mitropolitul Vasile, fiind și de aceeași vârstă și bun prieten cu nepotul lui, Nicolae Lăzărescu... Dar asta contează mai puțin decât faptul că, de îndată ce preoții au realizat care trebuie să fie rolul lor în Revoluție și au început să se roage, alături de manifestanți, rostind împreună...

— *Tatăl nostru!*...

— ... tot ceea ce a urmat,... între Catedrală și Operă, a fost ca un vis, pe care poate nici n-am îndrăznit să-l visăm... Au fost clipe în care am comunicat ca frații, nu numai noi între noi, ci și noi cu Divinitatea. Veneau mașini de la Fabrica de Pâine și li se împărțeau manifestanților franzele albe și calde. Până și acesta era un eveniment, după ce ani de zile românii au mâncat pâine semi, acră, congelată, cu care își puteau sparge capetele! Vorba lui Lăzărescu, rugăciunile celor cu credință au fost ascultate...

— Cinste vouă! Glorie eroilor!... Păcat că au profitat alții de Revoluția voastră... Se spune că era totul aranjat...

— Poate că da. Dar cei ce au ieșit în stradă, cei ce au murit ca fratele tău, nu aveau cum să știe asta. Ei au fost sinceri, au crezut în clipa aceea în puterea lor de a schimba lumea, în puterea sacrificiului omului de bine. Mulți și-au luat cu ei și copiii. Pe cei crescuți cu cheia la gât. Generația tânără a făcut Revoluția română, vrând un alt viitor decât cel pregătit de comuniști. Am fost în toamnă la Constanța, într-o comisie de concurs. Trei zile am făcut dus-întors cu trenul. La clasa a II-a, în vagonul necompartimentat, vorbea toată lumea cu toată lumea despre cât de minunat a fost Ceaușescu. „Ungurii l-au omorât, doamnă! Ungurii au intrat, ei au tras în Timișoara. Că de aia au strigat: 'Români, veniți cu noi!' Ce revoluție?! Știți vreun român care a ieșit în stradă? Arătați-mi-l mie!” „I-am văzut eu. Am văzut și un rănit grav... Cum să vi-i arăt? Credeți-mă pe cuvânt!” „Nici n-a murit românii! (*sic!*) Numa' teroriști dintr-ăia mascați. S-a omorât între ei” (*sic!*). „Tot ei l-au omorât și pe Ceau-

șescu! Că nu numai arabii au fost teroriști, și ungurii!” Mi se rupea inima gândindu-mă la modul cum e perceput sacrificiul eroilor noștri. La modul cum e ștearsă cu buretele pierderea de vieți omenești. Cei din tren își aduceau aminte ce bine o duceau ei pe vremea răposatului, cum se descurca fiecare, „că se putea fura, doamnă, aveai de unde...”

— Pe la 16 ani eram în București. Cu trenul era ca în Siberia. Aglomerație, gheață pe la geamuri, dârdâiam de frig, ce mai, se călătorea exact ca în epoca de... gheață. Și WC-urile erau ocupate. Țin minte că unei femei îi înghețaseră picioarele și plângea în hohote. Că nu mai ajunge acasă la Suceava, ca să-și vadă copiii, că sigur va crăpa de ger în vagoanele socialismului. Un tip mai deștept și-a făcut loc cu multă greutate pe lângă oamenii care stăteau de parcă erau țepeni. I-a scos femeii cizmele din picioare, și-a desfăcut cureaua, s-a descheiat la pantaloni și i-a băgat labele înăuntru la el. A țipat de câteva ori, că erau bocnă picioarele ăleia, dar a salvat femeia!

— Ce scenă! Am și văzut-o înaintea ochilor în cele mai mici detalii. Gesturile astea de omenie... în contextul ăla de dispreț pentru om... Mi-au dat lacrimile acum.

— Plângăcioaso! Altă dată mergeam tot spre casă, tot aglomerație. Era doar o noapte de vară. Nu aveai loc să treci pe hol. Dacă te apuca pișatul, până să ajungi la WC, te scăpai pe tine, așa era de aglomerat atunci. Pe culoar era o femeie care avea un copil în brațe. Îți dai seama că, la un moment dat, femeia se pune și jos de oboseală. Copilul mai plângea, ba voia la sân, ba se uda, ba cred că făcuse și căcuță! Mă uit pe geam înăuntru, în compartimentul în fața căruia se chinuia

femeia și mai mulți ca ea, bineînțeles. Dar ea avea un prunc în brațe, asta era toată drama! Și nimeni din compartimente nu s-a oferit să-i dea și ei, din când în când, o porție de locșor cald. Deci, m-am uitat pe geam în compartimentul cu pricina și, la lumina becurilor de afară, am văzut că erau numai două persoane, dintre care una stătea lungită, adică dormea. M-am enervat și am tras de ușă, dar era închisă. Am tot tras până ce o cucoană a scos capul afară și m-a rugat să nu mai insist, că înăuntru e maestrul Radu Beligan și că e obosit, are a doua zi spectacol, și, oricum, el a plătit tot compartimentul... Cred că e de prisos să-ți mai continui... Maestrul... Vai, mi-e greață!

— Odată am venit cu acceleratul foamei de la Iași, de la un colocviu studentesc intitulat *Caietele Eminescu*. Pe culoare erau și porci, la propriu, transportați cu nașu', probabil, printre oameni cumsecade, din Moldova la Timișoara. Guițau și ei, și stăpânii. Niște dampfuri! Și, cum spui, era tixit. După ce abia ajungeai, lamentându-te, la capătul vagonului, buda era plină de rahați plutitori pe urina aruncată în toate părțile, când pe jos, pe unde călcai, când pe pereți, oriîncotro te uitai, când direct pe tine, umplându-te de scârbă... Se făceau vreo 16 ore pe distanța asta. Dar noi am avut 25 de ore întârziere. Adică am ajuns ziua următoare și cu o oră mai târziu.

— ?!...

— Mai ții minte când ni se lua curentul, gazul și apa în același timp?

— Da. Și din asta au scos românașii bancuri bune. Cică noi eram cel mai necredincios popor din lume. Atunci când se lua curentul, aprindeam câte o lumânare... și înjuram *Dumnezeii mă-sii!*...

— Și din lumânări se făcea bișniță. Se vindeau la Ocsko la kilogram. Lumânări vărsate... la gramaj, nu la bucată. De orice trebuia să faci rost. Am avut odată musafiri. Am făcut rost de carne macră, am tăiat-o felii, am condimentat-o, am pus-o în tavă și am băgat-o la cuptor. Începuse ea să se rumenească și mirosul ne ațâța nările... S-a luat gazul. Am scos carnea. Am schimbat rețeta.

— Și ai pus-o pe reșou!

— Repede în tigaie, cu ostropel. Alte mirosuri, la fel de ademenitoare. Și s-a luat și curentul. Ne era o foame! Nici pâine nu puteam mânca. Și pentru aia stăteam la coadă. O îndesam în țechere mari de rafie, apoi o băgam la congelator și scoteam câte una, pe care o încălzeam în cuptor. Cum gaz n-aveam, și nici curent, ne-am mulțumit cu mirosurile....

— Ne duceau la defilare. Tot în București eram. Dar ce aveam, 17-18 ani, ce minte aveam eu atunci?! Nici acum n-am... dar să-ți spun. Țineam în mână o pancartă cu prostul într-o ureche. Lângă mine, doi colegi, mai în vârstă, țineau fiecare câte un băț între care era întinsă o pânză pe care scria cu litere mari „Trăiască mult iubitul și stimatul nostru conducător...” și dracu să-l chieptăne! O cucoană de cucoană trece pe lângă mine și se agită spre tribună, ca să îl vadă pe tâmpit cum dă din labe ca un scelerat. În neatenția ei, îl calcă pe un picior tocmai pe maistrul meu. „Aoleuuuuu!” face ăsta. „Fă, vaco! Când ți-oi trage una cu boul ăsta!”

— Ha, ha, ha, ha!... La Arad, primesc locuință de serviciu o familie de români și una de unguri. Vecini de ușă. Se ajută între ei cu mutatul, ca în comunism. Seara,

după ce au pus totul în ordine, Feri vine cu o bere la Ion. Îl găsește pe vecinu-su chinuindu-se să bată un cui în perete, ca să fixeze portretul lui Ceaușescu. Și tot dă el cu barosul, și se tot îndoiaie cuiul. Până când Feri se lovește cu palma peste frunte, se luminează la față și zice: „Asta nu merge bătut, ăsta trebe pușcat!”

— Hi, hi, hi! Ba da, mai întâi bătut și apoi pușcat.

— Tinerii de azi nici nu-și pot imagina cum am trăit noi în tinerețea noastră comunistă. Ce muzică fredonam!

*Suntem tineri români
Și-avem visuri curate,
Pace-n lume visăm
Și visăm libertate!*

*Suntem tineri români
Vrem în lume să fie
Doar petale de flori,
Cer senin și frăție!*

— Nici nu-i interesează. Și te asigur că nici pe mine nu m-ar preocupa, dacă aș fi de vârsta lor. Nici n-aș înțelege cum de-am putut să fim atât de proști, atât de fricoși, încât să fi suportat atâta umilință și batjocură... aplaudând cu zâmbetul până la urechi un personaj grotesc și hilar în același timp.

— Părinții mei, rudele, vecinii recunoșteau că tinerii au făcut Revoluția. Dar noi le imputam pasivitatea, faptul că au stat cu mâinile în sân și cu limba-n gură atâția ani, că l-au pupat în fund pe Ceaușică, și îi făceam vinovați

pentru toți tinerii morți și răniți. „Din cauza voastră s-a ajuns aici!” Nu ne contraziceau. Le era jenă. Realizau cât de lași au fost, cât de fricoși, cât de lingăi.

— Țin minte că, militar fiind, eram obligat de împrejurări (am și eu scuza mea!) să particip la învățământul de partid, unde era șef de grupă comandantul meu, același viteaz care se lupta cu hălcile de carne și trecea Oltul numai înotând în vin, dar pe care, la revolta din '89, l-au scos niște cadre de sub pat. Nu știu cum dracu a încăput acolo cu burta lui de gravidă în ultima lună! M-a întrebat odată, la una din lecțiile sale de partid, de tot rahatul, câte ouă se ouă găinile lu' Plăcintă? Țsta era erou al muncii socialiste, director la Avicola Bacău. Eu i-am răspuns prompt că două, spre hazul celorlați colegi, dar comandirul nu a înghițit gălușca, mi-a cerut caietul cu conspectul cuvântării toarșului comandant suprem la nuș'ce plenară a sulii mele... „L-am uitat acasă, pe oala cu sarmale, să-i dea un pic de gust”. Plăcintă inventase o nouă metodă de ouat la găini, ținea lumina aprinsă și noaptea, ca proastele de găini să creadă că e tot ziuă și, vai de mine!, era musai să mai cotcodăcească o dată spre creșterea producției pentru export...

— În vacanța din 1987, am fost chemați cu două săptămâni mai devreme la facultate, ca să pregătim deschiderea anului universitar, la care își anunțase prezența gâgă de Ceaușescu. Trebuia să scandăm, mimând entuziasmul comuniștilor coreeni: „Ceaușescu în Banat/ Oaspete iubit, stimat!” Și alte multe idiotenii, care arătau că românul s-a născut poet... prost. Făceam repetiții, ridicam cartoane colorate, ca să-i scriem numele

tovarășului președinte în trei culori. Întocmai ca oile din Bucovina cu care toarșu Flutur, ucigașul de făpturi aviare, a scris la un moment dat pe un deal, în mod natural: „Băsescu”. Pe stadionul Politehnicii, de lângă UVT, exersam tot felul de figuri. O tipesă de la tribună ne dirija, cu trompeta ei de voce metalică și ascuțită. Aveam fustițe scurte, negre și tricouri albe, mulate. În spatele nostru stăteau în coloane băieții de la Poli. Mereu „la loc comanda”, mereu „păs-păs”. Și câte o ciupitură de fund, sau o mână direct pe chiloțeei... Tetra. „Tovarășe!”, strigă activista de la tribună intrigată, „nu cunoașteți poziția pup!” La care, un mucalit de profesor: „Cum nu, tovarășă? Toată națiunea e în poziția pup”... și spre noi, în surdină... „în cur”. Am făcut degeaba două săptămâni de exerciții, dar cui îi păsa de timpul nostru, de faptul că vom fi avut și noi o viață? Ba chiar, în ultimele zile, am trecut prin furci caudine pentru a ajunge să fiu aceea care îl întâmpina pe multiubitul și stimatul cu tava cu pită și sare... puricele. Ne-au verificat pe mâini, să nu cumva să avem negi sau râie, ne-au căutat în păr de... greieri, ne-au îmbrăcat în costume populare și ne-au pus să plimbăm tava, unduindu-ne ca drăguța lui Popey marinarul. Și degeaba, că-n 1987, Ceaușică nu ne-a onorat cu prezența. După deschiderea festivă, în absența prea mult iubitului și stimatului, a urmat... practica. Făceam practică agricolă, până dădea bruma și ne înlocuiau soldații, la vilele din Recaș. Dormeam la grămadă, în barăci, alături de profii noștri, majoritatea femei. Un cap străluminat de activist de partid inventase, așa spunea el, „conceptul de treizeci de coșuri”. Fiecare student trebuia să adune 30 de

coșuri de cadarcă pe zi, să le transporte la capăt de rând, să le încarce într-o remorcă de tractor... Altfel nu promovam la practică, necum să luăm vreun 10, că se dădea și notă. Eram plăpânde, fiecare se descurca cum putea. Seara, tentative de viol din partea tractoriștilor, a zilelor. Eu l-am chemat pe fratele meu în ajutor, actuala prodecan, pe soțul ei de-atunci. Dormeau literalmente cu noi în weekenduri, dar ne făceau și numărul de coșuri necesar ca să ne putem acoperi norma și dădeau de știre amatorilor că noi nu suntem baș... disponibile. Într-o bună zi, o colegă n-a mai vrut să iasă la cules. „Dacă sunteți voi proaste, treaba voastră, eu nu mă mai duc”. Au venit să o prelucreze, mai întâi profesoarele cu vorba bună. Fără urmări. Pe urmă, profii, nici atât. Au venit șefii de la ASC, nimic. De la partid. La fel. Ea rămânea în cloaca aia și citea. Iar noi, ce mâini aveam...

— Și nu ați pus-o în discuție la ședința ASC-ului?

— Nu, că eram... sus în deal la vie. Noi culegeam cele 30 de coșuri pe zi, când a apărut, la Recaș, securistul Universității. S-a dus glonț la ea, cu metodele lui.

— Țla barbat di barbat. A convins-o. N-a mai fost viol.

— Fără prea mult romantism, să știi. Ceva de genul: „La muncă, tovarășă!” „Nu pot”. „Cum nu puteți?”

— Să muncească mă-ta, uăi!

— „Am făcut un avort...” „Unde? Aici?!” „Da”. S-a înverzit ăla ca frunza din vii. Cică se tot uita pe pereți, de parcă voia să-și găsească poziția din care să dea bine ce spune în microfoane.

— „Un avort spontan? De la cărat, ridicat?” „Nu, nu, un avort clasic. Provocat. Vreți să vă arăt și cu ce, cum, unde?” A fugit ăla cum vor fi fugit și securiștii veniți să-l recruteze pe Lăzărescu. Ce le-or mai fi auzit și ălor urechile! Dar să știi că acum câțiva ani, când am povestit la școală că am fost verificată, la cererea câtorva colegi, de... „presupusa colaborare cu Securitatea”, ea mi-a spus: „Ai fost băftoasă! Dacă veneau peste tine ca peste mine, ce făceai?”

— Făceai un copil cu ochi albaștri...

— Tu mai ai geanta aia cu scule? Că te-ai defectat...
Vezi cum îți dregi căpuțu’!

— Geanta nu o mai am... Doar o sculă...

*

— Când m-am întors de la București, de la înmormântarea fratelui meu, la mine la serviciu se făceau alegeri pentru organizațiile de bază ale FSN-ului.

— Și te-au ales și pe tine, nu-i așa?

— Vreo câteva fete și băieți m-au propus. Un amic de-al meu a făcut gălăgie, că sunt compromis, că am lucrat în MI. Știi că eram electronist, însă el n-a ratat ocazia să mă arate cu degetul.

— Poate că se voia el șef. Se luptau până și pe funcțiile alea provizorii?

— Da. Cutră de amic! Eu oricum nu voiam nicio funcție. Măcar știu că m-am răzbunat pe săturate: i-am rezolvat-o și pe nevastă-sa și pe sor-sa.

— Asta nu scrii în romanul nostru !

— Ba da!

— Nu sunt de acord!

— Ale tinereții...

— Nici ale bătrâneții... Nu intrăm în așa ceva.

— Nu știe nimeni, sunt plecați de mult din țară.

— Deci, nu intră în roman! Vulgarizează scrierea.

— Oare?

— Da. Tocmai am vorbit despre pierderea stupidă de viați omenești, despre vinovății incredibile...

— Ce are a face? Vii cu viile... Viața e viață!

— Pentru mine asta e o abjecție. O fi viață pentru tine. Cu informația asta trivială se duce de râpă toată tensiunea epică. Așteptam ceva mai de calitate din partea ta.

— Ce înseamnă calitate la tine? Să ne ascundem în dosul degetului?

— Chiar nu suntem pe aceeași lungime de undă. Vrei să ne certăm?

— Da. Vreau să te aud ce glas ai când faci pe certăreața cu mine.

— Mi se pare atât de josnic să te răzbuni pe cineva regulându-i nevasta. Te mai și lauzi. Ce femeie era aia?

— Ca să vezi ce curvă era bărbatu-su...

— Și tu!

— Eu am scris doar. E o diferență! Că nici nu avea nevastă frumoasă.

— De ce ai scris mă iau eu. Nu mă interesează motivele, eu nu accept nicio scuză pentru așa ceva. Și nu vreau chestii de astea porcești în romanul nostru!

— Acum chiar mă supăr eu. Ce fel de cărți ai citit tu? Tot de mironosițe? Lumea se mai și regulează. Din când în când. Eu vreau o carte completă, nu cu ocolișuri.

— Până acum așa a fost. M-am săturat de prim-planul fiziologic românesc. Ne despărțim fundamental aici...

— Pe mine nu m-a deranjat nimic. Tu ai spus că aici ne despărțim fundamental.

— ... în idee. Eu văd altfel decât tine aducerea adevărului în textul nostru.

- Da? Am crezut că vrei să o tai...
- Spuneai că un roman complet nu trebuie să excludă perversitățile, nici măcar pe cele sexuale. Eu cred că trebuie să păstrăm o sobrietate la care ne obligă tema.
- Cum vrei tu. Nu mai scriem și gata.
- Eu îți vorbesc deschis tocmai ca să elimin neînțelegerile.
- Ai dreptate. Totuși, mai trebuie să descrețim frunțile. Numai împușcături, trădări și vărsări de gușă la Securitate o să plictisească.
- De asta îți spuneam că vom continua cu *Sub castanul turcului*. Cine a venit la tine cu o poveste de dragoste? Cine m-a trimis la Securitate, la mitropolit, în catacombele de la Catedrală, de am coșmaruri?
- Și-mi reproșezi mie? Adică tu nu te-ai fi dus?
- Nu. M-am dus pentru că mi-ai cerut tu. Ca să știi tu cât mai multe despre Lăzărescu și despre cei cu care a avut de-a face. Eu îmi doream acel roman de dragoste, care nu s-a scris încă în literatura română. Nici nu-mi trecea prin cap că o să merg să-i duc cadouri lui Iuda ăsta bătrân.
- Ce?!... Ce i-ai dus?
- I-am cumpărat o floare, i-am făcut două fotografii cu Tohăneanu, împreună cu Înalt Prea Sfinția Sa, desigur, și i-am dus cartea mea despre modurile incertitudinii. Așa se merge la Înaltul.
- Brava ție! La Înaltul... organului! Deja m-ai supărat. I-ai dus cadou ucigașului lui Vasile?!
- Am dat niște bani pe fleacuri, ca să nu merg cu mâna goală. Încă o dată nu mă mai duc. Poate o să te duci tu, să-i faci cadou romanul.

— Nu duc eu cadouri la papistași.

— Doar nu-ți imaginezi că o să cumperi romanul!...

— Teamă mi-e că o să le cumperi pe toate. Dacă nu moare până atunci. Dar cred că știi de ce o să le cumperi.

— Ca să nu afle lumea cui i-a dat el în cap și cu cine s-a înhăitat de-a lungul vremii. Papistașii lui îl țin în brațe. Lor le convine așa un păstor.

— De asta îl vorbesc pe la colțuri? De asta îți cer ție să spui adevărul despre el? Se plâng la tine că-i hărțuiește, că e un blestem pentru Banat, că-i capul cuibului de securiști, care mișună ca șobolanii și se pregătesc iar de alegeri, că doar îs pe-o labă cu politicienii? Cum ți-a zis preotul ăla de la botez?

— Că vrea să apuce să-l vadă pe Corneanu galben, întins pe spate, cu două piciorușe în sus, cum se duce el în beci, la taica Vasile...

— Hi, hi, hi! Cum dracu să nu te apuce bâțul, când unii laici, dovediți că au fost turnători, au fost înlăturați din funcție și cutrele astea bășinoase nu?...

— Mitropoliții sunt aleși pe viață. Trebuie doar să ia poziția ghiocelului față de politicienii zilei, chiar de-ar trebui să zică, așa cum l-am auzit eu însămi pe Îngerul Diavolului spunând: „Dumnezeu, dacă există...”

— Taci, că o să fim acuzați de eretism.

— Noi nu suntem teologi, ci scriitori. Avem libertatea oricărei viziuni. Nici literatura, nici arta nu pot fi eretice. În plus, noi nu lovim în Biserică. Un slujitor vremelnic al ei și al Securității nu e nici măcar reprezentativ pentru Biserică. De altfel, știi ce mi s-a spus? Că mitropolitul Corneanu a compensat faptele sale rele prin foarte multe fapte bune.

— Și care sunt faptele lui bune?

— O mai fi făcând și din astea, dar nu e loc de ele aici. Acesta e romanul lui Vasile Lăzărescu, care i-a fost mentor și pe care l-a săpat și l-a umilit, căruia i-a luat locul cu ajutorul Securității, i-a blocat memoriul de reabilitare, l-a făcut uitat de peste 50 de ani...

— Îl vom pune la zid, ca pe orice trădător!

— Aș vrea să pot să nu mă mai gândesc cu atâta furie și desconsiderare la el. E totuși mitropolitul Banatului...

— Ți-am spus de preotul ăla, văr cu mine. A emigrat din cauză că taică-său, care semăna perfect cu Anthony Quinn, a fost arestat și condamnat pentru o crimă de care nu avea habar. Îl puneau cu picioarele pe jăratic, ca să recunoască. Nu a recunoscut și nici nu l-au dovedit, dar tot a făcut ceva pușcărie degeaba. Băiatul lui, adică Gheorghită, preotul, a emigrat în Canada. Cică, ce valoare ar mai fi avut el ca preot cu un tată pușcăriaș?

— După ce am avut ocazia să citesc zilele trecute din arhivele CNSAS-ului, am avut revelația existenței unei instituții românești care era extraordinar de bine pusă la punct. De asta prevedea și realiza tot ceea ce avea de dus la un anumit liman. Își atingea obiectivele în cele mai mici amănunte.

— Securitatea?

— Care alta? Era o rețea de comunicare ce merită a fi studiată ca fenomen în sine. Urma modelul sovietic. Teroarea minuțios planificată. Am avut ocazia să văd și cum a evoluat într-un deceniu. Spre perfecțiune. Prin extindere și calificare de personal. Am descoperit oameni tot mai de valoare în sistem, atât printre ofițeri, cât și printre colaboratori. Și o diferență clară de calitate dintre serviciul

de la București și serviciile din provincie. Cum funcționau? Întâlniri în case conspirative. Ofițerul primea nota de la informator, discuta cu informatorul, făcea adnotări, apoi o interpreta, trăgea concluzii și formula recomandări. Se întâlneau și ofițerii între ei, confruntau notele, făceau planul de măsuri, planul de acțiune, planul de dirijare, discutau cu informatorii, îi instruiau, flexibilizau aplicarea planului în n variante: Îi pui întrebarea x, dacă răspunde y, tu continui cu z; dar dacă nu răspunde la întrebarea x, repeți întrebarea, o reformulezi, taci, îi notezi reacția; sau îl întrebi y și revii cu întrebarea x, când nici nu se mai așteaptă la asta, vezi cum continuă; dacă nu mai știe ce să spună, îl întrebi z. Specialiști în comunicare, ce mai!

— Odioși specialiști! Făceau praf pe cine voiau ei. Pe cine primeau ordin.

— Mai aveau interogatoriile ca instrument de lucru. Veritabilă inchiziție. Zeci de întrebări, ore întregi de interviu sub presiune. Ajungeau să-i și bată pe cei interogați. Nu la sediile Securității, să fie văzuți cei tumefiați ieșind din onorabila instituție, ci prin case părăsite de pe la periferia localităților, de unde îi eliberau noaptea, știind că de frică ăia nu vor mai ieși din locuințele lor până nu se vindecă. Îi băteau până când bieții oameni cedau nervos și trebuiau să declare ceea ce li se impunea. Așa cărți de mironosițe am citit!

— Cred că ți s-a rupt inima de ceea ce i se înscena lui Lăzărescu.

— Da, fiindcă știam finalul. Altfel, eram mândră de el. De tăria lui de caracter, de felul în care îi intimida pe securiști, era peste ei, până când aceștia s-au specializat:

s-au înmulțit, l-au încolțit și s-au pus pe el ca un șarpe constrictiv. Ajunsesse să aibă numai securiști la locul de muncă, acasă, printre prietenii cei mai apropiați. Episcopul vicar informator, protopopii, surse și ei, la fel consilierii, secretarul, chelnerul. Aveau ei nume conspirative, de agenți, numai că dădeau note încrucișat. Așa că, atunci când un informator vorbea despre altul, îi dădea numele adevărat, nu cel de cod. Îți pot face un tabel cu ei, dacă vrei. De pildă, sursa Bologa, care îl ajuta pe Lăzărescu la traducerile din filosofii germani, era denunțată de alți informatori, care spuneau ceva de genul: „Ieri obiectivul a petrecut două ore cu profesorul Victor Iancu de la Universitate...” Acest profesor e omagiat periodic, pentru că a fost și decan al facultății la care lucrez. I-a coordonat și mamei mele lucrarea de licență.

— Singur împotriva lor?

— Îndrăznesc să spun: singur ca un lup. Dacă și prietenii intimi dădeau note la Securitate!

— Crezi că și-a dat seama de asta?

— Mă tem că da. Ceea ce nu putea fi decât foarte dureros. Eu numai așa îmi explic refuzul său de a mai vorbi cu cineva în ultimii ani de viață. N-a mai vorbit, fiindcă și-a dat seama că ar vorbi doar cu securiști.

— Nu mai avea încredere nici în lumânări, probabil.

— Ți-am povestit faza cu altarul? Ajuns la Cernica, el nu mai voia decât să fie reabilitat. Să se comunice în cler faptul că Vasile Lăzărescu nu a furat și că nu are de ce să fie de rușinea lumii.

— Așa. Spune.

— Securitatea nu a permis acest lucru și memoriul lui nu a mai fost discutat în Sinod.

— Ce mizerabili!

— Totuși, nu i-a luat nimeni gradul de mitropolit. Aceasta i-a rămas pe viață. De aceea, a avut și dreptul de a ține slujbe și, în câteva rânduri, a fost chiar rugat să o facă. A refuzat de fiecare dată. Intra în altar. Stătea acolo fără să spună nimic.

— Nu era călugăr?

— Călugăr a fost din momentul în care s-a tuns în monahism. Urcase însă câteva trepte, făcuse apostolat ca episcop și mitropolit. Știi crucea de pe camilafcă? Acea cruce distinge acoperământul unui mitropolit de cel al unui episcop. Și Lăzărescu... a fost înmormântat ca mitropolit. L-a înmormântat Corneanu. Cred că era cea mai fericită zi din viața lui, când cânta fără nicio grijă, căci i se luase pietriul de pe inimă: Mitropolit Vasile Lăzărescu, A-le-lu-ia!

— Cu vocea aia pășărească de scapete?

— Mai mult ca sigur. Și tatăl meu îl scuipa și îl făcea *porc* și *iudă*: „Ptiu, porcule! Ptiu, iudă! I-ai distrus viața!”

— Dacă nu i-a tras și un șut în fund, tot degeaba...

— Să nu te iei de tata, fie iertat! Lăzărescu la Cernica intra în altar și stătea nemișcat. Oamenii locului se obișnuiseră cu el și nu li se mai părea o ciudățenie ceea ce făcea. La un moment dat, cere și el, ca orice pensionar, unui agent de Securitate de la Cernica (toți agenții de la București îi plâneau de milă și îi întrebau pe ofițeri: „Dar de ce?”) să-i facă rost de un bilet de tratament la Buziaș, unde e un parc splendid din vremea regalității. Nu se întâlnește cu nimeni nici la Buziaș, deși e la 30 de km de

Timișoara, unde locuiau fratele lui, Arcadie, și nepotul de frate, Nicolae. Nu se vede nici măcar cu Lucreția. Se duce însă la biserică: la utrenie, la vecernie, la liturghii. Intră în altar, se proțăpește locului și nu spune nimic. Preotul moare de frica lui și face o cerere de concediu forțat, întrucât nu poate sluji în prezența mută a lui Lăzărescu, fostul Mitropolit al Banatului. În locul celui care a dat bir cu fugiții, este trimis un preot pensionar.

— Și tu ce crezi?

— Că sfidează lumea și rămâne în dialog numai cu Dumnezeu.

— Știu.

— În cele din urmă, securiștii apelează la medici să-i aplice un tratament nepotrivit, fiindcă trăia mult prea mult.

— Și consuma resurse...

— Poate. Deși avea o pensie de mitropolit, despre care tu spuneai că era mare în anii aceia.

— Nu era mare, m-ai înțeles greșit. În comparație cu salariul pe care îl avusese, bineînțeles că era mică. Pensia era la nivelul salariului unui muncitor. Îl coborâseră la nivelul clasei muncitoare, în schimb îl ridicaseră pe Corneanu la salariul de 30 000 de lei. Este totuși o enigmă cum de i-au oferit lui Lăzărescu pensie, când voiau cu tot dinadinsul să-l depună din treptă și să-l caterisească! Eu parcă aud o convorbire între Patriarh și colonelul de Securitate. „Tovarășe colonel, o să ne bată Dumnezeu dacă vom face și asta... Am închis ochii până aici, l-ați făcut hoț, i-ați înscenat ce ați vrut, v-am pus omul vostru în Catedrală, deja e prea mult. Dintr-un mitropolit de toată lauda și vrednicia, ați făcut o legumă. Este ultimul mitropolit în

viață (încă!) uns de rege. Să nu-l supărăm prea tare pe Dumnezeu! Nu mai constituie niciun pericol pentru noul nostru regim democrat. E bătrân și bolnav. Mult n-o mai duce. Să-l lăsăm de-acum în plata Domnului!” „Preafericirea Voastră, știți foarte bine că și pe mine mă presează funcția și gradul. Sunt de acord cu ce ați spus dumneavoastră. Aveți doar grijă ca acel memoriu să nu fie pus în discuție. Amânați-l, până vom uita de el, adică până la calendele grecești... Misiunea noastră este încheiată în acest caz, Mitropolitul Vasile Lăzărescu e trecut pe linia moartă...”

— El avea o grămadă de boli grave, dar și o constituție robustă. Slăbise mult, în condițiile în care avea de unde. A dat de furcă medicilor care nu reușeau să-l lichideze. De pildă, era hipertensiv și primea tratament pentru hipotensivi, ca să-i crească tensiunea, până să-i cedeze inima, sau măcar vreo arteră. Într-un document în care un medic e luat la rost pentru faptul că medicamentația nu și-a făcut efectul, acesta se disculpă cu cuvintele: „Imposibil, în doza prescrisă de mine l-ar fi dat gata într-o săptămână”.

— Și medicii erau securiști? Cum le-a permis stăpânul lor, Hipocrate?

— Fie erau, fie colaborau din greu. Nu trăiau și ei în aceeași epocă, în aceeași țară?

— Îmi poți spune numele medicamentului?

— Nu, medicul nu-i scrie denumirea. Cine știe de ce? O fi avut vreo apăsare sau i-o fi fost și lui frică de posteritate.

— Săracul Părinte Vasile! Ce viață a dus el! Știi cum a spus: în loc să aibă o bătrânețe liniștită, se lupta cu criminalii ăștia cu sânge rece.

— A dat năpasta peste el...

— Ce mamă a putut să dea naștere la așa gunoaie?

— De ce nu te întrebi și ce tată?

— Și unul și altul sunt la fel de vinovați. Mama e numai una, pe când tații... pe tați i-aș trimite la... sorginte,... dar se duc singuri!

10

Sub castanul turcului

*

— Când am fost față în față cu Îngerul Diavolului, am avut sentimentul de milă pe care îl încerc când văd orice om bătrân și bolnav.

— Parcă spuneai că îl urăști, de unde atâta milă?

— Mă impresionează durerea oricui. Iar el e un om chinuit. E foarte bătrân, adus de spate, nu se mai poate mișca, vorbește rar și greu... Uită ce a spus. Repetă. Cu aceeași mimică. Nu puteam fi incisivă, cum plănuisem. Nu mi-a picat deloc bine când n-a recunoscut că a fost șapte ani la Mitropolia Banatului înainte de a fi mitropolit. O secundă m-am gândit că a uitat. Însă, după ce am încercat să-i amintesc și el a negat din nou acest lucru, mi-am dat seama că, pur și simplu, nu vrea să recunoască. Mi-am pierdut orice speranță de a mai vorbi cu el despre Lăzărescu, când... îl aud cu vocea lui stinsă, rostind rar: „Înainte a fost un episcop tot din Banat...” „Episcop?! Nu mitropolit?” (Doar nu-ți închipui că-i faci asta în fața mea! Respectă-i memoria, dacă vrei să te respect cât de cât și să mă port cu mânuși cu tine!) „Îl chema Vasile Lăzărescu... și era din Jadani...” Continuarea îmi întrece toate așteptările: „El își spunea LAZARESCU,

fără niciun *ă*! Și voia să-i spunem toți așa”. O informație de milioane, de la cel ce s-a aflat atâta vreme la un metru distanță de personajul nostru, atent la toate. Asta nu ciripise nici la Securitate!

— Înseamnă atât de mult pentru tine? Cum zici că-și spunea? LA-ZA-RES-CU? Din clipa asta așa o să-i spunem și noi.

— Da. Știi bine că în sat li se spunea Lăzăroni! Dar el era altfel decât cei din neamul lui. Studiase Literele și Teologia la Cernăuți, unde probabil că mai exista încă acel puternic curent etimologizant, promovat și de Aron Pumnul și de alți mari oameni de cultură. Chiar și de lingviștii Hasdeu și Densusianu. Știi că Hasdeu era, de fapt, Hâjdău? Își scria numele etimologic, cât mai aproape de varianta latinească, așa cum i-a rămas în istorie. Asta m-a impresionat enorm: *Lazarescu*!

— Era și el un cărturar. Se distingea de toți Lăzăreștii, rostindu-și numele fără „ă”... Nu este „ă” în latină, nu?

— O, nu! Latina era o limbă foarte muzicală. „Ă”-ul și „â”-ul sunt influențe din substratul geto-dacic. Felul în care autohtonii pronunțau cuvintele latinești a făcut ca orice „a” în poziție neaccentuată să devină „ă” și orice „a” în poziție nazală să devină „â”. Modelul latinesc era încă viu în regiunile românești din Imperiul Austro-Ungar. Densusianu vorbește de „sufletul latin al limbii române”... Poate că, în aceste locuri din vestul țării, pe vremea copilăriei și adolescenței Părintelui Vasile, în condiții de dominație străină, mai licărea un astfel de „suflet latinesc” al românului...

— Și Jadaniul a fost sub ocupațiune străină?

— Dapicumdarnu! Ptiu! M-am molipsit și eu de la tine. Sat din secolul al XIII-lea, la fel de vechi ca Timișoara, foarte aproape de oraș. Oamenii mergeau pe jos la Timișoara. Cei mai înstăriți, cu căruțele. Sau chiar călare pe cai. Și Lucreția călărea.

— Ce vorbești, ca o amazoață?

— Amazoață, nu. Ținea la feminitatea ei. Dar era emancipată pentru acele vremuri.

— Trebuie să fii foarte mândră de bunica ta.

— Sunt: de ea, de Uica Vasile, de Jadaniul pe care îl cunosc eu. A avut mulți stăpâni Jadaniul. Numai că românii au fost mereu majoritari aici, indiferent de etnia stăpânilor. Satul lor a fost sub aceleași valuri de dominație ca și Timișoara. Știi că la începutul lunii aprilie am avut o conferință internațională la UVT. Și am făcut cu participanții un tur al orașului. Un coleg de la istorie ne-a prezentat situl arheologic din centru, arătându-ne orașele subterane: unul turcesc și, deasupra, altul habsburgic. Și profesorul Otto Kruse, de la Zürich, m-a întrebat: „Cum naiba ați putut trăi sub atâtea stăpâniri? Ați pierdut toate bățăliile...”

— Într-adevăr, ce istorie mincinoasă avem! De mic am învățat că am fost un neam de viteji, iar acum uite ce aflăm: cam toți ne-au bătut!... Și ne mai mirăm de ce o ducem prost?

— M-am uitat la Otto cu niște ochi... Cum putea gândi așa? Bățăliile și jocurile se făceau mereu peste capul celor ce locuiau pe aici. Americanul David Russell, numărul 1 în Scrierea academică, avea cu totul altceva de spus: „Dar e fascinant! Atâta istorie!”

— A răspuns el în locul vostru. Și, totuși, cum naiba de v-au cucerit turcii? N-ați avut și voi un Ștefăniță vodă?

— Nu pe noi ne-au cucerit. Ci pe ungurii care ne dominau de veacuri. În secolul al XIV-lea, Carol Robert de Anjou, regele Ungariei, a stabilit la Timișoara, care pe atunci era Temesvar, capitala Ungariei. Se mai păstrează palatul regal. Cea de-a doua soție a lui e înmormântată aici.

— Ce a stabilit Carol Robert?

— A făcut din Timișoara capitala Ungariei. Ce, tu nu știi că Timișoara a fost capitala Ungariei?

— Nu.

— Noi ne mândrim cu asta. Palatul regal este cea mai veche clădire din oraș.

— Ce înseamnă *Temesvar*?

— *Var* e „oraș”, iar *Temes*, „Timiș”. Deci, același lucru ca Timișoara: orașul de pe Timiș, care, de fapt, e de pe Bega. Atât de aiurea curgeau râurile astea, că i-au derutat pe primii locuitori de pe malurile lor, care, precum vezi, nu erau români.

— Mi se pare incorect, orașul nu e pe Bega, ci lângă Bega. Nem tudom.

— Nem tudsz magyarul?

— Nem, nem. No, lasă-i pe unguri, zi-mi de turci. Cum de a devenit Timișoara pașalâc turcesc?

— Au pierdut ungurii bătălia de la Mohacs în 1552. Practic, s-a desființat regalul Ungariei. A fost o catastrofă. Cel puțin, în percepția bănățenilor. Fiindcă rău îi mai căinau pe unguri pentru ce au pățit atunci. Ori de câte ori deschidea cineva gura să se plângă de vreo pagubă, jădăneanțul sadea i-o închidea cu vorba: „Las’ că nu-i bai! Mai mult or pierdut ungurii la Mohaci! Ș-apăi șine nu șcie șie însamnă asta, musai nu-i ge pră la noi, și-i vinitură!”

— Au mai rămas ceva dâre de pe urma turcaleților?
De pe condurii lor?

— În scripte, da. Era deja Evul Mediu târziu și se redactau tot felul de documente. De curând, au fost scoase la iveală multe dovezi ale unei așezări turcești prospere în chiar centrul orașului.

— Pe lângă Catedrală?

— La vreo 300 de metri de ea. Dovezile arheologice vin să întărească unele legende locale despre un pașă, mare iubitor de castani și trandafiri, care strângea bir, dar nu îl trimitea la Poarta Otomană, ci investea bănuții în Timișoara. Îl chema Kandâr, Kadâr, Kandir... numele lui circulă în mai multe variante. Se spune că era prieten cu Mihai Viteazul și că l-a sprijinit pe domnitorul român să facă marea Unire. Este aberant, dar... interesul poartă fesul.

— ... Și turbanul... Așa o fi fost?... Parcă nu mi-ar veni a crede.

— Plin de... humor spiritul nostru românesc. Obiceiul locului era acela de a se trăi în bună înțelegere cu orice etnie și cu orice confesiune. Dacă și cu turcii s-a trăit bine în Banat!...

— Am impresia că noi, românii, ne-am înțeles mult mai bine cu străinii decât cu propriii conducători. De pildă, pe timpul regalității, cică se trăia mai bine în România. Cum au apărut comuniștii neași, a apărut și hoția. Dar ce au descoperit atât de formidabil arheologii? Spuneai că ai văzut situl.

— L-am văzut. Și înainte de asta am fost pe șantier. În Piața Libertății, unde era o clădire cu o inscripție turcească pe ea. Și i se spunea Baia turcească. Se credea că a fost o

baie de sânge acolo, fapt pe care istoricii nu-l exclud, fiindcă n-au avut răbdare austrieii cu turcii. Le-au înfipt ghiulele în ziduri, i-au alungat, au greblat peste și au construit pe urmele turcilor un oraș al lor. S-a păstrat o singură stradă oblică, semn al fostei arhitecturi turcești. Strada se numește acum Alba Iulia. E îngustă și cârnă. Face legătura între Piața Victoriei și Piața Libertății. În toată zona s-a construit apoi după modelul austriac. Străzi drepte, perpendiculare, arhitectură impecabilă de secolul al XVIII-lea.

— Nu sări! Mai zi-mi de turci. Ce anume ai văzut tu?

— Ai răbdare să îți spun o poveste mai lunguță, despre cum și cu cine și în ce împrejurări am ajuns pe șantier și am văzut și eu vestigii turcești, proaspăt dezgropate?

— Sunt numai urechi. Cu ochelari de cal.

— La începutul lunii martie, rămăsesem la școală peste program, pentru a definitiva cu secretara dosarul cu acoperirile de la plata cu ora, o întreagă tărașenie. Dar voiam să îl predau la termen. E unul dintre principiile mele de lucru: orice problemă trebuie rezolvată la timp, ca să ți-o scoți din cap.

— Foarte bine gândești. Te și ții de asta?

— Aproape fără excepție. Și pe la 5 și ceva, apare un rătăcit tuciuriu, care se prezintă ca sociolog la o universitate din Buenos Aires, aflat în căutarea strămoșilor săi, cu un dosar de documente obținute de la Budapesta sub braț. Chem un istoric pe care îl știu zi-lumină pe baricade, fiindcă e și liderul nostru sindical, printre multe altele. Vine imediat, plin de solitudine, ca de obicei. Îl pun în legătură cu sociologul argentinian, care, extrem de volu-

bil, ne mărturisește că e, de fapt,... austriac, cu un nume lung, cu rezonanță pentru istorici. Bunicul lui, ofițer de cavalerie, ajunsese în Timișoara în vremea Primului Război Mondial. Mi-l și închipuiam călare pe un cal...

— Ca pe Lucreția!

— Hai, măi! Îi fac praf programul colegului meu arheolog, care tocmai se întorsese de pe șantier, având și el o grămadă de probleme de rezolvat în UVT. Cu toate astea, nu a stat pe gânduri. Și-a luat lucrurile și a venit cu noi pe șantierul din Piața Libertății, ca să găsim un alt coleg, cunoscător de franceză și suficient de competent în arhivistică, încât să îi îndrepte pașii austriacului din Buenos Aires pe firul istoriei... recente. O sută de ani înapoi sunt o nimica toată pentru un istoric. „Qui cherche, trouve”, a exclamat musafirul nepoftit, încântat de bunăvoința noastră. Ne-a cerut să-i vorbim românește, ca să vadă dacă ne poate înțelege. Tocmai invocasem, într-o discuție sumară cu colegul meu despre un congres de romanistică și istorie romană, mândria noastră de a fi romani. Argentinianul austriac m-a pus să-i repet cuvântul „mândrie”. Mi-am dat seama că „mândrie” e un cuvânt slav, pe care nu l-ar recunoaște și i-am vorbit despre... onoarea de a fi romani, de a ne păstra numele etnic. „Et la Romanie!” „Voilà! La Romanie aussi”. „Onoarea e un motor social mai puternic decât sângele!” a afirmat el ritos și noi am fost perfect de acord. Pe măsură ce ne apropiam de șantier, flacăra de pașoptist se reaprindea în colegul meu arheolog. „Azi am intrat în canalizarea austriecilor. E fabuloasă. Are 1,70 m înălțime. Aproape că nici n-a trebuit să mă aplec. Promenadă curată”. „Pot vedea și eu? Am dreptul ăsta?” „Cum să nu? Dar asta

nu-i nici 10 la sută din descoperirile ce le-am făcut. Pe zece metri pătrați am descoperit ce un arheolog poate nu are șansa să sape într-o viață întreagă. Zece ani ne-ar fi luat să săpăm singuri atâta”. „Și cine v-a ajutat, Retim-ul?” „Și pușcăriașii. Sapă până la 14 în fiecare zi”. M-am întâlnit cu arheologii, colegii mei din Universitate. Erau atât de entuziasmați, încât ne luam în brațe, ne sărutam. Argentinianul a intrat repede și competent în dialog cu ei. A remarcat solul mocirlos, calitatea lemnului, durabilitatea materialelor folosite. Arheologii ne arătau foarte încântați baia turcească. În adâncime, la peste 4 m, se vedeau dale de marmură albăstrie. „Ce lux... balcanic!” „Are pereți lați de un metru și jumătate și atât de lungi, încât trec pe sub cazarmă înspre centru, pe sub bibliotecă înspre Bega. Am săpat în Piața Sfântu Gheorghe. Zidul are deja 34 de metri, dar estimăm că trece de clădire și face undeva la 40 de metri”. „Și uitați, vedeți grătarul acesta de bârne de lemn? L-au făcut ca să nu se surpe pământul mocirlos. Vă dați seama că făceau focul dedesubt...” „Și ce-o să se întâmple de acum încolo?... Sper că nu o astupați iară...” „O parte, da. N-avem încotro. Trebuie să se asigure șoseaua pentru Salvare, Pompieri, Gunoii”. „Îngrozitor!!!” „Noi o vrem restaurată! E singura baie turcească din țară!” „Au și ungurii o baie turcească în Budapesta, nu?” „Da, și se poate vizita. Pentru noi e foarte important să înscriem baia asta turcească în circuitul turistic. Dacă autoritățile vor fi de acord și vor găsi banii necesari, vom face un proiect de restaurare. Ne vom implica trup și suflet. Ne pricepem. Norocul nostru e că am făcut săpături în băile romane. Și islamicii au preluat modelul băilor de la romani”.

— Din câte știu eu, romanii au fost primii care au avut băi publice. Am dreptate?

— Cred că da. Am auzit despre băi ritualice mult mai vechi în culturile orientale. Dar acelea nu erau publice, erau rezervate conducătorilor.

— Eu îmi amintesc, din filmele despre romani, că se înjunghiau la greu prin asemenea băi publice.

— Noi vorbim despre turci, bine? Să nu ne abatem de la subiect. I-am întrebat pe arheologi ce spune lumea care îi urmărește săpând și intră în vorbă cu ei. „Da’ câte nu ne întrebă?” îmi răspunde chiar directorul de șantier, care, întâmplător sau nu, e din Jadani și i-a știut bine pe Lăzărești. (Vrea să se deschidă un șantier arheologic la Jadani, unde ridicăturile de pământ, circumvolute, sunt mană cerească pentru arheologi. Ipoteza lor e că fortificația asta, care se întinde pe o suprafață de 1800 de ha, este cea mai mare fortificație antică din Europa. Vasile era curios de aceste „valuri”, încă din copilăria sa. Nu-i puțin lucru să te trezești cu o enigmă istorică în chiar satul tău natal. „A făcut el ’săpături’, cu siguranță. Altfel de unde ar fi știut de ’piatra de silex’?”) „Mai și comentează câte unii: păi, găsiți numai austrieci și turci? Unde erau românașii noștri?” „De ce nu le spuneți că în Mehala, dincolo de zidul cetății? La urma urmei, și Mehala tot de turci a fost făcută, deci, în cel mai bun caz, românii conviețuiau cu turcii”. „Asta e o altă întrebare: Ce-au făcut turcii cu româncele în timp ce Timișoara a fost pașalâc turcesc?” „Apăi, musai le-or fi fost dragi, de-or plantat ei trandafiri pe-aici și-or făcut parcuri și-or băgat atâția bani în baia asta turcească, nu?”

— Și dat la ele blugi și lanț de aur..., rahat și apoi... sictir. Turcii voiau harem și bairam. Auzi, dar numai o baie turcească au descoperit colegii tăi?

— Nu, în Piața Sfântu Gheorghe, de lângă Libertății, au găsit un cimitir turcesc și o moschee. Cadavrele turcilor erau date cu var. Unii însă se distingeau. Arheologii au descoperit și un turban de piatră funerară. Probabil că era turbanul unui sultan. Al Sultanului favorit... Ghici cum îl chema!

— Suleiman! Nu Suleiman?

— Ba da. Suleiman Magnificul. Nu a luptat cu Ștefan cel Mare, dar era faimos pentru victoriile sale. E vorba de același sultan despre care s-a făcut serialul... Ajuns la senectute. El a dat banii pentru moschee și a făcut și primele investiții în baia turcească. Ca să-și răsplătească ienicerii pentru cât au fost de viteji. Dincolo de motivațiile inițiale, au rămas mărturiile astea indubitabile ale unui trai pașnic și așezat, în spiritul locului.

— Îmbătrânise Suleiman, zici? Și cât au stat turcii în Timișoara?

— Peste 160 de ani. De prin 1555 până în 1716, când i-au alungat austriecii. Tu îți dai seama cât de mult? Cam cât au stat romanii în Dacia! Și erau și foarte mândri că sunt aici, la Porțile Occidentului!

— Ce ți-i și cu istoria asta! Erau onorați, deci, turcaleții să stea cumiți în Timișoara. Se mai rugau la Alah, mai trăgeau o băiță... Ce turci or fi fost ăia?

— Excepțiile de la regulă, asta e impresia generală. Cu mult înainte de aceste săpături, Dan Negrescu începuse o mitologie a Mehalei, unde avea un capitol intitulat *Castanii Pașei din Mehala*. Am tresărit când am văzut titlul, fiindcă

la Jadani era în copilăria mea un castan imens, bătrân, ce stătea multă vreme înflorit și avea flori mari, semețe, ca niște piramide, orientate în sus... Și se numea castanul turcului. Treceam pe lângă el în drumul nostru spre cimitir. Când era foarte cald, ne mai opream la umbră. Era pe un deal înalt și îți dădea impresia că leagă pământul de cer. Ca salcâmul din *Sara pe deal*, era gazdă pentru perechile de îndrăgostiți, de primăvara devreme până toamna târziu.

— Să nu-mi spui că și Vasile și Lucreția s-au întâlnit sub acel castan!

— Ba da. S-au dus și ei acolo, a doua zi după horă. Îți spun și povestea asta?

— Dapicumdarnu!

— După întâlnirea cu Vasile de duminică, urmată de o noapte albă, plină de frânturi de amintiri și de vise adolescente, Lucreția își făcu de dimineață de lucru în grădină, ca să se poată ascunde în voie și să se gândească din nou la el. O cucerise cu vorbele lui, cu felul în care o privea, cu tandrețea mângâierilor sale. Știa sigur că o iubește. Recunoscuse iubirea din clipa când îi dăduse în mâini piatra de silex încălzită de palmele lui. Se întreba care va fi pasul următor, cum va găsi Vasile o porțiță spre ea. Aduna caise și privea mereu spre poartă, ca nu cumva el să treacă întâmplător pe acolo și ea să nu-l zărească.

— Zărzărea, zărzărea... Pe la poarta casei mele Vasile trecea...

— Voi le ziceți zarzăre la caise? Noi, căisâne.

— Zarzărele sunt zarzăre și caisele sunt caise, că doar nu zici „băi, nea Zarzăre”, ci „nea Caisă”!

— Ulița a rămas multă vreme pustie. Tot satul era la muncă. Lucreția a cărat coșurile cu caise pe masa din curte și a ales apoi fructele în vailinguri: pentru compot, pentru dulceață și pentru țuică. Nu-i stăteau ochii deloc cumiți. Tot alunecau spre gard. Era convinsă că, dacă sufletul ei îl cheamă, e imposibil ca el să nu-și dea seama și să nu o caute. Veni la ele o vecină cu câteva măciulii de mac în mână. „Ia uită ște grodzăvie ge mac! Nu vrieți și voi câta, dă niște covrigi, hai?” Mina, sora cea mare, după tată, a Lucreției, pusese deja siropul la fiert pentru compot și, pentru că era foarte cald în bucătăria de vară, ieși la vorbă afară. „Ai vinit să ce laudzi cu macu, dodă Ceredză? Tătă iarna nu ne-ai adus”, glumi sora Lucreției. „D-apăi acu am văzd și io că mai am câtu-i lumea, că m-am zuitat de iel... Ia-vi-ți căci-un scamn și hai la troci”, le chemă ea pe fete. „Că bine dzici, dodă... Îi cald ge nu mai pot în cuină”. Mina scoase oala cu sirop afară. O puse pe masă pe-un fund de lemn și continuă să amestece în ea. „Na, și șie-i nou, dodă Ceredză?” „O fo' al mieu în câmp la coasă. Numa' ghiși tu șinie sieșera când se crăpa ge dziuă?” „Șinie?” întrebă Mina, foarte puțin curioasă, concentrată pe siropul ei. „Profiesoru' ge la popi, Lăzăroniu ăl cinăr, șie-i dus la Sibiu”. Lucreția se făcu ochi și urechi. Își aminti, ca prin vis, că el îi spusese, în Cornet, în timp ce se îndreptau spre lacuri, că e și popă, și învățător, dar ea nu-i dăduse importanță atunci. Acum, asta o speria. O fi ea frumușică și veselă din fire și i-o fi plăcut lui să se distreze cerându-i mâna și furându-i batista, dar cât preț putea pune un om ca el pe asemenea copilării? Ascultă încordată ce

vorbeau celelalte două. „Nu mai spunie! Păi știe iel șie-i coasa?!” se miră Mina. „N-o prea vrut, cică tăt s-o sfăgit cu taică-su, că nu poace, că-i oscenit după drum. Cum, necum, șie șciu ieu, da’ s-o dus. D-apăi tot Arcagie să lucre și el să le mânșe banii pă unge tăt îmblă? Lasă-l să lucrîe! Că-i namilă ge om...”

— Oprește-te aici, nu-ți uita vorba. Tu spuneai că s-au întâlnit în iulie. Nu-i târziu pentru coasă? Grâul se cosea în iunie pe la noi. Se coc caisele în iunie?

— Nu, în iunie se coc cireșele și vișinele. Caisele, mai târziu. La început de iulie, precis. Or fi cosit altceva decât grâu?

— Mai mult ca sigur. Toată vara se poate găsi câte ceva de cosit. Și pe mine mă ducea tata la coasă. De când eram mic. Am și o poezie despre asta.

— Și cum o introduci aici?

— O suflu. Tot e foarte cald în cuină.

— Sufletistule! Ești sentimental ca Lazarescu. Hai, suflă-mi poezia ta!

m-a trezit tata

*m-a trezit tata
să mergem la coasă*

*tocmai visam
o pajiște înverzită
eu alergam după fluturi*

*mi-am tras pantalonii scurți
și am plecat amândoi
fără să scoatem o vorbă
cu noaptea în cap
nеспălați și desculți*

*din când în când
mă opream
să-mi scot spinul
ce nu-și găsea loc
decât la mine în talpă.*

*„hai mai iute!” mă îndemna tata,
„acuși răsare soarele!”
și eu fugeam șchiopătând după el.*

*iarba se culca pe spate
ca niște soldați secerați de gloanțe
trezind greierii din somn*

*în urma noastră răsăreau brazde
ca niște morminte*

*soarele a uscat totul
coasa nu mai tăia*

*roua înmuiase iarba
ca o lacrimă
o inimă de piatră.*

— E formidabilă în crescendoul ei emoțional...

— Vasile merită poezia aceasta?

— De ce gândești așa? Cum să i-o atribui lui? E poezia ta. A celui copil desculț ce fugea șchiopătând cu noaptea-n cap după taică-său, ca să ajungă la timp la coasă.

— Nu scriem niciodată pentru noi.

— Nu, nici nu trăim pentru noi. Dar scriem întotdeauna despre noi. Văd în poezia asta sufletul tău de copil trezit cu cruzime dintr-un somn dulce și bruscat de tată. Copil care, cu durerea împunsăturii de spin în talpă, ce face? Descoperă poezia lucrurilor pe care tatăl lui nici nu le mai bagă în seamă. Hm, roua înmuind firul ierbii ca lacrima o inimă de piatră?!...

— Trebuie să recunosc că, iarăși, ultimul vers e de o sublimă emoție.

— Imaginea asta a inimii de piatră mă duce, iar, cu gândul la ei. Amândoi au murit cu o inimă de piatră.

— ... Ce-au mai vorbit muierile alea pe lângă cuină, că n-am uitat de ele?

— Am rămas acolo unde dodă Tereza le-a spus fetelor că soțul ei l-a văzut pe Vasile la coasă. Lucreția s-a făcut dintr-odată foc și pară. Profesor de popi la Sibiu?! Asta înseamna că niciodată n-avea să se uite la una ca ea. S-a distrat doar la horă și apoi... Începu să arunce furioasă caisele, stropșindu-le în vailingul de țuică. „Șie ai, fată?” o întrebă Mina revoltată. „Șie-i în capu' teu? Ai țipat căisâne bunie la țuică?!” „I s-o fi făcut ge beiut”, râse vecina.

— Să fugă fata mare de focul de iubit. Că-i mai mare gecât cel din cuină!

— „Sau poftă ge piețitori”, adăugă ea spre hazul Minei. „O, veșină! Cheța și pețitorii... Nu s-o găsit încă șinie să vra dracu ăsta gol”. „Apăi mai șcii? O suși și ia ghitul la vreunu’, că nu v-o rămâne aișea pră cap”. „Mai cerminați odată cu vorbieli ășcia proasce!” le repezi Lucreția pufnind în plâns. Și fugi în casă. „Da’ ște-am dzis, ge-i așa...?” întrebă vecina. Și Mina ridică din umeri, învârtind cu lingura de lemn în sirop, ca să se topească tot zahărul. „Atunși ce las, că văd că ai ge lucru și niși la minie nu s-o gătat. Vedzi șie-i cu Cheța, c-arie ia șieva ge plânje”. „Da’ n-o avut niși pă dracu! Ia mai șiedzi pră scamn și mai hugină-ce căta, că doar n-ai vinit să plieși. Chețo! N-audzi, fată?” Lucreția reveni îmbufnată, cu buzele țuguiate și obrazii supti. „Ian tărmină și-ai înșeput, că nu-i vrieme ge plânt. Triebă să puniem și dulșeața la foc pân’ gesară...” „Ieu îți tau căisânele de dulșeață și pliec...” „Unge plieși?” „La morminți”, răspunse fata, ascunzându-și ochii. Tereza schimbă cu Mina priviri cu subînțelesuri. Mama Lucreției murise cu un an în urmă. Acum pricepeau ele de ce Lucreția izbucnise în plâns din senin. „O, Doamnie! Că și viața asta atâta-i ge urâtă...”, zise Mina, atinsă și ea de amintirea celei care, chiar dacă nu i-a fost mamă, o crescuse ca pe propriul copil. Îi era și dor și milă de ea, că murise atât de tânără. „D-apăi, așa-i făcută viața, ca să nu plânji după ia când mori...” „Bine, Chețo... Fă cât poți. Fac io restu’... Du-ce la ie, țucu-ți inima! Da’ să nu stai iară pân’ gesară...” „Nu stau, că mi-i și mie urât...” „Las’ că-l trimit ieu pră Pompilie dupră cine, că doar nu iești numa tu pră lumie...” „Viedzi să ai pră șinie trimice, că Pompilie tăt pră la Sânandrei umblă”... râse doda Tereza, schimbând vorba. „Mânie-

poimânie să-nsoară și v-adușie fată-n casă”. „Păi șie? N-arie loc?” întrebă Mina brusc înveselită. „Să vie sănătoasă!” „Mă, Iepta n-o avut iel noroc ge muieri, da ge copii... Umbli cât îi lumea și nu dai ge copii ca voi...”

— Cine-i Iepta, ăsta? De-o omorât atâtea femei?

— Nu le-a omorât. Mureau ele tinere. Lumea spunea că avea ghinion. Primele trei, mamele copiilor, știu sigur că au murit de cancer. Și descendenții lor, la fel. Chiar și Lucreția a avut cancer. A fost însă operată la timp de un medic la care a dus-o Părintele Vasile, pe vremea când era episcop de Caransebeș.

— În ce an se întâmpla asta?

— În 1938. Lucreția avea 33 de ani, vârsta la care murise mama ei. I s-a extras o tumoră foarte mare. Medicul a pus-o în formol și i-a încredințat-o Părintelui Vasile, la cererea lui, probabil. I-a spus că, dacă în zece ani nu recidivează, înseamnă că Lucreția e salvată. Vasile Lazarescu, în anii în care făcea apostolat ca episcop la Caransebeș și la Timișoara, găsea întotdeauna timp să se roage pentru Lucreția. „Știi cu ce ochi se uita la mine în acei ani? De parcă mă ruga să rezist, să nu mor. Bine că n-am murit. Că moartea mea l-ar fi distrus”. Îți dai seama cât a iubit-o? Și ce forță are rugăciunea? Ce suflet are omul căruia o asemenea rugăciune îi este primită?

— Mă gândesc și la ce medic a fost acela, în vremurile alea.

— În 1938, lucra la Lugoj. Apoi s-a transferat la Timișoara și a făcut carieră. Păunescu îl chema. Eu l-am cunoscut de la bunica, am fost cu ea acasă la el. Locuia pe strada Putna și era foarte bătrân. Știu că au stat mult de

vorbă despre Părintele Vasile. Mai mult ca sigur vorbeau de nedreptatea ce i s-a făcut, căci erau foarte triști amândoi. Momente ca acestea îmi umbreau copilăria, altfel fericită.

— Ia nu te mai plânge! Ai trăit printre asemenea oameni copil fiind și nimic nu ți-a lipsit. Erau triști, fiindcă aveau o profunzime a trăirii vieții la care alții nu ajung niciodată. Uită-te la partea plină a paharului! Și zi-mi povestea de sub castanul turcului, că mor de curiozitate.

— Am rămas în momentul când Tereza se minuna de ce copii extraordinari are Iepta, copii învățați să se iubească și să se ajute între ei, nu atât de tatăl lor comun, cât de Sida, mama Lucreției, o femeie cu mult bun simț. Bunica spunea că părinții mamei sale erau atât de săraci, încât nu puteau să o mărite în Jadani decât după un vădan cu doi copii. Și că mămica ei îl iubea pe Iepta, fiindcă a adus-o la mai bine, că era harnic și cumpăra pământ. N-au făcut nicio diferență între copii, țineau la fel de mult la toți, iar Lucreția nu a simțit niciodată că ei n-ar fi fost frați buni. „I-auzi, Chețo, șie zâșie doda: că noi ni-s ai mai faini copii. Păi, să mă mai sfăgesc io cu cine?” „Nu ce mai sfădi, Mino! Că gestul mi-s ge năcăjită acum... Mă pot dușie să mă spăl?” „Ia să-ți văd mâmurile! A-a-a... duce și ce spală, c-arăți ca o țărană. Și făce cadră, să se bucure mama Sida când ce-o vigea...”

Mina și vecina givăneau, cum spun bănățenii, la masa din curte. Puneau caisele de compot în borcane, așteptând să se mai răcească siropul, ca să nu-l toarne fierbinte peste ele. Era pregătită și cratița în care să pună la fiert borcanele odată umplute. În bucătărie ardea focul în

așteptare. Mina avea să se chinuie toată ziua cu compoturi și dulcețuri. Dar Lucreția nu se mai putea gândi la cele ce se petreceau acasă. Îi tremurau de emoție și de nerăbdare degetele cu care încerca să-și prindă părul proaspăt pieptănat. Simțea că se sufocă dacă stă cu mâinile în sân și așteaptă o minune. Îi veni ideea să meargă la cimitir. Asta era singura ei șansă de a pleca de acasă într-o zi de luni. Drumul spre cimitir traversa tot satul. Ieși pe strada mare. Trecu pe lângă biserică, pe sub castanul turcului. Trebuia neapărat să-l mai vadă pe Vasile. Să mai vorbească o dată cu el. Să îl întrebe ce are de gând. Că pe ea n-o ducea nimeni cu vorba. Ei nu-i fura nimeni batista doar ca să-i sărute buzele. Pe ea ori o iubește și o ia de nevestă, ori... îi dă batista înapoi. S-o găsi altul care să i-o fure cu rost. Se mira și ea de cât era de hotărâtă. Își iuți pașii ca pentru a ajunge mai repede la adevăr. Dar pentru ce se înverșuna așa? Ce anume îi făcuse Vasile ca să-i stârnească furtuna asta în suflet?! Nu-i dăduse nicio clipă vreun motiv să o facă să bănuiască măcar că ar fi nedemnă de el. Nu-i ascunsese nici că venea de departe, nici că era om învățat. Ba chiar când ea îl întrebuse dacă nu era dascăl sau popă, el îi răspunsese că era, într-un fel, și una, și alta. Totuși, nu putea fi popă, fără a fi căsătorit. Prin urmare, ori nu era preot, ori era căsătorit. Dacă avea o nevestă pe acolo, prin Sibiu? Asta nu se putea. Era imposibil să aibă nevestă și să joace în hora din fața bisericii laolaltă cu feciorii satului. Îl cunoștea lumea. N-avea cum să fie căsătorit, n-avea cum să fie popă. O mai și privise într-un fel în care se vedea cât îi este de dragă. Nu se putea înșela. Nu numai că și-a petrecut atâtea ore, doar cu ea, la horă și după, nu numai

că i-a cerut mâna și i-a luat batista, dar a privit-o în ochi și Lucreția a înțeles din privirea lui ce fel de om era. Mergea mai senină acum, că își amintise toate astea, deși nerăbdarea de a-l revedea îi mai ridica din când în când pulsul, mai cu seamă la cotituri. În fața ei se profila deja castanul turcului. A ales drumul cel mai scurt. Și-a prins cu ambele mâini fusta, apoi și-a ridicat poalele ușor, și ca să urce mai repede, și ca să-și răcorească gleznele și pulpele deja încinse. Nu era nimeni de jur împrejur. Satul era la picioarele ei. Doliul încetase. Se simțea liberă să cânte pe scurtătura ce o ducea la umbra castanului cu coroana uriașă. Cânta în toropeala după-amiezii cu gândul la ochii lui, care o răscoliseră din creștet până în tălpi:

*Doi ochi negri eu am iubit
Și nișiodată nu pot să-i zăuit,
Oriunge mărg, unge pășiesc
La doi ochi negri eu mă gânghesc.*

Și mai departe cântecul nu se mai potrivea... Pe deasupra, o sete imensă o amuți. Soare necruțător de după-amiază de iulie. Miroș dulceag de flori de cimitir. Și în tăcerea aceea a mormintelor din apropiere, numai ce auzi o voce plină, melodioasă: „Lu-cre-ți-aaa!” Se întoarse pe vârfuri în direcția din care i se strigase numele și alergă spre el, înțelegând că despre ea era vorba, căci nimănui nu i se mai spunea așa în sat, și că numai Vasile putea să o cheme cu atâta ardoare. S-a trezit fugind spre el, fără să se întrebe dacă e bine sau rău ce face. Iar el, văzând-o că fuge, se strădui să alerge și mai repede spre ea. Dar, când

se apropiară foarte tare, se eschivă, ca nu cumva să o prindă acolo în brațe și să fie tentat să se rostogolească cu ea până la vale. O ocoli, continuând să fugă spre castan și repetându-i de câteva ori numele, ca pentru a-i verifica ecoul sau pentru a-i înteți emoția. Lucreția se prinse în jocul lui, râzând. Era cu el și bucuria îi era atât de mare, încât nimic n-o mai putea umbri. Nici coroana imensă a castanului turcului sub care ajunseseră în sfârșit. În fugă, părul Lucreției se desprinse din strânsoarea împletiturii largi și coada i se desfăcuse, atârându-i neglijent pe spate. Nu știa cum să facă să își aranjeze părul acolo, fără oglindă. Se răsuci pe călcâie și, întorcându-se cu spatele la el, îl rugă să o ajute. Probabil că el nu fusese niciodată pus în situația de a împleti o coadă. Își plimba degetele prin părul ei bogat. În cele din urmă, a lăsat să cadă pe umerii Lucreției cele trei fâșii de păr și le-a înviorat cu degetele, de parcă le-ar fi pieptănat. Lucreția s-a îndepărtat puțin de el pentru a-și da părul peste cap, ca să-l poată uniformiza.

Îi acoperea fața ca o perdea. Vasile s-a apropiat din nou de ea și i-a ridicat grăbit, de parcă ar fi căutat ceva anume, părul deasupra capului.

— Ai ochii de culoarea castanelor coapte.

— Eu nu știu cum să-ți spun că-s ochii tăi, dar ceva mai frumos niciodată n-am văzut...

— Spune-mi, în șoaptă, așa cum îți spun eu: Te iubesc!

— ... Nu pot...

— E-atâta de ușor! Două cuvinte, trei silabe: *Te iubesc*. Șoptește-mi în ureche! Să nu te-audă altcineva. Să rămână acolo pentru totdeauna... Își aplecă urechea, ea se

înălță puțin pe vârfuri și îi strecură acele silabe în felul ei, simțind încă de-atunci că îi aparține pe viață. Părul despletit o făcea și mai ispititoare. Vasile o lipi de el. De pielea-i fierbinte, dezvelită de nasturii deschiși ai cămășii.

— Că doar se bronzase Vasilică... la coasă.

— Și mai tare o strânse în brațe, înduioșat de inocența cu care fata i se dăruia. Își apăsă buzele, ca un lup flămând, pe gura ei cu miros de caisă coaptă. Cu vârful limbii îi deschise gura și pătrunse în ea cu tot focul ființei sale. Un curent a trecut prin amândoi în aceeași clipă. Stăteau nemișcați, ca fulgerați de destin. „Și niciodată n-am mai simțit asta în viață, niciodată așa un curent. Nici eu, nici el”, mi-a spus Lucreția, cu o lumină ciudată pe chip. De parcă acea lumină venise în ea din altă lume. I-a destins fața, a făcut-o să pară mult mai tânără. Ca îndrăgostită din nou. Atât de intens a re trăit acel moment. Ți-am spus că eram jenată să o aud vorbindu-mi așa și am abătut discuția înspre castan. „Mai este în Jadani castanul turcului, bunică?” „Sigur că da... Castanul acela mare de pe dâmbul dintre sat și cimitir”. „Acolo unde stăteam noi pe bancă să ne odihnim după ce urcam dealul?” „Da, acela-i castanul... Nu știu dacă l-o sădit un turc, nici nu-mi prea vine mie să cred că e de pe vremea turcilor, dar așa i se zicea în Jadani: castanul turcului”.

— Ia nu mă mai aburi cu castanul turcului! Am impresia că vrei să scoți castanele din foc cu mâna mea. E ceva ce tu știi și îmi ascunzi... Când au simțit curentul acela?

— A doua zi după ce s-au cunoscut. Când s-au îmbrățișat și s-au sărutat prima oară. Acolo, sub acel castan.

— Sunt sigur că s-a întâmplat mai mult decât ce ai povestit tu.

— Mie bunica nu mi-a spus mai mult. Sau am uitat eu. Nu-mi amintesc mai multe...

— ... Cum poți uita așa ceva?! Precis... ea s-a dez-echilibrat cumva și el a căzut peste ea... Li s-au atins trupurile în zonele cele mai intime... de-asta au simțit curentul...

— Din pudoare, Lucreția nu mi-ar fi spus asta.

— Înseamnă că multe lucruri esențiale nu ți-a spus. Trebuie să mai căutăm în trecutul lor. Tu ai să te duci la Jadani și ai să cauți în podul casei. E posibil să găsești ceva scrisori ori răvașe pe acolo. Dacă nu vreun șocât... Ha! E foarte important să vedem ce anume a însemnat intimitatea lor.

— Mi-am făcut intrarea și în casa lui părintească. Probabil că se va găsi cineva care să coboare din pod și acele documente din saci. Aș vrea să găsesc o fotografie cu ei. Să-i văd tineri, nu așa cum i-am cunoscut. Mai am, deci, unde căuta.

— Pe cine crezi tu că mai interesează soarta lui Vasile? Nu vezi că cel mai tare turnător stă bine mersi, de 50 de ani, pe scaunul primului Mitropolit? Și nu se sinchisește de nicio culoare? Îl doare undeva de ce i-a făcut înaintașului! De fapt, a recunoscut, pe vremea comuniștilor, că el nu crede în Dumnezeu... și tu l-ai auzit glumind cu asta: „Dumnezeu, dacă există...” Uăi băieți, uăi, ce blasfemie! Pe toți i-a prostit dracu ista. Nu m-aș mira dacă va ajunge și în rai! Îngerul Diavolului! Și toți papistașii îl țin în brațe! Nu vezi ce națiune de rahat

suntem? Avem un președinte pe care poporul nu-l mai vrea de mult, numai că nu suntem în stare să-l dăm jos! Și cică e democrație. Nu l-am putut da jos nici pe cizmar, dar atunci, chipurile, eram comuniști cu toții. Și toată țara îl proslăvea la „Cântarea României”, poezii neamului îi compuneau ode, că doar era cel mai iubit fiu al poporului, geniu al Carpaților. Ce te mai miri? Suntem lași, trădători și curviștine! Toți timișorenii tăi știu cine a fost și cine este Înalt Prea Sfântul securist, dar tac și înghit în sec! Sau anafora, ori... bea, bănășanule, agheasmă!

11

La morminți

*

— Ai auzit de volumele de poezie ale lui Sorescu intitulate *La Lilieci*?

— L-am auzit și pe Tudor Gheorghe recitând din ele. E un fel de monografie în versuri despre ținutul de baștină al lui Sorescu.

— Titlul este, de fapt, denumirea dată cimitirului din localitatea natală: *La Lilieci*. Ei bine, jădănenții aveau și ei poezia lor când vorbeau despre cimitir. Îi spuneau, oarecum tautologic, dar original: „La morminți”.

— E o formă regională de plural „morminți”?

— De fapt, forma de gen e aberantă. „Mormânt” e de genul neutru în română. E moștenit din latinescul „monumentum”, din care, mai târziu, l-am împrumutat pe „monument”. Jădănenții l-au făcut masculin. Și l-au folosit generic, cu pluralul nearticulat. Toate mormintele sunt egale, acolo-i dreptatea: la morminți, adică unde-s toți la fel culcați, cu mâinile pe piept, la doi metri în pământ.

— Nu se diferențiază mormintele săracilor de cele ale bogaților?

— E o singură criptă, în cimitir, a familiei Mitropolitului. Cât mergeam eu la criptă, erau doar trei morminte în ea: al lui Vasile și ale părinților săi.

— În rest, sunt morminte foarte modeste. Ca și la Carani. O ridicătură de pământ, cu florile specifice anotimpului, dacă e mormântul îngrijit de cineva. Și o cruce mică, din lemn, aluminiu sau piatră.

— Eu nu cred că la voi există cruci din aluminiu, și știi de ce?, sigur tu nu știi că ești profă și trăiești în lumea virtuală a cărților, eu umblu peste tot.

— (Nu-s de aluminiu, ci de tablă zincată... Cum să-i spun că am greșit?..)

— Se fură tot ce este metal, adică guri de canal, șină de cale ferată, cabluri electrice aflate chiar sub tensiune electrică, darmită crucile din aluminiu de la capul mortului, care nu poate zice nici „pâs”! Că în vremea asta, mai ales de când suntem în UE, niciodată nu am fost atât de săraci... Aluminiul este un material totuși scump, foarte căutat de străini, și se vinde foarte bine la REMAT. Cu un kg de aluminiu vândut la țigani sau la societățile de colectare, un biet sărman trăiește o zi întreagă cu plozii lui cu tot! Sigur, fără muiere, că aia tot cere și cere! Bronz, alamă, cupru, inox...

— Multă vreme am crezut că numai la Jadani îi spune așa cimitirului, pentru că de la bunica am auzit atâtea cuvinte „jădănențe”, de parcă le inventa anume pentru deliciul meu. Dar de curând, în „Înmormântarea la români” a lui Simion Florea Marian, am citit despre un obicei bănățenesc și am dat de *morminți* ca sinonim regional pentru cimitir:

„În unele părți, petrecându-se un mort la groapă, după ce s-au sfârșit în cimitir toate ceremoniile din partea preo-

tului și începând oamenii a ieși din morminți, totdeauna se observă că cine a ieșit mai întâi pe ușa morminților – de a ieșit un om, cel dintâi mort are să fie de parte bărbătească, iar de a ieșit o femeie, mortul precum ea va fi, de parte femeiască”.

La voi, în Podoleni, cum e la înmormântări? Parcă la moldoveni, ca și la oltenii lui Sorescu, e mult mai bogat cultul morților.

— La noi, ca la moldoveni. Se plânge tot timpul după cel adormit. Se jelește.

— În satele din zona Timișoarei nu se jelește. Moartea este acceptată ca naturală, mai cu seamă la persoanele în vârstă.

— În Moldova toată se amestecă lacrimile cu sudoarea în căutarea locului de veci, se aleargă la popă, la clopotar, la vecini să te împrumute, că de! înmormântarea te costă cât o nuntă!

— Aveți și tot felul de glume deșucheate, în buna tradiție a românului de a face haz de necaz. Nu știu de ce, mi se pare cel puțin deplasat să râzi și în astfel de situații. De asta nu am vizitat cimitirul de la Săpânța, deși am fost în Maramureș.

— Acolo unde se spune că ăia cu burta dolofană au monument întru pomenirea eroului căzut?

— Poate. Românii râd de orice. De ce n-ar râde și de moarte? Ca să atenueze șocul, făcând abstracție de crudul adevăr. Jădănenții spuneau că merg „la morminți” cu mare seninătate. I-am văzut de multe ori la înmormântări sau la Paștele Morților: calmi, resemnați. „Ai șie fașe?” întreba

câte unul în fața vreunui mormânt. „N-ai șie fașe”, îi răspundea cel întrebat. Respectau locul. Erau tăcuți în morminți, dar nu plângeau, nu boceau. Cred că luaseră modelul ăsta de la Carani, de la nemții catolici, foarte sobri când era vorba de morți. De multe ori, la înmormântări, împrumutau de la aceștia, de la Asociație, dricul și „banda”: un dric „șpilcuit”, adus din Germania, vopsit în negru lucios, cu ornamente aurite, cu geamuri prin care se vedea că mortul era pus la loc de mare cinste; și o fanfară care-i cânta celui plecat marșuri triumfale. Dricarul, care mâna caii, și suflătorii din fanfară erau îmbrăcați în costume complet negre, cu nasturi strălucitori, de mai mare frumusețea. Cei ce voiau ștaif nemțesc la înmormântări trebuiau să scoată mult bănet de sub saltea. „Dai un ban, dar știi că face!” Jădănenții nu se puteau însă împăca cu toate obiceiurile nemțești de înmormântare: la nemți mortul era acoperit și nu-l puteai vedea părăsind lumea, nu-l puteai căina cu „Doamnie, câtu-i ge chinuit” și nici nu te puteai înduioșa: „Uită-ce la iel, dziși că doarmie”, dar, mai ales, nu puteai vedea dacă nu cumva zâmbește, semn că „Musai mai ia pră șinieva după iel” și că familia trebuie să fie pregătită pentru un rău și mai mare.

— Aci te-aș contrazice olecuță. Toți morții au o figură inexpressivă. Nu știi cum arată în primele momente, dar dintre toți, în drumul lor spre groapă (din câți am văzut eu – de n-aș mai vedea!), nici măcar unul nu mi-a zâmbit!...

— Nu erau jădănenții de acord nici cu faptul că mortul nu era trecut prin biserică înainte de a fi dus la cimitir. Și cel mai tare îi deranja că nu dă nimeni nimic de pomană pentru sufletul lui, „ge parc-o murit un cânie, nu

un uom”. „Da’ cărănienții șie mîncă pră lumia aianlantă?” se întrebau. Și câte unul mai prăpăstios răspundea: „Prieșis c-or lua ge la noi... Numa ge-o fi ge unge...”

— În Moldova nu se dă numai mîncare și băutură de pomană. Găini vii și câte și mai câte! Se dau și hainele mortului și căciula. Poate că de la moldoveni se trage vorba aia: „De-oi muri, să-mi porți căciula,/ Dacă nu,... să-mi belești... sula”.

*

— Bunica ne învățase de mici cu drumul de la Carani... la morminți. Ne lua de mână și ne ducea, pe jos, vreo patru kilometri. La capătul primei străzi paralele cu șoseaua Aradului era casa ei părintească, în care mai locuia doar Pompilie, cu a doua lui nevastă, Leana. El tocmai se pensionase după ce ajunsese „giriector ge făbrică”. Își luase acasă pe una dintre subalternele lui, o prospătură cu vreo 30 de ani mai tânără, de o seamă cu mama mea. Când o vedea pe Lucreția, uita el și de nevastă și de domnie. Își lua sapa și grebla pe umăr și venea cu noi la cimitir. Coboram o vale, urcam un deal, ne jucam pe sub castanul turcului, în timp ce ei stăteau de vorbă pe o bancă, fără să se uite unul la altul... Apoi, Lucreția se ducea să caute o piatră. Nu intra niciodată cu mâna goală în cripta Părintelui Vasile. Îi punea mereu o piatră pe placa funerară. Nimeni nu a clintit de acolo vreo pietricică de-a ei, deși se adunaseră foarte multe în decursul celor 24 de ani, cât a durat de la înmormântarea Mitropolitului până la transmutarea rămășițelor lui în Catedrală.

— Douăzeci și patru de ani? Și ce-au mai strămutat? Că sârmanul era oale și ulcele. Dacă după șapte ani abia se mai găsesc oscioare, ce au găsit groparii după douăzeci și patru?

— Moaște!... De-abia acum înțeleg de ce lumea din familie i-a respectat Lucreției acest obicei. Mă impresionează solidaritatea familiei întregi, care a înțeles-o și i-a lăsat pietrele neatinsse. Îmi amintesc că de mai multe ori am întrebat-o de ce îi duce pietre Mitropolitului și răspunsurile ei au fost întotdeauna diferite. Ba fiindcă este un semn pentru ceilalți că a trecut ea pe acolo, ba că nu se face să-i ducă flori unui bărbat, sau că florile se ofilesc în criptă și apa de la florile veștejite miroase urât... Uitându-mă înapoi cu ochii de acum, am înțeles că, în mod simbolic, pietrele acestea aminteau (în mintea ei, probabil la amândoi!) de prima lor întâlnire, de momentul când s-au îndrăgostit trecând o piatră de silex din mâinile unuia în ale celuilalt. Am întrebat-o odată de ce au doar ei doi grijă de mormântul lui Uica, de ce numai ea dintre toate nepoatele și de ce numai uica Pompilie dintre toți nepoții: „Fiindcă noi locuim mai aproape”. Am crezut-o atunci, căci din curtea lui uica Pompilie chiar se vedeau „morminții” și se simțea liniștea aceea netulburată a unei lumi încremenite sub soare. Intram întotdeauna cu groază în cimitir, în urma bunicii mele. Cum se deschidea porțița de la morminți, bunica Lucreția începea să plângă și să geamă de durere, ca și cum se lupta cu ceva chinuitor, ce scăpa nu numai vederii, ci și înțelegerii mele. Uica Pompilie mă prindea de mână sau își pune brațul pe umărul meu, ca să mă liniștească, dar gestul lui avea un efect contrar. Îmi aținteam ochii spre bunica și spaima mi se întetea văzând-o cum se luptă cu lacrimile. Nu se văita, nu spunea niciodată nimic, nu cerea ajutorul nimănui în suferința ei. „De ce plânge bunica?” îl întrebam pe uica

Pompilie. „Că o doare”. „Ce o doare?” „Sufletul”. „Care-i sufletul?” „Dac-aș ști, aș lua Premiul Nobel...” „De ce o doare sufletul?” „C-o murit șinieva”. „Cine a murit?” „Un uică ge-al nost”. „Și eu sunt nepoata Mitropolitului!” „Șinie ț-o dzis? Cheța?” „Da”. „Așa-i, și tu. Toț ni-s nepoții lui”. „Și-atunci noi de ce nu plângem?” „Noi nu ni-s plângășioși ca ia”, râse el cu vocea lui spartă, urmată de o tuse tabacică. Eu nu mi-l amintesc decât fumând. De bună seamă că o mai fi și lucrat la viața lui, dar, când era cu noi, își aprindea o țigară de la alta și își micșora ochii de fiecare dată când trăgea fumul în piept.

— Și cât a trăit Pompilie?

— 87 de ani, cât Lăzăreștii. Parcă asta le era limita superioară.

— Așa, fumând ca un turc?

— Uite că da. Povestea Leana că în ziua în care a împlinit 87 de ani, Pompilie i-a cerut să îl sărute ca pentru ultima oară, că a atins pragul și mult nu-l mai vede. „Șie prag?” se făcu ea a nu pricepe. „Pragul Lăzăronilor, ge care nime n-o triecut.” „Că doară n-oi fi prost să criedzi d-așce.” „Proști ori geșcepti, tăt aia-i. Vină tu și mă pupă. Că-i gata ghemu”.

— Și chiar a murit în anul ăla?

— Ba bine că nu! La câteva zile după ce a împlinit vârsta... fatală.

— E curioasă chestia asta cu moartea. La o anumită vârstă, vorbesc de cazurile în care nu se întâmplă vreun accident, cică omul simte când i se apropie sfârșitul. Mi-a povestit o doamnă cum a murit tatăl ei. Dacă avea 65 de ani, dar, sărmanul, având o viață grea, arăta cu mult peste

această vârstă. În noaptea când și-a presimțit sfârșitul, a ieșit în pragul ușii. A privit cerul plin cu stele, ca și cum ar fi măsurat drumul până acolo. A făcut câțiva pași prin curte, s-a uitat prin toată gospodăria, de parcă ar fi vrut să vadă ce rămâne în urma lui ori să-și ia adio. Câinele stătea în fața cuștii cu botul pe labe. Alteori ieșea în calea stăpânului și se gudura la picioarele lui. De data aceea, însă, era cuminte, avea și el o presimțire. Omul a intrat în casă și a căzut mort. Simpatice și moșul Pompilie! Fumător înrăit... Ce țigări fuma?

— Carpați fără filtru, de Timișoara. Nimic altceva. Parcă o văd și o aud pe Lucreția certându-se cu el pentru fumat. „Da' mai lasă-ge duhănit, Pompilie, că nu-i sănătos...” „Audzi la ia... Șie, șie-ai făcut fielsierită?” „Măi Pompilie, eu ge drag îți dzic”. „Atunși află că ieu ge drag duhănesc. Ie-mi ge dziua mea pipă, dacă vriei să pip”. „Păi, di șie să vreu să pipi?” „Ca să nu mai duhănesc...” „N-o scot ieu cu cine la capăt, că ieșci încăpățânat ca Iepta”. „Audzi, Chețo... Trebă să mor și ieu ge la șieva”. „Ia nu mai vorbi ge moarce... Nu iești givăr la mince? Acu, că Ț-ai luat nievastă cinără, ce gângești tu să muori?!”

— Cred că Lucreția a fost singura din neamul vostru care a plâns după Mitropolitan.

— N-am văzut-o plângând decât la morminții din Jadani. În preajma criptei. Sau la vreo înmormântare. Aceea era zona ei sufletească. Locul marilor ei dureri. Locul în care, în vara anului 1921, ea și Vasile Lăzărescu au descoperit că sunt rude.

„Venise numai pentru o săptămână la Jadani. Trebuia să se vadă cu ai săi, cu prietenii, dar nu prea o avut vreme,

taică-său îl trezea dis-de-dimineată și plecau la câmp, că aveau pământ destul și nu găsea oameni care să-l ajute. Trebuia să fie și el recunoscător, că, oricum, cea mai mare parte din banii pe care i-au scos ai săi de pe recolte s-a dus pe învățătura lui. Noi ne-am avut dragi, de când ne-am văzut. Și după aia, ne-am căutat unul pe altul și ne-am tot găsit, că vezi, poate așa ne-a fost scris: să ne iubim. O viață avem... Și noi cu iubirea asta am trăit. Chiar dacă Dumnezeu nu ne-a vrut împreună, sau poate oamenii ni s-au pus numai de-a curmezișul..., noi am luat tot ce-am putut de la viață și n-am încetat să ne iubim unul pe altul, orice s-a întâmplat...”

Bănuiesc că a fost și rea-voință din partea arhierilor care nu le-au dat dezlegare. Nu erau rude chiar așa de apropiate. Era nepoata lui de verișor primar, deci un fel de rudă de gradul al treilea, nu?

— Sângele apă nu se face, dar și eu cred că era răutate multă în sufletele acelora. Că oamenii pot fi foarte răi. Mai răi decât Necuratul. Însă nu exclud și varianta aceea de care ziceai tu, că, într-un fel, l-au manipulat, ca să îl determine să intre în cler. Și poate n-a fost numai mâna lor. Mă gândesc că și Dumnezeu l-a ales pe el ca să facă lucrarea asta măreață... Câți arhieri au făcut ce a înfăptuit el? Cine ar fi avut atâta capacitate și voință, încât să le ducă pe toate până la capăt în vremea comuniștilor lui Dej?

— Dumnezeu fără îndoială că l-a iubit. Altfel, n-ar fi prețuite și de mare folos astăzi lucrurile rămase în urma sa. Chiar dacă nu prea știe nimeni cine și cu câte sacrificii le-a făcut.

— Am vaga impresie că tot ce a realizat Părintele Vasile a fost și întru dragostea sa pentru Lucreția. Așa cum a făcut împăratul acela Taj Mahalul pentru nevasta sa, Mumtaz Mahal.

— Lucreția îi arăta cât îl admiră pentru împlinirile lui. Și îi ascundea cât suferă că a fost uitată în Jadani, într-un trecut de care Părintele Vasile s-a rupt definitiv.

— Au fost oameni inteligenți..., au știut să se iubească în felul lor... Cum n-ar fi putut, poate, dacă ar fi fost căsătoriți.

— Nici noi n-am fi avut despre ce scrie dacă ei s-ar fi căsătorit. Un preot ortodox, cu mulți copii, n-ar fi fost subiect de roman. Ar fi putut să aibă har, să țină slujbe, să ajute sărmanii, să ridice o biserică sau chiar o mănăstire... Dar nu să facă Episcopie și Mitropolie la Timișoara, să termine Catedrala mitropolitană în vremea comuniștilor, să le aducă românilor bănățeni un sfânt al lor...

— Poate că nu, însă ar fi fost bunicul tău. Am fi scris despre bunicii tăi. Îți dai seama ce-ar fi fost dacă ai fi avut așa un bunic?!

— Am avut un bunic care poate fi oricând protagonistul unui alt roman. Uica, în schimb, a fost scriitor și e demn de toată lauda... ce nu i s-a adus încă. Hai să nu judecăm pe nimeni și să punem lucrurile în ordine... Cum ai spus tu? Facem puzzle-ul? Un roman despre drumurile spre nicăieri?

— Și despre alte multe lucruri care trebuie spuse neapărat.

— Bunicul Părintelui Vasile era și străbunicul Lucreției. S-a întâmplat să moară a doua zi după ce ei se întâl-

niseră sub castanul turcului. Așa că ei s-au revăzut la priverghi. Lăzăreștii erau o familie veche în Jadani. Primul lor strămoș cunoscut, Lazăr, pare să se fi așezat în sat pe la mijlocul secolului al XVII-lea. Fiul său, Iova, și-a schimbat numele în Lăzărescu, ca să sune mai românește. A existat multă vreme prejudecata că satul ar fi fost populat de evrei, căroră, popular, li se spunea *jidani*. *Jadani* chiar, în variantă regională. Nu au prins cheag prea mulți evrei în Jadani, în niciun caz suficient de mulți, încât să dea numele satului.

— Jidanii nu au făcut cheag acolo, fiindcă nu erau prea mulți oameni proști, ci români inteligenți. Jidanii au făcut averi numai cu proștii. Au venit în Moldova, la mine.

— Nu vorbi așa nici în glumă, asta e discriminare, iar politica antidiscriminare e foarte serioasă în zilele noastre! O altă ipoteză ar fi aceea că *jadan* înseamnă „locuitorul unei cetăți”. Între vatra satului de astăzi și Cernăteaz există urmele acelei cetăți preistorice, a cărei arie este uluitoare, de 1800 de ha. Valurile de pământ se văd din avion. Ți-am spus că arheologii noștri abia așteaptă deschiderea unui sit în zonă. Cu siguranță, Iova nu cunoștea cea de-a doua ipoteză, pe care eu am găsit-o într-un articol al Acad. Al. Graur. Dacă ar fi știut asta, nu ar fi avut de ce să se arate român get-beget...

— Cam cât de mare era neamul Lăzăronilor?

— Iova a avut trei fii. Toți purtau nume biblice: Petru, Pavel și Aron. Prin urmare, Iova era și foarte credincios. Iar fiul său Pavel a ajuns diacon și învățător la Lipova.

— Băi, frate, zici că-i genealogie biblică! De aceea o fi studiat și Părintele Vasile Teologia și Literele...

— Și Pedagogia, la Budapesta. Și Filosofia, la Viena. Pe vremea unchiului Părintelui Vasile, nu prea existau școli românești în Banat și preotul îi învăța pe copiii să citească și să scrie în biserică. Pavel Lăzărescu e și primul din neamul nostru care a scris o carte. Agentul Baba Mihail atacă preocuparea istoricului Gheorghe Cotoșman, episcop vicar, de a stabili paternitatea acelei cărți. În ziua de 1 octombrie 1959, a trecut pe la Mitropolie și l-a găsit pe episcop singur în birou. Acesta i s-a plâns de problemele de sănătate și de nopțile nedormite din cauza preocupărilor sale de istoric. „Ce să-i faci, viața e scurtă, nu știi când o părăsești și trebuie să faci, să lucrez și eu ceva. Azi-noapte iar n-am dormit. Lucrez la reabilitarea lui Pavel Lăzărescu, fratele străbunicului mitropolitului Vasile Lăzărescu, fost preot, pe care istoria nu l-a apreciat așa cum se cuvine și care are și prețioase lucrări. Vreau să-i conturez prin prisma obiectivității mareașta personalitate și să-l reabilitez în literatura noastră.”

— Deci Mitropolitul și mâna lui dreaptă au reușit să-l reabiliteze Pavel Lăzărescu. Tu și cu mine, mâna ta dreaptă, vom reuși oare să-l reabilităm, măcar în plan literar, pe Vasile Lăzărescu?...

— Sper că da. Dar asta ar fi mult prea puțin pentru ambițiile mele. Va trebui să-i scot la iveală „prețioasele lucrări” scrise de Uica Vasile. Și, mai ales, să văd cum s-ar putea obține o rezoluție pe memoriul de reabilitare scris de însuși Mitropolitul Vasile Lăzărescu. Așa că, romanul nostru e doar o piatră... de încercare.

— Fundamentală. N-o să te las singură într-o încercare atât de grea.

— Ai face o faptă creștinească, pentru care ți s-ar ierta multe păcate. Ții minte cum s-a scandalizat consilierul Corneanu când l-a auzit pe Părintele Vasile predicând despre faptul că „un bun român trebuie să fie mai întâi un bun creștin”?

— Ca un bun securist ce era, el susținea că un membru de partid comunist poate fi un bun român și fără să creadă în Dumnezeu.

— Ceea ce nu e neapărat exclus, dar sună groaznic în gura unei fețe bisericești.

— Fără obraz.

— Toți Lăzăreștii s-au arătat a fi buni români și buni creștini. Vasile Lăzărescu a fost descendent pe linie paternă al lui Nicolae, fiul lui Ștefan și nepotul lui Aron. Bărbații din familie cântau în strana bisericii. Erau nu doar cântăreți în cor, ci strănari, adică din aceia care cântau pricesne. Foarte mare preț se punea în Jadani pe strănari. La sărbătorile mai deosebite, mai cu seamă la rugă, cântecele bisericești interpretate de aceștia erau la loc de cinste. De asemenea prețuire se bucurau Lăzăreștii, strănari din tată în fiu. Pe lângă ei a descoperit și Vasile tainele bisericii. Le moștenea vocea și credința. Povestesc oamenii bătrâni din sat că, ori de câte ori venea ca Mitropolit al Banatului în biserică, Vasile Lăzărescu nu le vorbea de la înălțimea amvonului, ci intra în strană și cânta laolaltă cu cei din cor, sau singur, impresionând pe toată lumea.

— Erau și oameni înstăriți, nu?

— Aveau pământ și erau oameni harnici. Tânul Ștefan a murit la 87 de ani, atingând „pragul de sus” al neamului. Toată ziua au bătut pentru el clopotele, ca să știe lumea că

e mort în sat și să meargă la priveghi. Obiceiul de la Jadani era ca familia să rămână tot timpul lângă mort, iar ceilalți să intre în camera funerară doar ca să aprindă o lumânare și să spună „Dumnezeu să-l ierte!”. Apoi se retrăgeau în curte sau ieșeau în fața casei, printre pomii de la stradă, ca să mai vorbească o vreme despre cel dus. La căpătâiul răposatului, se punea o tavă cu nisip pentru lumânări. Atâta lume venise la priveghiul tânului Ștefan, încât nu doar curtea era plină, ci și tava cu lumânări. „Când am intrat eu”, zicea Lucreția, „am încercat să nu mă uit la nimeni, nici la tânul, că îmi era urât să merg la priveghi, mai ales după ce o murit mama. De emoție, ba am strâns lumânarea, ba am frământat-o între degete, că s-a deformat, s-a rupt, arăta vai și amar. Aveam în mână un boț de ceară și degetele îmi erau slinoase de la cum se topise. N-o mai puteam înfige în nisip, nu i se mai vedea nici fitilul, ca să o pot aprinde de la altele. Uitasem și să plâng, de grija lumânării. Parcă toți ochii erau pe mine. Și numa' ce simt că-mi strânge cineva mijlocul și își petrece brațul pe lângă al meu, îmi ia mâna într-a lui și mă ajută să fixez lumânarea într-un colț. Era Vasile. Nu mă mai țineau picioarele de cum tremuram. 'Dumnezeu să-l ierte!', am spus cu o voce așa de pierită, că poate nici nu m-o auzit nimeni, nu cred că mi-o fi răspuns careva... Și nici nu știu cum am fugit afară, ca să nu dau de bănuț ce era în sufletul meu”.

— Fiorii primelor atingeri sunt mai mari când te văd alții. Și nu-i de mirare că Lucreția a fugit. E o strategie naturală, ți-am spus. Femeia fuge ca să-l ispitească pe bărbat. Poate instinctiv...

— Nu a putut fugi prea departe. S-a dus la bucătărie, unde femeile erau în toi cu pregătirile de pomană. Știi cum e în Banat? Când e mort în sat, femeile își iau șorțul în față, baticul negru pe cap, ciocul (polonicul) în mână și se duc la „ajuturi”. Acolo se găsește câte una care să le dirijeze, astfel încât să aibă fiecare ceva de făcut, să nu stea numai să zgâiască ochii.

— Pomeni ca moldovencele nu face nimeni. Nu știi bancul ăla? „La 60 de ani, să-ți iei o moldoveancă... Se pricep alea la pomeni!”

— Și la 50 să-ți iei o bănățeancă?! Fac alea niște sușituri!... Bănățencele-s bune înainte de moarte. Ca să-ți dai seama că merită să trăiești. În seara aceea de priveghi, Lucreției i-au pus o tavă cu păhărele de țuică în brațe și au trimis-o să împartă prin curte. Unii dintre săteni erau țuicari, alții vinari, și la priveghi, ca și la pomană, trebuia să bea fiecare ce îi tihnea, ca să fie primit pe lumea cealaltă. Numai bărbații beau. În Jadani era o rușine să bea femeile. Ele nu lucrau în câmp, dar nici nu se cinsteau cu băutura. Nu erau în rând cu bărbații. Cum e la voi, de sunteți atât de renumiți cu obiceiurile de înmormântare?

— La priveghi se discută pe muțește. Se mai servește câte ceva. Fursecuri și un pahar de vin. Se laudă mortul și el stă așa de cuminte!... La praznic, ca la praznic. Mâncare bună și-o țuiculiță, și un pahar cu vin. La noi atâta se dă de pomană, de-ți vine să mori de mai multe ori... („Asta ar fi ceva... Ar fi omul ca soarele, ca luna, ca...” „Tu chiar insinuezi...?” „Te-ai prins?” „Cum naiba nu?...”)

— Eu când aud de pomană în Moldova, mă gândesc la *Capra cu trei iezi*, care a chemat lupul la praznicul fiilor

ei. L-a pus deasupra unei gropi, pe o rogojină, și i-a dat sarmale!... Și, în timp ce lupul cădea în groapa osândeii, tot mai înghițea cu lăcomie ultimele sărmăluțe moldovenești din oală: „ghio-gâlț, ghio-gâlț, ghio-gâlț”...

— Așa-i. De la mort, pleacă omul cu burta plină. Și înveselit de beuturică.

— La noi, s-au mai orientat și după nemți. Nu se vorbește tare la mort, nu se îmbată lumea, doar se întinde la vorbă. Spunea Lucreția că oamenii de vază aveau parte de un priveghi mai lung decât ceilalți și că de la tânul Ștefan nimeni n-a plecat acasă înainte de a se crăpa de ziua.

— Așadar, moartea tânului Ștefan a fost un fel de sărbătoare a satului...

— Lucreția n-avea să uite acel priveghi, care a fost, într-un fel, și prima ei noapte de dragoste.

— Mă miră că femeile își mărturisesc asemenea lucruri, oarecum indecente. Cel puțin la un priveghi. („Parcă bărbații nu?” „Ei mai și inventează, mai pun sari și chiper”. „Între femei se spune că, de regulă, ăia, care se laudă, nu performează, fiindcă nu prea au cu ce...”) Ce ți-a dezvăluit Lucreția din prima ei noapte cu Vasile? Au mai fost și alte nopți?

— Am exagerat eu când i-am spus noapte de dragoste. Lucreția a intrat cu o tavă cu păhărele de țuică în camera unde priveghea familia. Se auzeau doar vocile ascuțite ale femeilor, bărbații stăteau neclintiți, cu capetele plecate. „Fain l-ați înțolit, ca pră un domn din șiei mari!” „S-o fo’ dus ș-o luat Vasilie um rând ge țoale ge mort gin Cimișoara”. „Apăi, i-o da și lui Dumnedzău sănătate, că mince multă arie”. „D-apăi cum o da Dumnedzău, musai

toace să fie...” De îndată ce o văzu pe Lucreția, Vasile se ridică, își făcu semnul crucii, sărută crucea de la căpătâiul mortului și porni spre ușă, așteptând ca ea să termine de servit și să iasă amândoi deodată. „Vasile, e bine ce faci? Ce-o să zică lumea dacă te vede cu mine?” „Ai încredere în mine, Lucreție. Nu ți-am promis că te iau la Sibiu? Așa va fi... Lumea de-asta a venit aici, să vorbească”. A cucerit-o cu vorbele astea. „Când am auzit de Sibiu, mi s-a pus un nod în gât. Asta era o promisiune la care nici nu mă gândeam. Am priceput atunci că îți dorește ca eu să fac parte din viața lui și după ce el va pleca din Jadani. L-am privit în ochi, ca să mă conving că e adevărat. Și am văzut acolo că eu și numai eu sunt în inima lui. Și că e bucuros. ’Mi-ai umplut inima!’ , mi-a spus, ghicindu-mi gândul. M-a tras la pieptul lui, m-a lipit apoi cu spatele de el și mi-a strâns umerii în palme. Era și milă și dragoste în căldura aceasta venită din adâncul său, care mi se împrăștia în tot trupul. ’Hai să rămânem împreună afară, nu cred că mai e nevoie de tine la bucătărie!’ ’Aici, cu toată lumea?’ ’E noapte, nu putem pleca nicăieri. Și-apoi nu trebuie să îl priveghem pe tânul Ștefan?’ ’Ba da...’ Și, în tăcerea aceea apăsătoare, pe întuneric, i-am simțit buzele atingându-mi ușor urechea, tâmpla dreaptă, gâtul... Mă mângâia și mă săruta pe furiș, iar eu nu știam cum să răspund la atingerile lui. Nu mă împotriveam și mă întorceam din când în când spre el, ca să îl sorb din ochi. Acolo, în curte, la priveghi, mi-a șoptit iar la ureche că mă iubește. Atunci am știut că trebuia să-i caut și eu urechea și să-i spun aceleași cuvinte”.

*

— Lucreția vorbea de parcă îmi încredința poveștile lor cu un scop anume. Și bine a făcut, fiindcă și acum, după treizeci de ani, o ascult în gând și pot transcrie, cuvânt cu cuvânt, ce am auzit cândva din gura ei. „În ziua înmormântării tânului Ștefan, multe or fost de făcut. L-am condus la cimitir și i-am împărțit colivă și colaci. Gândul meu tot la Vasile era. Mă uitam după el și îl vedeam când mai aproape, când mai departe, căci era mai înalt și mai drept decât toți. Și mai avea și un păr des și ondulat, negru de strălucea, căci avea capul descoperit, ca la mort. Eu oricum ochi numai pentru el aveam. Cum mă uitam în sus, numaidecât dădeam de el. Și ce era în sufletul meu atunci! Câtă fală că mă iubește un om cum altul nu-i în sat. Lumea m-o ocărăto apoi, că oricum eu nu eram de el. Dar mai vedeam eu vreo nepotrivire, după ce m-o sărutat cum m-o sărutat și mi-o spus așa frumos că mă iubește? Ce m-aș bucura să dai și tu de un om ca ăsta! Care să te iubească și să aibă grijă de tine, orice-ar fi...” „Of, bunică, lasă-mă pe mine în pace! Nu mă gândesc eu la bărbați, cum te gândeai tu la vârsta mea”. „Așa erau vremurile. Eu școala o terminasem de mult. Eram la vârsta la care fetele se măritau la sat”. „Dar tu te-ai măritat mult mai târziu, nu?” „Da...

Nici nu mă gândeam eu să mă mai mărit. Îmi și luasem hainele de moarte... înainte de a mă mărita”. „Cum așa?!” „Păi, mama mea o murit la 33 de ani, nu? Și eu am avut 33 când numa’ văd într-o zi că-mi crește burta. Stau eu și-aștept, dar nu se retrage. Tot mai mare. Și-mi spun că n-am cu cine vorbi despre asta în sat. Lucram atunci ca vânzătoare la bunicul lui Gică la măcelărie și aveam ceva bani. M-am luat și m-am dus la Caransebeș la Vasile și i-am spus. El m-o ajutat să scap. Că muream și eu ca mama”.

— De atunci e tabloul acela pictat, care ți-a rămas de la ea?

— Da, tot Părintele Vasile a insistat să i se facă acel tablou. Poate era și ea de acord să-i lase o amintire, în caz că moare.

— Nici nu vreau să-mi închipui prin ce-au trecut.

— Într-un fel, tot s-au despărțit în acel an, fiindcă Lucreția s-a căsătorit.

— Se despărțiseră deja când s-a călugărit el.

— Ea nu s-a măritat din dragoste. A fost o nuntă aranjată de familie. „Abia la sfârșitul anului, în 20 noiembrie, m-am măritat, înainte de a intra în Postul Crăciunului... Mai înainte m-am pregătit de înmormântare și după aia de nuntă. Prima dată când m-am dus la Timișoara mi-am luat haine negre și pantofi negri. Și a doua oară mi-am luat rochie albă și pantofi albi”. „Și coroniță?” „Nu... coronița și lămâița sunt fala miresei... Eu eram deja la o vârstă la care nu se mai făcea să mă fălesc cu nimic, că rămâneam fată bătrână, dacă nu mă lua moșu-tău. M-am învoit de gura lu’ Mina și a lu’ Pătru și ca să scap de gura lu’ Iepta, că-i stăteam în cale”. „Erai tu încă tânără și ai fi fost o

mireasă foarte frumoasă. Dar n-ai vrut să fii, așa-i? N-ai vrut să vadă Vasile că tu te-ai bucurat să fii mireasa altcuiva. De data asta, ocoli un răspuns direct. M-a privit drept în ochi, de parcă mi-ar fi transmis un mesaj cu limbă de moarte: „Tu să nu te măriți dacă nu îl iubești pe bărbatul care te cere de nevestă. Sau dacă ai cea mai mică îndoială că nu ar fi cum trebuie...” Mă simțeam ușurată acum, realizând că nu suferă deloc din pricina infidelității soțului ei, pe care îl spăla pe picioare doar cu o aparentă supușenie. „Hai, mai povestește-mi despre Vasile Lazarescu!” „Au întins oamenii mesele în curte cât am fost duși cu mortul la cimitir. Când m-am întors, mi-or dat un șorț și fuga la servit. Ș-apăi el stătea în capul mesei. Am crezut că l-au așezat la loc de cinste, fiindcă este o persoană atât de importantă în sat. Stătea taman între Aron și Nicolae, fiii mortului. Iepta era pe partea cealaltă. Eu serveam pe partea lui Iepta. Deodată-l văd că se ridică, se încheie la sacou, ca un domn, și vine spre mine. Am înlemnit. Un pas n-am mai putut face. 'Lucreție, eu mâine mă duc la morminți să tămâiez groapa tânului Ștefan... Merg pe la 5... Nu vii și tu la mămica ta?' Eu nici atunci nu m-am gândit că zice-așa pentru că tânul Ștefan era și tânul lui. Credeam că el, profesor la școala aceea de popi de la Sibiu, are căderea de a tămâia morminți și s-a gândit să îi facă onoarea asta tânului meu Ștefan, care o fost om al bisericii. Am dat din cap că o să vin și am fugit de lângă el, de teamă să nu bănuiască vreunul din căutătura mea ce aveam în inimă. Și-a doua zi, greu mi-o fost să plec de-acasă. Mina trăgea de mine să rămân, să punem în rânduială lucrurile pe care le-am dus la tânul și le-am adus

în toate felurile acasă. Dar eu, nu și nu, că mă duc la tămâiat, la tânu și la mămica, și-am plâns cu lacrimi mari, ca să o înduioșez și să-mi smulg învoiala. În gândul meu, zburam ca un fluture de vară... Nu mi se părea a fi un loc pe lume mai frumos decât „La morminți”, căci știam că el n-o să lipsească de acolo, că s-o gândit cum să facă să fim singuri. Era deja joi și duminică noaptea trebuia să plece. Așa de serios era și atâta încredere în dragostea lui aveam, că presimțeam că o să-mi spună că vrea să mă ia de soție”. „Și ți-a spus?” „Da”. „Te-a iubit atât de mult, încât a vrut să fii soția lui?” „Mai mult de atât... M-a iubit toată viața lui. Și mi-a spus chiar atunci, așa cum presimțeam eu, că vrea să vorbească cu părinții lui, ca sâmbătă să vină la ai mei cu parpara. Că el vrea să fie toate lucrurile aranjate, să stau eu liniștită și să știe băieții din sat că sunt luată”. „Și ți-a pus întrebarea aceea atât de emoționantă: 'Vrei să fii soția mea?'” „Da, așa m-a întrebat. Numai cum... nu vrei să știi... atât de abătut și de negru la față... de parcă o făcut schimb cerul cu pământul, de-o ajuns pământul peste el”. „Vai, bunică... De ce?” „Stai să vezi ce grozăvie s-o întâmplat. Am urcat dealul la castanul turcului și de acolo l-am văzut, căci se dusesese degrabă, să ajungă înaintea mea. M-am grăbit și eu cât am putut. M-am gândit cum să fac să fiu frumoasă așa, în haine de doliu, fără ruj pe buze... Și mi-a venit ideea acolo, sub castan, să-mi despletesc părul și din basma să fac o bentiță. Și să privesc spre cer, printre frunzele castanului, așa cum mă învățase el, ca să-mi limpezesc privirea. Să nu mă duc plânsă și tristă. Ci plină de bucurie. Așa m-am și dus: fără nicio grijă, pregătită de ceva foarte frumos. Ținea la spate un buchețel de flori, pe

care le culesese din câmp pentru mine. I-o plăcut că mi-o făcut o surpriză cu ele. Dar pentru mine nu era surpriză, m-am prefăcut doar. Știam că o să-mi aducă flori. Și, când am văzut buchetul, mi-am zis că acum urmează să mă ceară de nevastă. Am stat o vreme unul lângă altul. Eu pusesem florile pe brațul drept și, zău, parcă eram la cununia noastră...” „La cununie într-un cimitir... Oh, bunică... Nu era locul și nici momentul bine ales... Poate de asta ați și avut ghinion. Ce era în capul lui?! Să te ceară de nevastă într-un cimitir!” „La morminți nu e un cimitir. E satul nostru cel de sus, noi așa îi spuneam. Și dacă așa ne-o fost nouă soarta...” „Doamne, ce-aș fi vrut să fie altfel...” Ea ridică din umeri, la fel de mirată ca mine!, și continuă să-mi spună ce nenorocire s-a abătut asupra lor. „M-am aplecat să pup crucea tîmului și am plâns o țără la mormântul lui... Și, dintr-o dată, simt cum Vasile mă prinde de braț și mă smucește. Îmi întoarce fața spre el, ca și când i-aș fi greșit cu ceva. Îl văd schimbat la față. Și mă întrebă cu o uitătură întunecată: 'Nu cumva uica George e tîmul tău?' 'Ba da', îi spun eu speriată, crezând că afurisitul de tînu i-o fi făcut vreun rău, că foarte rău era cu copiii. 'Înseamnă că suntem rude. Rude apropiate. Tatăl meu, Nicolae, e fratele lui'. N-am mai primit aer. 'Ești văr bun cu tatăl meu? Cu Iepta...' S-o luat cu mâinile de cap. Eu n-am mai zis nimic. Mă simțeam ca prinsă la furat. Nu știam ce să fac cu florile din mâna mea. Și m-am gândit că... viața mea e gata. Acolo s-o terminat. La mormântul tîmului Ștefan. Care atîta m-o iubit. Așa o tăcere s-o lăsat și o răceală între noi, că am simțit că nici nu mai vrea să mă vadă cât trăiește. Am plecat, dar foarte încet, că abia mă mai

țineam pe picioare, la mormântul lui' mămica. De cum i-am văzut crucea, am pornit s-alerg, de parcă în brațele ei mă duceam să-mi vărs toată durerea și deznădejdea mea. Eu credeam că el mă urăște, că niciodată n-o să mă mai caute, că n-o să mai dea ochii cu mine. Nici nu știu dacă o trecut un minut și o fost acolo. Și pe loc m-o luat în brațe și o început să mă sărute pe toată fața. 'Te rog, Lucreție, nu mai plânge... Hai, lasă, nu mai plânge...' Și căldura din vocea lui și din îmbrățișare m-or mai liniștit. În schimb, când mi-am ridicat ochii spre el, am văzut că uitătura lui era înnegurată. El îmi spunea cuvinte calde, dar era ca de catran, nu doar la păr și la ochi, ci și la față. Și mi-o zis așa: 'Vrei să fii soția mea?' 'Da, Vasile', i-am spus, 'dar vezi și tu că asta nu se poate'. 'Tu să te încrezi în mine, că eu voi face tot ce voi putea ca să fim soț și soție'. 'Mă încred, Vasile'. 'Acuma sunt tulburat, însă știu că sunt soluții pentru orice problemă. Și am să le caut. Numai tu să mă aștepți'. 'Te aștept oricât, Vasile'. 'Aș fi vrut să-i aduc pe ai mei la ai tăi sâmbătă, să facem parpara, să știe tot satul că ne vom căsători la vară. Acum nu se mai poate. Tu să fii pregătită, că nimeni n-o să creadă că ne vom căsători. Eu altă femeie nu o să am, orice ar fi. Ai să poți tu să mă iubești la fel?' 'Da'. 'Să nu te lași măritată cu altcineva?' 'Da'. 'Ai să poți să i te opui lui Iepta dacă ți-ar veni pețitori?' 'Da'". „Și-atunci, bunică? Cum de n-ați ajuns să vă căsătoriți?” „Eu nu puteam să spun niciun cuvânt în plus, uitasem și să vorbesc, dar el înțelegea din ochii mei că voi face întocmai cum vrea el. Și m-a luat în brațe și așa m-o strâns, că am simțit toată durerea și toată dragostea lumii. Și ce crezi? Tot cerul era senin. Și deasupra noastră o început să plouă. Să plouă cu stropi mari și rari.

Ca lacrimile”. „Din ce ploua, dacă nu erau nori?” „El o zis că era un nor atât de mic și de sus că nu se putea vedea. Eu chiar n-am văzut niciun nor pe cer. Și, zică cine ce-o zice, eu am simțit că atunci mama o plâns peste mine. Și am știut, în sinea mea, că, orice-ar face, noi împreună n-om putea fi. Nu i-am spus și lui, că destul era de supărat. M-am legat în sinea mea să-l iubesc toată viața. Și să-l urmez oriunde și, orice m-ar povățui să fac, literă de lege să fie”.

Dacă ar mai fi trăit, m-aș fi rugat la Dumnezeu să le mai dea o șansă. Și așa am simțit că trebuie să merg la biserică și să le pun o lumânare. Am ținut post și m-am dus să mă rog pentru sufletele lor. În capelă eram singură. Am aprins lumânarea, am sărutat-o de două ori, să fie pentru Lucreția și Părintele Vasile, de parcă s-ar afla împreună undeva acum, am spus *Tatăl nostru* și am așteptat o vreme să văd cum arde. A ars frumos, cu flacăra dreaptă și curată.

— Îți spun că în seara asta m-ai făcut praf. Aproape că mi-au dat lacrimile. Habar nu ai ce m-ai întors pe dos... Mi-ai povestit de atâtea ori despre Lucreția și Mitropolitul, dar niciodată nu m-a izbit forța acestor personaje ca astăzi. Ai reușit să-i aduci în prezent... Nu pot să-mi dau seama de ce tocmai în seara asta mă simt altfel. Că doar știam câte ceva despre ei... Cred că e urmarea faptului că ai fost la biserică și ai aprins lumânarea...

— Mare parte din text l-am scris înainte de a merge la biserică. Doar m-ai sunat de dimineață și m-ai surprins scriind. Nu ți-am spus că eram printre morminți?

— Ia spune-mi, tu de când n-ai mai aprins o lumânare pentru cei doi?

— N-am mai aprins niciodată pentru amândoi o lumânare. Acum am simțit nevoia. După ce am și ținut post.

— Ți-am spus cum fac pictorii înainte de a începe să picteze o biserică? Și ei țin post.

— Eu nu țin post ca să mă pun bine cu Divinitatea. Nu aștept inspirație sau altceva de la asta.

— Și atunci de ce ai ținut post?

— Ca să nu fiu o deșăntată, să mă disciplinez și eu. Lucreția ținea post cât de mult putea.

— Mă duc să mai citesc o dată. Vreau să înțeleg de ce mă simt așa.

12

Nu mai e cale de întors

— „Am fost cerută în căsătorie nu o dată de Vasile, ci de mai multe ori și în mai multe feluri. Nici nu știu de ce mă tot cerea. Că niciodată nu i-am zis *nu*. Tot timpul am fost de acord, deși în adâncul inimii mele știam că e imposibil. Îmi apărea mereu în fața ochilor chipul lui din cimitir, când m-a cerut întâia oară, cu privirea aceea înfricoșătoare de catran. Și ploaia misterioasă, căzută din senin, ca lacrimile cuiva căruia îi părea rău de noi. Eu ți-am spus că am simțit atunci că mama mea plângea peste mine”. „Iartă-mă că-ți spun asta, bunico, dar n-avea nicio bază reală senzația aceea că cineva îți plângea de milă din cer. Iar tu n-ai crezut în șansa ta din cauza unei ploi pe care un fizician ți-ar putea-o motiva științific la orice oră. Chiar și Vasile ți-a explicat că a fost un nor la mare înălțime, care nu se vedea cu ochiul liber. Superstițiile te împiedică să trăiești normal”. „Poate că ai dreptate. Eu lângă el de atunci nu m-am mai simțit lejer. Mă temeam de fiecare dată că îl pierd, că e ultima oară când îl văd”. „Așa superstițioasă erai? Conta un semn mai mult decât dragostea voastră?” „Dragostea pentru el nu s-a risipit, cu toate spaimele mele. De fiecare dată când îl vedeam că vine spre mine, mă cuprindeau niște emoții, de tot stomacul mi se răsucea și mi se ridica până în

gât. Iar când punea mâna pe mine, oh!, parcă nu un om mă atingea..., că de la nimeni altul nimic nu simțeam... Nici nu știu de ce, se-nfiora nu doar pielea, în locul acela, ci și sângele se încingea în mine. Și cum îmi zvâcnea inima!” „Și cu bunicu n-ai simțit la fel, măcar la început?” „Bunicu-tău a fost foarte frumos în tinerețe. Și era mai tânăr decât mine cu patru ani. Eu începusem să mă ofilesc, când l-am cunoscut, și el înflorea. Gândește-te numai că eu iubeam un om cu unsprezece ani mai mare, matur, solid, un bărbat care, când mă strângea în brațe, mă sufoca. Și am trecut din brațele lui în cele ale unui băiețandru, subțirel, timid... Nu știa să vorbească nici pe departe ca Vasile. Pătru mi l-a adus în casă pe Ionel. Au venit toți trei într-o sâmbătă la Jadani: Pătru, Mina și Ionel. Asta se întâmpla după ce am fost operată la Lugoj. Și ei multă grijă au avut de mine. Au venit la spital meu, apoi m-au ținut la ei șase săptămâni, cât a trebuit să merg la controale, că n-aveam cum să mai vin, așa slăbită cum eram, până la Lugoj. Și s-au purtat bine cu mine și cu Vasile, de câte ori a venit să mă vadă, că tot la două zile venea de la Caransebeș, cu trenul. Ditamai episcopul făcea naveta ca să mă vadă pe mine! El la spital n-a fost, că erau numai femei acolo și toate erau foarte bolnave. Cele mai multe aveau cancer de sân, că au avut bărbați cum nu trebuie”. „Ce vrei să spui? Ce le făceau bărbații lor? Le loveau peste sâni?” „Mai rău. Le mușcau”. „De sâni?! De ce?” (Atât de naivă puteam fi, încât să întreb de ce... Dar și ea, suficient de naivă, încât să creadă că de la asta făcuseră femeile cancer.) „Le-o fi plăcut lor, dar după aia cruce de piatră or mai fi mușcat. Știi cu ce invidie se uitau săracele la

mine, că eu mai puteam fi operată? Ele se prăpădeau unele după altele”. „Tu crezi că ai fi fost operată, dacă nu ar fi intervenit Părintele Vasile?” „Nu cred. El s-a interesat și a ajuns cu mine la cel mai bun doctor din spitalul din Lugoj. Am aflat eu multă vreme după aia, și de la Mina, și de la el, că tumoarea mea era mare, dar compactă. Și medicul a extirpat-o cu grijă, ca să nu mai lase nimic înăuntru. Într-o seară, când era de gardă, l-a chemat pe Vasile la el și i-a spus că e grav de tot ce am, dacă se întoarce boala nu mai am cum scăpa. Și el, medic fiind, i-a spus: 'Toată nădejdea e la Dumnezeu, eu am făcut tot ce e omenește posibil!' Vasile i-a mulțumit, dărâmat de ce aflase. Nu era pregătit să mă piardă, era în stare să facă orice pentru viața mea. I-a cerut doctorului borcanul cu tumoarea pusă în formol, ca să îl păstreze el, a promis că va face slujbe, că îmi va rosti deseori numele în biserică... Și l-a întrebat: 'Are vreo legătură faptul că nu e căsătorită cu ce i s-a întâmplat? Vă rog să-mi spuneți adevărul'. 'La vârsta și în starea ei e mai bine să fie căsătorită'. Mina mi-a spus că, atunci când l-a văzut ieșind în hainele lui negre și cu borcanul cu bucata aceea de carne cât o conopidă în mâini, i s-a părut că e sfârșitul lumii: 'Doamne, nu mă lăsa! Mai are Cheța vreo șansă?' 'Numai cu voia Atotputernicului și cu ajutorul nostru. Trebuie să o mărităm pe Lucreția'. Mina a tăcut, că l-a văzut cât de greu i-a fost să spună asta. Poți să-ți închipui...”

— Am văzut cât de răscolită era ea însăși gândindu-se la durerea lui Vasile de atunci și am încercat să o fac să treacă mai repede peste asta. „Ei ți l-au găsit pe bunicu?” „Da, Pătru lu' Mina era inginer silvic și avea sector la Măguri, lângă Lugoj, un sat plin de țigani, oameni de

treabă, așezați, dar care-o țineau din petrecere în petrecere. Tocmai le-a făcut școală în sat și le-a venit un învățător tânăr. Pe Ionel l-au întâlnit Pătru cu Mina la o nuntă, unde s-a dus să cânte și el laolaltă cu lăutarii. Imediat s-a interesat Pătru de el, au stat de vorbă la o masă. Bunicu-tău era om serios și cumpătat și la vorbă, și la băutură. Asta i-a plăcut lu' cumnatu-meu. Când a aflat că nu-i însurat și niciodată n-a fost, s-a și înțeles cu el să-l aducă la mine la Jadani. Îți dai seama cum m-am simțit? Eram și cu patru ani mai bătrână, și mai urâțică decât el, și bolnavă, de puteam oricând muri, dacă recidiva cancerul. Mina s-a rugat de mine să nu crâcnesc, că-i greu să mai găsec pe cineva la vârsta mea, care să nu fie văduv, cu copii după el. Așa că eu am tăcut și ei au făcut parpara cu Iepta și cu nevasta lui de-atunci și... după două săptămâni, nunta. Avea Ionel un frate învățător la Școala normală din Caransebeș. El cu soția lui ne-au fost nași. Oameni cumsecade, cu care toată viața m-am avut bine. Fetița lor, Maia, era de vreo trei anișori pe atunci. O întrebau, pe rând, cum i se pare ei mireasa. Și ea se uita atentă la mine și zicea, de fiecare dată, același lucru, spre hazul tuturor: 'Naltă, naltă, slabă, slabă'. Asta a fost toată veselia de la nuntă." „Vasile n-a fost la nuntă?” „Nu, cum era să fie?! Dar știa și el de la Pătru și, ce putea face? Așa a vrut Dumnezeu, să nu mergem noi pe aceeași cale în viață. Și-apăi, nu el a avut ideea asta, nu el l-a întrebat pe medic dacă nu trebuie să mă mărit? Știa el că în sufletul meu nu-i loc de alt bărbat, că tot la el o să mă gândesc și că o să tremur pe picioare când o să-l văd iară. Cu toate astea, n-a vrut să-l cunoască pe Ionel. Ei nici nu s-au văzut până

după război. Că Ionel nici n-a prea stat cu mine. După nuntă, a plecat la Măguri. M-am mai dus eu pe la el... Dar în 1941, când Emilia era de un an, el a plecat pe front. Abia în 1945 s-a întors, nici nu mai știam dacă trăiește sau nu. Pe mamă-ta a văzut-o prima oară când ea avea patru ani”. „Și tu ai fost singură cu fetele în timpul războiului?” „Am stat tot la Iepta cu ele. Nu mi-a fost ușor. Îmi aducea Vasile bani, că venea des în sat, se mutase de la Caransebeș la Timișoara și mânca la ai lui duminica, după liturghie, sau de alte sărbători. La început n-am vrut să primesc nimic de la el, eram deja femeie măritată și aveam mândria mea, dar mereu îmi spunea: 'Ia-i, să nu mă mai simt atât de ticălos'. Și când spunea vorba asta, se înnegrea tot. Nu mai puteam să îl refuz, fiindcă îl iubeam și sufeream să îl văd așa, chinuit. Aș fi luat eu toată durerea asupra mea, dacă s-ar fi putut. Era îngrozitor de trist. Măcinat pe dinăuntru”. „Nu vorbea lumea că te întâlneai cu Vasile?” „Nu știa lumea din sat nimic de noi. Nu ne-am arătat nicicum lumii. Noi n-am jucat decât o dată la horă, în prima zi când ne-am cunoscut. Atunci când mi-a furat batista. După ce-am aflat că suntem rude, numai pe ascuns ne-am mai văzut. Nu i-am făcut pe-ai noștri de râs. În familia lui Vasile era mult scandal în contra mea, până s-a călugărit el. Dar acolo a rămas, după ușile și ferestrele casei. Imaginează-ți că nici Iepta n-a aflat, cât a trăit, iar Mina, Pompilie și Zora, soția lui dintâi, de la Sânandrei, au ținut secretul până azi. O vară au clevetit jădănenții 'că s-o dus Cheța lu' Iepta după profiesoru' ge popi șie-i văr cu tac-su', după care au uitat”.

— De asta nu au aflat securiștii de ei, că au fost foarte strânși la gură. Îți dai seama că dacă ar fi răsuflat ceva, l-ar

fi zdrobit din prima pe Părintele Vasile. Dar poate se știau urmăriți și nu voiau să se facă de râs, fiindcă erau rude și nu se cădea... mai ales pentru un popă.

— Poate nici nu a mai fost nimic între ei. S-au mai întâlnit, într-adevăr, dar ca niște rude...

— Ai găsit, în tot ce ai citit din documentele de la CNSAS, măcar vreo aluzie la cei doi?

— Nu, nimic în sensul ăsta. Doar câteva bârfe care au circulat scurtă vreme. În 1949 cineva informează că Mitropolitul ar întreține relații sexuale cu o femeie căsătorită, a cărei identitate nu s-a putut stabili. La câteva luni după aceea se raportează că aceeași tovarășă a fost văzută ieșind de la sediul Mitropoliei cu niște pachete în brațe. Nu reappare informația în următorii ani, fie era inventată, fie a fost ceva ocazional. Mai este o explicație pentru faptul că n-au fost demascați de Securitate. Urmărirea „oficială”, cu dosar, a lui Lazarescu a început în 1951, tocmai în anul când Lucreția a plecat cu familia în Moldova, la Ciritei, unde soțul ei a avut domiciliu forțat. Până în 1956 a rămas acolo, adică până când tovarășul Corneanu, descoperit ca turnător de Părintele Vasile însuși, a fost dat afară de la Mitropolia Banatului. Prin urmare, Îngerul Diavolului n-avea cum să-l divulge și pe tema asta.

— Tii, ce-a ratat! Îl făcea praf dintr-un condei.

— Nu puteam să nu revin la impresia Lucreției că Vasile, care o ajuta material, își motiva sprijinul ca pe o șansă de a-și îndrepta o greșeală mai veche. „De ce spunea el că e ticălos față de tine?” „Nu l-am întrebat niciodată, dar bănuiesc. Eu mereu m-am lăsat în voia lui Dumnezeu și mi-am zis că, orice mi s-a întâmplat, de la Cel de Sus a fost

să fie. Acum îmi pare rău. Dar mintea de la bătrânețe nu o ai la tinerețe. Vasile a făcut o criză de gelozie, fără motiv. Trebuia să merg la horă, că eram fată nemăritată la douăzeci și trei de ani. De ochii lumii, de ochii lui Iepta, trebuia să merg. Și un tânăr din Jadani, întors din armată, se îndrăgostise de mine. Ai lui se pregăteau de pețit și vestea asta s-a răspândit în sat, înainte ca eu să aflu ceva despre intențiile lor. Mama lui Vasile abia a așteptat să-i dea fiului ei știrea bombă când a venit acasă într-o sâmbătă seara de la Oradea. El ajungea pe la noi târziu, după ce se culca Iepta, chipurile ca să stea de vorbă cu Pompilie. Avea un fluierat anume și mă duceam eu să-i deschid, ca să nu pierd nicio clipă din cele pe care le puteam petrece cu el. În seara aceea, a fost rece cu mine și m-a durut faptul că îmi reproșa lucruri de care nu eram deloc vinovată. De pildă, mi-a spus că din cauza mea s-a iscat în sat zvonul că voi fi pețită, că precis m-am purtat astfel încât am dat de înțeles că sunt în vorbă cu băiatul ăla. Nu știu ce se întâmplase cu încrederea lui în mine. Eu nu eram atentă la ce spunea. Îmi părea rău că nu-l puteam convinge că suferă fără niciun motiv, că el e totul pentru mine, că nu-mi concep viața alături de altcineva. Nici el nu mă asculta, mă împungea cu vorbe la care nu mă așteptam din partea lui. În cele din urmă, mi-a zis că, în condițiile astea, n-am decât să mă mărit și că el își va găsi o altă cale. 'Eu nu mă mărit, Vasile, decât cu tine'. 'Cu mine nu te mai măriți?'. Și m-am simțit jignită, am amuțit. Mi-am înghițit lacrimile, numai eu știu cum. Atunci n-ar fi trebuit să mă las în voia Domnului, ci să țin cont de ce-mi dicta inima. Iar azi aș fi fost liniștită, că măcar am încercat totul. L-am lăsat să plece supărat pe mine. Pe drum

spre Oradea, a trecut pe lângă mănăstirea Hodoș-Bodrog, de lângă Arad. I-a comunicat episcopului de la Oradea că acolo vrea să se călugărească”.

— Vezi și tu cine distruge cele mai mari povești de iubire?

— Cine? O persoană intrigantă? Care poate fi chiar mama ta?

— Nu atât persoana care îți dă vestea deocheată, cât orgoliul,... egoismul și gelozia prostească a bărbatului, chiar și a femeii. Un simplu zvon poate să dărâme toate jurămintele!... Și eu care credeam că marii prelați s-au dus la Dumnezeu din convingere și revelație,... dar ei s-au dus din oftică, fiindcă ori s-au simțit înșelați, ori incapabili de a iubi o femeie așa cum este. S-au dus la Dumnezeu, și? Aproape toți au devenit homosexuali sau bisexuali. Dumnezeu i-a înșelat mai vârtos decât femeia!

— Aici te contrazic. Nu cred că e bine să minimalizăm nici instituția călugăriei, nici meritul lui Lazarescu de a intra în cler. Am găsit asta și în documentele de la Securitate, mi-a confirmat și Părintele Dr. Zamela: faptul că Părintele Vasile nu voia să se călugărească, ci să se căsătorească. Și totuși... văzând cum și-a asumat cariera eclesiască și, în cele din urmă, apostolatul, nu avem dreptul să ne întrebăm dacă a fost sau nu un călugăr de vocație. Putem presupune că a așteptat un semn sau un moment anume. Poate că acea suspiciune de infidelitate a fost o conjunctură care i-a grăbit decizia, dar, în niciun caz, ea nu-i motivează gestul de a se tunde în monahism. Lazarescu a crescut în biserică, a studiat Teologia, și-a dat

doctoratul în domeniu, a profesat în academii teologice. Nu s-a dus din birt la mănăstire.

— Mi se pare totuși că decepția l-a împins de la spate. Era impulsiv, orice ai spune.

— Dacă am privi așa simplist lucrurile, am merge pe mâna lui Corneanu. El pretindea că a fost un accident intrarea lui Lazarescu în cler. Dar Părintele Vasile n-a fost un călugăr care vindea ilustrate la intrarea în mănăstire și nici nu cerșea bani la colț de stradă. Preocupările și realizările sale sunt cele ale unui călugăr luminat.

— Corect. Nu trebuie să trecem superficial peste acest aspect. Evoluția lui ar fi fost imposibilă dacă s-ar fi călugărit din întâmplare. Sau dacă ar fi fost nepotrivit pentru călugărie.

— Una e felul, egoist poate, în care a văzut Lucreția lucrurile, și alta e ceea ce s-a întâmplat de fapt. La acest pas se gândise de mult, fiind îndemnat și încurajat să îl facă de mari ierarhi ortodocși.

— Îi cam ții partea Părintelui Vasile... Te știam de partea Lucreției.

— Știi dictonul: „Mi-e prieten Platon, dar mult mai prieten adevărul”? Acum am găsit felicitarea olografă de la Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan. E publicată și în cartea Profesorului Bona:

„Te felicit și îți împărtășesc și din parte-mi arhierasca binecuvântare pentru intrarea în cler. De la Sfinția Ta, Biserica va avea foloasele unui distins slujitor al ei. Revin la propunerea ce ți-am făcut-o anul trecut de a te întoarce la Sibiu ca rector la Academie...”

— Mare lucru să fie atât de prețuit! Parcă mitropolitul ăsta se și supărase pe el, fiindcă plecase de la Sibiu în timpul anului universitar.

— Cu siguranță că l-a iertat, după cum îi scrie. Poate i-a și înțeles reacția. Era om și el. Cine nu știe ce sunt durerile dragostei? O fi simțind și Nicolae Bălan, pe pielea proprie, ce înseamnă să nu-ți trăiești viața cu ființa iubită.

— În concluzie, nu poți nici tu nega că hotărârea Părintelui Vasile de a se călugări are de-a face și cu decepția în dragoste.

— Deziluzia asta, care cine știe ce proporții luase în mintea lui, a fost dublată de un alt semn. Pe drumul spre Oradea a văzut mănăstirea de la Hodoș-Bodrog...

— Și dacă nu o vedea? N-a fost și asta o întâmplare?

— Poate întâmplarea l-a făcut doar să găsească un loc aproape de casă unde să se călugărească. Un loc care să facă apoi parte din viitoarea Mitropolie a Banatului, al cărei cap va fi el însuși.

— Eu tot văd călugăria ca pe o consolare. Negăsind calea ca să ajungă să fie cu Lucreția, a fugit la Dumnezeu. La Acela care îi refuzase nu o dată, ci de trei ori, dezlegarea de a se cununa cu iubita lui.

— Te întreb acum (și vreau să-mi răspunzi sincer, nu doar să mă contrazici din inerție), după cele trei respingeri de dispensă și după șapte ani de iubire, dacă își dorea cu adevărat să rămână cu ea, la cât era de inteligent, nu găsea el o soluție? Eu cred că da. Cred că i-a fost greu să aleagă călugăria, dar că, atunci când s-a hotărât, a știut foarte bine ce face. Chiar asta și-a dorit!

— Nu fi atât de categorică! Eu cred că el era convins că, dacă o alege pe Lucreția, nu face un lucru curat în fața lui Dumnezeu.

— Avea și gândul ăsta, probabil. O femeie poate iubi mai mult. Pune mai mult preț pe iubire. Și, ca să urmeze bărbatul viselor ei, este gata să treacă peste orice piedică. Bărbatul e mai rațional.

— Are și cu ce! Uite cum văd eu lucrurile: Părintele Vasile a fost un caracter deosebit. Corect, în primul rând cu sine, dar și cu ceilalți. Cu o educație aleasă. Teologică. Curată.

— Și-atunci, vrei să spui că vedea iubirea pentru Lucreția ca pe o nelegiuire, fiindcă erau rude de sânge?

— Nu așa. El avea principii sănătoase. Nu putea să încalce porunca Bisericii.

— Nu era o iubire incestuoasă: nu-i era soră, fiică, mamă...

— Nu era. Însă dacă șefii Bisericii nu erau de acord, el nu putea merge mai departe.

— Și atunci de ce au continuat? Nu o lună, două, ci șapte ani, până s-a călugărit? Ori o iubea, ori își bătea joc de ea. Era totuși vorba de o viață de om.

— Dacă secretul Părintelui Dr. Zamela ar fi că ei doi au un copil?

— Ar fi năucitor pentru mine. Ce să fi făcut cu copilul acela? Unde să-l fi ascuns? Și dacă s-ar fi născut mort... Dar nu cred. Părintele Dr. Zamela îmi spune că e vorba despre o latură întunecată a personalității lui Lazarescu. Nu poate fi asta.

— Cam despre ce crezi că ar fi vorba?

— Chiar și noi am bănuit la un moment dat, adică tu... Sincer, pe mine nu mă mai interesează secretul Părintelui Dr. Zamela. După câte am citit, am auzit și am văzut în urma lui Lazarescu, presimt că, orice-ar fi, aș găsi o scuză pentru ce a făcut.

— Dacă e foarte urâtă fapta...

— Fapta poate fi cumplită, dar, în mod sigur, există și un motiv pe măsură. Chiar și pentru o crimă, la o adică.

— Asta nu cred. Ucidere nu. Dar s-ar putea să se fi dat la Corneanu, de i-a iertat atâtea. Tinerel, galeș, voce subțirică, țesuturi moi...

— Scena asta o scrii tu!

— Am glumit. Tu chiar nu știi de glumă. Țsta e cursul tău.

— Unul dintre ele. Te iau tot timpul în serios. Și romanul nostru e o glumă?

— Îl luăm ca pe o glumă serioasă.

— Atunci, mi-am pierdut și ultimul punct de sprijin. Crezi că ne va ieși romanul?

— Dapicumdarnu? O să iasă cu răbdare și cu înțelepciune. Nu știi tu ce înseamnă creația? Manole zidea ziua și noaptea i se dărâma zidul. Și nu s-a lăsat.

— Dar cu ce preț!

— O să te zidesc în roman.

— Adică mă îngropi de vie?

— Păi? Altfel, nu ar avea niciun farmec. N-ar mai fi sacrificiu.

— Nu vreau să mă sacrific pentru acest roman.

— Dar pentru care?

— (Pentru ultimul, ha!...) Dacă așa trebuie, atunci... precum Ana odinioară și Mira ulterior, accept și eu... Omoară-mă între coperti! Așa cum omora nemțeanul tău muștele în ceaslov.

— Hi, hi, hi. Văd că scrii mai bine de ceva vreme, mai ales de când o faci pe supărata.

— Nu sunt supărată. Sunt impulsivă, dar iert ușor. Așa cum i-a iertat totul Părintele Vasile lui Corneanu. Cu care sper că n-a avut relații nefirești.

— Dacă nu a avut nicio femeie în viața lui...

— Iar mă faci să râd. Cum să nu aibă nicio femeie? A fost chiar renumit pentru câte femei strângea în curtea Mitropoliei.

— Alea despre care informatorii de la Cernica aflaseră că se plimbau prin curte în costume de baie?!

— În mod sigur, a avut-o pe Lucreția.

— De unde știi?

— Lucreția nu era o secătură, ci o senzuală. Sărea ea pe el și, dacă Vasile dădea înapoi, știi cum îi scotea principiile alea sănătoase din cap? Einz, zwei! Crezi tu că ar fi citit atâtea romane, dacă nu s-ar fi regăsit în ele? Și avea o înțelegere mult peste medie pentru cei ce greșeau din dragoste.

— Înseamnă că și ea a trecut prin asta. Senzuală putea fi și pentru că a fost atâta timp măritată. Știa ce e dragostea trupească.

— Trebuie să-ți amintesc că Lucreția „a fost măritată” de alții.

— Părintele Vasile era călugăr când s-a măritat Lucreția?

— Da, de zece ani. El a fost de acord ca Lucreția să se căsătorească, fără să-și cunoască măcar soțul în prealabil. Nu te apucă mila de femeia asta?

— Eu aș crede că Părintele Vasile ar fi vrut să o aibă mireasă în altar. Și a așteptat și a așteptat...

— Șapte ani!

— Ce-s șapte ani? Erau și vremuri tulburi.

— În care ei își jurau credință pe toți vecii. Și în momentul în care și-o jurau, chiar credeau în puterea lor de a rămâne împreună pentru totdeauna.

— Însă în eventualitatea că unul dintre ei sau amândoi... nu mai simțea ori nu mai simțeau același lucru, jurământul devenea o obligație de onoare. Și-acum te întreb: nu cumva el a ajuns să nu o mai iubească?

— A-ha. Deci, te-ai prins. Așa gândeai și tu?

— Era o ipoteză. Dragostea nu poate fi cu jumătăți de măsură, ci trup și suflet.

— Unde altundeva e sufletul dacă nu în trup?

— Tocmai de aceea.

— Onoarea l-o fi făcut ca, atunci când n-a mai iubit-o, să nu o înșele cu o altă femeie, ci să se dedice Bisericii.

— E foarte posibil.

— Mă doare să-ți spun ce avea de gând să facă Lucreția și ce remușcări avea că nu făcuse ceea ce-i trecuse prin minte. Eu sunt încă aproape sufletește de ea. Și o compățimesc și acum. „Tu l-ai fi putut opri și n-ai făcut-o?” „Puteam măcar să încerc. Nu-l știam așa de înverșunat. Și mă și gândeam că era voia Domnului”. „Ai suferit mult atunci”. „Da, ca orice femeie părăsită. Eram egoistă, îl voiam pentru mine. Sigur că el i s-a dedicat lui Dumnezeu.

Eu însă nu vedeam partea înălțătoare a lucrurilor, ci faptul că mi-a înșelat așteptările, că mi-a strivit visul, pe care șapte ani l-am avut împreună”. „Cum ai fi putut să îl oprești?” „Poate atunci era deja prea târziu. Dar, dacă mă duceam după imboldul sufletului... îl făceam cel puțin să înțeleagă că nu mai e cale de întors”. „Cum?! I-ai fi făcut un copil?” „O, nu. Asta era imposibil. Toată noaptea m-am frământat. Și, în zbuciumul meu, mi-a venit ideea să mă duc la gară și să-l împiedic cu plânsul meu să plece. Era orgolios și poate nu mă asculta. Nu puteam să-mi iau de dinainte un bilet pentru Oradea și să plec cu el? Să fug de acasă, ca Vasile să înțeleagă la ce rușine sunt gata să mă expun, ca să-i arăt că numai pe el îl iubesc”. „Deci, ați trăit amândoi cu remușcarea că nu ați procedat bine în acel moment”. „Așa cred eu: că el de-asta își zicea *ticălos* în fața mea, fiindcă nu m-a crezut atunci și s-a călugărit. A încălcat legământul nostru. Eu nu m-am măritat în următorii zece ani. Și nu m-aș fi căsătorit niciodată, dacă ar fi fost după mine”. „I-ai reproșat vreodată că s-a călugărit?” „Nu i-am cerut socoteală. Dacă aș fi știut măcar că a simțit chemarea asta, n-aș fi suferit atâta. M-am simțit năruită. Singura mea speranță e că-mi voi dormi somnul de veci lângă el. Pe mine să mă duceți la Jadani când n-oi mai fi”. „Bunică, dar el știa că tu ai vrut să te duci la gară și să fugi cu el, ca să-i arăți cât îl iubești?” „Numai tu știi. Că tu așa frumos mă ascuți...”

13

Fronturile

*

— Mi-amintesc cum bunicul meu a ridicat odată tonul la tata: „Bineînțeles că era cu legiunea! Toți preoții și dascălii erau. Că legionarii erau intelectuali. Nu terchea-berchea de coate-goale ca... voi, comuniștii...”

— Sau o șleahță de derbedei, cum i-a făcut... Cine?

— Patriarhul Iustinian Marina. De unde Patriarhul Nicodim, care inițial incrimina hidra comunistă, s-a dat în barcă cu rușii, Iustinian Marina a fost la început mai ascuțit la limbă. Zicea că el are în spate milioane de credincioși, iar partidul comunist câteva sute de derbedei.

— Ce-am mai râs când am citit asta! Câteva sute de derbedei!...

— La începutul anilor '70, tata era un comunist înfocat, mare iubitor al președintelui Nicolae Ceaușescu, foarte mândru că dăduse mâna cu tovarășul, când venise la ei la I.A.S., unde el și echipa lui de muncitori de la atelierul mecanic montaseră prima instalație de mulș din Timiș – aveau și o vacă frunțasă pe acolo, care dădea nici mai mult, nici mai puțin de 46 de l de lapte pe zi!

— Am și eu un verișor care dormea cu *Omagiul* lui Ceaușescu sub pernă. Și cu *Operele complete*. Deci, vaca avea patru picioare?

— Da. Și un uger cât două. Am avut ocazia să o văd, când ne-am dus în vizită cu clasa. Ții minte excursiile acelea cu clasa la I.A.S.-uri, fabrici și uzine, urmate de tema de casă: scrieți o compunere despre marile realizări ale socialismului?

— Dapicumdarnu? Parcă ieri purtam cravata roșie cu tricolor. La una din orele de botanică ori de anatomie, am mers cu clasa în vizetă la CAP. Singura amintire de atunci e aceea cu taurul Viorel, care, cu veriga în nas, a călărit vreo trei vaci. Iar eu mă uitam numai la colegele mele, cum se codeau.

— Ha, ha, ha! Așa fac băieții, se uită să vadă reacția fetelor... Mai târziu, te-ai fi uitat la taur. Hm... În discuția aceea cu tata, bunicu se aprinsese rău de tot. „Nu-mi spune tu mie cum erau legionarii, că tu nici nu te-ai născut pe vremea aia!” „Și cine l-a omorât pe Iorga?” „Cine l-a omorât, fii sigur că a plătit pentru asta! Că și din ordinul lui Iorga și al altora, mii de legionari au fost omorâți. Copii de liceu sau studenți. Da’ de ei nu întrebă nimeni”. „Și ce, comuniștii i-au ucis?” „Comuniștii?!... Că nici nu existau comuniști în țara asta”. „Existau, cum nu?” „Da, i-ai văzut tu! De ce mă superi? Că nici nu erai născut!”

— Despre cine vorbeau că era cu legiunea? Despre Părintele Vasile cumva?

— Nu știu să-ți spun, însă eu în contextul acesta am auzit prima oară despre legionari: de la bunicu, că sunt mai buni decât comuniștii; și de la tata, că sunt mai răi. Și ceva legat de crime, de vinovății. Apoi am învățat, la istorie, cam același lucru: că au introdus la noi cămașa verde, salutul hitlerist, crimele politice...

— Nu era hitlerist, era salutul roman: „Ave Caesar!” Mișcarea legionară a apărut în 1927 la noi, înainte de a veni Hitler la putere. Eu nu zic că legionarii au fost mai acătării. Întotdeauna am avut mai mari pretenții de la intelectuali și am fost dezamăgit de ei. Era adevărat ce spunea bunicul tău. Mulți preoți i-au simpatizat, fiindcă se întorceau la credința strămoșească, făceau troițe, slujbe de sfințire la sedii, în locurile lor de întrunire. Și, nu știu exact să-ți spun de ce, politicienii noștri au cam umplut închisorile cu ei.

— De-ar fi fost măcar atât! I-au și ucis fără discernământ. Știu de la tatăl unui coleg că, pur și simplu, pe el și colegii lui i-au adunat într-o seară de la o reuniune, băieți și fete, de-a valma, i-au suit într-un camion și i-au dus în curte la Jilava. Fetele plângeau, voiau să știe ce se întâmplă. Chiar și băieții erau foarte speriați. Și vine ofițerul și le vorbește părintește, în timp ce scoate un pistol. „Măi, copii, măi, de ce nu vă astâmpărați? Alții ar trebui să fie aici, nu voi. Vouă vă dau drumul, că vă așteaptă părinții. Nu ieșiți pe poarta pe care ați intrat! La ordinul meu, fugiți cât puteți de tare pe câmpul ăsta, treceți de gard și... să nu vă mai văd niciodată pe aici”. Era un grup de elevi fascinat de profesorul de istorie, care le vorbea despre valorile de la temelie unei societăți, adică despre ordine și credință... La semnalul ofițerului, toți porniră să fugă. Și plutonul să tragă. A tras și ofițerul cu pistolul. Fetele se întorceau cu gurile deschise, țipând de groază, și deveneau victime instantanee. „Și ce frumoase erau!” exclamă tatăl colegului meu. El a rămas pe loc și a petrecut vreo șapte ani în închisoare.

— Așa mizerie de oameni în Românică noastră?! Chiar e adevărat?

— Bine ar fi să fie o invenție scriitoricească. Noi n-am avut profesioniști în niciun domeniu. Așa-ziii militari aveau arme și le foloseau cum îi tăia capul. Probabil că nici nu-i verifica nimeni înainte de a le da armele dacă erau și „givări la mince”.

— Dar ce, pe cantindații la președinție îi verifică vreo comisie medicală dacă sunt apti de a conduce măcar o roabă?...

— Se cere un aviz psihologic, dapicumdarnu? Dapulască știi și cum procedează psihologii... Ori îți pun direct parafa, ca să nu-și piardă vremea cu chestii ieftine, ori, ca să justifice banii ce ți-i iau, te întreabă dacă ai avut vreodată probleme cu nervii. Și, indiferent ce le-ai răspunde, e de bine.

— Hi, hi, hi!... Legionarii au atras simpatia populară și prin actele de martiraj, nu doar printr-o ideologie care atestă negru pe alb că au avut oarece probleme cu nervii.

— Aveau niște discursuri exaltate, de fanatici, și erau mai degrabă o organizație paramilitară decât un partid politic. Știi cum umbla Corneliu Zelea Codreanu prin sate? Călare pe un cal alb, ca un prinț...

— Prințisorul ăsta, desprins din basme și adus în „pulitică”, a ucis un prefect în tribunal, în timpul unui proces...

— Și a fost achitat. Cică era în legitimă apărare. Dacă nu ar fi tras primul, ar fi fost el ucis. Asta era realitatea anilor '40.

— Ani teribili, de care mulți au uitat. Se vorbește despre perioada de comunism, care a tras România înapoi. Dar anii de război? Și cei de dinainte?

— Noi, ca racul... Din rău în mai rău... Nu știu cine a zis că la noi nu a existat niciodată democrație...

— Să n-aud de „democrație” și de „reformă”! Cuvinte pompoase, în dosul cărora și-au făcut mendrele toți politicienii. La noi au însemnat întotdeauna altceva decât... în dicționare.

— Și totuși, poporul român a rezistat, și-a păstrat limba, religia...

— Românii au fost pragmatici. S-au îndoit, s-au îndreptat. S-au adaptat la context. Și nu s-au dezis de valorile... cu care defilau și legionarii: credința strămoșească, folclorul, patriotismul, munca...

— Cred că și Lazarescu gândea că la baza statului trebuie să stea asemenea valori. În vremea legionarilor, era foarte activ, era episcop de Caransebeș, făcea schituri, biserici, mănăstiri, le renova pe cele mai vechi, sfințea cruci, troițe, mergea în vizite canonice, vorbea cu o mulțime de oameni...

— Și le mai dădea și câte o mână de ajutor legionarilor. Acesta e principalul motiv pentru care i s-a deschis dosar la Securitate?

— Principalul motiv a fost funcția de mitropolit. N-a fost acuzat că ar fi fost legionar, ca Bartolomeu Anania.

— Nici nu putea fi încadrat politic, fiindcă era ierarh. Însă a făcut lucruri despre care securiștii au aflat ușor. Ce anume îi impută?

— În primul rând, faptul că a sfințit cantina legionară din Caransebeș, în toamna anului 1940, apoi o troiță înălțată de legionari lângă Buziaș. A mai și așteptat delegația legionarilor italieni în gara din Caransebeș, dăruindu-le o cruce...

— Grav de tot, ce să-ți spun! N-a făcut nimic în afara atribuțiilor lui. N-a tras cu pușca, nu a omorât pe nimeni, nu s-a arătat antisemit.

— Fără îndoială că nu. Horia Sima îi era apropiat. Au sărbătorit împreună la Caransebeș „o lună” de la proclamarea de către regele Mihai I a statului național legionar, în octombrie 1940. În noiembrie a fost ucis Nicolae Iorga. Se spune că Horia Sima nu a fost de acord cu asasinarea lui. I-a obligat pe ucigașii lui Iorga să își asume, în nume propriu, crima.

— Cum în nume propriu, dacă purtau haine verzi și respectau disciplina Gărzii de Fier?!

— În niciun caz în numele lui Lazarescu. Acesta a fost, cel mult, un simpatizant. Printre notorietățile vremii: Nae Ionescu, Constantin Noica sau chiar Mircea Eliade.

— Nu-i permitea nici funcția să fie legionar, ca mulți dintre preoții bănățeni. Și era un om inteligent, s-a dezis imediat de cei ce-și asociau numele cu crime de neimaginat. Dovadă că nici nu l-au înfundat securiștii cu asta.

— Nu, acuzația figura doar la antecedente. A avut atâta onoare Îngerul Diavolului încât, la începutul anilor '50, să nu raporteze nenumăratele acțiuni prin care Părintele Vasile sprijinea încă partizanii, între care erau și mulți legionari. Deși în angajamentul semnat la Securitate exista

acest obiectiv, se pare că Părintele Nicolae n-a uitat anii când au luptat împreună pentru rezistența anticomunistă în Banatul montan. Menționa doar faptul că Vasile Lazarescu este înconjurat de elemente reacționare și că ajută cu bani membri ai familiilor acestora.

— Mă mir. Mai avea urme de onoare...

— Câta... Acuzația cea mai gravă din perioada imediat următoare era aceea că, în timpul rebeliunii legionare din ianuarie 1941, în podul Episcopiei din Caransebeș, a fost instalată o mitralieră, cu care s-a tras în armată.

— Și bunicul tău spunea că... legionarii luptau cu arma în mână, nu cu vorba. Chiar și preoții. Mai cu seamă în regiunea Carașului, de care răspundea chiar Horia Sima.

— Nimic nu ar scuza aprobarea pe care episcopul ar fi dat-o unui grup de legionari pentru montarea acelei mitraliere în podul Episcopiei, în timpul rebeliunii. Dar informația nu apare decât în notele din dosarele de la CNSAS, a căror credibilitate este foarte scăzută.

— Noi nu ne bazăm decât pe ceea ce a semnat Lazarescu în nume propriu. Pe manuscrise. Restul sunt invenții. Notele erau fabricate la comandă, ca să distrugă un om de valoare. Nu-i punem și noi în cârcă ce i-au pus Corneanu și alții, care au zburat din cuibul de legionari în cuibul de securiști...

— Pui de cuc în cuib de cioară...

— Lazarescu nu avea dreptul să implice Episcopia în rebeliune. Sinodul nu a susținut niciodată Garda de Fier. Dacă ar fi făcut asta, ar fi fost sancționat cu excluderea.

— Vezi că ajungi la vorba mea? Faptele contează, nu ciripeala de doi lei.

— A contat și aceea, până la urmă. Deși mi-e milă de victimele din rândul legionarilor, acum, după ce am citit în mai multe locuri despre ei, mi-am dat seama că șiăștia au fost o pacoste pentru România. Rebeliunea legionară a fost atroce și de un antisemitism incalificabil. În spirit fascist, deloc românesc.

— Legionarii au devenit mâinile lungi ale lui Hitler. În București, intrau în magazinele evreiești și ucideau patronii, vânzătorii. Au fost trei-patru luni la putere, doar pentru că erau sprijiniți de Germania, în vremea când regele nostru vicios pierduse orice control asupra țării. S-a apucat să și dea părți din ea de pomană.

— Carol al II-lea a fost poreclit „regele play boy”, din cauza legăturilor sale... sexoase, cu Duduia Elena sau cu damele de la Crucea de Piatră. Avea și tunsoarea și mustața „á la Hitler”. La Carani, locuia pe strada noastră un șofer, Ewald, cu un ochi căprui și unul albastru, rămas holtei până a putut și el să culeagă... ce-au lăsat alții.

— ... La moară! Hi, hi, hi...

— Avea vreo 50 de ani, când a intrat în concubinaj cu o ucraineancă. Aceea era deja bunică. Însă, din mare amor, i-a făcut și lui Ewald un fecior, cam neizbutit și el, sărăcuțul, în sensul că de mic se uita cruciș, semănând cu taică-său. Într-o duminică, ucraineanca l-a îmbrăcat frumos, ca să-l ducă la biserică. Până să se dichisească și dânsa, copilul a căzut în noroi, și-a murdărit genunchii, coatele. Și numai ce o aud pe vecina ucraineancă țipând la copil: „tu-ți capu’ teu de Hitler de nemți! Hitler de nemți a lu’ tată-tu ce ești!”

— Hi, hi, hi!

— Așa râdea și învățătorul german, domnul Braun, când i-am povestit întâmplarea. Mă tot punea să-i repet înjurăturile și se umfla de răs. „Cum să-și facă propriul copil 'Hitlere de nemți'?!... Femeia aia nu-i normală!” Și uite-așa, de 'Hitlere de nemți' îmi amintește figura lui Carol al II-lea! A cedat fără un foc de armă o treime din România... După care, și-a luat amanta și catrafusele. Și pa-pa, Românică... mică!...

— Poate nu știi ce boală a avut Carol al II-lea.

— Mi-ai spus. Chivu Stoica era sifilitic. Am avut și conducători cu boli rușinoase.

— Nicio boală nu e rușinoasă. Nici râia, nici păduchii.

— Nici păduchii lați pătrați la politicieni?

— Nu, pentru că politica merge mână în mână și cu prostituția. Din cele mai vechi timpuri. Carol al II-lea suferea de o boală genitală cumplită... cu ascendent mitic. Celebra boală a lui Priam.

— Zău? Suferea? Eu credeam că asta e o binecuvântare.

— O fi pentru femei.

— Numai pentru femeile cu ascendent mitic... în nimfe.

— Hi, hi, hi. Bine punctat!

— De asta n-au avut ei copii? M-am mirat că, după o fugă... atât de flatantă pentru Duduie, ea nu i-a dăruit niciun urmaș.

— Se pare că s-au iubit într-adevăr, dar că „Hitlerele tău de nemți” a ajuns foarte devreme la impotență. În 1940 era deja impotent, așa spun rapoartele medicale.

— Și deciziile lui politice. De asta a cedat, ca un impotent *de facto*... și *de iure*, teritoriile românești. Vezi de ce e important să ai *mens sana in corpore sano*? Că dacă n-ai *corpore sano*, de unde *mens sana*? Bine c-a plecat, naibii, că cine știe ce mai făcea pe aici. Devenise și alcoolice. Mai mare rușinea cu așa un rege.

— Însă nu-i pune lui în cărcă „închinările” de teritorii. Pentru astea au fost vinovați și cei ce au cerut, nu numai cei ce au dat. Au fost pacturi internaționale, sfere de interese, alții ne-au împărțit.

— Păi, dacă e așa, atunci de ce mai avem politicieni? De ce aveam armată? Nu-l poți scoate basma curată. Când a trebuit să dea răspunsul la ultimatumul Pactului Ribbentrop-Molotov, Carol al II-lea s-a trezit că nu mai avea parlament, pentru că îl dizolvase.

— Așa am zis eu? Era un mârșav, ca mulți alții. Când se întâmplau toate astea, în jurnalul lui scria cum conduce Dudaia Elena corupția și șperțul din regat. Ca și-acum, și-atunci...

— După atâta promiscuitate, nici nu e de mirare că „puritanii” de legionari au dat lovitura.

— Legionarii s-au ridicat în uralele poporului, braț la braț cu Antonescu, care a purtat cămeșa verde vreo câteva luni, atât cât ține la noi o alianță politică.

— Generalul era „bravul soldat”, în care Lazarescu îi îndemna pe bănățeni să creadă, în Pastorală de Crăciun din 1940, trimisă la toate parohiile.

— De asta n-avem cum să nu ținem seama, mai ales că Lazarescu scria pastoralele cu multă convingere.

— Făcea o paralelă neinspirată, de propagandist, între trimiterea Fiului Domnului pe Pământ și faptul că Antonescu ne-a fost dăruit, de către Atotputernic, pentru a ne salva.

— Cred că Lazarescu a fost foarte dezamăgit când a realizat ce atroce a devenit puterea pe care o elogiase așa, fără să merite...

— Avea circumstanțe atenuante pentru naivitatea sa. Suferința de a-și vedea țara ciuntită îl făcea să își pună mari speranțe în cei ce au luat armele în mână pentru reîn-tregire. Parcă niciodată preoțimea n-a fost mai aproape de putere ca atunci. Securitatea a întocmit rapoarte cu preoții legionari sau simpatizanți ai legionarilor, i-a urmărit, i-a schinjit, ca să dea informații unii despre alții, i-a băgat prin închisori. Și asta în toată epoca Gheorghe Gheorghiu Dej.

— Alt criminal.

— Mizerabil. Grotesc. Am dat și eu de o listă de preoți legionari. Și de o notă informativă semnată cu numele conspirativ de secretarul lui Lazarescu, în care era vorba despre un popă terorizat de securiști, fiindcă refuza să dea informații în legătură cu preoții legionari din regiune.

— Fii mai explicită! Ce anume e în nota aceea?

— Sursa relatează că, în timp ce Lazarescu era la o conferință pentru pace, a venit la Mitropolie, cerând audiență la Mitropolit, un popă de țară. Informatorul l-a întrebat în ce problemă. Preotul s-a codit, după care a zis: „Hai să-ți spun, că în tine am încredere”.

— Și-a găsit cui să spună! A intrat mielul în gura lupului.

— În Mitropolia Banatului, la ora aia, numai Lazarescu nu avea gură de lup...

— Lupi, pi dracu! („Pi pi doi...”) Șobolani. Rozătoare hidoase în mizeria din țara asta.

— „Nu mai pot, mări”, i se plângea preotul agentului securist. „Dacă nu mă rezolvă cumva vlădica, mă spânzur. Mă așteaptă în gară, îmi țin calea la biserică, mă bagă într-o mașină și mă duc undeva, nici nu știu unde, într-o casă părăsită, și mă întrebă numa’: ’Ți-ai amintit?’ ’Nu’. ’Lasă, lasă!’ „Și mă leagă de-o canapea și dau în mine. Și cu biciul la tâlpi. De nu mai pot umbla, nu mă pot scula, nu pot ieși la aer.” „Ce te întrebă?” „Că cine-o fost popă legionar și ce-o făcut”. „Păi, și de ce nu le spui?” „Ce să le spun? Ce știu eu?” „Și cum vrei să te scape vlădica?” „Să-mi dea parohie în altă parte, unde n-or fost legionari. Că altfel eu mă spânzur...”

— Ce brute! Îi și văd cum își dădeau jos haina de piele, își suflecau mânecile cămeșii, luau biciul din cui și dă-i!...

— Iulian Vasile zicea că îl băteau până leșina de durere. Îl căra în spate Bartolomeu Anania, viitorul mitropolit al Clujului și Oradiei. Și tot el spunea că și-a revăzut tortionarii pe stradă... plimbându-și nepoții.

— Am avut o cunoștință care a făcut parte dintr-un pluton de execuție. Vorba lui: „Cineva trebuia să facă și treaba asta”. Închidea ochii și trăgea.

— Ce-ți spuneam? Lipsă crasă de respect pentru celălalt, pentru el ca om... Mă și mir că au mai rămas în toate mințile cei ce au rezistat la bătăile astea.

— Cei tineri au rezistat. Cei mai în vârstă, nu. Au fost distruși. Și psihic, și fizic. În ordinea asta. Au murit în pușcării, în lagăre, la canal. „Moarte lor!” – așa li se striga.

— Când aud de atâta batjocură față de viață, încep să mă tem că fac parte dintr-un neam fără nicio valoare, dacă nici pe viață nu pune preț.

— Când am spus Românică,... am spus, nu am zis!

— Din păcate, nici după Revoluție n-am avut conducători pe măsura jertfei eroilor. Ne-au dezamăgit cam toți cei ce au avut pâinea și cuțitul în țara asta. Fiecare a avut ce să ascundă sub preș. Și de onoare, ce să mai vorbim?

— Gunoiiul e încă la vedere. „Petrică, ești cel mai bun!” Și, după câteva zile, l-a trădat! „Dragă Stolo,...” (și-a chișăit ochii, teatral) – și l-a vândut și pe ăsta! Acum l-a trădat și pe frate-su. Cică între el și justiție nu poate alege decât justiția.

— Mai are să o trădeze pe Elena Udrea... căreia i-a predat... ștafeta Bășescu.

— Cum i-ai zis? Bășescu?

— Așa îl cheamă. Arată-mi tu sufixul - *escu* atașat unei baze fără sens în română!

— Ești sigură? Ce zici de asta?

Am scăpat țara din mână...

*Am scăpat țara din mână,
Ne-am ales cu ce-am votat:
După unul de bășină,
Vine altul de... rahat!*

— E logic ce spui. Că dacă urmează Copy-Paste, nu are cum să fie altfel decât predecesorul...

— Cât timp îi suportă poporul, eu spun că nu suntem altfel decât ei.

— Eu nici n-am trădat, nici n-am copiat... Dar ai arătat și tu cum Bășescu s-a schimbat după cum a bătut vântul. Asta-i gena trădătorului. Cum a fost când la Stalingrad, unde nu aveau ce căuta, au murit de glonț, de degerături (din cauză că nu erau echipați de iarnă) sau au fost dați dispăruți prin Siberia, că pe unde naiba?, 300 000 de români, de florile cucului, că s-au trezit baștani că nu cu ăia trebuiau să lupte, ci alături de rușii, căroro le-au lăsat, ca să nu le fie cu supărare, și Basarabia, și Nordul Bucovinei plocon?! Nu i-au trădat pe cei care și-au dat viața pentru acele teritorii românești? Sau când în Transnistria au deportat 150 000 de evrei din Basarabia în lagăre a căror construcție nici nu o începuseră?! I-au trimis la iarbă verde? Ori i-au trădat pe evrei? Tocmai am găsit un articol, scris de un absolvent de Teologie-Istorie, în care autorul afirmă că mitropolitul Corneanu a fost un opozant vehement al Securității, or el și-a recunoscut colaborarea de pe urma căreia a câștigat bani grei, de care nici n-avea nevoie? Bașca și pleașca cu Mitropolia Banatului?! N-a trădat și semnatarul articolului adevărul istoric, ca să-și pupe-n fund mitropolitul?

— Ortodoxism pecuniar. Neam de oieri. Beee, Beee!

— Pe tine chiar te distrează? Pfuai!

— „Mioriță laie,/ Laie, bucălaie...”

— Nu te las să râzi de asta! E esența romanului nostru. Vasile Lazarescu nu a căzut din cauza unei vini fatale, ci pentru că a avut în casa lui un trădător.

— Nu cred că *trădător* e cuvântul potrivit, ci *uneltitor*. Vinovat este și Mitropolitul că, atunci când l-a descoperit, nu l-a caterisit conform canoanelor.

— Nu l-a omorât în bătaie, vrei să spui. Era creștin. L-a iertat. I-a întors și celălalt obraz.

— Trebuia să-l nimicească. Vina lui a fost aceea de a-i fi arătat milă și bunăvoință unui conspirator și trădător al Bisericii, până la urmă.

— Chiar așa gândești? Atât ești de radical? Am citit în *Romanul lui Constantin* despre un tânăr legionar, închis singur într-o celulă. Când i se aducea mâncarea de varză și pâinea mucețită, venea la el un șobolan costeliv și răpciugos, chițcăind de foame. Și el îi dădea de milă câteva fire de varză, firimituri de pâine. Azi așa, mâine așa, până când șobolanul s-a întremat, a început să se îngrașe, a devenit chiar obez. Și într-o zi nu a mai așteptat să i se dea. A sărit direct în blid și a început să înfulece.

— Și ce a făcut legionarul? L-a omorât, nu? N-a dat cu el de toți pereții?

— Ba da. A rămas doar cu coada lui în mână..., restul... pe pereți...

*

— Lui Antonescu i s-a urcat la cap impresia... că e singurul român deștept, că numai el, adică de unul singur, trebuie să conducă țara. Hitler a fost de acord.

— Ca de la paranoic la paranoic.

— Și de la tiran la tiran.

— Ai văzut cum a murit Antonescu? Demn, cu zâmbetul pe buze, strigând „Trăiască România!”

— „Trăiască România”... pe care am lăsat-o fără români! ar fi trebuit să adauge. Cel puțin 500 000 de cetățeni români au murit din cauza greșelilor lui Antonescu.

— Așa e în război. Date și cifre. Carne de tun și pâine pentru statisticile istoricilor. Se spune că românașii s-au dus cu foarte mult entuziasm alături de nemți în cel de-al Doilea Război Mondial. Dincolo de Prut, dincolo de Nistru, parcă la Bug!

— „Din Banat până la Bug!”, cum zicea Lazarescu, și el foarte entuziasmat pe atunci, mergând pe urmele soldaților români eliberatori. Toți își puneau la început mari speranțe în Antonescu. Visau la recucerirea teritoriilor rușinos cedate de Carol al II-lea și la înfrângerea bolșevicilor ateți.

— Oameni cu vise mari și cu conducători incapabili...

— Care îi mânau peste Prut într-un „război sfânt” (N-am mai auzit sintagma asta decât la arabi!)

— „Războiul sfânt” era cheia propagandei antonesciene. Românașii au pornit cu avânt în „războiul sfânt”, dar cu fundul cam gol. Aveam cea mai neechipată și neinstruită armată.

— Iară? Păi nu tot așa am intrat și în 1916?!

— Nu eram tot ăia? Ba mai rău decât cum am fost în războiul precedent, că a venit peste noi și criza economică.

— Săraci lipiți, dar siguri de victorie. Așa-i când gândești cu inima.

— Sau cu... cu-ru!

— Regele Mihai a auzit de la mamă-sa și aceasta de la BBC că le-a intrat regatul în război. Zici că jucau în *Conu' Leonida față cu reacțiunea!*...

— Asta unde ai citit?

— Într-*O istorie sinceră a poporului român*, a lui Costiniu:

„Regele Mihai a aflat că țara sa intrase în război de la regina-mamă Elena, ea însăși auzind aceasta de la BBC. Suveranul i-a telefonat lui Mihai Antonescu, care i-a confirmat știrea: 'Dar mie de ce nu mi-ați spus nimic?' a întrebat regele. 'Credeam că o să aflați din jurnale'...”

— Mi-nu-naaat! Niciun conducător român fără o Elenă care să-l arate lumii cât e de... aerian. Astea dau bine de tot la nație.

— Antonescu a băgat România în război fără ca regele, comandantul suprem, să fie informat. Regele l-a demis

în 23 August 1944 pe Antonescu, fără să-l prevină, și l-a numit în locul lui pe Sănătescu printr-un ordin bătut la mașină într-un singur exemplar! Și-au arătat unul altuia mușchii. Bravii noștri conducători!

— Românii erau trimiși... să fie eroi, cu un discurs siropos, ticluit de Antonescu după modelul lui Hitler. Generalul a ordonat armatei:

„Treceți Prutul! Zdrobiți vrăjmașul din Răsărit și Miazănoapte! Dezrobiți din jugul roșu al bolșevismului pe frații voștri cotropiți. Reîmpliniți în trupul țării glia străbună a Basarabiei și codrii voievodali ai Bucovinei, ogoarele și plaiurile voastre”.

— Codrii voievodali! Ce metaforeală! Se-nghesuiau românașii pe linia întâi, ca să spele rușinea de pe epoleții altora! Ai observat, cred, că doar la lupta asta îi chema: de eliberare a „gliei străbune” și a „codrilor voievodali ai Bucovinei”.

— Au făcut și un cântec de luptă în ton cu ordinul:

*Mergem în Câmpia Basarabilor,
Plină de grâne, plină de dor.
Și-n Bucovina, cu mănăstiri și brazi,
Mergem la luptă, dragi camarazi!*

— Mobilizare prin manipulare! Ca întotdeauna, prostimea a fost fraierită și folosită.

— Băieții erau educați de mici, în familie, în școală, pentru front. Aveau tați, unchi, bunici care făcuseră câte un război, chiar și două. Fiecare generație a avut războiul ei.

Și aproape în fiecare localitate, în centru sau în fața școlii, exista câte un monument al eroilor cu un vultur deasupra...

— Ca o cioară plouată... Și-acolo se făceau pionierii! Nici generația noastră, nici a părinților noștri n-a mai prins războiul.

— Sper să nici nu mai fie vreodată război pe-aici. Destui au murit să îngrășe pământul, avem și destule monumente. Nu mai trebuie să facem pionieri...

— Nu se știe niciodată. Deocamdată avem eroi în timp de pace, la noi, care își dau viața pentru un pumn de dolari pe alte meleaguri... Au cam venit până la granița războaielor... Și cu situația din Ucraina, eu aș fi mai atent la ce vorbesc.

— Suntem în N.A.T.O. A fost Joe Biden la București și i-a dat KGB-istului de Putin un mesaj clar ca „Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul în care se oglindește Cetatea Neamțului de atâtea veacuri...”: „Aici, CIA-ul. Ponta – Mr. President. Cu noi stai de vorbă!”

— Ce zice Băsescu nu importă? Așa indică semiotica ta?

— Da' de unde! Suntem într-o altă barcă deja. De la Revoluție încoace, NATO e unul din câștigurile cele mai importante.

— Până la Revoluție eram în războiul rece.

— Și în tabăra greșită! Acum au venit americanii...

— Adică Joe Biden...

— Și UPC-ul, și Coca-Cola... Au venit prin reprezentanți. Dar, să fim serioși! Americanii nu dau doi bani pe conducătorii noștri. Nu l-au făcut și pe Băsescu Mr. Prime

Minister? Așa l-au făcut și pe Ponta Mr. President... Pentru că nici nu le pasă...

— A păsat vreodată cuiva de români? Au vrut doar să profite de pe urma lor. Cum îți explici că s-au înrolat atâția tineri voluntari în cel de-al Doilea Război Mondial?

— Poate fenomenul acesta al voluntariatului era la ora aceea și rezultatul educației din familie, biserică și școală, unde erau învățați că au o datorie sfântă față de țară. Cei din Banat au plecat din gara Timișoara, cu destinația frontului Iași-Chișinău.

— Revăd scene din filme cu momentul plecării la război. Forfotă pe peron, un tren lung, parcă fără sfârșit, plin de soldați, ofițeri, bagaje, armament, steaguri, flori, fanfară...

— Și sfâșietorul moment al plecării trenului din gară. Vagoanele scârțâie, roțile scrâșnesc pe șine, încărcătura e prea mare. Locomotiva se opintește, mai smucește o dată vagoanele, trăgându-le fără milă după ea. Se așază toate, încet, încet, se rup de lume și își croiesc un alt drum. Plânsetele se întetesc pe peron. Femei aleargă să mai vadă câteva clipe un chip iubit. Îi fac cu mâna. Își spun cuvinte pe care nu le mai aud. Poate ultimele. Se împleticesc, se retrag cu pași șovăielnici. Singure înapoi. Înapoi. Nu s-ar mai întoarce. Lumea e mai goală în urmă. Dar cine se mai uita atunci la un suflet de femeie sau de copil? Contau numai soldații care manifestau ardoarea de a se confrunța cu dușmanul,... de atunci, și „fratele”, de apoi.

— Oameni tineri, gata să moară pentru țara lor. Cântând cu un entuziasm molipsitor:

*Am jurat cu mâna strânsă pe drapel,
Bravi oșteni cu piepturi de oțel,
Am jurat că țara când ne va chema,
Inima și viața ne-o vom da!*

— L-am văzut odată pe unchiul Gică venind de la o ceremonie ce avusese loc în Parcul Central de ziua Armatei Române. Avea reverul hainei plin de medalii și decorații. „M-am întâlnit cu veteranii”, mi-a spus cu o încântare pe care nu ți-o pot descrie. „Din arma mea de roșiori au mai rămas puțini, că noi am fost carne de tun. Eu am avut noroc, dar câți n-au fost răniți, câți n-au murit acolo, pe câmpul de luptă! O să-ți dau *Amintirile mele din război* să le citești”. „De ce nu le publici, uica Gică?” „Pe cine mai interesează? Cine mai citește azi?” „Eu precis am să le citesc.” „Știu. Ți-aduc jurnalul meu de front la facultate.” „Sunt chiar nerăbdătoare să te descopăr, uica Gică. Acolo e sufletul dumitale, nu-i așa?” A fost începutul unei prietenii, de care n-am fost suficient de conștientă când trebuia.

— Măcar Gică a avut cui să predea ștafeta. Ai primit-o tu. Ești, prin forța multor împrejurări, o verigă din neamul Lăzăreștilor...

— Numai să nu devin veriga lipsă!... L-am ajutat pe savant să mai facă una-alta pentru memoria Mitropolitului Lazarescu. N-avea calculator, nici imprimantă. Și nici răbdarea de a scrie ca mine. „Voi, filologii, vi-s cu trilu-lilu-crocodilu’, noi ni-s oameni de știință”, se delimita el, ca savantul, de mine. Și mă supăra aerul acesta de superioritate, pentru că eu nu știam de glumă.

— Mimoso! Vezi cât pierzi dacă ești mimosă?

— Uica Gică rămâne principala mea sursă de informație veridică despre fronturile românești de Est și de Vest. Bunul John se întuneca, se crispa, ori de câte ori încercam să-l fac să-mi vorbească despre lungul drum... spre nicăieri, pe care l-a străbătut în cei patru ani de război. „Am fost la Tiraspol”, zicea. „Și la Odessa. La Stalingrad. În Munții Tatra...” Alteori, când se pronunța numele vreunei localități la Radio sau în vreo discuție din familie, obișnuia să spună: „A, știi unde vine asta... Am fost acolo în război.” „Da, el a văzut toată lumea în anii de război...” râdea tata. Mai făcea bunicu și confuzii, sau poate exagera. Dar nu greșea. Știi că în picătura de apă din ocean vezi compoziția chimică a oceanului întreg?

— Știi că... dacă o vezi pe una, le vezi pe toate!

— Ha, ha, ha!... Când îl întrebam cum a fost pe acolo, în locurile în care a ajuns cu tovarășii lui de arme, nu voia să-și amintească. „Îmi face rău.” Când îl chinuia umărul sau vreo durere greu de suportat, avea altă vorbă: „Tii,... de ce n-am murit eu în război?” De parcă ar fi plătit prin durerile acelea polițele vechi, când poate omorâse, ca să nu fie el cel ucis. În schimb, Gică Lăzărescu intra în cât mai multe amănunte, cu un zâmbet de satisfacție, cu bucuria unor amintiri foarte dragi. Și înălțătoare. Nu mulți se puteau mândri cu faptele lui. La 22 de ani a fost comandant de pluton. În anul următor, de două ori a fost nevoit să preia temporar comanda Regimentului 2 Roșiori, întrucât comandanții de drept căzuseră la datorie. Cum să nu se fâlească cu asta? Numai să fi fost cine să-l asculte! Avea o mândrie de erou conștient de importanța sa. O

vorbă cumpătată, învelită într-o emoție temperată nu de trecerea timpului, ci de tonul obiectiv pe care se cuvenea să-l aibă un istoric credibil. Jurnalul lui mustește de adevăr. A desenat singur hărțile din fiecare luptă, ca să sublinieze prin imagine veridicitatea celor scrise...

— Am senzația că ești singura cititoare a însemnărilor lui de front.

— Nu greșești prea mult. Din familie, sunt precis singura. Dar, dacă te interesează și pe tine, în curând, vom fi doi...

— Vreau să văd tot jurnalul. Câte pagini ziceai că are? 116?

— Plus hărțile și fotografiile cu un tânăr ofițer călare, cu chipiul mai mare decât capul, umbrindu-i ochii...

*

— În Basarabia a fost un război scurt. Blitz Krieg. Patent german. Într-o lună, în iulie 1941, trupele române și germane au eliberat teritoriile românești cedate sovieticilor. Și Hitler a fost mulțumit de rezultat. Au fost fugăriți rușii de pe la noi în doi timpi și trei mișcări.

— Pentru că rușii aveau un plan mai eficient. Au venit doar ca să le facă invitație specială. „Dragilor, vă așteptăm la Moscova și apoi... la Stalingrad! Câți mai sunteți... pân' la iarnă!” („De-aș mai duce-o pân la toamnă, leliță Ioană!... Să beau vin, să mânc pastramă...” „Să bea votca, pardon!” „Davai votca?” „Vezi, că Tănase a pățit-o cu ,Davai ceas?!’”)

— Frigul rusesc a fost arma lor forte. Cu frigul i-au terminat rușii și pe francezi, de-a făcut Napoleon stângamprejur, cum învățase pe vremea când era un micuț caporal. I-au lichidat și pe nemți așijderea. De noi, ce să mai spun?! Omorâți, răniți, prizonieri în Siberia sau degerați te miri pe unde. Acesta-i bilanțul. În războiul aerian... aveam numai piloți, nu și avioane.

— *Samaliota mișto zburaien,
Parașuta niet zbârnaiem!*

— Antonescu s-a aruncat, cu capul în față, în războiul antibolșevic. Avea alternativa finlandezilor: aceea de a-și elibera fostele teritorii și de a se retrage în posesia lor. Ți-ai găsit!

— A avut el o înțelegere cu Hitler: că, dacă merge cu el până la „victoria finală”, va fi renegociat conținutul Diktatului de la Viena. Măcar o promisiune verbală tot avea.

— Între oamenii de stat se fac acorduri scrise. Ai căror termeni nu sunt interpretabili. Antonescu nu are nicio acoperire pentru hotărârea lui de a continua războiul. Asta era părerea lui Iuliu Maniu. Și a lui Lazarescu, care era manist. Nu trimiți oameni la moarte pe vorbe!

— Au murit sute de mii de români în Rusia. Pentru ce?

— Pentru ce? Acuma aș spune că pentru ideea idioată a lui Antonescu. Dar, dacă Hitler ar fi câștigat războiul, rămâneam poate măcar cu Moldova întregă. Sper, în nai-vitatea mea, că acesta era obiectivul național.

— Altfel, e crimă, genocid, Mareșalul și-a meritat soarta.

— Ar fi meritat chiar și mai multe gloanțe. Pentru că trebuie adăugate, la numărul morților și al dispăruților, și viețile lor netrăite și dramele celor rămași în urma lor. Tatăl unei mătuși, căreia i-au tăiat piciorul din șold, a murit atunci, în Rusia. Ea avea 69 de ani. Știi cum și-a plâns de milă? Gândindu-se la părinții ei, care vor fi făcut-o din dragoste. „Cât o fi iubit-o tata pe mama! Cum l-o fi așteptat ea pe el! Și cu ce lacrimi în ochi m-o fi legănat, plângând după soțul ei mort de tânăr la ruși!” Sunt lucruri care dor și după 70 de ani.

— Cum se simte mătușa ta după operație?
— Tușa Mela și-a dat sufletul la o lună după amputarea piciorului.

— Deci, operația reușită, pacientul... mort.
— Of, a avut o viață plină de suferință. Ajunsesse la Arad inspectoare de limba română. În 1989, i-a murit fiul Sorin, de leucemie, la 17 ani. Au schimbat-o din funcție după Revoluție și a predat româna la o școală din Micalaca. „În fiecare clasă mi-am găsit câte un elev care seamănă cu Sorin. Dar știi cât de greu îmi e să mai predau *Miorița*, să fac portretul mamei care-și caută fiul

*la toți întrebând
și la toți zicând...?”*

— Știu că ai fost la Arad la o înmormântare. N-am reținut la cine. Dumnezeu să o ierte!

— Să o ierte Dumnezeu!

— Era un război mondial, Mirela Radu-Lazarescu. Noi judecăm la rece lucrurile. Retrospectiv. Având imaginea de ansamblu. Atunci, erau prețuite jertfele. Eroii neamului, dăruirea lor. Gestul lui Lazarescu de a merge în fruntea unei delegații preotești în Basarabia pentru a-și îmbrățișa frații eliberați și a le aduce omagii acolo, pe câmpul de luptă, celor căzuți ne arată ce preț punea el pe sacrificiu și pe valorile adevărate ale neamului.

— În 1941, era deja printre basarabeni. Imediat după eliberarea lor. A plecat în fruntea unei delegații în 15 August 1941. Cu câtă emoție le vorbea românilor de peste Prut, care erau, la acea dată, compatrioții noștri!

— Ai găsit discursurile lui?

— Numai fragmente din ele. De la Iablona, de exemplu:

„Când acum un an a venit la noi în Banat știrea dureroasă că Basarabia e amenințată să fie cotoplită de cei ce huleau pe Dumnezeu, în sufletul nostru bănățean s-a produs multă întristare și durere pentru voi, cei de aici. Și în rugăciunile noastre nu am încetat a ne ruga pentru voi și pentru elibera-rea voastră de sub stăpânirea celor ce voiau să vă răpească limba, legea și naționalitatea. Cu durerea aceasta în suflet am așteptat până acum, până brava noastră armată i-a alungat pe toți acei care L-au pângărit pe Dumnezeu, un an de zile. Noi, episcopii ardeleni și bănățeni, am socotit că e bine să venim să vedem care este starea voastră, cu gândul de a vă aduce un cuvânt frățesc de dragoste”.

Știi ce efect au avut aceste cuvinte? Cât de apreciate au fost acolo, după durerea războiului și bucuria biruinței? Scrie în rapoartele de sinteză că localnicii alergau să-i sărute dreapta marelui ierarh și că acopereau cu flori mașina cu care a plecat Lazarescu.

— Dapicumdarnu? Din păcate, bucuria basarabenilor avea să fie de foarte scurtă durată.

— Dapulască și a lui Lazarescu! Fără glumă acum!... El era foarte legat de teritoriile cu care am completat noi, românii, în pofida jertfei tinerilor soldați, sovietele rusești. A fost student și doctorand la Cernăuți. De valorile naționale acolo a aflat, acolo a înțeles, poate, ce înseamnă românismul, pe care el l-a slujit, ca un adevărat misionar, în Banat.

— Era nevoie însă de o țară mai mare pentru felul în care concepea Lazarescu românismul...

— Da, a susținut asta tot în Basarabia, la Glodeni:

„Păstrând credința noastră ortodoxă, dragostea și supunerea față de legea strămoșească, vom păstra unitatea noastră națională și religioasă, în granițele noastre din Banat și până la Bug”.

— N-au învins cei ce aveau un asemenea ideal. Care s-a dovedit a fi o simplă utopie.

— Era un ideal legitim. Realizarea lui era posibilă. Poate acum este o utopie. Acum când ideea națională s-a atrofiat. Globalizarea pare mai importantă. Suntem cetățeni europeni și vom deveni, în curând, planetari. Lazarescu nu era utopic la acea dată. Avea idealuri care puteau fi realizate, chiar și într-un context istoric instabil.

— Și Lucreția? Cum a suportat Lucreția războiul?

— Îi era și ei foarte greu. Chiar în 15 August, de Sfânta Maria, când Părintele Vasile a plecat în fruntea unei delegații de preoți în Basarabia, iar Ionel a fost rănit la Odessa, Lucreția a fost nevoită să se ducă cu Emilia, în Oltenia, la socră, pentru a da naștere celui de-al doilea copil. Mi-a spus că așa se obișnuia: când soțul îți era plecat pe front, trebuia să naști în casa părinților lui! Soacra a întâmpinat-o cu ceapă prăjită pe pâine. I s-a făcut rău și de la mâncare, și de la oboseala de pe drum. Și a doua zi a născut o fetiță. Mică, negricioasă, ca o țigăncușă. Multe strâmbe i-a făcut soacra cât a stat la ea. Slăbită după naștere, Lucreția a îndurat-o cum a putut. Nu se cădea să o înfrunte fățiș. O înjura în gând și o sfida cu

zâmbetul ei blând. De îndată ce s-a pus pe picioare, s-a dus la fratele cel mare al bunicului meu, la „Nenea”, și i s-a plâns de felul cum se poartă soacra cu ea, făcând-o să se simtă străină și o povară pe capul părinților soțului ei. Acesta s-a lăsat de lucru, a condus-o la casa părintească și i-a pus în vedere mamei lui să-și schimbe imediat comportamentul, fiindcă Lucreția face parte din familia lor, este soția pe care și-a ales-o Ionel, care e pe front, rănit într-un spital din Odessa. „Nici nu știm dacă va supraviețui sau nu. Datoria noastră este să-i respectăm nevasta și să-i iubim copiii. Nu-i destul necaz pe lumea asta? Punem la cale botezul fetiței. O va chema Ioana. Dacă Ionel se va sfârși printre străini, ea ne va aminti de el”. Imediat după botez, Lucreția și-a luat fetițele și s-a întors în Banat. A plecat din ograda soacrei cu capul sus, după ce a pus-o la punct. Probabil că i-a mai tras o înjurătură-două la plecare, dar în stilul ei, în gând. Le-a purtat singură de grijă fetițelor. În timpul bombardamentelor, fugea cu ele în afara satului. Cum făceau și celelalte femei.

— Ionel cum a fost rănit la Odessa?

— Fiind învățător, el a plecat pe front ca ofițer. Fusese avansat sublocotenent. A fost mai întâi la Tiraspol, unde n-a avut mari probleme, dar, după eliberarea Basarabiei, a început campania de cucerire a portului Odessa. Aici au luptat numai românii împotriva rușilor. Daunele au fost mari. O treime din ofițerii români au murit sau au fost răniți. Într-o zi a explodat un obuz lângă Ionel. A fost acoperit de un mal de pământ. L-a recunoscut un consătean din Oltenia: „Astea sunt cizmele lu’ Domnu’ Ionel!” A chemat ajutoare și l-au scos de sub pământ în viață, dar în

stare de inconștiență. Avea și un glonț în brațul stâng, foarte aproape de umăr, într-o poziție care îl făcea inoperabil. Risca paralizia sau amputarea în caz că îi prindeau un nerv. Așa că a rămas cu schija în el până la moarte, în anul 2000. Și-a revenit greu. Un an a fost spitalizat. Infecții din ce în ce mai grave, pierderi de cunoștință, dureri, din cauza cărora îl țineau mai tot timpul beat. După care, a luptat și el la Stalingrad. Acolo, românii apărau un flanc și unurii altul. Iar rușii atacau pe flancuri.

— I-au nimicit. Cu generalul lor imbatabil.

— Kutuzov?...

— Lasă-mă cu literatura! Ai spus-o și tu. Cel mai de temut general rus a fost Frigul!

— Ha, ha, ha! De generalul Frig se tem și azi nemții. Că vine iarna. Și ce se fac ei dacă rușii le zic: „Gaz niet”?

— Poate vin să ia de la noi și mai fac niște românași cu locuri de muncă.

— Mai degrabă ar veni careva după gaze de... șist. Că au făcut niște săpături pe la noi și nu numai că ne-au „hauzguduiudu”, ci ne-au și infectat apele de prin fântânile orașului. Până și Hitler a înțeles că războiul cu rușii e diferit de Blitz Krieg-urile lui.

— Antonescu, nu?

— Și el. N-a mai trimis evrei în lagăre, deși i s-a cerut în repetate rânduri. Simțea că războiul va fi pierdut de Axă. Și a devenit, brusc „salvatorul” evreilor. Datorită lui restul evreilor din România nu și-au mai pierdut viața. Criminalul erou. Pentru că nu poate să nu fie considerat criminal, după ce a trimis la moarte 150 000 de evrei. Am

ascultat un interviu dat de Corneanu la Radio *Trinitas*, în care a fost întrebat despre închiderea porților Catedralei din timpul Revoluției. M-am umplut de dezgust când i-am auzit răspunsul. „Nu preoții au închis porțile Catedralei, ci Securitatea”.

— De bună seamă că el atunci s-a dezis de „Sfânta” Securitate pe care a slujit-o cu devotament.

— N-a spus nici măcar asta. A făcut din preoți apărătorii eroici ai revoluționarilor. „Dimpotrivă, după ce au văzut că au murit oameni pe treptele Catedralei, preoții au deschis porțile și revoluționarii s-au refugiat în Casa Domnului. Nu a mai murit nimeni apoi”.

— Dezinformare tipic securistică. Au fost morți și răniți pe treptele Catedralei și în ziua de luni, 18 decembrie.

— Mi se face greață! *Ce forma mentis!* Și câți oameni au văzut în el un lider social!...

— Nu și cei cărora le-au murit cei dragi la Catedrală. A căror cenușă a ajuns în canalul de la Popești Leordeni. Nu și cei cărora le lipsesc până și astăzi mormintele copiilor, fraților, verișorilor. N-o să-l ierte nici mort!

— Poate nu a fost direct vinovat de asta. Indirect, da. Fiindcă era și mitropolit, deci capul instituției, și agent de Securitate. Era răspunzător din ambele părți. Dar să pună așa problema!... Cantitativ! Ia numărați-i pe cei pe care i-am salvat și puneți-i în balanță cu cei pe care i-am lăsat să moară... Când acolo a fost o tragedie!!!

Între cei care au murit atunci se afla și verișorul, de 20 de ani, al unei doamne psiholog din Timișoara. Se numea

ADRIAN MARDARE. Era și el lumina ochilor pentru ai săi, un suflet de om tânăr pe lumea asta. L-a căutat familia cu înfrigurare... N-au putut decât să adune datele din care să refacă clipele de coșmar ale sfârșitului. Tânărul a fost împușcat în umăr, dus la Județean și... apoi împușcat în cap. N-au mai găsit nimic din el ai săi. Era printre cei a căror urmă trebuia să se piardă definitiv. Printre cei care, cu o zi, două înainte, erau oameni sănătoși, cu nemulțumiri, cu vise. Cum crezi că au mai trăit părinții lui? Și ei foarte tineri. Mama avea doar 40 de ani. Se văita de și se rupea sufletul: „Mai bine muream eu, am mai prins ceva din viață... O, am avut bucuria de a-l avea pe el. De când s-a născut, era atât de frumos și de dulce... A fost viața mea, minunea vieții mele. Dar el?!?!... Poate o fi fost îndrăgostit, dar ce a cunoscut el din iubire, din dulceața vieții? O, Doamne, de ce n-am murit eu???!...” Tatăl lui Adrian s-a apucat de băut. Și a băut până s-a stins de ciroză. Cum mai putea trăi fără fiu, auzind-o zi și noapte pe soția lui tânguindu-se... fără nicio speranță? Știi ce a spus Corneanu, luat la întrebări, despre asta? „Este o inscripție pe peretele Catedralei cu numele lui, îmi pare...”

— Vai, ce onoare! Niciodată n-am suferit bătrânii care nu s-au cutremurat de moartea unor tineri, de viața lor netrăită... Dar după ce au murit împușcați?! Un mitropolit să n-aibă altceva de spus? Ne merităm liderii și ne merităm soarta. Că suntem niște indiferenți! Nici nu ne pasă de oamenii de lângă noi. Nici de durerea lor, nici chiar de moartea lor. Lăsăm inovații să huzurească. Să ia premii, salarii uriașe, să dea sfaturi, să țină slujbe în Catedrala,... unde copilul acela și-a găsit moartea, ca atâția alții.

— Timișorenii și-au cerut morții cu prețul vieții lor. Nu uita că pentru acei morți s-a făcut Revoluția! Și noi nu am tresărit de milă văzând sângele scurs din Ceaușești. Noi nu i-am regretat pe principalii vinovați. În zilele acelea ale Revoluției îmi spuneam că despre morții ei voi scrie cândva... Ce-am scris aici e cel mult un crochiu... Un *memento*... Mă cutremur și acum de milă. Sângele martirilor a fost spălat de ploaia trimisă imediat de Cel de Sus. În noaptea de duminică spre luni a fost în Timișoara o furtună cu fulgere și trăsnete, ca în plină vară... Apa și focul veneau din Cer să purifice locul. N-a rămas neprimită jertfa...

— Cum de le-a înșelat Corneanu vigilența timișorenilor?

— El e teatralistul numărul 1 în povestea asta. A știut să se orienteze foarte repede. Cu tot trecutul lui de milițian politic, a acceptat să fie și coautorul lui Tismăneanu în cartea pe baza căreia s-a condamnat comunismul. Apreciat de Băsescu, de Patriarh, de Academia Română, al cărei membru de... onoare este!

— Ptiu! O-noa-re! Oroare, poate... Academia i-a făcut volum omagial! Cei 1100 de academicieni români au adus omagiu unui turnător șef, purtător de mitră!

— Ne-am inflammat și am uitat de unde am plecat. Apropo de onoare... Cică onoarea l-a făcut și pe Antonescu să rămână alături de Hitler în războiul antisovietic.

— Au mai supraviețuit câțiva români și după înfrângerea de la Stalingrad. Nimeni nu știa ce se va întâmpla cu ei. Se vor întoarce acasă înfrânți, vor deveni prizonieri de război? Erau la mare distanță de casele lor.

— Și tu zici că nu-i mai bine acum? Tinerii noștri nici armată nu fac. Până și eu am făcut! Îmi aranja Bunu John

bocancii... Erau mai urâți decât cizmele lui, care i-au salvat viața în război.

— Tu compari anii ăia cu anii ăștia?

— De ce nu? Există o bază de comparație. De ce nu m-aș bucura de pace?

— Lasă, că nu-i vremea să te bucuri de nimic acum. Nu vezi ce greu trăim? Spune-mi mai bine cum s-a întors Ionel de la Stalingrad la Jadani.

— A făcut un ocol mare. L-a prins 23 August 1944, lovitura de la palat, cum spunea el, în Sudul Basarabiei, pe Valea Cogâlnicului. Degringolada. Știi ce părere avea Gică Lăzărescu, savantul, despre înfăptuirile noastre din cel de-al Doilea Război Mondial?

— Sunt curios să aflu.

— Că sunt pline de tristețe. Din cauza întoarcerii armelor împotriva nemților, „victoriile pot fi considerate sinonime cu înfrângerile și invers”.

— Îi înțeleg amărăciunea și îi respect obiectivitatea de istoric. La rece, așa stau lucrurile. Dar, vezi tu, Mirela Radu-Lazarescu, aranjamentele astea s-au făcut peste capetele soldaților. Ei au luptat cât de bine au putut, indiferent de situație. De aceea, în ochii noștri, rămân de-a pururi eroi. Nu ei sunt de vină că am pierdut ce au câștigat.

— Avea el mai multe insatisfacții. Prima pe listă era amărăciunea unui sacrificiu pe care unii îl percepeau ca inutil. Vreau să-ți reproduc un fragment din jurnalul lui de front, datat 21 august, 1944:

„La Chișia, am întâlnit și două domnișoare, surori, fiicele preotului din sat, frumoase, blonde cu ochi albaștri, care, văzându-mă tinerel, pe un cal frumos, mă priveau cu admirație și bunăvoință, admițând un dialog cu mine.

După unele discuții mai mult pe teme religioase, eu fiind tot neam de popă (rudă cu Mitropolitul Banatului, Vasile Lazarescu – prea puțini o știu –, care m-a îndrumat spre arma cavaleriei), am găsit un subiect de discuție, pe atunci fiind o fire destul de timidă în materie sentimentală.

Am îndrăznit în cele din urmă să le pun și o întrebare mai deosebită, dar pentru mine foarte importantă, și anume: 'Cum a fost sub ocupație rusească?' (mă refeream la perioada 1940-1941). La întrebare am primit un răspuns dezamăgitor: 'A fost foarte bine. În fiecare seară făceam baluri și ne distrăm'".

— Ionel a fost într-o unitate de infanterie... Cu caii sau cu căruțele se deplasau, de obicei, noaptea. În acea zi de 23 August au început să se întâmple lucruri curioase. S-au mișcat rușii, care până atunci stătuseră pe loc. Lor nu le spunea nimeni nimic în afară de faptul că sunt pe front ca să execute ordinele.

— Erau trimiși acolo ca să moară. La ce le folosea să-și mai bată capul cu una, cu alta? Să se sacrifice, să facă fapte eroice, pentru care să le fie nația recunoscătoare!

— Au primit ordin de retragere. Abia când au ajuns într-o localitate numită parcă Oancea, care era abandonată în flăcări, după bombardamentul din ziua precedentă, au văzut pe prima pagină dintr-un ziar, scris cu litere de-o

șchioapă: *Ar-mis-ti-ți-u! Ar-mis-ti-ți-u!* Au sărit în sus de bucurie, s-au luat în brațe. Erau fericiți că s-a terminat războiul.

— S-a terminat pe naiba!

— De unde să știe bieții de ei că nu? Credeau că se luptă mai departe după planul lui Antonescu. S-au retras pe linia Nămoloasa-Focșani-Galați.

— Au plecat spre Galați călare?

— Da, pe înserate. Dinspre nord, veneau nemții, care erau acum inamicii lor.

— Caz unic în istorie. Tovarășii de arme vor deveni, începând de la orele X, dușmani.

— Nu știu dacă unic, dar precis foarte rar. Dimineăta, luptau umăr la umăr, seara, față în față. Gică redă foarte bine starea de derută în care se aflau.

„În ziua de 23 August eram încolonați pe strada principală a satului. Îmi amintesc cum la intervale scurte de timp primeam ordine contradictorii. Ele constau în a pune șeile pe cai și a strânge chingile pentru a porni în marș, pentru ca, la scurt timp, ordinul să fie contramandat. A rămas și o vorbă din degringolada de atunci: „Puneți șeile! Luați șeile!”

Din aceeași zi, Ionel și-a amintit de un bombardament american. Mai întâi, au venit avioanele de bombardament cu parașute luminoase, să vadă linia, șoseaua. Și apoi au început să arunce bombe. Ionel și ai lui au strunit caii cât au putut, ca să ajungă să se adăpostească în tranșee. La vreo sută de metri în spatele lor, a căzut o bombă cât casa.

Pe Ionel l-a aruncat de pe cal. Când s-a dezmeticit, și-a căutat calul. Nu l-a mai găsit. Nici viu, nici mort.

— Românii nu au deschis focul împotriva nemților? Regele Mihai zice că nemții ne-au bombardat în aceeași zi în care, oficial, „am întors armele împotriva lor”.

— Nu în zona în care se afla Ionel. Pe-acolo și nemții, și românii erau într-o stare psihică foarte proastă. Și chiar și rușii. S-au înghesuit laolaltă în șanțuri, ca să se ferească de bombele americane, români, germani și ruși. Nu înțelegeau ce se întâmplă, din ce schemă fac parte.

— Când a ajuns unitatea lui Ionel la Galați?

— A doua zi. Aici erau cazemate, șanțuri, gropi, se puteau proteja mai bine în cazul unui nou bombardament. N-au putut nici măcar să-și tragă sufletul, fiindcă au primit ordin să se retragă până la București. Surpriza lor cea mai mare a fost că și-au găsit caii în primul sat de după Galați pe șoseaua spre București. Erau toți grămadă, tremurau, parcă în așteptarea stăpânilor.

— Fugiseră de bombe, săracii...

— Da, și o luaseră în direcția potrivită!... Îți dai seama ce bucurie a fost asta?! Ofițerii și-au încălecat caii și au pornit spre București.

— Prin ce-au trecut și animalele alea!... Tot nu s-au luptat cu nemții? Nici în 24 august?

— Nu mai țin minte exact de la Ionel când a început efectiv să lupte unitatea din care făcea parte cu nemții. Dar ce imagini apocaliptice! O armată să fie lăsată de izbeliște, dezorganizată și dezorientată!... Am găsit în jurnalul lui Gică Lăzărescu o întâmplare comparabilă cu cea relată de Camil Petrescu în *Ultima noapte de dragoste, întâia*

noapte de război, în care o babă ce urca pe o cărare, le arată cu bota ei ofițerilor români unde sunt nemții... Am crezut atunci că scriitorul inventase o asemenea situație. Dar uica Gică insistă asupra faptului că spune adevărul. O să-ți citesc mai mult decât de obicei, nu doar pentru autenticitate, ci dintr-un soi de compasiune și revoltă:

„Două armate, care, cu o zi înainte erau amice, se retrăgeau acum pe același drum, ca să-și ia distanță pentru a se bate ca inamice. Aveam impresia că e ceva asemănător cu un duel din Evul Mediu. Așa s-a și întâmplat în următoarele zile, când, spre a ne feri de surprize pe șosea, mergeam pe drumurile comunale, iar, acolo unde se întâlneau grupuri izolate, cele mai mari le capturau pe cele mai mici. [...]

În timp ce ne deplasam în coloană de marș călare, am ajuns la marginea unui sat, unde, înainte de intrare, comandantul subunității a fost informat de localnici că în partea opusă suntem așteptați de o unitate de tancuri germane. Nemții au barat drumul, găsindu-se în poziție de tragere spre coloana regimentului nostru. Am primit ordin, de la comandantul Escadronului III, de a pleca în misiune de cercetare pentru a constata la fața locului situația și a informa unitatea asupra intenției dușmanului. Mi-am dat seama de pericolul la care eram expuși în această dificilă misiune, că suntem un fel de sacrificeți, dar cineva trebuia să o facă, pentru a salva regimentul. Cum în armată ordi-
nul se execută, cu inima-n dinți am pornit la executarea misiunii. Am plecat cu două grupe de luptători pe jos, pe partea dreaptă a străzii principale, iar un sergent cu a treia

grupă a plutonului pe stânga, în direcția tancurilor inamicului. În timp ce înaintam spre dușman, tensiunea creștea, gândindu-ne, cum era și logic, la ce se va întâmpla cu noi, o mână de oameni, în cazul că servanții de pe tunuri vor deschide focul. Dar, cum logica în război este înlocuită uneori de curajul inconștient, ne-am continuat drumul spre poziția inamicului, bulversați de paradoxul noii situații, până mai ieri ne împărțeam frățeste țigările, iar astăzi va trebui să ne împărțim gloanțele... în noi, care pe care.

În acele momente s-a petrecut ceva de necrezut. A fost ceva de origine divină ce a urmat. Dar, așa cum am făcut-o pe tot parcursul relatărilor mele, spunând purul adevăr, așa o fac și acum. În timp ce încărcam armele, fiind gata de tragere dacă vom fi atacați, mai erau cca 200 m față de poziția germană, pe ulița satului ne-a ieșit în față un copil de școală, care, văzându-mă, mi-a spus: 'Nene, acolo sunt nemții, dar eu vă arăt un drum de ocolire'.

Urmând drumul lăturalnic pe care am fost conduși, am ajuns la marginea satului și mare ne-a fost mirarea când am văzut cum tancurile germane făceau cale îtoarsă, retrăgându-se de pe poziția ocupată și eliberând șoseaua.

Am trimis apoi nota de informare la regiment și ne-am continuat drumul nestingheriți spre localitatea Rădulești, la Nord de București”.

— N-aveau binocluri? Trebuia să se ducă tot plutonul în fața tancurilor să-i întrebe pe nemți ce au de gând? Suntem țara cu „prostia omenească”!

— De râsu’-plânsu’. Pe meleagurile noastre s-a născut teatrul absurdului, nu? Am știut să facem mereu lucrurile astfel încât să iasă în același timp și de răs, și de plâns...

— De ce trebuiau să ajungă la București?

— În primul rând, ca să „curețe” capitala de trupele hitleriste. Apoi, trebuiau să se regrupeze și să plece spre Ardeal. Nu era vreme de pierdut.

— Au făcut repede curățenie. În câteva zile.

— Da. Au fost luați prizonieri generalii care conduceau trupele germane din București. Chiar și pe Generalul Gerstenberg, comandantul armatei hitleriste din capitală.

— Și ce-au făcut cu generalii prizonieri?

— Le-au servit mese calde la popota ofițerilor, până au ajuns trupele sovietice în București. După aceea, conform condițiilor de armistițiu, i-au predat la ruși.

— Și rușii i-au predat... în Siberia.

— Au avut și nemții de pățimit. Numai că lor chiar le-a trebuit război! Așa se face războiul. Și Ionel, și Gică au făcut parte din trupele care au pornit, în 31 august, în războiul de pe frontul de Vest. Primul obiectiv era eliberarea Ardealului.

— *Ardealul, Ardealul,
Ardealul ne cheamă,
Nădejdea e numai la noi...*

— Unitatea lui Ionel s-a dus spre Ardeal, pe scurtătură. Mergeau călare, numai noaptea, ca să nu fie atacați de aviația germană.

— Au luat parte la luptele de la Ploiești?

— Nu, nu. Au ocolit zona petroliferă, au intrat pe la Râșnov. Era cât pe ce să fie trimiși la Oarba de Mureș, unde, pentru cucerirea unei cote, au murit 11 000 de soldați români. În ultima clipă, lor li s-a dat alt ordin: să înainteze pe Valea Someșului, pentru a ocupa Clujul.

— Mergeau acum alături de ruși?

— Ei erau la înaintare, pe liniile principale. Rușii veneau din dreapta și... în urma lor. Ionel n-a dat prea curând ochii cu rușii. Însă Gică povestește cu umor despre prima sa ocazie de socializare cu niște aviatori ruși:

„La Seuca am cunoscut trei aviatori ruși (*ruski samaliot*, cum s-au prezentat ei). De meserie spuneau că sunt studenți, noi i-am crezut, și că se aflau într-o misiune de recunoaștere cu avioanele lor care aveau defecțiuni tehnice, fiind nevoiți să aterizeze. [...] La un pahar (Seuca era zonă viticolă), ne amuzam când ne-am familiarizat și cu primele cuvinte rusești: ei „ruski samaliot”, noi „harașo!” După ce s-a mai încins atmosfera și buna dispoziție, noi le mai trăgeam câte o înjurătură pe românește, la care ei „harașo, harașo!” Credeam că ei nu înțeleg. La ora despărțirii noastre, noaptea târziu, unul dintre ei ne spune românește: 'Ce credeți, că nu am înțeles tot ce ați spus?' Am rămas uimiți. Ne-am cerut scuze cavalierește, ei ne-au înțeles, totul s-a încheiat cu bine. La despărțire chiar ne-am distrat, aflând că cel care ne știa limba era basarabean”.

Și ne mai dă Gică un amănunt picant:

„În cursul dimineții de 10 octombrie, la încrucișarea de drumuri înainte de a intra în Valea Ierii, am fost

întâmpinați de rusoaice îmbrăcate în pufoaice de culoare pământie (culoarea Armatei Roșii), ce, cu stegulețe, ne indicau drumul spre obiectiv. Era un peisaj de război nou pentru noi, dar cum în război totul e nou, nimic nu se repetă, ne-am adaptat la noua situație”.

— Bunicul tău ți-a vorbit vreodată despre luptele de eliberare a Ardealului?

— Mai puțin despre luptele în sine. Ionel avea amintiri foarte frumoase despre trecerea prin Ardeal. Povestea cum îi așteptau, cu lacrimi, cu flori, cu multă bucurie, românii la marginea satelor. Și știi cum se rânduiau? După preot și dascăl. Mai întâi intelectualii, domnii, și apoi ceilalți. El, ca învățător și nepot de popă, era foarte impresionat.

— Și n-a apucat să lupte deloc cu nemții?

— Ba da. Chiar și la baionetă. Cu grenade și focuri de mitralieră. „La asalt înainte! Ura! Ura!” Nemții au opus rezistență în multe localități pe drumul spre capitala Ardealului. Voiau să mențină controlul asupra Clujului, era punct strategic, îți dai seama. Nu mai erau ei ce-au fost cândva, dar...

— Erau slăbiți și demoralizați. Pierdeau războiul văzând cu ochii.

— Războiul l-a marcat psihic negativ pe Ionel. Avea lucruri multe de ascuns. Nu voia să revadă cu ochii minții, necum să mai pună în cuvinte cumplitele evenimente prin care a fost obligat să treacă. Îmi repeta că ei au executat ordine. Au luptat până la capăt împotriva bolșevismului... și au pierdut; după aceea au trebuit să lupte până la capăt

împotriva fascismului. Sperau ca măcar în lupta asta să iasă cu adevărat învingători.

— Îți dai seama câte a îndurat omul ăsta? A făcut ambele războaie ale armatei române. Pe frontul de Est, dar și pe frontul de Vest.

— El și mulți alții. Vitejii anonimi. Avea numai cuvinte de laudă despre ei.

— Da? Ce spunea?

— Că avea curaj, demnitate, erau solidari.

— Dă-mi un exemplu.

— În vremea când luptau alături de ruși, ofițerii activi români aveau caii lor proprii, pe care îi îngrijeau cum puteau. Ionel avea în unitate un sublocotenent cu un cal superb. Și un ofițer rus a venit să-i ceară calul. Să i-l dea lui de tot.

— Adică... davai calul, tovarășcic!

— Sublocotenentul s-a opus. Ofițerul rus a pus mâna pe zăbala calului, ca să-l dea jos pe sublocotenent. Și tu ce crezi că a făcut sublocotenentul?

— I-a tras un picior în gură.

— L-a cârpit, de nu s-a văzut... decât cu cracii în sus, cât era el de rus. Și-apoi a fugit cu calul. Rusul a pornit în căutarea lui, dar colegii l-au acoperit, l-au apărat și a scăpat.

— Brava!

— Gică reține un alt episod emoționant care oglindește atașamentul ostașilor români față de camarazii lor:

„... în dreapta șoselei la un canton CFR, un grup de prizonieri SS hitleriști, ținuți sub pază de cuceritorii cotei,

erau admonestați cu o nuia de colonelul comandant al regimentului, care le spunea plin de obidă:

— *Voi i-ați ucis pe oamenii mei!*

Toate aceste întâmplări zguduitoare pentru noi, în clipele acelea de tensiune, ca și gloanțele ce șuierau deasupra capului cu o intensitate sporită, pe măsură ce ne apropiam de obiectivul final, nu au reușit să ne demobilizeze, ci, dimpotrivă, să ne întărească în convingerea necesității luptei pentru o cauză dreaptă: dezrobirea fraților ardeleni”.

— Are talent de evocare savantul! Îmi dă senzația că a fost mai motivat decât Ionel să poarte acest război.

— Ca istoric, a avut o șansă unică în viață! O experiență pe măsura pasiunii lui pentru astfel de evenimente. S-a și înrolat ca voluntar la 22 de ani.

— Mai citește-mi din jurnal! Mă fascinează povestirile autentice despre fronturile lui uica Gică...

— Uite o povestire despre o zi de 13 cu noroc, 13 octombrie 1944, în care ultima redută fascisto-horthystă din Ardeal a căzut în mâinile armatei române:

„Pentru a ne feri de focul inamicului și a nu fi observați, ne-am strecurat mai mult târâș prin șanțurile de pe marginea șoselei ce ducea de la Apahida la Răscruci, pentru a ne apropia cât mai mult de linia de rezistență inamică. În drumul nostru spre obiectivul propus, peste tot întâlneam urmările crâncenelor lupte din zilele anterioare (case distruse, poduri aruncate în aer, urme de sânge pe caldarâmul străzilor din Apahida). În partea stângă, întrezăream și cota Tarcea Mică,

recent ocupată de infanteriști (12 octombrie), atât de scump plătită, cu numeroși morți și răniți.

Înaintarea pe marginea drumului a continuat până la o distanță de cca 300 m de poziția inamicului. Ajunși în acel loc, am reușit să ne strecurăm, nevăzuți, pe sub un pod de linie ferată, de-a lungul unui canal ce ducea în râul Someș. Pe acest canal binecuvântat, am ocupat poziția de plecare la atac, eu cu Plut. III și Stl. Bugariu cu Plt. IV (între șosea și Someș). În stânga șoselei, pe direcția de atac, pe înălțimile de la poalele dealului Chișcăsoaia (502m) s-au desfășurat în poziția de atac plutoanele camarazilor noștri: Stl. Velescu cu Plut. I și Slt. Corodeanu Plut. 2 (Esc. III).

La scurt timp după ocuparea poziției noastre destul de favorabile pornirii la atac, într-un moment de liniște totală și de așteptare, nu mare ne-a fost mirarea când spre noi a-lerga o femeie venită din sat, care ne cerea să intervenim pentru a-i salva fiul grav rănit, care se afla într-o casă de la marginea satului. Poziția noastră fiind descoperită, inamicul a dezlănțuit o ploaie de gloanțe și proiectile de diferite calibre deasupra noastră. Ne-am dat seama că este prelu-diul unei bătălii ce avea să înceapă cât de curând.

Totuși, ne-am păstrat calmul și nu am răspuns cu foc, așteptând ordinul de atac, dar a fost și un prilej de a ne edifica asupra puterii de foc a inamicului. Am depistat chiar cuiburile de arme automate ce veneau din cimitirul de pe versantul de vest al Văii Someșului. Acelea care, acum știm că erau cele descrise de comandantul companiei de infanteriști, Cpt. Vasile Brânzei (care în noaptea precedentă s-a retras în satul Jucu, în urma contraatacului hitlerist sprijinit de acolo).

În după-amiaza zilei de 13 octombrie, după încheierea pregătirilor, a sosit și ora H, a atacului conform ordinului primit. În prologul ofensivei ce avea să urmeze și să ducă la cucerirea obiectivului (*reduta Răscruți*), artileria noastră a executat o masivă pregătire de foc dirijată pe principalele obiective din linia de apărare a inamicului. Au tras minute în șir tunurile și brandurile de diferite calibre, un tun anticar a străpuns caturile din turnul bisericii din sat (de unde hitleriștii dirijau focul artileriei lor), reușind să-l neutralizeze. Așa s-a făcut că baza noastră de plecare la atac (canalul ce ducea în Someș) nu a mai fost atinsă.

Bombardamentele artileriei noastre au încetat deodată cu apariția pe coasta dealului din stânga poziției noastre a trei care de luptă de culoare cafenie (culoarea deșertului) cu care hitleriștii au deschis focul asupra armamentului greu amplasat în spatele primei noastre linii, în lunca Someșului.

A sosit și momentul în care și noi cei din prima linie am declanșat atacul și ne-am spus cuvântul. Cele două plutone 3 și 4, aliniat în trăgători în canalul ce ne servea ca bază de plecare, am făcut primul salt pe terenul neted și complet descoperit din luncă, spre poziția inamică ce se afla amplasată la marginea unui lan de porumb, în fața satului Răscruți.

În timp ce înaintam spre poziția inamică prin salturi 'om cu om', pe șoseaua ce ducea în sat, au apărut trei tancuri ale armatei noastre ca întărire în luptă. Dar, spre dezamăgirea noastră, ele nu au reușit să-și continue drumul, fiind avariate, din cauza câmpului minat, atât pe șosea, cât și pe ambele margini ale șoselei.

Noi ne-am continuat atacul și sprijiniți de cele trei puști mitralieră din dotare, am reușit să ne apropiem la o distanță de cca 10-15 m de șanțul inamicului. A urmat comanda: 'Scoateți grenada și puneți baioneta!', apoi 'Aruncați!', 'La asalt înainte, ura! Ura!'

Sub o perdea deasă de fum, în secunde următoare, ne-am năpustit asupra inamicului adăpostit în șanțul de la marginea lanului de porumb și, după o scurtă încăierare corp la corp, am putut auzi la disperare cuvintele comandantilor inamici 'laufen! laufen!' („fugi! fugi!”)

După ce am intrat în șanțurile cu poziția cedată, am continuat focul și apoi urmărirea inamicului prin parcul în mijlocul căruia se afla castelul renumitului grof maghiar Bamffi (părăsit și el în mare grabă de curteni).

Așa a fost cucerită și ultima redută hitleristo-hortystă din zona Apahida-Răscruți, din zilele de 9-13 octombrie 1944, bătălie istorică, o adevărată epopee, în care atât infanteriștii armatei române, cât și roșiorii, luptând cu eroism, și-au îndeplinit misiunea ce le-a fost încredințată.

Această misiune s-a soldat cu multe jertfe, căci mulți dintre ostașii infanteriști și cavaleriști ce au luat parte la aceste lupte, în înțeleștarea cu dușmanul, și-au dat viața pe altarul patriei. Așa a fost și cazul Slt. erou Alexandru Crocos, care făcea parte dintr-un grup de cercetare ce acționa în zona Bontida, la est de Someș. El se afla acolo când ultima rezistență a inamicului trebuia lichidată, în ziua de 13 octombrie, și avea misiunea de a lua legătura cu unitatea vecină. Slt. Alexandru Crocos a pornit să îndeplinească această misiune în fruntea unui grup călare, dar un snop de mitralieră din ascunzișurile Someșului i-a secerat trupul,

care însângerat s-a rostogolit pe drumul ce trebuia să-l urmeze pentru îndeplinirea misiunii...”

— Te-am urmărit de parcă m-aș fi uitat la un film de război și am văzut clar fiecare episod. Impresionant document istoric jurnalul de front din mâinile tale! Seamănă cu atâtea alte scene de luptă,... care redau din unghiuri foarte diferite același lucru: cruzimea și absurditatea războiului.

— Orice victorie înseamnă crime. În război nu câștigi fără să omori. Ce glorie e asta?

„Atât eu cât și ostașii din pluton, dintre care unii au văzut multe în Răsărit, ne-am înfiorat de mulțimea cadavrelor, a sângelui ce se scurgea de pe caldarâmul drumului în apa de pe Valea Ierii, pe care o păstrez în memorie ca pe o Vale a Plângerii”.

— Ionel a luptat tot pe linia întâi și în străinătate?

— Da. Numai la înaintare. Ca și Gică, de altfel.

— O fi omorât mulți oameni?

— L-am întrebat și despre asta. „Nu știu. Noi nu vedeam morții și răniții. Rămâneau în urma noastră și se ocupau de ei cei din linia a doua. Îi duceau la spital sau îi îngropau. Doar observam că nu mai apare câte unul dintr-ai noștri. De la inamic, nu aflam niciodată nimic...”

— Deci, a fost și în Ungaria, și în Cehoslovacia.

— În Ungaria, pe Tisa, iar în Cehoslovacia, în Tatra. Și nu la șpațir. Toamna, iarna, primăvara. În frig, în condiții precare. Prost echipați, prost dotați. Cu misiuni foarte dificile. Tisa era greu de trecut. Au căzut victime peste 40 000 de ostași numai în Ungaria. Pentru istorici aceasta o fi o cifră oarecare. Mie îmi arată cât de folosiți au fost românii pentru a umple rubrica victimelor de război.

— Pentru aceste pierderi nu mai era Antonescu de vină... Ci toți conducătorii care au scos în față românii ca să-și consume inamicii muniția de război.

— Și aceia sunt vinovați anonimi. În sensul că rămân necunoscuți... Ca eroii, la urma urmei. La Școala de ofițeri de la Sibiu, unde era profesor la arma Cavalerie și medalia-

tul olimpic Felix Țopescu, li se inocula elevilor dorința de a se sacrifica, până la a-și da viața, pentru țară. Și Gică s-a înrolat în război ca voluntar la 22 de ani, considerând că a avut norocul de a profita de nu știu ce oportunitate, care apăruse în ultima clipă. Mie asta mi s-a părut a fi o manipulare sinistră. Aveam certitudinea că nimic nu contează cât o viață de om, pe care nimeni nu are dreptul să o pretindă, indiferent cât de măreață ar fi cauza. Când au început evenimentele de la Târgu Mureș, în martie 1990, Gică Lăzărescu era mirat că tinerii români, cum eram noi pe atunci, nu pun mâna pe armă și nu pleacă acolo să lupte pentru țară. „De ce avem diplomație, uico? Eu nu vreau strop de sânge pentru niciun metru de pământ românesc”. „Tu nu ai muri pentru țara ta?” „Nu. A-ți da viața pentru țară nu înseamnă a muri. Ci a face lucruri însemnate, a lăsa ceva în urmă: copii, cărți, descoperiri științifice, clădiri...” „Tu ar trebui să fii dată afară din învățământ. Ce le bagi în cap la copii?” „Să nu ucidă. Să aibă grijă de viața lor. Că nimic nu valorează cât o viață de om”. „Greșit. Nici o viață de om nu valorează cât o jertfă. Ar fi biruit vreun popor fără jertfele umane în numele unei cauze? Ai fi auzit de Revoluția franceză dacă n-ar fi curs atâta sânge? Ar fi auzit cineva de Revoluția noastră, dacă nu erau morții din Decembrie?” Avea sens ceea ce spunea, dar mă irita pretenția lui ca tinerii să se războiască la Târgu Mureș, ca să se mai arate lumii jertfele românilor.

— De ce ar fi fost nevoie de jertfele din Decembrie, neicușorule? De ce alții nu s-au bătut, ci au predat în mod civilizată ștafeta? Îți spun eu, neicușorule, pentru că suntem un neam de curve! Toate faptele voastre de vitejie mi-au lăsat un gust amar. Pe cine ați bătut voi? Pe niște foști

camarazi de arme, care au fost surprinși de întorsătura de pe teatrul de război? Ați plecat să eliberați Basarabia, să-i stârpiți pe bolșevici! Și? V-ați întors cot la cot cu ei. Ni i-ați adus pe tavă... Nu pot să uit ce îmi povestea bunica, tot așteptându-l pe Vergil (singurul ei fiu, dispărut pe frontul rusesc), până a închis ochii, cum făceau ravagii rușii în satul nostru, cum violau fetele și femeile tinere, cum le spintecau pe gravide, cum îi împușcau pe cei care se opuneau verbal. Pentru ce jertfele voastre? Ați plecat cu Dumnezeu înainte și ni l-ați adus pe Stalin... N-am avut niciodată un conducător cu capul pe umeri. N-am avut și nici nu avem. Numai piticantropi cu pretenții de mari oameni politici, adică animale politruce.

— Nu-i judeca pe eroi ca pe politicieni! Vina pentru aducerea lui Stalin ca tătuc al acestei nații nu o poartă cei ce au luptat sau au murit sub steagul țării. Ei au fost folosiți...

— Ce poți să spui despre Bunul John, care a făcut ambele fronturi, purtând, până i s-a încheiat contractul cu viața, o schijă în umăr?

— În copilăria mea, Caraniul nu era electrificat. Noaptea nu doar întunericul era de speriat, ci și exploziile sinistre ale sondelor din fundul grădinii. Când nu mai putea de durere, Bunu John ieșea în curte și gemea. Urletele lui își găseau ecou în zgomotele cutremurătoare ale sondelor, la care se adăuga lătratul câinilor treziți din somn, zgândărind o tăcere mai deloc adâncă. După ce ne-am mutat la Timișoara, bunicu venea la noi în vizită, dar nu rămânea niciodată peste noapte, ca să nu deranjeze, că el nu-și putea reprima strigătele de durere sau tusea la

ore la care alții trebuiau să se odihnească. Avea și o bronșită cronică, cu care s-a pricopsit tot pe front, tușea de-și dădea duhul, înecându-se și înroșindu-se. Din cauza acestei boli nici nu avea voie să ia calmante. Iar el nu apuca să adoar-mă după o criză, că începea alta...

— Ce respect a avut statul nostru pentru el, chit că era la începutul comunismului bolșevic, dacă nici bine nu s-a întors din război și a fost arestat, deposedat de bunuri și deportat în Moldova? Pentru și ați luptat, uăi fraților, sau pentru șini? Pentru tâlharii de ieri și pentru cei de astăzi care își bat joc de norod? Jerta voastră,... din păcate, a fost inutilă! Mai bine v-ați fi predat de tot Germaniei! Ori chiar rușilor, că tot un drac!

— ... Pentru unchiul meu Gică, cele 400 de zile de război erau motiv de fâloșenie. Ca și cum toată viața și-o trăise de la 22 la 23 de ani. Nu s-a căsătorit, nu a avut copii, a lucrat câțiva ani la Universitate și, în rest, pe la școli din oraș. „Auzi tu, pe noi ne-or desființat... Ce-o fost în capul lor să nu le mai trebuiască Istorie și Geografie la Universitate?!”

— Îl consideri un om ratat? Împlinirea fiecăruia ține de felul cum vede el însuși ceea ce a făcut în viața lui...

— Nu, dimpotrivă. Sunt mândră de uica Gică! Astăzi mi-a adus un coleg o carte în care mi-a marcat o însemnare despre el. Și-am fost atât de emoționată să pricep că acesta era într-adevăr crezul lui: *În orice situație l-ar fi pus țara, el trebuia să își facă datoria. Cu orice preț.*

— În ce carte scria despre Gică Lăzărescu? Ce anume?

— În *Eroi bănăţeni în războiul antihitlerist* de Alexandru Duţu (1981, p. 213):

„Tot în timpul luptelor din Ungaria au ieşit în evidenţă ca-lităţile deosebite de luptător şi comandant ale sublocotenentului Gheorghe Lăzărescu, născut în 19 martie 1922 la Jadani, azi satul Corneşti. La 27-28 octombrie 1944 la Nyrparasznya, printr-o acţiune îndrăzneată, el s-a infiltrat cu plutonul său adânc în spatele dispozitivului inamic, forţându-l pe acesta să se retragă. A doua zi a executat o acţiune asemănătoare la sud de Nyrmaada, deşi se afla într-o inferioritate numerică evidentă...”

— Nu l-au avansat în grad?

— Ba da. Jurnalul este semnat cpt. rez. Gheorghe Lăzărescu.

— Nu ştii de ce aveam impresia că în afara ţării românilor n-au mai luptat cu aceeaşi abnegaţie ca pentru Basarabia sau pentru Ardeal.

— Ei luptau pentru un rezultat care să nu le mai transforme cuceririle în eşecuri. Aveau un scop, pentru care treceau peste orice. Să vezi cum şi-a petrecut Gică Crăciunul în 1944 şi apoi Revelionul la graniţa ungaro-cesoslovacă:

„În seara aceleiaşi zile ne-am refăcut forţele şi cu puţinii oameni ce-i aveam, cpt. Tomescu şi cu mine am plecat din nou la atac. Îmi amintesc că ne-am strecurat în toiul nopţii printr-un lan de porumb rămas pe hotar, până la marginea unui luminiş, de unde am observat ce se petrecea în tabăra inamică. Ne aflam la numai câţiva zeci

de metri de ferma unde era postul nostru de comandă înaintea retragerii și unde nemții au început cheful spre a sărbători victoria.

Am hotărât să asaltăm imediat clădirea cu postul nostru de comandă înțesat de hitleriști în jurul pomului de Crăciun. Surprinși de atacul nostru, hitleriștii au fost puși pe fugă, iar noi ne-am reocupat pozițiile pierdute, inclusiv postul de comandă cu pomul de Crăciun”.

— No, Crăciun fericit! O friptură de porc, sarmale, cozonac și vin!

— Ți-ai găsit!...

— Am văzut un film despre Primul Război Mondial, *Joyeux Noël*, în care, în Ajunul Crăciunului din 1914, armata germană a făcut un armistițiu cu armata engleză și cu cea franceză, pentru ca taberele inamice să poată sărbători Nașterea Domnului.

— Aceia trăiau într-o altă lume. Of... despre ai noștri, uite ce am citit, de m-a apucat o milă pentru care nu există un adjectiv potrivit:

„Unele necazuri și surprize provocate din partea inamicului s-au datorat și acestei perioade de sărbători. În multe situații, atunci când ocupam o poziție și intram în tranșeele dușmane, care erau pline de bunătăți (alcool, ciocolată, alune, portocale etc.), acestea au devenit o momeală pentru trupele noastre, care, lipsite de asemenea bunătăți (în afară de țigări, care se primeau cu o oarecare neregularitate) și-au pierdut vigilența”.

— Da, momeală cu ciocolată și portocale... Dureros. Flămânzii... Degeaba avem atâta pământ... La noi, în țărișoara asta, Românica, paradoxul va exista atâta vreme cât la putere vom avea numai ingrați, bâlbâți, chiori, pontoși, libidinoși, stolojeni, ciorbari, pitici la stat, dar și la sfat și... dracu să-i pieptene! Că, uite, a trecut un sfert de veac și o ducem din ce în ce mai rău... și cică am avea cel mai roditor pământ! Am putea hrăni un sfert de Europă din roadele lui, dar, paradoxal, nu ne putem sătura nici noi. Văzusem cândva, nu cu multă vreme în urmă, o emisiune la televizor cu oamenii străzii, bătrâni, tineri și copii. Reporterul l-a întrebat pe un țânc de ce se droghează cu aurolac? Și acela a dat răspunsul sărăciei noastre: „Când mă droghez, mă simt atât de fericit, de parcă aș mânca numai fripturi!...” Sărăcia este soră bună cu prostia. De aceea la noi se spunea în toate mediile: „Sărac și curat!” Se spunea, dar nu se mai spune, pentru că sărăcia perpetuă a dat naștere la monștri. Astăzi se spune exact ca pe vremea boierilor de altădată, „săraci și proști”. Comunismul, cel puțin, dădea cale liberă la toți pe care îi ducea capul să facă o facultate. Azi dacă nu ai bani, nu ai parte! De nimic, nici de îngropăciune! Înainte vreme dacă aveai carte, aveai parte... În prezent, dacă ai bani, ai parte! De toate! Cred că și de un loc în Rai!

— Neamul ăsta a știut să sufere de toate cele, dar de foame și de frig și de umilință... e inuman cât a suferit.

— Eram elev la generală prin clasa a VII-a sau a VIII-a. Mi-aduc aminte și eu ca băieții, după orele de curs mai trăgeam câte o porție de miuță. Îți dai seama după atâta alergătură cu ce foame ajungeam acasă! Aruncam ghiozdanul încă de la poartă și strigam la mama: „Mămicîîîîî,

șe-ai făcut di mâncari?” Și ea răspundea din fundul chilerului, undi răsușea fusu ca sî țesî laișeri dup-așeia. „Borș cu fasoli! Că azi îi vineri și-i zî di post!” Mă apucau toți dracii, la cât eram de hămesit, borșul acela cu fasole, l-aș fi azvârlit cât colo! M-am dus iute în poiată, la găini, am luat 3 ouă și mi-am făcut un scrob cu ceapă verde, mărar și cu salată de roșii. Bineînțele că pâine nu aveam, dar mergea și mămăliga rece. Dar ce crezi tu că am avut timp să mă mângâi pe burtă? Nuuu! Că mama mă fugărea cu vâtraiul prin ogradă că i-am spurcat cratițele... „Uăi, fulăuli, uăi, ai sî ma baji în fundu’ iadulu’, uăi! Uăi gaugiosuli, nu ti mai saturî nicuratu’! În loc sî țâi și tu post, ca sî ti luminezî Dumnezeu și Maicuța Domnulu’”... Alteori, când fierbeau sarmalele, ah ce mi-e poftă de 10 sarmale! Mă duceam și luam direct din oală 2, 3, 7, cât puteam duce... De mă vedea mama, parcă o și aud cum striga la mine: „Ia cu pâni, Gheorghii, nu mânca gol!” „Da’ n-avem pâni! Cî n-o vinit tata di la CFR!” „Ia cu maligî, uăi, cî n-o sâ-ț stei’ în gât!”

— Mă crezi că eu n-am știut niciodată ce-i foamea? Bunica Lucreția se plimba mereu cu mâncarea după noi. „O, nu ți-o fi fomiță?” Mereu gătea câte ceva cu care să ne facă poftă de mâncare. Toată familia noastră se aduna în jurul sobei de gătit, întotdeauna plină de oale și crățiți sfârâind. Și totuși, povestea despre foametea din Moldova era un motiv recurrent în casa noastră. Fetele își aminteau că, în perioada când Ionel era la pușcărie, Lucreția le-a chemat odată cu bucurie de la joacă. Ținea mâinile la spate. În fiecare avea câte o felie de pâine unsă cu untura

găsită pe fundul unui borcan. Era aproape râncedă, dar la cât erau ele de flămânde, li s-a părut că mănâncă felii de tort... de ciocolată...

— Mă omorau zilele de post, ce să-ți mai spun de posturile alea lungi de Crăciun și de Paște?!... Eu am fost viclean de mic. Când mi se acrea de fasole și barabule, mă furișam în beci și smântâneam toate oalele... Ah, ce bună mai era smântânică! Cu pâine neagră și proaspătă! Dar și darabu di mămăligă rece mergea a dreacu! Asta a ținut până când tata o prins mâța în beci mirosind oalele, că de lins pe bot nu prea mai avea după ce! Eu eram haplea, lingeam tot! Că doar sunt din neam di lingău! Lingou di aur!

— Mama mi-a povestit cum le-a învățat bunicu în Moldova să „fure” dulceață. Deschideau borcanele și luau o linguriță-două din interior, fără să se atingă de dulceața de pe margini, ca să nu vadă Lucreția că s-a umblat la borcane. Și bunica mea, biata, a avut surpriza de a-și găsi borcanele mânjite cu dulceață, când a făcut niște gogoși la începutul iernii. „Ce-ați făcut, ogârșiților? Am rămas fără dulceață... Cu ce vă mai fac o turtă de Crăciun?!” „Ia nu vorbi așa, Lucreție! Lasă fetele în pace!... Doar n-o să se simtă vinovate c-au mâncat de la ele de-acasă”. „Să-mi fi spus măcar!...”

— Dacă spuneau... ce farmec mai avea?! Că doar surpriză e atunci când vezi borcanul plin pe dinafară și belești ochii când constați că, de fapt, e gol, pe dinătru... Hi, hi, hi!

— „...Nu să se țină de coțcării...”, dădu în plâns Lucreția. „Ia spune tu, Emilio, a nimerit mumă-ta dulceața?” Și apoi, către amândouă: „Vi-o plăcut? V-ați lins

pe degete?” Și pe măsură ce Lucreția se lupta cu plânsul de disperare, Ionel râdea cu lacrimi de situație. „Măăăi, ce-mi place că mâncați! Ca niște copii adevărați!”

— Hi, hi, hi... Nici nu știi de partea cui să fii...

— Mi-e milă și de tine că furai sarme din oală, cum milă mi-a fost mereu de Nică a lui Ștefan Apetrei că a trebuit să fure cireșe... și să smântânească oalele pe furiș. Eu n-am putut să râd citind amintirile lui Creangă. Poate că autorul a trecut ușor peste momentele acelea, poate chiar le-a inventat, dar, cum eu m-am transpus întotdeauna în lumea creată de un scriitor, așa cum intru și acum în lumea noastră, am rămas cu ele de parcă ar fi amintirile mele. Mi se pare că semeni foarte mult cu Creangă. Se vede că ești din partea locului și acum... mă încarc și cu amintirile tale. Tot cu milă, răsfoiesc și jurnalul lui Gică și preiau și amintirile lui. Lumea poveștilor adevărate nu e roz bon-bon... Mă doare să citesc cum, atât de tânăr fiind, Gică a văzut cum mor camarazii lui, cum sunt schințiuți, loviți de gloanțe și obuze, cum li se vărsă sângele pe pământ, în ape, în șanțuri, mă gândesc la ochii lui din tinerețe, limpezi, scrutând zarea, care erau răniți de asemenea imagini de coșmar, la o vârstă la care ar fi trebuit să ia cu polonicul din dulceața vieții.

„Ulterior am primit ordinul de schimbare de poziție, ceva mai spre stânga frontului nostru, unde au avut loc numeroase atacuri ale regimentului nostru soldate cu tot atâtea contraatacuri ale inamicului. A fost luat prizonier Slt. Sângeorge din Divizia I. El a fost folosit de hitleriști ca element de diversiune, fiind pus sub amenințare să vorbească la un microfon instalat în prima linie și să ne ceară

să ne predăm. Noi am continuat atacul în 26 decembrie, când, în urma unor lupte crâncene pe liziera unei păduri ce servea drept bază de plecare, a căzut, secerat de un snop de gloanțe de mitralieră, unul din cei mai chipeși ofițeri, sublocotenentul Cumpănaș, un vechi camarad și coleg de promoție de la școala de ofițeri rezervă din Sibiu, căzut pe afurisita de graniță. Au avut loc zilnic lupte în multe cazuri corp la corp cu dușmanul. În unele sectoare, liniile frontului au ajuns la distanțe de câteva zeci de metri. De multe ori hitleriștii au reușit să pătrundă prin surprindere în șanțurile noastre de apărare, dar de fiecare dată bravii noștri ostași, în frunte cu comandanții lor, i-au silit să se retragă, prin contraatacuri riguroase, și chiar să le ocupe pozițiile de plecare. Au căzut atunci la granița ungaro-cehoslovacă mulți ostași ai Regimentului nostru, în frunte cu ofițerii slt. Pătruț și slt. Rițiu”.

— Câtă risipă de oameni și materiale! Ce-a devenit „Blitz Kriegul”!

— Și „războiul sfânt”!

— Sfânt pe naiba! Păgân... Te miri de unde le venea oamenilor de rând puterea de a mai îndura atâta. Și eu țin minte cum îmi povestea bunica de vremurile acelea nefaste de război. Nemții se purtau ca niște domnișori cu... ai ghicit, cu mironosițele! Le făceau cadouri, ceasuri. Aveau ceasuri, nu jiuçării ca astăzi! Nu văzuseră țărani noștri până atunci cum arăta ciocolata, darmite să mai fi pus și limba pe ea! Friții le dădeau la cutii! Nu erau lacomi nici la mâncare, nici la beuturică. Civilizați până și în război.

— Așa amintiri li se păstrau și pe aici ofițerilor și soldaților germani. Copiilor le dădeau bucățele de cioco-

lată și... medalii, cine știe ce tinichele. Se salutau cu Heil Hitler!

— Dar asta poate doar pentru că eram colibegeranți... Când au venit rușii!... Spaima spaimelor! Au săpat sărmanii moldoveni borte în pământ, ca să facă ascunzători pentru porci, vite, cai, oi... grâu, porumb, căruțe. Unii și-au ascuns și tractoarele. După război, ce după război, chiar prin anii '70 au dat unii de tractoarele ascunse în pământ... erau ca noi, fără pic de rugină, că doar erau made în Nemția! Rușii le puneau baioneta în chept și le cereau să scoată rachiul, vinul, porcul! Fetele și mamele erau trecute prin sula lor, violate, câte șapte unul după altul, până cădeau pe spate de beți ce erau. Povestea bunica, asta mă înfioară rău de tot, că o vecină de-a ei era gravidă, prin luna a șaptea. Și pe aceasta au vrut s-o violeze, dar femeia s-a ținut tare și a căzut în genunchi și se ruga când de ei, când la Dumnezeu. N-a ascultat-o nici măcar Dumnezeu. Că unul dintre ruși i-a spintecat pântecul cu baioneta și i-a scos fătul afară și l-a călcat cu cizmele... Apoi i-au pus țeava puștii în piept bărbatului ei și i-au cerut să scoată porcul, vaca și butoiul la vedere. Avea un vecin, Georgescu, care era pe atunci secretar pe la primărie și știa limba rusă, că era om învățat. L-au întrebat rușii cine are fete tinere. Ăla a arătat cu mâna înspre bunica mea, că avea trei fete, dar și un fecior care nu s-a mai întors din prizonieratul bolșevic.

Nicio știre nu a primit de la fiul ei. A murit cu această așteptare... Fetele se ascuseseră în pod, dar norocul a fost de partea lor, că rușii primiseră un ordin și au plecat în grabă mare... La plecare au tras câteva rafale, așa, ca să știe lumea că pe acolo au trecut vecinii și *pretinii* noștri!

— Nu știi cât mă întristează poveștile astea... Lipsa de omenie. Mințile de criminali. Ferească Dumnezeu când ia maimuța arma în mână! Și nu o să pricep niciodată ce e în mintea unui trădător. Ca netrebnicul de la Primărie care le-a spus rușilor că sunt trei fete în casa bunicii tale. Și nimeni nu a sărit să o ajute. Să ia câte o fată pe la ei, ca să nu trăiască biata femeie cu spaima că vor face rușii poștă din fiicele sale... De unde nepăsarea asta în noi? De ce nu ne uităm unii la alții, de ce nu ne vedem, de ce nu ne apărăm de relele astea mari?... De ce ne vedem doar de la distanță și... ne plângem de milă. *Sărac de mine...*

— Din același motiv pe care ți l-am spus... că suntem neam de stâncă! Scuze, am vrut să spun că tot de curve!

— Poate că de la atâta suferință, pe care o moștenim din generație în generație, am devenit atât de indiferenți la durerea altora. Gică povestește cum a fost rănit în Cehoslovacia, la Zvolen, într-o bătălie în care și-au pierdut viața pe colinele dimprejur circa 11 000 de români.

— Soldații români se contabilizează la pierderi...

— La ce armament aveau, asta le-a fost principala contribuție. Dar vreau să-ți dau citatul, ca să vezi ce atitudine aveau oamenii locului față de soldații necunoscuți.

„Era ora 9, în dimineața zilei de 15 martie 1945, ora asaltului final, când de pe colina din jurul turnului de apă, coborând desfășurați în trăgători, înaintam în salturi spre inamic. Văzând intenția noastră, dușmanul a deschis atunci un baraj general, cu toate tipurile de arme de care dispunea, asupra noastră, foc ce se întetea pe măsură ce noi ne apropiam tot mai mult de marginea orașului, de care ne

mai despărțeau cca 200-300 m. Cele mai mari pierderi ne-au fost provocate de tirul brandurilor de 120 mm, ce brăz-dau terenul din jurul nostru pe o rază de 50 m de la locul unde atingeau pământul. Pentru prima dată pe front (parcă aveam o presimțire nefastă), simțeam că mi se va întâmpla ceva, că nu o să mai scap viu din acest infern ce s-a dezlănțuit asupra noastră, cu toate că nu știam ce-i teama și aveam o experiență destul de îndelungată a frontului din prima linie. Pericolul pentru noi cei din atac era foarte mare, deoarece coboram spre oraș pe un teren deschis, pe când dușmanul era adăpostit în blocuri, pe care le-a transformat în cazemate, iar geamurile într-un fel de crenele. Vedeam cum își descarcă în voie focul asupra noastră, de parcă eram niște ținte la poligon.

Eu mă aflam culcat pe partea stângă a corpului în lungul unui răzor, iar cu mâna dreaptă mânuiam pistolul automat. La un moment dat, după ce unul din proiectile a căzut în apropiere, am simțit o căldură în piciorul drept, sub genunchi. Am observat atunci că o schijă mi-a despicat carnea din pulpă, dar n-am simțit nicio durere, din cauza tensiunii în care mă aflam. În scurt timp, sleit de puteri, din cauza scurgerii sângelui, am reușit să mă strecur până la punctul de prim ajutor al regimentului, pe care l-am găsit într-o criptă a cimitirului din spatele primei noastre linii. Cei de acolo abia mai făceau față răniților din jur. Unii erau în stare gravă, se zbăteau între viață și moarte, alții nu se mai zbăteau deloc.

Timp de două săptămâni am fost tratat la spitalul de campanie, unde am primit cele mai bune îngrijiri. Aproape zilnic am fost vizitați de numeroși cetățeni ai orașului și de

elevii școlii, înconjurându-ne cu deosebită căldură, cu bunătați de tot felul și flori, fapt ce pentru noi, răniții de pe front, a fost o satisfacție morală deosebită”.

— Gică era foarte robust psihic. Poate la vârsta lui nici nu realiza proporțiile durerii cauzate de acest război. El era potrivit pentru o carieră militară...

— După ce s-a întors din Infern, a devenit și el dascăl cumsecade. Vreo doi-trei ani a fost chiar la Școala de la Carani, coleg cu Ionel...

— L-am auzit aseară pe directorul Televiziunii române, Stelian Tănase, om de carte și cu cărți!

— Ce zicea? Că e și scriitor, și istoric pe deasupra?

— Cică Televiziunea română este în faliment! Și cere să se mărească taxa la prostovani! Adicătelea eu dau acum 10 lei pe lună degeaba, ca să ție niște terchea-berchea în funcții de conducere cu salarii babane! Dacă televiziunea nu e bună și nu are rating, s-o scoată dracului la vânzare! Sau să i-o dea de pomană lui Voiculescu, că ăla știe, mă, cum să nu știe?! Și, ca să vezi cât sunt de golani, au băgat această taxă în abonamentul de la Electrica. Plătești taxa odată cu curentul! Băga-i-aș în 'zda lu' mămicuța lor! Dacă ai și câtă bătaie de joc este cu această taxă, că unii au curent și la garaje! Și bineînțeles că nu au televizor la cașcarabetă!

— Dar nu pot ajunge în casele tuturor... De ce crezi că m-am scârbit de televiziune și am înlocuit-o cu internetul? Fac emisiuni de toată jena troglodiții angajați pe cine știe ce criterii, iar noi tânjim după un film, după un serial, după o muzică de calitate...

— ... gospodinele, după *Surprize, surprize!*

— Da, era o modă și cu televizorul în bucătărie, ca să vezi programele preferate în timp ce gătești, în baie, în timp ce-ți faci lipsurile, în grădină, pentru când sapi... pe unde trebuie. În tinerețea mea, era nelipsit radioul de pe masa din bucătărie. Gospodinele ascultau teatrul radiofonic, emisiunile lui Păunescu, festivalul de la Mamaia...

— I-au cerut unii demisia lui Stelian Tănase, că, dacă nu se pricepe să scoată televiziunea din rahat, n-are decât să predea altuia sarcina asta. Dar același răspuns ca la curve! Că nu poate acum, ar fi un moment nepotrivit, că s-ar crea un gol și... 'zda mă-sii!

— În anul I de facultate, Doamna Profesoară Comloșan ne-a învățat la Teoria literaturii cum să citim o operă literară. Ne-a îndemnat să nu rămânem niciodată la text, să nu memorăm amănuntele, ca gospodinele care... reproduc piesa de teatru ascultată la radio.

— Aveam o hepigramă cu gospodina scriitoare:

*îmi place mult cum scrii matală,
că scrii cu rost și-nflorituri;
dar vezi de oala cu sarmale,
c-ai pus în ea și murături!*

— Ha, ha, ha!... O fi pus varză murată...

*

— Dacă mi-ai fi trimis mie jurnalul de front al lui Gică, precis altceva vedeam în el, asupra altor scene m-aș fi oprit.

— N-am făcut o selecție bună? Ce vorbești? Tu nici nu-ți dai seama de ce comoară ai...

— Ce comoară?

— Jurnalul acesta inedit, scris de un istoric, nepot de mitropolit, care s-a înrolat pe front... oarecum ca reprezentant al mitropolitului, care nu putea pleca el însuși... Unde mai pui și că scrie cu har?

— Credeam că voiai să spui că tu ești comoara...

— Ha, ha, ha... Eu nu mă îmbăt cu vorbe mari. Dar vreau să îți citesc din jurnal despre cum a petrecut Gică ultima zi din cel de-al Doilea Război Mondial:

„În ziua de 9 mai, la ora 9 dimineața, am observat în partea stângă a poziției noastre o motocicletă cu ataș, cu doi ostași, cu un steag alb, care se îndrepta spre poziția dușmână. În acel moment un foc ucigător de armă automată a fost descărcat asupra soliei noastre, care a fost ucisă pe loc. Indignați de cele întâmplate, am replicat cu toată puterea de

foc ce o aveam, schimbul de focuri fiind acum reluat cu și mai mare intensitate pe toată linia frontului.

După disperarea cu care acționa, chiar și călcând orice lege a războiului, inamicul dădea dovadă tot mai mult că-și trăiește ultimele clipe. Gândurile și speranțele noastre de pace erau însoțite în această zi nu numai de vești, ci și de fapte, deoarece în după amiaza zilei de 9 mai, în spatele liniei noastre se concentrau forțe și armament, cum nu am mai văzut până atunci, aduse din alte sectoare ale frontului.

În această memorabilă zi de 9 mai, când luptele încetaseră aproape peste tot, în carnetul de front notam:

„Un proiectil de tun anticar îmi vâjâie deasupra capului și au loc schimburi de focuri de o amploare fără precedent”. Iată însă că, în jurul orei 21 din seara aceleiași zile de 9 mai, după o scurtă pauză de încetare a focului, a început un spectacol cu totul neașteptat, un fel de jocuri de artificii de proporții ieșite din comun, ce s-a dezlănțuit în spatele liniei noastre de bătaie. Toate gurile de foc erau îndreptate către cer, se încrucișau focuri în toate direcțiile, mai ales cele de cartușe trasoare. Am înțeles atunci că acest grandios spectacol consfințește victoria noastră, că inamicul acceptase capitularea.

Au fost momente ce cu greu pot fi descrise. În acest tablou unic vedeam fețe pline de bucurie exprimată printr-un oarecare zâmbet. Au avut loc îmbrățișări între luptători, fără să se mai țină cont de gradele de pe umăr. Erau lacrimi de bucurie pentru victorie, însoțite de un URA! prelung, dar în același timp de durere, neuitându-i

nici pe cei căzuți dintre noi, în cele 400 de zile și nopți, cu dușmanul în față”.

Și grandioasa încheiere:

„În acel tablou feeric al unei nopți de mai, cu aerul plin de mireasma îmbălsămată a primăverii, dărele de lumină parcă creau pe cer o a doua Cale Lactee, ce încorona pacea. Părea că prin acele dăre de lumină care se îmbrățișau, luând cerul drept mărturie, învingător și învins își întindeau mâinile în mod simbolic, parcă acea noapte se voia să devină o noapte a uitării, a împăcării și a iertării”.

— De piatră să fii, și tot îți dau lacrimile...

— Au fost aliați, românii au trădat, au devenit dușmani, s-au luptat pe viață și pe moarte... și au putut trăi până la urmă o „noapte a uitării, a împăcării și a iertării?” Iartă mai ușor două tabere vrăjmașe decât doi ierarhi ortodocși?

— Se pare că da.

— Românii aproape că au uitat de soldații lor după încheierea războiului. Stăteau, săracii, prin păduri în Cehoslovacia, fără să știe cum se vor întoarce acasă. Ionel a ajuns în Jadani abia în iunie 1945. Lucreția s-a dus cu fetele la șosea să-l întâmpine. Le-a spus tot drumul că vine tăticul lor de pe front. De unde să știe ele cum arată un tătic? S-au speriat când l-au văzut și au început să plângă. Avea plete, barbă, păduchi. Au ars hainele de pe el.

— Îți dai seama că de atâția ani nu a mai făcut o baie caldă? Pe de altă parte, era un caz fericit. Se întorcea pe picioare, în putere, acasă, la familia lui.

— A lipsit patru ani de acasă, a fost de două ori rănit, decorat cu Ordinul Mihai Viteazul...

— Și asta nu i-a împiedicat pe comuniști să-i confiște averea și să-l trimită cu domiciliu forțat în Moldova.

— În Banat, comunismul a intrat rău în viața oamenilor. Multe drame postbelice porneau de la niște vini inventate. Erau, de pildă, unii timișoreni născuți în afara granițelor: la Macău, în Banatul unguresc, sau la Nașa Tomici, în Banatul sârbesc, la o aruncătură de băț. Au făcut poate chiar patru ani de război est-vest în armata română. Și, când s-au întors, li s-a cerut „să prezinte actele la control”. „Nu sunteți cetățeni români!” „Cum nu suntem cetățeni români? Nu locuim în România, nu am făcut războiul în armata română?” „Nu aveți acte în regulă! La Târgu Jiu cu voi, în lagăr! Pentru clarificări!”

— Cu Gică cum s-a întâmplat?

— S-a remarcat în lupte, a fost decorat. A venit și el acasă pe jos din Cehoslovacia... 1200 de km.

„Marea mea bucurie și surpriză a fost să îi văd la marginea satului pe părinții mei, tata Traian, mama Maria și fratele mai mic Nicolae, care au plecat întru întâmpinarea mea cu o căruță lungă, veniți direct de la munca câmpului. Eram îmbrăcat militar, cu tresa de sublocotenent pe umăr și Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler pe piept. Cu aceeași modestie care m-a caracterizat întotdeauna și cu lacrimi în ochi, mi-am îmbrățișat familia, care m-a crescut în spiritul credinței în Dumnezeu și al dragostei de țară.

Simțeam în acele clipe mândria că sunt român, că m-am numărat și eu în rândul sutelor de mii de fii ai țării, care au luptat vitejește pentru binele ei, că în satul meu natal, Jadani, se mai adaugă un nume printre ale celor care și-au făcut pe deplin datoria, acolo unde țara i-a chemat”.

— Lucreția a avut lângă ea bărbați adevărați, puternici, care i-au dăruit din vigoarea lor.

— Mai puțin lângă ea, mai mult în visele ei, la care nu a renunțat niciodată. Gică își amintea mereu de cât de frumoasă era uina Lucreția, cea mai atrăgătoare și mai delicată femeie din Jadani. Cu frumusețea sufletului ei m-a cucerit pe mine. Avea și ea momentele ei de slăbiciune. Spunea, la supărare, ca vădanele din Jadani, că viața e atâta de urâtă, ca să nu plângi după ea. Nu puteam pricepe de ce vorbește așa o femeie care e iubită de toată lumea. Eram convinsă că noi, copiii, nepoții, strănepotul îi umpleam sufletul. Dar n-a fost așa. A rămas în sufletul ei un loc gol pentru totdeauna. Îi înțeleg plânsul acela, care mă speria în copilărie. Și parcă mai mult mă afectează acum.

— Nicio altă realizare din viață nu poate compensa pierderea iubirii...

— Nu știu cum resimt bărbații lovitură asta. Ți-amintești de ce spunea tatăl tău despre durerea pierderii lui Napi la Revoluție? Că, deși mai are 13 copii, nimic nu-l poate consola? Eu îl înțeleg perfect. Sunt pierderi care nu pot fi compensate, oricât de mult ai iubi celelalte daruri ale vieții.

— Nu există durere mai mare decât aceea a părintelui care își îngroapă propriul copil... Logica firii este ca părinții să fie îngropați de copii... Pe vremea când lucram la

Aerostar era inginer șef un consătean de-al meu. Avea doi copii, o fată și un băiat. A ținut foarte mult ca fiul lui să devină pilot, însă proaspătul absolvent de liceu nu prea dorea asta. Mi-a povestit un fost coleg de-al său de liceu, care a devenit tovarăș de muncă cu mine că, nefiind atras de aviație, băiatul n-a reușit să ia examenul de la școala de piloți de la Boboc-Buzău, a fost primul pe listă după cei care trecuse linia de zbor. Cu pilele pe care le avea inginerul-șef, a izbutit să obțină o suplimentare de locuri, încă vreo trei, ca să nu bată la ochi. Mă aflam la niște cursuri la Constanța, fiind angajat de data aceasta la Electrica, și am citit într-un ziar despre tragicul accident de aviație de la școala de piloți. Un avion școală, în care la manșă se afla o fată, bineînțeles alături de instructorul de zbor, s-a prăbușit, în acel accident pierzându-și viața și fiul consăteanului meu. Când am revenit în Bacău tocmai trecea cortegiul funerar. Nu pot să-ți descriu cum arăta tatăl îndurerat...

— Dumnezeu să-i ierte! Pentru că și tatăl are vina lui... Nu putem forța destinul...

— Să nu-mi vorbești de semiotică acum, fiindcă știu și am înțeles încă de atunci...

— Ca femeie, ajungi la o vârstă când, după ce ți-ai crescut copiii, ți-ai îngrijit soțul și ți-ai făcut... datoria față de toți, începi să te întrebi: „Și cu mine ce-i? De unde-i durerea asta în suflet?” Eu la vârsta aceea am prins-o pe Lucreția. O vedeam altfel decât cum se arăta ea lumii, care nu trebuia să vadă ce-i în inima ei. Simțeam că nu se bucură de viață, dar nu înțelegeam de ce.

— Îl considerai vinovat pe Ionel că o puneă să îl spele pe picioare și pleca după aceea la femei.

— Trebuia să pun vina pe cineva pentru tristețea ei. Da, așa gândeam atunci. Ea mi-a spus unde îi erau gândurile, dar nu aveam vârsta la care să o și înțeleg.

— Totuși, a avut tăria să pună degetul pe rană. Știa că vei pricepe cândva. Și că asta te va ajuta să te descoperi pe tine însăși când te vei întreba: „Sufletul meu, Doamne?”

— N-am ocolit nici eu întrebarea asta. E foarte greu să găsești pe cineva care să-ți umple un suflet mare. Pentru cei foarte mulți, care au o asemenea frământare, și-a făcut Părintele Vasile un țel din a termina cât mai curând Catedrala, care era o clădire în roșu când a devenit el episcop al Timișoarei. Românii treceau greu prin război. Cei dragi le erau răniți, morți, dispăruți. Ei nu mai aveau ce mânca, unde lucra. Nevoia de rugăciune era mai mare ca niciodată. Și el era convins de puterea rugăciunii. De faptul că lumea nu-și poate pierde speranța în nicio situație, câtă vreme mai are un Dumnezeu la care să se roage.

— Nu era ușor într-un oraș aflat în plin război. Cred că în inima lui, Părinte Vasile se simțea soldat. Catedrala devenise un obiectiv de luptă pentru el.

— Da, un obiectiv strategic. Și intuiția nu i-a dat greș. Catedrala a ajuns un loc frumos și cu greutate în Timișoara. Aici s-au solidarizat tinerii în 1956 cu revoluționarii din Ungaria, dar, mai ales, de aici a pornit Revoluția română anticomunistă, fapt recunoscut deja de toată lumea.

— Bine, astea au fost niște efecte secundare. Scopul pentru care a fost concepută era cel de a-i aduce pe români la cele sfinte.

— Catedrala asta, prin arhitectură, culoare, dispoziție sub soare, e ca un magnet pentru toți cei ce trec prin Timișoara.

— E mândria timișorenilor.

— Puțin spus. În acei ani de război, Părintele Vasile s-a zbatut ca nimeni altul pentru Catedrală. A obținut trecerea ei în proprietatea proaspăt înființatei Eparhii și a început să strângă fonduri. Economia se dusesse pe râpă, oamenii sărăciseră... Pe o listă de donații din '43, scontând pe adunarea a 10 milioane de lei pentru a reîncepe lucrările, s-a înscris primul, cu 1 milion, o sumă colosală pe atunci, când salariul lui era de vreo 30 000. Prietenii săi țărăniști și liberali, de care era atât de intrigată Securitatea, oamenii de afaceri sau în funcții înalte au făcut cele mai mari donații. Chiar și dacă erau evrei. Fără ajutorul lui Pompiliu Ciobanu, lider țărănist, Președintele Tribunalului, nu s-ar fi ridicat Catedrala. Pentru că îi era bun prieten, acesta și-a permis să-i spună că, la un moment dat, soția i-ar fi propus să doneze și casa, citându-l pe Părintele Vasile, care le băga în cap enoriașilor că „biserica trebuie ajutată”. „Și nu-i așa?” a replicat episcopul mirat. Era vorba de un palat cu patru etaje, pe care i l-au confiscat lui Ciobanu comuniștii, după care l-au băgat și la închisoare!

— Și n-ar fi fost mai bine să fi ajuns la biserică?

— S-a dovedit apoi că da. Ceea ce părea o enormitate... ar fi fost, într-adevăr, un lucru mai bun decât ceea ce s-a întâmplat de fapt. „Vezi, Pompiliu, noi am râs atunci”, i-a amintit mitropolitul prietenului său pus în delicata situație de a-i cere un sprijin, „dar altfel v-aș fi putut ajuta

acum dacă ați fi donat Bisericii palatul...” În orice caz, Părintele Vasile a folosit cu chibzuință fiecare leu care s-a strâns pentru Catedrală. A contractat pentru lucrări numai firme locale. Artiștii, la fel, erau timișoreni. Pentru costuri cât mai reduse. A și terminat monumentala construcție în doi ani, cu tot cu bombardamentul nemților din '44.

— Am citit și eu că au căzut șase bombe deasupra Catedralei și că a explodat doar una.

— Oare de ce au bombardat o catedrală în lucru? Nemții, care erau cerebrali?

— Dacă erau cerebrali, nu începeau războiul! Dar cine știe ce planuri aveau pentru Timișoara. Nu e un miracol că nu au explodat bombele?

— Nu știu ce să zic. Se zvonește că în bombardamentele din zonă s-au folosit bombe expirate.

— Fugi de-aici!... Cred că din cauza pământului mlăștinos nu au explodat, că amortiza impactul. Doar nu crezi că Dumnezeu... doar nu crezi că sfânta lumină de Paști chiar se aprinde de Sus!

— Și dacă cred că a fost ferită de rău Catedrala?... Nu puteau să cadă bombele direct pe clădirea țintită? Adevărul e că nemții bombardau numai noaptea în Timișoara și bombele nu prea explodau...

— Și Părintele Vasile a trecut prin toate astea... ca să poată să stea Corneanu bine mersi în urma sa.

— Să stea, n-are decât! Dar să îi zică mulțam lui Lazarescu. Am fost azi la Catedrală și mi s-a spus că e strict interzisă vizitarea mormântului. Că nu e necropolă, ci depozit.

— Serios? Eu aş fi zis că vreau să mă duc la unchiul meu, ca să îi aprind o lumânare.

— Şi zidul e negru. Nu se mai vede nimic.

— Mârlanii!...

— Când mă gândesc că a avut grijă de cele mai mici detalii!... Catedrala a fost frontul lui.

— Şi Lazarescu a fost frontul lui Cornilă.

— Ai dreptate. O țință ușoară, la ce atacator crescuse la sân. Catedrala a fost însă o țință mai dificilă. Pe locul sfântit a explodat o singură bombă și a produs doar daune materiale, căci era atac nocturn.

— Strașnici apărători a avut Catedrala!

— Timișorenii au fost foarte afectați. Veneau să-și vadă Catedrala bombardată, fără acoperiș. Își duceau mâna la gură, la cap... de groază. Plângeau. Cică era o minune de acoperiș, făcut din bucățele de țiglă colorată de la Jimbolia. Din reacția lor și-a dat seama Lazarescu cât de iubită era deja Catedrala. Și s-a grăbit să o termine, agățându-se cu disperare de rânduiala de dinaintea comuniștilor. De ultimile ei clipe. Era convins că după,... nu mai are nicio șansă. Căci el nu a făcut pact cu bolșevicii.

— Cu antichriștii, vrei să spui...

— Îmi place verticalitatea lui. Seninătatea. Cumsecădenia. Trebuie să-l facem să ne vorbească. El, ca personaj... Cum de am uitat? Lazarescu a mai avut un front. După Diktatul de la Viena a transferat la Timișoara Academia teologică de pe lângă Episcopia Oradiei. După ce a reorganizat Institutul Teologic de la Caransebeș, a găzduit și academia teologică de la Oradea în capitala Banatului.

— Asta era cu bătaie lungă. Pe de o parte, salva instituția în sine, după cedarea Ardealului, pe de altă parte, aducea în Timișoara învățământul universitar teologic ortodox cu profesorii de excepție pe care îi avea Episcopia Oradiei.

— Considera că era de datoria lui să dea calitate tuturor faptelor sale. Era duhovnicul celor 75 de studenți teologi. Nu-i puțin lucru să te angajezi într-o lucrare sufletească, să îți asumi o educație creștinească a tinerilor... în vreme de război.

— Tu îți dai mai bine seama de asta, fiindcă lucrezi cu oameni de aceeași vârstă.

— Care te pun în situații în care n-ai fost niciodată, se agață cu disperare de ajutorul tău, îți dau senzația că viața lor depinde de tine... De câte ori nu îmi tremurau genunchii sau nu mă speria inima, după discuții de la om la om cu studenții. Așa că îmi pot închipui ce rol și-a asumat Lazarescu atunci când a hotărât să fie duhovnicul studenților teologi.

— Se spune că era intransigent când era vorba de disciplină... Nu admitea să-i vadă cu reverenda pătată sau ponosită.

— Trebuiau obișnuiți cu o ținută impecabilă, ei trebuiau să fie un exemplu pentru ceilalți. Crezi că Părintelui Vasile îi era ușor în stofele și garniturile ce le purta? Dar cât de impunător era, în orice împrejurare!...

— Chiar și după 1948, când partidul comunist a închis institutele teologice, lăsând doar vreo patru în țară, Lazarescu a avut preocuparea de a crea instrumentele necesare pentru pregătirea universitară a preoților ortocși. A scris

Prin ce ne deosebim?, semnând-o cu pseudonimul **Bisericanul ortodox**. Cum nu era un scriitor comod, și-a sculat în cap și papalitatea și masoneria. Apoi a tradus două cărți ale unor filosofi idealiști germani...

— Și tu nici nu știi unde zac acele traduceri.

— Cum să nu știu? Am mers și pe urmele lor. Cel ce le deține se eschivează, se teme că aș profita de ele. Nu m-am simțit deloc bine când mi-a dat asta de înțeles.

— Aici nu e vorba de confortul tău, ci de adevărata față a lui Lazarescu. Trebuie să vedem traducerile. Sunt din Max Scheler, filosof din care Papa Ioan Paul al II-lea și-a dat doctoratul!

— Cred că eruditul episcop Andrei Magieru a cuprins cel mai bine adevărata față a lui Lazarescu atunci când a spus că Înalt Prea Sfinția Sa este „ierarhul frumuseții cultului ortodox”!

— Minunat, „ierarhul frumuseții cultului ortodox...” Doamne, ce îmi place această remarcă! Sărut dreapta, Părinte!

— Da, se vede că nu e periută... Tu vei realiza asta când vom vedea împreună Catedrala, mitra lui Lazarescu... Ochii mei n-au văzut frumusețe mai mare într-o Casă a Domnului. Începi să-l vrei pe Dumnezeu, dar nu târându-te, ci... ca Lazarescu!

— Amin!

14

Vagonul de pe linia moartă

— Trăind în preajma Lucreției, ai prins de mică gustul pentru învățătură, mai ales că ea îți spunea adesea: „Să nu uiți că ești nepoată de mitropolit! Ai ochii lui, învață, învață, că el multă carte o avut și mare om o ajuns!”

— Da, era un fel de mantră. Își închipuia poate că activează în mine o genă latentă. În cel puțin o privință m-am asemănat cu Lazarescu. Am înțeles că singura mea salvare din satul în care m-am născut e cartea. Lucreția m-a adus la Timișoara de la zece ani. A stat cu mine în gazdă și o vreme am învățat cot la cot, de parcă era și ea elevă. Până s-au mutat ai mei la oraș. Deși am avut o copilărie fericită, n-am regretat plecarea din Carani.

— „Veșnicia s-a născut la sat”, nu-i așa? Oare și inocența?

— Ai senzația că timpul stă în loc, doar dacă ești în vizită la țară, dacă nu ai nimic de făcut. Veșnicia s-a născut în ceruri. Pe pământ, totul e trecător. Și inocența? Ha! Câte n-a văzut cerul liber de deasupra unui sat!

— Eu cred că satul e temelia societății. Toți marii poeți, muzicieni, cărturari, și alții asemenea, s-au născut la țară.

— Pentru societate sunt importante marile idei. Or, as-

tea au apărut într-un mediu concurențial, mai civilizat, cu o cultură scrisă. Toți scriitorii români de geniu au ajuns la București. Numai Creangă a rămas la Iași. Dar și Iașul era deja centru universitar pe atunci. La Iași, nu la Humulești!

— Eu am spus că s-au născut la țară. Nu văd de ce mă contrazici. Acolo au ascultat primul cântec de păsărele și s-au spălat cu apă de la fântână în ciubere. Fluturii nu zboară în capitalele lumii. Și nici cărăbușii.

— Copilăria lor se leagă de sat. Atât. Nu a fost nimeni geniu în copilărie. Sau „profet în satul lui”. Ci în comunități mult mai mari. Tu de ce ai plecat din satul tău?

— Atunci așa era moda. Se cerea industrializarea țării. Cu toate astea, trei sferturi din populația Românicăi își duce veacul la țară!

— Și cel puțin jumătate din ea așteaptă să-i pice para mălăiață!

— Dacă fugeau toți de munca pământului, ca noi, se adeverea vorba lui Creangă: „Tu boier, ieu boier, șini ni-o mai traji șiubotili?”

— Eu abia am așteptat să fug din sat – ai ales bine verbul! – ca să nu devin o roabă a pământului și a bărbatului. Să nu trag nimănui ciubotele! Să și le tragă fiecare... Și să nu spăl pe nimeni pe picioare înainte de a pleca la... spațir! Spre deosebire de tine, n-am avut de-a face cu industrializarea. Puteam fi profesoară de română și la Carani.

— Dar tu ai vrutără sî ti fași doamna doctor la oraș! Cî doar îi tari ghini la oraș... pâni, saleam...

— Când am ajuns eu la oraș, abia se mai găsea pâne...

Saleam nu se mai căpăta. („Cred că l-a cumpărat pe tot mama lu' Elena Udrea”. „Ea a cumpărat doar cârnații de Pleșcoi!”)... Așa că eu am mâncat doar „carce pră pânie”...

— Hi, hi, hi.... Aiasta-i rețetă inventată di tini? „Carti pi pâni á la Mi-re-la”?

— Și șie? Nu-i bună? Din păcate, n-a ajuns pe mesele tuturor românilor, ca „tranziția pră pânie”... á la Ciorbea.

— Așeia iera „tranzăție pi pâni cu Luminiț”!

— Ge la capet ge tuniel...

— Di la cap'tu' di tunel... O mai plesnit un drac! Dar parcî riformî pi pâni vrutărî mosiu Ciorbia. Cî di acolo s-o inspirat Cristian Pațurcî șî o scris cânticu' șeala:

*Și mâncăm reformă pe pâine,
Cu friptură de umbră de vacă.
Fir-ar mama ei de viață, azi și mâine,
Câți ani vor trebui să ne placă?!...*

— Am fost și eu, ca fostul premier Ciorbea, șefă de promoție pe țară. (*Fost-ai, lele!*) Eram o „toci” meseriașă. Lada canapelei mele era plină de diplome.

— Era? Deci nu mai este. Ori nu mai ai canapeaua?...

— Diplomele s-au dus pe Apa Sâmbetei. Cel mai rău îmi pare după carnetul de student. M-aș fi mândrit cu el, fiindcă aveam numai note de 10 și autografele profesorilor mei, care nu erau fiștecine.

— Numai note de 10? Asta e ca și cum ai fi fost, și poate mai ești, o perfecționistă...

— Ha, ha, ha, tocmai mi-a scris prietena mea un mesaj pe mobil în care voia să-mi spună asta și a ieșit „perfectocomunistă”!

— Eu aș fi pus carnetul acela de student într-o ramă. Și tu l-ai lăsat să se ducă și el pe Apa Sâmbetei... Păcat.

— Mi s-a furat poșeta. Am fost să anunț la Miliție, dar nu s-a găsit cine să plece în căutarea ei. În aceeași seară a venit la ușa mea o femeie în vârstă cu buletinul. Văzuse fotografia și ce s-a gândit ea? „Uice, biata, că-i cină și-i măritată. Na geloc m-oi dușie să i-l duc, să n-o bată bărbatu-su”. „Și carnetul de student?” am întrebat-o cu nădejde. A ridicat din umeri. Cu diplomele, nu vrei să știi cum a fost. O întâmplare tipic comunistă m-a făcut să le arunc pe toate la coș...

— Ce avea nefericita întâmplare cu niște hârtii nevinovate?

— Tatăl meu lucra la BJATM.

— Iera și iel vrun șăfuleț pi-acolo?

— Nu prea mare. Era inginer, mecanic-șef. Într-una din zile a venit acasă însoțit de doi milițieni. Aia au început să cotrobăie. Pe sub paturi, prin șifoniere. Au intrat și în camera mea. Până la urmă, au scos și tot ce era în lada canapelei. Mi-au aruncat diplomele pe unde se nimerea. Mă uitam la mutrele lor. Aveau o înverșunare în ei, de parcă erau buricul pământului. Deși tata și mama erau alături, nu spuneau un cuvânt...

— Înțeleg cum vine asta... Umilința părintelui când nu poate face nimic în apărarea propriului copil. La ce te puteai aștepta de la niște milițieni?... Și ăștia au făcut aceeași

școală ca și securiștii. Deci, pui de Avicola, fără mamă, fără tată. Mama lor!

— Vai, ce ofensată m-am simțit! Nici nu le-am mai băgat înapoi. Direct în sacul de gunoi.

— Ei, și tu acum! Te-ai supărat ca văcarul pe sat!

— Pe mine să nu mă faci văcar, deși am iubit toate văcuțele noastre. După ce a murit bunica Lucreția, în 1993, bunicu a vândut vaca. Ce m-am supărat pe el! I-am povestit Profesorului Muțiu, șefului meu de catedră, ce grozăvie a putut să facă Bunu John – să-mi lase copilul fără lapte de vacă! Și Profesorul m-a întrebat: „Câți ani are bunicul tău?” „83”. Și-a înclinat capul, m-a bătut pe umăr și mi-a spus coborând vocea până la șoptă: „Lasă, că i-o fi fost destul!”

— Vezi cât de important e unghiul din care privești lucrurile? Te-ai rușinat de cum ai gândit despre bunicul tău... Și de ce te-ai ofuscat că te-am făcut „văcar supărat pe sat”?

— Dan, fratele meu, era de mic înnebunit după animale. A și făcut Zootehnia. Cum auzea că vin vacile, își lua biciul și fuga la poartă. Și într-un an a cerut să îi aducă Moș Nicolae cizme de cauciuc. Mama s-a gândit că o să mă supăr dacă îi ia numai lui, așa că mi-a cumpărat și mie. Toată seara am bombănit. „Ce-a crezut Moș Nicolae? Că părinții mei sunt văcari?”

— Nu, cowboy. Cu mobilă Ludovic al XVI-lea. Dar ce cătau ăia de la ILICIT? Manifeste?

— În ziua aceea n-am știut ce căutau. Ulterior am aflat că tata fusese reclamat de un om de bine că deține valută.

— O-ho! Deci, ați fost bogați și pe timpul lu' Ceașcă!
Burghejilor (!)

— Să știi că și ăștia erau niște găunoși...

— Tocmai ți-am spus: pui de Avicola.

— L-au luat pe tata la întrebări: De unde a avut bani să-și facă apartamentul cu lambriuri? „Eu singur am pus lambriurile!” „Cu mobilă Ludovic al XVI-lea?” „O plătim în rate!” „Cu gobelinuri scumpe, de mare valoare?” „Soția le-a cusut; și-a vopsit singură ațele cu Galus!” Spuneau că eram patru inși în familie și că în fiecare an trebuia să ne luăm un palton, mama să meargă cel puțin o dată pe lună la coafor și la cosmetică, trebuia să ne facem concedii, vara la mare, iarna la munte etc. Dădeau din colț în colț și tata, și mama, care avea de făcut o săptămână curățenie după ei. A doua zi s-au plâns la serviciu.

— Nu s-au dus la secretarul de partid? Că doar partidul era „în toate, în cele ce sunt, și-n cele ce mâine vor râde la soare”... Mă lași? Ce greață mi-e!... Mi-am adus aminte de o toarșă de la județ, de la mine din Bacău. Vai, ce figură avea! Ana Pauker era sfântă pe lângă ea. Mă dusesem cu secretarul adjunct cu..., 'zda mării lor!, cu propaganda cred, să mă confirme la județ, că am față de membru. Aia stătea la un birou mare cât o zi de post. Și mă întreabă toanta dacă am citit ultima cuvântare a secretarului general al PCR, mult iubitul și stimatul toarșu Nicolae Ceaușescu. Eu, și mai tont decât ea – aveam vreo 23-24 de ani – am răspuns, fără să gândesc: „N-am citit-o!” „Cum așa, toarșu, de ce n-ai citit-o? Și cum ai nesimțirea să vii aici fără ca să fi citit cuvântarea toarșului?” M-am uitat la secretarul de la organizația mea de la Aeroport. Am crezut că ăla face implozie.

Se înroșise până în vârfurile urechilor! Mi s-a făcut milă de el. M-am uitat în ochii lui toarșa aceea, am dezbrăcat-o din privire și mi-am zis: „Haoleu cucoană, dar ce sulă ți-aș trage în cinstea lui toarșu secretar general!” Și deodată m-am trezit spunând: „N-am mai citit-o, toarșa... că am ascultat-o cu mare atenție la TV”. O zâmbit grețoasă... Și-o revenit propagandistul meu și atmosfera s-a destins. „Așa deci?” continuă mofturoasă... „Și ce spune toarșu secretar general cu privire la creșterea producției de oțel?...” „Păi,... spune că vom avea două tone de oțel pe cap de locuitor...” Hi, hi, hi!

— Ce mult contează mediul! La mine a fost altfel. În ziua când m-am dus la confirmări, tocmai murise Mircea Eliade. Toată lumea despre asta vorbea. Eu ascultam fascinată. În final, am întrebat: „Și cu mine cum rămâne?” Iar Profesorul Muțiu, fie iertat!, a zis: „Hai să te pup pe frunte, că așa de frumos ai răspuns la toate întrebările. Numai că ești prea serioasă!” „Adică, e gata?” am vrut să mă asigur. „Ești mântuită”.

— Vezi? Și profesorul ți-a reproșat că ești serioasă... Tu nu ți-ai dat seama că a fi membru de partid nu era decât o chestie tragi-comică... Tu le iei pe toate în serios, chiar și o glumă! Ha!

— Aveam nouăsprezece ani! Însă ai dreptate, nu m-am prea schimbat...

— Dacă tot ai pomenit de Mircea Eliade, mi-ai amintit de un consătean de-al meu, care a ajuns mare artist plastic, cu expoziții și în București, dar și în Franța, în Italia și în Germania. M-am întâlnit cu el prin fața magazinului „Luceafărul”. Așa se chema pe atunci, prin anii '80. Acum

e proprietatea unui fost primar, Chițac, că, nu-i așa?, toți primarii trebuie să se aleagă cu câte ceva, doar de aceea i-am ales. Unii cu un magazin cât un mall și cu două apartamente moca, alții cu un ziar, cu o fabrică pe care au demolat-o, cu pământuri cât o comună, cu conturi grase și sleioase, chit că nu au făcut mare brânză pentru urbea lor. Noi, în schimb, ne-am ales cu ce a dat Domnul! Dar ce mă intrigă și mă umple de scârbă e faptul că fostul primar Chițac a fost susținut de Hrebenciuc (doar e botoșănean de-al lui) și, pentru a obține un apartament moca, a divorțat de soție, ca apoi să se împace, că de, aveau acum două case! Și amărății făceau coadă pentru un loc pe listele de locuințe sociale!...

Deși nu-l văzusem decât de două sau trei ori în viață, și asta cam pe vremea când aveam vreo 10 ani, chipul bărbatului la vreo 35 - 40 de ani din fața mea, cu barbă acum, parcă îmi spunea ceva; pe omul acesta îl știu, cine o fi, de unde îl cunosc? Mi-am luat inima în dinți și l-am întrebat: „Nu te supăra, omule, ești cumva din Podoleni?” S-a uitat ca trăsnet la mine, m-a măsurat din cap până în picioare, ca și cum ar fi vrut să-mi ia măsură la coșciug ori să-mi facă vreo statuie. Apoi, cercetând cu privirea de jur împrejur, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu-l aude nimeni, repetă cu ochii în zare. „Podoleni, Podoleni... îmi spune ceva numele ăsta. Acolo m-am născut, din câte îmi amintesc eu...” Am început să râd ca de un banc bun. El a zâmbit doar. „Ești de acolo?” m-a întrebat cu un aer de mirare, ca și cum aș fi fost din altă lume. „Da, sunt de acolo”. „Mă cunoști, știi cine sunt?” „Eu știu doar pe cineva care aduce cu tine. Un copil care desena frumos și picta la vecini icoane de sfinți”. Știam

despre el pentru că o soră de-a bunicii mele dinspre mamă a trăit cu tatăl lui. A fost ultima femeie din cele vreo șapte pe care le-a tot schimbat.

— N-a avut noroc la femei, ca Iepta...

— Câteva dintre ele poate că își dăduseră obștescul sfârșit, dar la vremea aceea eu nu înțelegeam mare lucru. De parcă astăzi aș înțelege! El era cel mai mic dintr-o grămadă de frați, poate șapte, poate zece, nu mai țin minte, dar, oricum, erau mulți. Pe tatăl lui nu-l interesa soarta mezinului, așa că acesta trebuia să se descurce singur. Picta icoane, tablouri și le vindea la rude, la vecini, la cine se nimerea. Scotea un ban și așa a făcut liceul. Mai greu i-a fost să facă facultatea de arte plastice, nici nu mai știu dacă a terminat-o. „Hai să intrăm în Decebal (cel mai mare și mai tare hotel din vremea aceea, poate că și astăzi). Vom bea o sticlă de vin, dar nemțește, nu stau strălucit cu banii”, îmi zice pe un ton în care eu am citit și durere, și umilință. „Hai, de acord”. A dat el o sticlă, am dat și eu. Până la urmă, am dat mai multe, nu mai știu care și ce. Ne-am dezlegat la limbă. Avea cu el o mapă din piele, frumoasă, maroniu-roșcat la culoare. A scos câteva pliante și mi le-a întins. „Aici găsești câte ceva despre mine. Aruncă o privire!”

Un pliant din hârtie lucioasă, de calitate, tipărit color, mi-a atras atenția în mod special. Am citit cu interes. Era harta globului și din câteva zone ale lumii erau trasate săgeți care duceau la niște explicații. Din România o singură săgeată roșie mă anunța: George Aaron – România– Podoleni – Neamț – Marele premiu *Pico de la Mirandola*. Am holbat niște ochi cât cepele!

— Înseamnă că a avut lucrări foarte valoroase! E într-adevăr impresionant așa un premiu! Apogeul carierei lui, fără îndoială. Când ești munte, trebuie să ai un vârf al tău.

— Da, numai că vârfurile lui a cam fost... retezat. Lucrarea premiată, o țin și acum minte, se numea *Frucele răului*.

— După *Les fleurs du mal* a lui Baudelaire....

— Cine știe! Era un pom în care locul fructelor era ocupat de craniile umane.

— Eu cred că am văzut pictura asta, rețin foarte bine ideea și imaginea. Erau craniile în pomul cunoștinței binelui și răului? Fiindcă, după ce Eva a luat mărul din pom, cuplul primordial a fost izgonit din Eden și omul a devenit muritor. N-a mai fost după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. A pierdut nemurirea... A ajuns direct în pom.

— ... Adică... maimuță? Și primul a fost Darwin, desigur.

— Conform teoriei evoluționiste... formulate de un călugăr.

— M-a invitat acasă la el. Locuia într-o garsonieră micuță, situată la mansarda unui bloc vechi, de când hăul și pârăul, cum zicea el. Avea o măsuță din brad cu două băncuțe de o parte și de alta. Fotoliul-pat era încadrat de două dulapuri cu rafturile pline de cărți.

— Ambient tipic pentru un artist. Locul în care simți strâmtoarea și dizgrația lumii, greața existențială. Nu e de mirare că vedea moartea ca pe un rod macabru din pomul vieții.

— M-am așezat pe băncuța dinspre ușă. El, pe cealaltă. „Vezi, astea le-am cărat din Franța. Miroase și acum

a brad. Sunt făcute la noi în țară, eu le-am adus înapoi! Adică le-am repatriat. Le-am mai plimbat și pe la Buzău. Am lucrat câțiva ani acolo. Acum stau singur. Soția m-a părăsit când eram încă la Paris. Era greu, și cu mine, și fără mine. Acum e liberă. Abia pot să mă înțeleg pe mine. Totuși, ne iubim, ne vedem când ni se face dor”.

— Liberă, poate că da. Însă fosta soție nu-și găsisese altul, de asta se întorcea la el „de dor”. Nu-l mai iubea, dacă l-a părăsit. A fugit de sărăcie, de norii de fum, de aburii alcoolului, de fantezia lui de proscris eșecului. Poți avea toată libertatea și un purcoi de bani, dragoste foarte greu găsești. A iubi înseamnă a ajunge la sufletul altuia. Și asta atât de rar se întâmplă!... Legătura lor sufletească s-a rupt. Ea se întorcea la trupul lui.

— Vorbea și trăgea din țigară. Fuma una după alta. Carpați. „Puteam să fumez țigări cubaneze, am prieteni peste tot în lume. Dar singura țigară care mă satisface e asta: Carpațiul!” Am mai citit câte ceva despre el. La un moment dat, m-a făcut atent că țin un document istoric în mână. Într-adevăr. Era o carte în care Mircea Eliade îi scrisese câteva pagini, era și el mândru că un român de-al său a făcut să se vorbească câteva zile la rând de România în capitala culturală a Europei și a lumii.

— Îi scrisese sau scrisese? Nu-ți amintești exact anul? În 1984, pe când eram studente în anul I, actuala noastră prodecan, colega mea de grupă, a copiat cuvânt cu cuvânt *Aspecte ale mitului* de Mircea Eliade. Nu exista xerox. Apoi, pentru cursurile mele de semiotică, Eliade și Evseev au devenit pilonii – universalul și particularul semnificațiilor culturale le-am găsit la ei, exprimate pe limba mea.

Altfel, precis semiotica n-ar fi însemnat mare lucru pentru mine.

— George Aaron era un om trist. Căuta să înțeleagă dacă există legătură de sânge între el și familia lui.

— Legătura de sânge sigur exista. Dar el era artist, căuta să vadă ce-l leagă de ai săi dincolo de genetică.

— Când au aflat că a câștigat acel premiu, care se ridica la câteva zeci de mii de dolari, toți frații au venit să-l viziteze. După ce le-a dat la fiecare câte o anumită sumă, au uitat de el.

— Așa și-a cunoscut frații... A fost ocazia să vadă ce anume ar fi putut să-l lege de familie: banul!...

— Doar o soră îl mai căuta după aceea, când își mai aducea aminte de el. Singura care semăna cu maică-sa. Cea mai mare bucurie a vieții lui a fost atunci când l-au invitat la sărbătorirea fiilor satului. Câteva profesoare nu s-au lăsat până nu i-au sărutat mâna, voiau neapărat să-i sărute mâna artistului cu care erau contemporane. Doar învățaseră la aceeași școală cu el, în Podoleni!

— Ele îl puteau prețui. Aveau o brumă de cultură... Dar să-i sărute mâna!... Acesta e precis un gest care în mentalitatea moldovenească funcționează altfel decât la noi, din moment ce un om inteligent ca el a putut să se simtă fericit...

— Îmi povestea cât de greu i-a fost, fără bani, fără ajutor de la nimeni. Cum îi strecurau colegii bani în buzunarul hainei din cuier fără să simtă, să nu fie umilit, să-și cumpere un covrig sau o Eugenia...

— Îngrozitor! Nu avea nici el o meserie, cum nu au nici poeții. Și din vânzări de tablouri nu se poate trăi. La

așa un talent, era imposibil să mai facă o meserie pe lângă. Era condamnat la... moarte.

— Eu vorbesc de perioada când făcea liceul. Pe când ajunsese deja artist mare era și angajat. Lucra la Confecția, el făcea prototipurile la emblemele care se atașau la cămăși, la rochii și la restul obiectelor de îmbrăcăminte. Nu știi că și sportivii, în special fotbaliștii, erau încadrați pe la diferite întreprinderi socialiste? Nu intrau pe poarta uzinei sau a fabricii decât de două ori pe lună, ca să-și ridice salariile, iar noi, prostovanii, trăgeam la șaibă pentru ei, iar vedetele ne arătau curu pe teren. Spre deosebire de aceștia, George Aaron muncea pentru acel salariu, chit că nu direct în fabrică, ci la domiciliu.

L-am revăzut după vreun an de zile. Era în gară, în Buzău. Eu veneam din București. L-am văzut pe fereastră. L-am întrebat ce face. Mi-a spus că nu a prins bilet și așteaptă alt tren. Am vorbit cu nașul și l-am invitat să urce, am împărțit amândoi același loc. I-am dat dreptul nașului și așa am ajuns amândoi la Bacău. De atunci nu l-am mai văzut. S-a întâmplat cum spuneai tu... Am aflat că a murit. Singur. În floarea vârstei. Fără bani, deși câștigase o avere!

— Și Nichita Stănescu a luat premiul Herder pentru poezie. 20 000 de mărci în vremea lui Ceaușescu. Când a trecut prin Timișoara la întoarcere, Anghel Dumbrăveanu s-a dus să îl salute și să îl gratuleze în gară. Marele poet nu s-a putut da jos din tren. De la fereastră îi striga: „Tot premiul Herder l-am băut!... M-am îmbătat de 20 000 de mărci...”

— Spre deosebire de George Aaron – tu spuneai că orice se poate compara cu orice, deduc și că oricine cu oricine – ...

— Trebuie să existe o bază de comparație, nu compari caii cu găștele!

— ... Nichita Stănescu era iubit. Avea o soție lângă el și o droaie de prieteni.

— Știu, chiar citisem un articol scris de un amic de-al său, în care poetul îl dojenea că nu a venit la ziua lui de naștere. „Mare păcat că n-ai venit, frate, am avut o grămadă de femei și o căruță de sticloaște”.

George Aaron a murit și fără să simtă o legătură de sânge cu familia lui. Când s-a întors, după zece ani, din Franța, la casa părintească, era în preajma Crăciunului, tatăl, la vreo 70 de ani, tocmai tăia porcul. „Șe uăi, ai aflat cî tai porcu' și di-așeia ai vinit acasă?”

— Ce dramă! Să fii geniu și să fii singur și printre ai tăi... Să nu te mai vrea nimeni. Nici societatea, nici soția, nici tatăl. Și, pe deasupra, să mai fii și sărac. Cu cât ajungi mai sus, cu atât ești mai singur și suferi mai mult. Câte genii nu au sfârșit tragic, în solitudine și sărăcie? Să-ți amintesc de Van Gogh, de Eminescu?... Și, la o altă scară, dar totuși, de Lazarescu?

— ... Asta e lumea în care trăim. Nu mi-ai spus cum a scăpat tatăl tău de problema cu ILICIT-ul.

— Cu nemuritorul lanț al slăbiciunilor. Din aproape în aproape, a aflat cine era ofițerul care se ocupa de dosarul lui. I-a venit în ajutor Pali, șoferul pe care a reușit să-l aducă, pe post de mecanic, de la Carani la Timișoara. El i-a vândut pontul. Soția lui era cofetăreasă, lucra la o cofetărie

din centru. „Tov. inginer, eu nu mă pot băga, dar dumneavoastră puteți vorbi cu nevastă-mea. Știu sigur că ăsta e amantul ei”. Așa a și fost. S-au întâlnit în trei, până la urmă, la cofetăria aceea. Ofițerul i-a spus tatei că îi rezolvă dosarul, pentru că „lu’ Florica el nu-i poate refuza nimica”.

— Pizdai tu cu sama că ăla era om de tip nou, constructor al societății socialiste multilateral dezvoltate? Etica și morala comunistă... ’Le muma lor de hoți! Și nevestele la toți! Eu aș zice că problema aceea încă nu e rezolvată definitiv...

— Cu valuta? Cine te mai întreabă acum dacă ai valută?

— Nu, e așa cum îți spun eu. Mama ta nu s-a astâmpărat. Continuă și azi cu gobelinurile... Și are o anumită vârstă. Or să vină iar guițătorii ăia și or s-o întrebe. „Cu ce bani ați cumpărat aceste gobelinuri de mare valoare? Ce venituri aveți?” „Păi, am pensia de învățătoare”. „Și medicamente cu ce vă mai luați? Și părul nu vi-l vopsiți la coafor o dată pe lună? De mâncat nu mai mâncați, tușică?” „Ba bine că da! Și mai și fumez de 6, 5 milioane, 5 cartușe de LM roșu în fiecare lună! Mai dau și la nepoți”. „Atunci se confiscă gobelinurile. Vă rugăm să ne urmați la secție”. „Să te urmeze mă-ta, măi tâmpitul, că eu n-am mai ieșit din casă de 15 ani!”

— Ha! Mama n-ar vorbi urât niciodată. N-am auzit-o înjurând. Până în momentul acela însă, ai prins-o foarte bine. De altfel, nici nu mă mir. Doar ați făcut cunoștință la telefon. Primul telefon ei i l-ai dat și ai blagoslovit-o popește, de-ai băgat-o-n sperieți.

— (Nici nu știam ce să fac. Să râd sau să-mi cer scuze. Umor autentic. Poate o să scriu o schiță despre asta). Ce găunoșenie era și cu ILICIT-ul! Ce vremuri! Să știe soțul de amant și...

— Eu n-aș fi făcut față la vremurile alea. N-aș fi deschis ușa din dos pentru nimic în lume. Tot ce-am făcut a fost la vedere. Îmi dă mâna să vorbesc, că mie nu mi-a făcut nimeni vreun dosar din senin. Cum în dictatură se putea întâmpla oricând. Și împrecinatul trebuia să se descurce cumva.

— Ce nevoie să fi avut de ușa din dos? Am lucrat și eu numai pe față. N-am putut să sufăr corupția. N-am luat și n-am dat mită. Nici la medici, nici la preoți. Nici când mi-au cerut. M-am stropșit la ei, de nu s-au văzut. Și mi-am rezolvat problemele de fiecare dată. Mai zicea câte unul că-s nebun... ori zgârcit. După Revoluție, cam prin '93 cred că era, am căzut de pe un armăsar de concurs și mi-am rupt mâna dreaptă. Ieșisem la iarbă verde. Fripturică la grătar, beuturică... și m-a mâncat undeva să mă sui și eu pe un cal. Un amic era sportiv, călăreț, la clubul de la Avicola. Trecuse pe lângă noi, cei care ne ghiftuiam. Făcea antrenament. M-am suit în șa și, când patrupedul s-a ridicat în două copite, am alunecat pe spate, căzând direct în mână. Mi-au ieșit cele două oase afară din carne, radicus și cubitus. Și... la urgență, neicușorule! Am stat în medical până am făcut 90 de zile. Visam eu să mai prelungesc, dar doctorul: „Băi golane, crezi că eu nu te-am urmărit? Numai la mine ai venit să-ți prelungesc concediul medical. Dar gata, până aici, doar nu crezi că pentru o mână ruptă te bag în comisie...” „Domn' doctor, dar nu poci să lucru cu mâna, nu e refăcută!” „Bine”, zice el. „Du-te și fă o radiografie!” Și-mi dă un

bilet de trimitere. Mă duc și intru la radiografie. Aia de acolo... cică să aștept pe hol. Stau eu și aștept și aștept, dar să mă cheme cineva... pauză. Îmi iau inima în dinți și bat din nou la ușă. „Doamna doctor, mai stau? Că mă așteaptă domnul doctor Rupe-Oase”, așa era poreclit ortopedul acela. Se uită aia la mine și îmi răspunde. „Dar mie cine îmi aduce un buchet de flori?” Să crăp de nervi. „Dar mie cine îmi dă o bucată de chizdă?” A belit aia niște ochi la mine. „Băi, dar tu ești mai nebun decât mine! Hai înăuntru!” A doua zi m-am dus la serviciu, că mâna, cică, era bună. Nici azi nu e bună, dar...

— Eu am dat bani medicilor, fiindcă am simțit nevoia să mă revanșez pentru cât de omenoși și de competenți erau. Nu mi-a cerut nimeni niciodată nimic. Am avut noroc, poate. C-am auzit și eu tot felul de povești. Tata ar fi vrut să mă fac doctoriță sau farmacistă și să port halat alb. „Da, și să fac disecții...”, mă strâmbam eu. „Parcă așa nu faci? Faci disecții pe Eminescu!” Habar nu avea el că tocmai asta făceam. Și Călinescu spunea că o analiză de poezie e ca o disecție pe un fluture. Dar o analiză gramaticală a unui text literar, pe care îl despici de parcă ai tăia lemne? Din „tovarășa Ciorogârla” nu m-a scos tata, până nu am ajuns conferențiar. Am primit vestea asta în 8 Martie 2002. Ce s-a mai bucurat! „Nici nu mă interesează să ajungi Profesor. I se spune profesor și unui amărăștean de școală generală. Conferențiar sună mai bine!” A murit la două săptămâni după aceea.

— Dumnezeu să-l ierte!

— Amin!

*

— Ți-am propus să scriem o carte despre un mitropolit trădat și un mitropolit trădător. În Evul Mediu românesc, trădătorilor, care erau destul de mulți, li se spunea „vicleni”, cu un cuvânt împrumutat din maghiară.

— „Și mă ferește de cel viclean...”

— Românilor le-a mers faima de trădători. Mai ales după cel de-al Doilea Război Mondial, în care am fost suficient de vicleni, încât să întoarcem armele împotriva nemților și să le spunem românilor că, alături de ruși, am și câștigat războiul.

— Și nu-i așa? Nu noi am întors armele în 23 August 1944 împotriva Germaniei naziste, în alianță cu?... Am văzut nu de mult un film american în care actorul principal, în timp ce se îmbrăca după o secvență de love story, la întrebarea partenerei unde se grăbește, i-a răspuns că se duce să se întâlnească cu un român mincinos... M-a marcat acest episod. Ne merge buhul, uăi!

— Am întors armele împotriva Germaniei ca niște trădători ordinari, după principiul „Fuga-i rușinoasă, dar e sănătoasă”?

— Eu cred că a fost o mișcare foarte inteligentă. Am ajuns, până la urmă, în tabăra câștigătoare...

— Cu o victorie formală, zi-i diplomatică, de palmares (ca la fotbal, când câștigi un meci, după ce nu mai ai nicio șansă la calificare). Nimeni nu ne-a recunoscut ca învingători. Nici Germania, nici SUA, nici URSS. Am pierdut Basarabia, Bucovina de Nord, Cadrilaterul. Iar românașii, săracii, băteau din palme și strigau: „Stalin și poporul rus/ Libertate ne-au adus!”

— Ne-au adus comunismul, dictatura, confecționarea dosarelor politice, lagărele, canalul, deportările, domiciliile forțate, închisorile politice, confiscarea averilor, C.A.P.-urile, G.A.Z.-urile, S.M.A.-urile și I.A.S.-urile!

— Tocmai fiindcă eram frații lor, ne-au dat și nouă boala moștenită de la Lenin. Era la fel în toate țările comuniste: și în Mongolia, și în Ungaria, și în Germania de Est. În Jugoslavia nu, că Tito nu s-a dat cu rușii. De aceea, Uica Lazarescu îi spunea „Domnul Tito”!

— Și ne-au impus cele mai mari daune de război, mai mari în orice caz decât în situația unor țări perdante.

— Le-om fi făcut și noi pagube destule, cât am fost cu nemții pe la dâșii.

— Cu nemții dacă rămâneam, nici Ardealul nu-l mai aveam...

— Nu, fiindcă marele poet național, Octavian Goga, cel cu „De ce m-ați dus de lângă voi?/ De ce m-ați dus de-acasă?/ Să fi rămas fecior la plug,/ Să fi rămas la coasă...” n-a avut nicio rețineră să devină șeful primului guvern fascist și să respecte Diktatul de la Viena... Că una-i sufletul cu care scrii poezia și alta-i... pana cu care faci istoria neamului tău. Până și Goga a fost un trădător.

— Hai că nu ajungem nicăieri cu digresiunile noastre!
Ca poet, el a făcut doar o metaforeală, cu guvernul său. Te
iei de marele poet Goga acum?

— Mă iau de duplicitarul politician Goga, ajuns prim-
ministru, în vădită contradicție cu poetul.

— Ești malițioasă și n-are niciun rost!

— Nu-i adevărat, malițioasă aș fi dacă nu aș avea drep-
tate.

— Dreptatea ți-o dă numai justiția democrației origi-
nale. Lui Goga i s-a făcut o mare nedreptate, că nu se mai
studiază în școli.

— Poetului, nu politicianului!

— Spune-mi mai bine ce s-a întâmplat cu familia Lu-
creției după război.

— Ionel venise cu bani mulți de pe front. Și-au făcut o
casă nouă, una dintre cele mai frumoase din sat. El era învă-
țător, dar trăise mereu la țară, deci era obișnuit și cu lucrul
pământului. După alegerile din 1947, au început să se adune
norii. Mai cu seamă în Jadani, unde erau foarte mulți simpa-
tizanți țărăniști. Lucreția mi-a povestit că Mitropolitul a ve-
nit, de foarte multe ori, cu Sever Bocu și cu Coriolan Băran
la Jadani, la părinții săi și la alte rude. În 1947, când au în-
ceput țărăniștii să-și facă propagandă, s-a adunat tot satul în
fața bisericii. Și a ținut și Ionel un discurs, pornind de la zi-
cala: „Munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă-n
poartă”. Lumea l-a aplaudat. Multă simpatie aveau jădănen-
ții pentru țărăniști. Și poate și încredere în ei, din moment
ce îi susținea Mitropolitul Banatului și învățătorul satului.
„Și după aia or vinit și liberalii... De-abia de s-or fi strâns

vreo douăzeci de oameni să-i asculte. La urmă, când or venit comuniștii, nu s-o mai dus nime. Tot bătea toboșarul și striga: „Adunare! Adunare!”, da’ n-o ieșit țipenie de om să-i mai vadă și pe aștia. Și cică ei, comuniștii, or avut o victorie zdrobitoare în alegeri!...”

— Am citit o carte, apărută după Revoluție, teză de doctorat, în care se arăta că, într-adevăr, comuniștii au câștigat alegerile atunci. Era o mare simpatie populară pentru ei.

— Poate. Nu și în Jadani. Aici alta era orientarea politică.

— Eu m-am mirat și că au câștigat comuniștii. Procentele au fost măsluite. Li s-au dat comuniștilor 20-30 de procente în plus. Era și Ionel membru de partid țărănist?

— Ironia face că nu, dar a pățit-o urât de tot din cauza aceluia discurs cu „Munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă-n poartă”: a pierdut casa, a avut domiciliu forțat în Moldova și a fost arestat, înainte de a fi judecat, și dus la pușcăria din Craiova, după ce fetele au fost oficial date afară din școală și au rămas cu Lucreția, fără niciun venit, să moară de foame pe la Ciritei, neavând cum să ia legătura cu rudele lor, nicidecum bani să se întoarcă acasă. Puteau să nu se fi dus de la bun început și ele în Moldova, să fi rămas în sat la Iepta sau la Timișoara, la Pompilie, dar Lucreției i s-a părut firesc să își urmeze soțul. Și, cum vremurile erau imprevizibile, au hotărât să ia și fetele cu ei, să nu le lase, cine putea și pentru cât timp, pe la rude.

— Să fie împreună la bine și la rău. Se răciseră la acea dată relațiile Lucreției cu Părintele Vasile, nu-i așa?

— Cred că da. Nici ea nu mi-a povestit de el nimic din acea perioadă, nici printre documente nu am mai găsit vreo mențiune care să mă ducă cu gândul la Lucreția.

— Și cum au aflat că trebuie să plece în Moldova?

— Într-o noapte, le-a bătut cineva în geamurile de la stradă.

— „Cine bate noaptea la fereastra mea?”

— „Eu sunt, dragă Ionele, eu Mi-li... ți-a!” Lucreția dormea cu fetele într-o altă cameră și nici n-a auzit. S-a trezit Ionel, a aprins lampa cu petrol, a văzut că era milițianul din Jadani și a înțeles că nu vine el să le ureze noapte bună! Mai era cu cineva. Au intrat în hol și, la lumina lămpii, i-au citit ordinul de evacuare. Întrucât era acuzat de titoism, fiindcă demonstrase o atitudine antisovietică, dușmănoasă față de valorile democrației populare, trebuia să i se confiște averea. Era obligat să evacueze casa în 24 de ore. Și i s-a pus în vedere și faptul că avea domiciliu forțat în satul Ciritei, comuna Trușești, pe lângă Botoșani, unde urma să funcționeze ca învățător.

— În 24 de ore au predat casa?!... N-au ținut cont de faptul că Ionel se întorsese de pe front rănit și decorat?... De bine ce luptase, voiau să-l trimită la odihnă?

— Au întors fila. Altă pagină de istorie se scria... Peste noapte au încărcat tot ce puteau cu ei în trei căruțe. I-au ajutat rudele, vecinii. Aproape tot satul s-a trezit, ca să îi conducă la gara din Carani, unde îi aștepta un vagon în care să încarce totul. Nimeni n-a venit cu mâna goală. Au ticsit vagonul în cele din urmă. Știau că în Moldova fusese o secetă cumplită și că pe ei îi așteptau zile negre. Saci de

porumb, de făină, plită, porci, chiar și un cal. Evident, și ei patru au urcat în același vagon de marfă.

— Au călătorit la clasa I fără să-și scoată bilet?

— Mai degrabă, la vagon-bou. În cazul lor, într-un vagon de vite. La început, fetele erau foarte bucuroase că mergeau pentru prima oară cu trenul. Însă drumul a durat zece zile. Cum mărfurile nu aveau prioritate, erau ținute prin gări în neștire. În triajul de la Cluj au stat trei zile. Ionel găsea cum putea un loc pentru plită și făcea foc în apropierea vagonului. Iar Lucreția cocea azimă, că nu aveau pâine, și le-o ungea cu untură. Porneau mereu pe neașteptate de pe unde adăstau. Sau se trezeau cu vagonul desprins de trenurile care plecau mai departe fără ei. Ori erau băgați în manevre, care îi țintuiau locului. Când au ajuns, în sfârșit, la destinație, la Trușești, vagonul a fost tras pe o linie moartă. La câte izbituri a luat în manevre, a devenit inutilizabil. L-a uitat CFR-ul în gară. De câte ori veneau la școală, fetele treceau pe lângă „vagonul lor”. În 2006, am fost eu însămi la Trușești. Am aflat de la bătrâni că vagonul a rămas acolo până prin anii '70. I se spunea „vagonu' lu' Domn' Ionel”. Și nici nu greșeau prea mult. Că în prăpăditul ăla de vagon, el și-a adus tot ce a putut din casa nouă, pe care și-a construit-o din banii adunați în cinci ani de front.

— Mi-ai spus prin câte a trecut pe fronturile de est și de vest... Și ce picior în fund a primit!

— Mai mare mila...

— Și în Moldova cum a fost? Cum s-au acomodat? Un oltean și trei bănățence?

— Ionel era rațional, lua lucrurile așa cum erau și căuta soluții. Fetele nu realizau ce se întâmplă. După cele zece zile de foame itinerantă, primul borș cu fasole a fost cea mai delicioasă mâncare pentru ele. Lucreția însă era revoltată de atâta nedreptate. Ea realiza că au pierdut totul, că trebuie să o ia de la capăt sub un petec de cer și că, fiind departe de ai săi, îi va fi mai greu decât în război.

— Dar ea a ales să nu rămână cu fetele în Banat și să își urmeze soțul și tatăl fiicelor ei.

— Nu putea altfel. Nu acceptase ea și calea pe care a ales-o Părintele Vasile? Acum se sacrifică pentru Ionel.

— I-o fi imputat vreodată că a rostit discursul acela din cauza căruia au pierdut totul?

— Știa cine erau vinovații. Ionel era o victimă. Să ajungă el din satul lui din Câmpia Dunării la Jadani, apoi, în război, de la Tiraspol la Odessa și de la Stalingrad până în Munții Tatra, să se așeze la casa lui și să fie jecmănit și trimis cu domiciliu forțat în Moldova pentru niște vorbe? Asta era trăsătura dominantă a dictaturii comuniste: punerea pumnului în gură.

— La Ciritei cum s-au descurcat?

— Ciriteiul era un cătun cu vreo 40 de case. La început nu aveau unde locui. Mai întâi, au stat în gazdă la un cioban, care își ținea oile în bățătură, sub geamul camerei lor. Nu puteau să deschidă fereastra, fiindcă le intra în casă mirosul de căcărează.

— Mai aveau și pretenții la confort...

— În camera lor de trei pe patru înghesuiseră un pat dublu, în care dormeau toți, o plită și o grămadă de saci. Însă

nu atât înghesuiala, cât putoarea era de nesuportat. Apoi Ionel a reușit să convingă o vecină, pe mătușa Maria, vădană cu două fete, să se mute cu mama ei bătrână și să le închirieze casa... pentru școală. Noua casă avea două camere. Pe una o transformaseră în sală de clasă, iar în cealaltă locuiau toți patru. Aveau o sobă zidită din pământ. Între soba propriu-zisă și perete era cotruța, în care dormeau fetele.

— Așa se trăia pe atunci în zonele sărace din Moldova. Lor le era greu, fiindcă veneau de la bine la rău.

— De-ar fi fost numai atât! Însă într-o zi au venit doi oameni cu un mandat, l-au ridicat pe Ionel și l-au dus tocmai la Craiova, ca să-l judece pentru titoism. L-au amenințat cu deportarea în Bărăgan pentru activități agitatorice de natură titoistă. Probabil că milițianul nu fusese mulțumit de verdictul primit de învățător pentru o zicală strămoșească. L-au pus față în față cu alți deținuți politici, care au declarat că nu îl cunosc, că n-au făcut niciun fel de politică cu el. Oameni cinstiți. Nimeni în Ciritei nu știa unde a fost dus învățătorul lor. Directorul de școală de la Trușești, care avea arondat și Ciriteiul, a lăsat-o pe Lucreția să țină orele în locul lui Ionel.

— Cam câți copii avea la școală?

— Erau destul de mulți copii în Ciritei. Peste 20 în patru clase. Lucreția era singură în pustie: cu gospodăria, cu școala, cu grija fetelor bolnăvicioase.

— O femeie puternică. Știi de unde îi venea puterea asta?

— Se călise și ea, trecuse deja prin atâtea în viață. Sau unde bați? La încrederea ei în rugăciunile Părintelui Vasile, în forța lor benefică? Se prea poate. Ea m-a învățat să

mă rog în intimitate, nu de ochii lumii. Și să nu cer nicio dată nimic. Să spun doar *Tatăl nostru*.

— Ionel a lipsit mult de acasă?

— Atunci nu. S-a întors după două săptămâni. Foarte hotărât să-și scoată familia la liman. Dimineața făcea școală, după-masa mergea și săpa pe bani la Trușești, chiar și în Ciritei, ca să întregească veniturile familiei. Proviziile li s-au epuizat în scurtă vreme. Calul a murit. A urmat un an secetos, în care toată vara au mâncat mazăre din grădină. O mazăre viermănoasă, fără niciun gust. Însă din banii adunați, toamna au reușit să-și cumpere o vacă. Fetele s-au înscris amândouă în clasa a V-a la Trușești. Stăteau la internat. Lucrurile începeau să se așeze. Pompilie, cu soția lui, Zora, de la Sânmăndrei, au venit la ei, cum s-ar spune, în vizită...

— ... în ospete, așa spun moldovenii de peste Prut.

— ... le-au adus fetelor haine de iarnă și încălțăminte, iar la plecare le-au lăsat un teanc de bani: „Nu îs mulți ca să s-ajungă, niși puțâni ca să se ghete”.

Când ploua era prăpăd. Pământul era așa de cleios, încât sătenii trebuiau să își lege tălpile cu sfoară ca să nu li ramân chișoarili-n glod. Nici fir de piatră n-a văzut drumul dintre Drislea și Ciritei. Alunecările de pământ îi alungau pe oameni în alte părți. Iarna, când bătea crivățul, era sfârșitul lumii. Ionel a reușit să-i convingă pe săteni să-și facă școală. Au construit-o împreună, cum s-au priceput. Școala era mândria celor ce-și ziceau că sunt din Șartei. Pentru dascălul lor, om blând, cu carte și cu mare dragoste pentru copiii lor mulți și oropsiți, și-ar fi dat și viața. Cum comunitatea era mică, destinele erau

cărți deschise. De sărăcie, bărbații nu știau ce-i băutura, iar femeile nici nu auziseră de avort. Făceau câți copii le dădea Dumnezeu. Nuța născuse și crescuse 18. Maricica, una dintre fiice, se stabilise, în nu știu ce împrejurări, la Iași. Ea era personalitatea satului. Când venea în vizită la mama ei, se strângea toată suflarea să o vadă. „Și cum e, Maricică, la Iași?” o întreba Lucreția, că îi plăcea răspunsul, pe care-l știa dinainte: „Ghini, ghini... Pâni, saleam, ca la oraș...”

— Puțini reușeau în vremea aceea să plece la oraș, ca să-și facă un rost. Nici din generația mea nu au plecat decât vreo cinci. Numai cei ambițioși, cu minte multă și cu brațe vâjnoase, aveau șansa de a-și croi un destin prin orașele Moldovei. Eram într-o zi în gara din Piatra Neamț și așteptam trenul de la Bicăz spre Bacău. La noi, trenurile vin cu încetineală, cu contre și cu multă cheltuială.

— Ce-mi place expresia „cu încetineală”! La Sadoveanu, am întâlnit „în clipeală”, adică foarte repede, în atâta timp cât îți ia să clipești. Ionuț Jder avea poruncă „să porceadă în clipeală”, ca să ajungă în zori la domnul Moldovei, Ștefan vodă. Era pe picior de plecare, dar jupâneasa Ilisafța încă îl îmbia cu plăcinte „poale-n brâu”, de care n-avea a mai găsi printre străini. Parcă stă timpul în loc în evocările lui Sadoveanu.

— Ionuț Jder mi se pare cel mai izbutit personaj al său.

— Pentru crearea lui Ionuț i-a fost model fiul său cel mic, care a murit foarte tânăr. Îți dai seama ce dramă pentru un scriitor! Să își immortalizeze fiul într-un roman cu trei volume. Să rămână doar cu plăsmuirea literară...

— De unde știi asta?

— Povestește Profira Sadoveanu în amintirile despre tatăl ei. Nici nu cred că Sadoveanu a mai recitat *Frații Jderi* după așa o nenorocire...

— Câtă tristețe poate fi într-o viață de om! Începusem să-ți povestesc despre ce mi s-a întâmplat într-o zi de vară în gara din Piatra Neamț. Era așa o zăpușeală, că numai gândul la o bere rece și aromată îmi lăsa gura udă. Ce bere era pe timpuri!... Mâncai zece mititei aburinzi pe lângă trei halbe gulerate, bere făcută ca lumea, din apa curată și proaspătă a Ozanei. Acum toate sunt la fel, indiferent ce etichetă poartă sticla, taman ca chișăutul bouului, nici culoare, nici aromă, nic! O bei doar în amintirea celei care a fost.

— Am mai auzit vorba asta. Că berea se bea în amintirea celei dintâi. În Timișoara, oferta la modă e berea nefiltrată. Se servește la halbă, pe terase, „des-diminează”, cum zicea Creangă, când vorbea de aghesmuală. „Bună dimi! O bere?”

— Dapicumdarnu? Numai că m-am căutat prin poznar și nu-mi ajungeau banii și de berușcă și de bilet. Ispita era mare, așa că m-am hotărât să iau mai întâi berea și să-i dau restul nașului. Am pornit spre bufet, dar m-a oprit o voce țipătoare și arțăgoasă. O femeie, între două vârste, cu niște bagaje doldora la picioare, certa un omuleț pricăjit care se ținea bine între două cârje.

„Nu vă mai saturî Dumnezău! Da’ și crediț voi, cî bani’ cresc în copac? Ieu munșesc pentru fiicari bănuț, nu ca voi, staț la mila altora!”

Presupusul cerșetor, un omuleț cu capul într-o parte și cu bărbia în piept, abia putea să îngăime un răspuns, cât de

cât inteligibil, printre invenctivele femeii. Încearca să-i spună că el nu cerșește, că și el muncește, chiar dacă îi este foarte greu. Însă pe ea o lua gura pe dinainte: „Lasî, cî știu io cum munșiți voi, și, nu-ț’ ajunjea cât îț’ dădem ieu? Poati cî vret ’e-uri’ de-amu, cî lei’ noștri nu mai sânt buni...”

— E-uri? Ha, ha, ha! Ce atracție paronimică!... N-ai corectat-o?

— I-am corectat atitudinea. Îl agresa verbal pe consăteanul al cărui chip prindea contur în memoria mea. „Ce s-a întâmplat, doamnă?” Femeia m-a luat în serios: „Și sîntâmpli, domnuli?! O înnebunit lumia asta! Am vrut sî-i dau șiși lei di pomanî lu’ ista șî, uiti, m-o refuzat! Ieu îs credinșioasî, când vād un om, într-adivăr, chinuit șî batut di soartî, nu mă lasî suflitu’ sî nu-i dau șî ieu, acolo, cât poși, mai mult nu poși, cî am șî ieu greutățâli meli...” „Nu primesc di pomanî”, a zis omulețul cu o voce ce ieșea greu din gura lui paralizată. Nu primești?! Șini nu primești?! Primești’ șia cari au douî chișioari, douî mâni, da’ matali di și sî nu primești? Cî ieu vād cî niși nu poț sî merji, cî iești disfigurat...’ „Nu primește, doamnă”, am intervenit eu, în timp ce îmi revenea în fața ochilor tânărul de acum 30 și ceva de ani, oho!, poate chiar mai mult! „Di undi știi matali, domnuli, îl cunoști?” „Da, îl cunosc. Îl știu de mulți ani, de pe vremea când eram copil. Mama are și acum acasă, pe-un perete, un tablou pictat de Pintilie, așa îl cheamă. Eram prin clasele primare când ea a venit acasă bucuroasă cu un tablou, *Iisus, păzind o turmă de oi*, țin foarte bine minte. Când am întrebat-o cine l-a pictat, mama mi-a răspuns, parcă o aud și acum: ’Baiatul lu’ Pintilie, șeala paraliza’. La auzul vorbelor mele, femeia s-a schimbat total.

De la starea aceea istericală, a trecut la chipul Maicii Domnului; și-a scos o batistă cu flori pe margini și a început să-și ștergă ochii. A făcut cruce și i-a cerut iertare paralitului: „Dumnezău sî mî ierti, n-am știut, iartî-mî, omuli!” „Te-a iertat, doamnă, fii pe pace!”, am asigurat-o eu pe femeie, ca să-l scutesc pe el de un răspuns greu de rostit cu gura înțepenită. „Doamni, așa șeva n-am vazut pînî amu”, își făcu femeia iar cruce, privindu-l cu mai multă milă. I-am vorbit cât de vrednic era Pintilie, de cum a pictat el, în pofida unui handicap atît de dur, și la biserica din comună, și la troița eroilor, plus c-a făcut și alte treburi mult mai grele, plase de gard și câte și mai câte... Am vrut să plec, că setea nu mă lăsa, dar omul cu capul în piept m-a lovit ușor cu cărja, voind să-mi spună ceva. M-am aplecat, ca să-l pot auzi. „Cum ti cheamî? Eu nu ti știu...” „Nu mă știi, că am plecat de-acasă la 15 ani. Dar eu te știu; fratele tău a fost leat cu mine la generală, o vreme am fost prieten cu sora ta...” „Cum ti cheamî?” a hârcăit iar. I-am spus cum mă cheamă, adică de-al cui sunt din sat, că așa se cunosc oamenii la țară. „Iești a lu' Mirșea, ăla cu copchii mulț’?” „Da, la fel ca și voi...” „Îl știu, îl cunosc pe tac-tu...” „Eu plec, că nu mai pot de sete, mă duc să beau o bere...” „Vreu și ieu sî beu o beri, cu tini”. L-am luat în brațe, că timpul trecea al naibii de repede, trebuia să vină trenul. N-am avut încotro și a trebuit să beau o bere în cinstea lui, n-a fost chip să scap. Așa că... mi-au rămas bani și de bilet...

— Am fost și eu de câteva ori la Iași, la finii Lucreției de la Ciritei. Soțul Tatianeii, Vasile Lăpușneanu, era directorul unei cooperative meșteșugărești, unde lucrau numai nevătători. Am fost impresionată de obiectele artizanale

pe care le făceau fără să vadă. Aveau o sensibilitate ieșită din comun. De demnitate, ce să mai vorbim? Și ei își câștigau singuri, prin muncă, fiecare bănuț. Aveau și cu ce să se mândrească!... Dacă pe handicapați mulți îi văd și îi compătimeșc, femeilor cu o droaie de copii nu le ridică nimeni osanale. An de an să fii gravidă, să naști, să alăptezi, să crești copii, să muncești, fără să câștigi un ban al tău, și să nu-ți iei câmpii!... Cel mai dramatic caz de care știu de la Ciritei este cel al Parascăi. După război, a rămas văduvă, cu unsprezece copii. Abia reușea să le facă seara câte o mămăligă. Toți se adunau flămânzi ca lupii în jurul ei și se băteau care să ajungă mai întâi, să ia mai mult... Biata femeie ridica ochii spre cer și zicea: „Doamni, mai rarești dintr-înșăi, cî-s pre mult’!” „Noroc că nu-și pune Dumnezeu mintea cu tine, Parască. Uite, Stelică ăsta are un cap! Ai să vezi că o s-ajungă inginer și o să te scoată-n lume”, zicea Ionel. Și vorba lui s-a adeverit. L-a căutat Stelică după ce și-a făcut facultatea și a început să lucreze la o fabrică. Ce bucuros a fost Ionel să afle că toți copiii Parascăi trăiau și erau bine, sănătoși! Ca, de altfel, și mama lor.

— Ți-am povestit de învățătoarea mea, care mi-a tras câteva bețe la palmă, ca să-i spun cine mi-a făcut compunerea. Era soția preotului din sat. Nu avea copii și o pizmuia pe mama, fiindcă ea făcea unul după altul prunci sănătoși, frumoși și... deștepți. Mai ales eu!

— După tine, în șir indian! „A-li-nieeee-rea!” „Înainteeee marș!”

— *Lingura și strachina,*
Mămăliga-i gata,

*Nu mânca din ciorba mea,
Că te spun la tata!*

Preotul, ziceau unii, o înșela pe cărări dosnice și ei i se cam acrise de viață. Însă au făcut și multe fapte bune. Dascălii voiau să ajute cumva un copil supradotat. Se numea Macovei și era dintr-o familie năcăjită. „Trebuie făcut ceva cu acest copil. Ar fi mare păcat să se piardă o astfel de capacitate”. „Ce putem face noi? Salariul nostru e vai de capul lui. Să facem o colectă pentru el? Lumea e săracă”. Mai toți știau că se trage dintr-o familie cu vreo șapte copii. Bruma de bani, pe care o mai scoteau pe ici, pe colo, părinții o aruncau pe băutură, rachiu de drojdie, că era ieftin, beau mai mult și se îmbătau zdravăn. Bani, în general, veneau din alocația copiilor, statul român oferind o sumă destul de bună pentru sporirea natalității. Ba, chiar și titlul de mamă eroină, pentru acelea care nașteau mai mult de patru copii. Casa lor era într-o rână, gata să se prăbușească în orice moment peste copiii care dormeau toți într-un pat, transversal. Directorul școlii era profesor de muzică. Îi plăcea să cânte la vioară și avea timpanul subțire. A auzit discuțiile profesorilor și a decis să se implice. A vorbit cu cine trebuia, adicătelea cu... popa. Era cel mai înstărit din sat.

— Cel ce vă dădea câte 1 leu și jumate la colindat?

— Da, de Sfinția Sa e vorba. Multă lume venea la preot după bani cu împrumut sau pentru câte un ajutor când era la ananghie. Și îi ajuta cum putea. Acum trebuia să facă mai mult, să-l susțină pe elevul Macovei la un liceu, mai târziu poate și la o facultate. Dumnezeu a avut

grijă, le-a rânduit așa cum s-a priceput mai bine. A absolvit băiatul liceul, cu medie mare, și a plecat la facultate în București. Voia să devină profesor de matematică. A obținut curând și titlul de doctor în matematici. Era un tânăr modest, frumușel, scripitor. A cunoscut o fată cumsecade, cu educație aleasă, deosebit de sensibilă, așa cum sunt unele profesoare de limba română. Tânărul profesor-doctor a devenit coleg cu tatăl fetei, care era decanul facultății. Macovei i-a cerut mâna fiicei. S-au căsătorit. Bineînțeles că la nuntă n-au putut să vină și părinții băiatului. Făceau parte din altă lume, aproape de lumea celor care nu cuvântă. Nici dintre frați nu a avut pe cine să invite, mulți erau prin pușcării sau tolăniți la umbră, pe prispa casei, mahmuri. Atât socrul, cât și fata au înțeles situația, până la urmă important era ginerele și, desigur, mirele. După câțiva ani, George Aaron – graficianul despre care ți-am vorbit – s-a întâlnit cu profesorul Macovei la Londra. Era acum și doctor în biologie. Lucra într-unul din marile laboratoare de biologie ale lumii. Într-o vară, familia Macovei, împreună cu tatăl-socru, se afla într-un concediu în Moldova, în vizită la mănăstiri. Localitatea natală a lui Macovei – Podoleni – era la doi pași de drumul național care ducea spre Piatra Neamț. „Ce-ar fi, ginerică, să trecem pe la părinții tăi? Să-mi cunosc și eu cuscrii...” zise tatăl fetei, așa, într-o doară. „Știu și eu, tată socru, ce ar fi? Cred că ar fi o minune să avem cu cine vorbi... hai să vedem!”

— Mie nu mi se pare normal faptul că atâta timp nu și-a vizitat părinții, satul, nu a trecut pe la „Mecena” lui.

Oamenii se ajută unii pe alții și precis el avea cum să-și ajute părinții...

— Avea și pe cine să ajute!... Țștia nici nu știau ce copii au avut, ce copii mai au. Erau tot timpul beți. Așa i-a și găsit fiul lor, amețiți de băutură. Duhneau a tutun și a rachiu ieftin. „Sărut mâna, mamă! Sărut mâna, tată!” „Ai greșât poarta, domnuli dragi! Rachiu' l-am gatat, nu am cu și sî vî ominesc”, răspunse bătrânul cu vocea hodorogită de mahorcă, ridicând pălăria găurită de molii de pe ochii încețoșați. „Sunt eu, băiatul tău, am plecat de acasă acum 20 de ani. M-am însurat, uite soția, tata-socru...” „Sî fiț' sanatoși! Zâși cî iești baiatu' nieu?” „Da, m-ai uitat?” „Am uitat. Avem mult baieti, amu nu mai știu câț am. Da', dacî zâși cî iești fișioru' nieu... dai și tu, lu' tac-tu, un rachiu?” „Dau tată, uite aici banii, fă ce vrei cu ei... oricum, tot rachiu o să cumperi”. Au plecat. Toți cu inima strânsă. Părinții biologici parcă se treziră de-a binelea. Le făceau cu mâna, abia ținându-se pe picioare. În mașină domnea o liniște asurzitoare. Macovei se uita în urmă, prin luneta mașinii. Câteva lacrimi s-au împiedicat în barba care se forța să nu tremure. Soția l-a prins de mâna dreaptă aflată pe schimbătorul de viteză. Bărbatul s-a uitat în ochii ei; un zâmbet dulce, înecat în lacrimi, îi împodobeia chipul... „Și totuși... sângele apă nu se face...” rosti, după un adânc oftat, pasagerul aflat pe banchetă.

— Foarte greu înțeleg cum poate face cineva abstracție de familia lui. De părinți, de frați. A fugit de sărăcie, a muncit mult, dar cineva l-a ajutat ca să ajungă unde trebuia... Cariera și-a făcut-o cu mintea... Un om cu minte să vină să-și arate părinții ca pe niște exponate de...

— De grădină zoologică? Asta ai vrut să spui și te-ai oprit? Cam așa și erau. Părinții fac copiii, nu invers. Părinții au și răspundere față de copii. Cum o să înțelegi? Ai avut tu părinți ca el?

— Nu judec pe nimeni, din principiu. Însă mi se pare că și iubirea, și ajutorul trebuie să fie reciproc între părinți și copii. N-aș vrea să ajung vreodată să depind de ajutorul copiilor mei, dar nici nu-mi închipui că m-ar abandona,... dacă aș ajunge la mila lor.

— Vorbim despre o cu totul altă lume aici. Despre până unde poate să ducă sărăcia. La îmbătarea de foame. Tu ai deschis discuția.

— Ți-am vorbit despre foametea din Ciritei. Despre cât erau de săraci oamenii locului. Casele, făcute toate din chirpici și acoperite cu șindrilă și stuf, erau răsfirate care pe unde. Nici vorbă de străzi. Drumuri înguste, nepietruite – mai degrabă niște poteci. Când ploua, noroiul era până în gât, se inundau casele din vale. Lumea umbla pe jos, că nimeni nu avea căruță. Iarna însă era bucuria copiilor. Zăpadă era desulă și se circula doar cu sania. Au venit să-i viziteze pe ai mei în Moldova și Lia, fiica Minei, cu soțul ei Nicolică. A fost șocată de ce-a văzut pe acolo. De pildă, a întrebat la un moment dat unde-i WC-ul. Și i s-a spus: „Ti dai mai la urmă după casă”. I-a învățat Ionel pe consăteni și cum să-și facă WC-uri. A început să crească găini și porci, să-și producă singur hrana. Și, fiindcă avea salariu, se ducea din când în când la Trușești și le cumpăra și el fetelor „pâni, saleam”. Pe el nici sărăcia nu îl speria. Le zicea tuturor vorba lui dintotdeauna: „Mai rău să nu fie, că poate fi și mai rău!” Invita vecinii la masa lor și răspundea, la rându-i, tuturor

invitațiilor. Lucreția se mai stropșea la el: „Nu te du, măi, la bieții oameni, că n-au nici după ce bea apă!” „O cană de apă dacă-mi dau, dacă mi-au făcut cinstea să mă invite, cum să nu mă duc? Vorbim despre copii...” Odată, Lucreția i-a găsit în buzunarul de la haină vreo trei sărmăluțe... Erau făcute cu boabe de păpușoi, fierte și bătucite. Cum nu le-a putut mânca, le-a băgat, rând pe rând, în buzunar... și a mulțumit pentru masă.

— Apropo de ospitalitatea moldovenilor. Când lucram la Penitenciarul din Bacău, aveam doi colegi mult mai în vârstă, la cadre, nea Ghiță și nea Ion, care, din când în când, erau trimiși pe teren, ca să recruteze clienți pentru școala de subofițeri de pușcărie. Cei doi formau o echipă de șoc. Umblau prin sate, luau legătura cu șefii de post, cereau adrese unde ar putea găsi oameni potriviți pentru asta și se duceau acolo pentru „promoție”. Ajunși într-o comună săracă din județul Vaslui, au primit și o adresă la care să poată fi găzduiți peste noapte. Întrebând pe ici, pe colo, au ajuns seara la casa unde urmau să înnopteze. Femeia tocmai ducea o găleată cu apă de la fântâna de peste drum. Politicos, nea Ghiță i-a luat găleata din mână și i-a povestit, în timp ce mergeau spre casă, despre felul cum i-a lăudat șeful de post gospodăria și omenia. Femeia era onorată să găzduiască niște oameni în uniformă, oameni ai legii, „că nu știi nicio-dată ce poate să-ți rezerve viața”. Au mai ajutat și ei la niște treburi, mărunte, ca să facă impresie bună. Nu au văzut niciun bărbat prin bătătură și deja se gândeau la cai verzi pe pereți! Femeia a fugărit un cocoș, să-l prindă, ca să-l facă friptură pentru musafiri. L-a tăiat nea Ghiță, asistentul, nea Ion nu putea să taie păsări, îi era milă. Până avea să se facă

friptura, femeia i-a îmbiat cu niște rachiu din prună curată, vechi de câțiva ani. L-a păstrat în sticle de un litru, verzi la culoare, cu dopul smolit, în lăzi cu nisip. Făcea măргеle când turnau în paharele mici din ceramică. În scurt timp, nea Ghiță s-a înroșit la față și s-a pus pe bancuri, făcându-l pe nea Ion, posomorâtul, să râdă cu gura până la urechi. A început să-l alinte, zicându-i: „Hai sî traiești, domn' doctor!” „Domn' doctor” în sus, „domn' doctor” în jos, până s-au amețit de tot. S-a făcut friptura și acum așteptau să se ră-cească mămăliga. Alături de friptură era un castron din lut ars, plin cu mujdei de usturoi. Nea Ion, alias doctorul, a luat cu furculița un dumaticat de mămăligă, pe care, după ce l-a trecut prin usturoi de vreo două-trei ori, l-a dus la gură. Nici nu l-a pus bine pe limbă, că l-a și scuipat afară. „Aulieu! Mamî, și ardi!” „Ia de-aiși, domn' doctor, un pahar di ra-chiu, ca sî ti racorăști!” zise nea Ghiță, râzând de suferința bietului doctor. Gospodina a apărut în prag cu o carafă de vin, galben ca untdelemnul, pe care l-a pus pe masă. A mai adus și niște pahare mari, cu care ar fi putut îmbăta un ar-măsar, dar în niciun caz un potcovar, cum fusese prima me-serie a lu' nea Ghiță. După o întreagă zi de umblătură, obo-seala și-a spus cuvântul, vinul a mai contribuit și el, așa că amicii mei erau gata- gata să ațipească la masă. Căscau și așteptau să li se facă patul. Însă gazda nu se grăbea. A mai adus o carafă de vin. Și o tavă cu semințe prăjite de bostan care miroseau a cuptor și a sare arsă. Le-a sărit somnul. Gazda a turnat în pahare. Și-a pus vin într-un pahar, parcă anume să-și facă curaj. „Sî trațiți, oameni buni! Sanatati și viați lungi! Sî trăiți, domn' doctor!” Și întinde paharul să ciocnească cu fiecare. Nea Ion nu-și

mai încăpea în pene, să fie făcut „doctor” de o femeie frumoasă nu era puțin lucru. Așa că a început să o perie. „Aveți o gospodărie mari, cum văd ieu... curtea plinî di păsări...” „Avem, mulțămim lu’ Dumnezău! Avem vro douî suti di găini, zăși cucoși...”

— Cam puțini, la atâtea găini...

— Tași, fimeie!... treizăși di găști, vrio douzăși di curși...” „Animali?” întrebă animalul de nea Ghiță. „Șî animalî, fără animalî nu sî poati. Mai scoatim și noi un ban, cî din altî parti ni vini foarti puțân... pensâia di boalî a barbatului nu ajunji niși di medicamenti”. Acum s-au lămurit, avea și bărbat. Dintr-o dată li s-a făcut și mai sete. „Da’ undi ieste barbatu’ matali, cî nu l-am văzut pi-aiși?” întrebă nea Ion curios. „Stă în pat, în odaia lui. Sî sâmti din și în și mai rău”, răspunse femeia, ștergându-se la gură sau la ochi cu colțul năframei. „Mă gândem, domn’ doctor, dacă vreț’ sî vă uitaț’ și nevoastrî oleacî la iel, poati mai îni spuniț’ câti șeva, cî de-amu... nu-l mai poși scoati din casî. Îi pre slăghit”. Femeia se uită rugător la nea Ion, pe care îl apucase toate nădușelile. „Ja uiti, frati, în și încurcăturî am intrat, dacî îi spun amu cî nu-s doctor, i-am stricat toatî noaptea fimeii”. Mai înghiți un pahar cu licoarea lui Bachus. „Putem merji sî-l videm?” se grăbi nea Ghiță să se arate săritor. „Nu, cî puti urât la iel în odai’. Ma duc ieu sî-l aduc aiși, la lumini”. Femeia s-a dus să-și aducă soțul, în timp ce nea Ion îl muștră pe nea Ghiță: „Uăi, drași, uiti în și rahat m-ai bagat, cum scoatim noi cămeșa amu?” „Lasî cî ti discursi tu, dacî nu... laș’ pi mini, cî țî-l potcovesc ieu minținaș!” Și a început să râdă cu poftă, dar s-a întrerupt brusc. O arătare de om, sau, mai degrabă, o umbră de om, și-a

făcut apariția din chiler, ținându-se de brațul femeii. Au rămas cu gura căscată. O liniște profundă le țiuia în urechi. Numai în lagărele morții, la Auschwitz-Birkenau mai văzuseră ei asemenea schelete, în poze și în filme! Nea Ghiță nu s-a putut abține să nu-și facă o cruce. Pe femeie, văzându-l, au trecut-o lacrimile. Doctorașul s-a ridicat repede de pe scaun, l-a luat în brațe pe bărbat și l-a așezat pe pat cu fața în sus. Îi era teamă să nu moară de la efortul de a se așeza în pat. L-ar fi avut pe conștiință! Simțea că-i vine usturoiul pe nas. „Plămâni?” întrebă nea Ion cu o voce gravă. „Da, domn’ doctor”, răspunse abia șoptit, dând din cap, femeia. „Di cât timp?” se interesă doctorul, numărându-i coastele bărbatului din priviri. „Am trecut într-al doilea an”, răspunse femeia, așezându-i o pernă sub cap bolnavului. „Ari pofti di mâncari?” înghiți în sec nea Ion, gândindu-se ce mare păcat de atâtea păsări și să nu te poți înfrupta pe săturate din ele. „Ar ave, domn’ doctor, da’ nu ari voi dicat morcovi fierț, barabuli ferti, nu tu ouf, nu tu fripturî... a slăbit saracul, medicamentili iste îi dă și greați, amețali...” „Adu-mi rețata di la doctor, sî văd și i-o ricomandat”.

Se uită nea Ion pe rețetă și notă ceva pe spatele ei. Ceru femeii o foaie de hârtie. „Uiti cum fașim, fimeia lu’ Dumnezău... Eu îți scriu pi hârtia asta și sî-i dai di az’ înainti. Nișiu medicament în plus sau în minus. Cî-i omori stomacu’, mâncari nu, da’ chimalilili astia ard. Ard, ai înțales?” „Da”. „La fiicari trii zâli sî-i fași un ou șert, moali. Cu mamaliguși. Dacî poati și cu usturoi sî-l manâși. Nu mujdei. Cățâl. Vez’ un’i poț găși, pi la veșini, pi un’i crez’ matali, lapti di caprî...” „Avem noi capri, îs la stâni”, sări ca arsă femeia, ca și cum asta era salvarea băr-

batului. „Foarti ghini! Dimineăta, în fîicari dimineățî și sara, înțăleji? Și sara sî-i dai cîti o canî di lapti di caprî. Nișert. Numa' sî-l strekori ghini!” „Am înțăles, domn' doctor!” „Așa, pânî aiși îi ghini... La prânz sî-i fași cîti o fripturî di pasări, di găinî, cî ai găini mai multi, dupî cum ai spus, dar ai mari grijî cum fași!... Stomacu' lui iesti foarti mic amu, c-o postit cît Berilî! Sî-i dai cîti puțân, altfel... I-ai omorât! Ieu zâc cî în primili zâli sî-i fași fică-țai' pi jaratic și sî-i dai sî-i manânși fărî pâni sau mamaligî. Ai înțăles, da?” „Da, domn' doctor, cum să nu înțăleg, cî doar îs fimeie întreagî la minti”. „Apoi sî-i dai chieptu', numa' chieptu', chișoarili sî li manânși matali. Da' tât pi jăritic, în vatrî sî li fași. Și rânza, tât lui sî i-o dai, știi și îi așeia rânzi, știi?” „Vai di mini, domn' doctor, cum sî nu știu, doar di la țarî sântem!” „Foarti ghini! Dupî și vez cî sî mai împlinești un chic, sî-i tai cătiva șuviți di slăninî și sî li manânși pi stomacu' gol, fărî pâni, cu mamaliguți poati, da' fărî pâni, și cu usturoi, cît poate iel sî manânși, usturoiu' îi foarti bun. Sî-i dai la înșeput cîti o linguriți di rachi din ista. Dupî o saptamânî, poț sî-i dai și cîti un pahărel din ista di pi masî. Da' numa' dupî slăninî. Sî nu fași altfel! Și sî-l scoț' la aier dimineăta, pi rouî, cu chișoarili goali, discult, prin iarbî. Când sî răcorești, sara, sî-l scoț' iar la plimbări. Dacî vei respecta tât și ț-am scris ieu aiși, în șinși, maxim șăpti luni veț' merji împreună la coasî!”

— Regimul alimentar a fost bun, plimbările la fel, dar dacă nu era tratamentul medicamentos, scăpa el de boală? Căci s-a făcut bine, nu?

— Dapicumdarnu! Acum ce pot să spun, ori a avut noroc, ori i-au greșit doctorii diagnosticul,... dar nu, că

ăsta se vede cu ochiul liber, nu mai spun de radiografii. Simptomele sunt clare. Cert este că slănina și rachiul curat din prună sunt de leac în tuberculoză. Să știi că în noaptea aceea nea Ion, doctorașul, cică n-a putut să închidă un ochi. Fostul potcovar îl tot dojenea, „uăi, o să-l omori înainti di termen”. „Poati cî nu, dar dac-o fi sî fie, măcar sî moarî sătul”, i-a răspuns gânditor felcerul.

— A mai apucat să fie bun de seceră și de... ciocan? Pardon, de altele?

— Dacă ai răbdare să-ți povestesc, o să afli. Dar cum ești profă, nu prea ai, că vrei numai tu sî vorghești! Știu eu.

— Cine crezi că îi ascultă pe studenții mei?

— Mă faci să râd... înseamnă că ai studinți grozavi. Dar nu de asta râdeam, ci de un banc. Vine mama acasă cu dulciuri pentru copii. „Mama, mama!” strigau copiii, iar mama cu șicolatili pi sus întreabă: „Copii, cine o ascultă pe mămica?” „Ta-ta!” răspunseră ei în cor.

— Ha, ha, ha! Când era micuț, înainte de a împlini doi ani, Raoul nu numai că vorbea cu fiecare în altă limbă, ci știa foarte multe poezii și poveștile copilăriei. Nu-l spunea încă pe „r”. La *Capra cu trei iezi*, era dulce de tot când imita capra și iezișorii: „Auzit-ați ce-am spus eu?!” „Da, maimucă, (*sic!*) au lăspus iezii în col”.

— Dar în câte limbi vorbea bietul copil?

— Să vezi! L-am dus la o grădiniță de fițe, cea mai cea din oraș, unde numai el era copilul „nimănu” și marginalizat din pricina asta. Și educatoarea observa că, în funcție de persoana care se ducea să-l ia la prânz, copilul schimba limba de... conversație. „Raoul, tu vorbești limbi

străine?” „Nu...” „Cum nu, că te-am auzit vorbind în mai multe limbi...” „Da, în limba lui mama, în limba lui tata, în limba lui otata și în limba tutulol”.

— Deci niciuna nu era străină...

— Toate erau din familie!... A cucerit-o cu asta pe înțepata de educatoare. Eu am vorbit cu copiii mei englezește, de când s-au născut, Ovi, ungurește, în memoria soacrei mele, care era ungueroaică, socrul meu era neamț, deci vorbea nemțește și toți ceilalți, românește. Așa e în Banat.

— Și acum, în ce limbă vorbește?

— Toți copiii mei, includ aici și nora, sunt excelenți vorbitori de romgleză. Uneori nici eu nu-i înțeleg... Hai, spune-mi cum s-a terminat povestea cu nea Ghiță și nea Ion.

— Cei doi colegi au plecat. Viața i-a purtat pe unde și cum a vrut ea. Cu bune și rele. Mai mult rele decât bune. Puteau să jure că nu vor mai călca vreodată prin satul acela, cu atât mai mult pe la acei gospodari!

Au trecut anii. Să fi fost 15, să fi fost 20? Cine mai știe! Unii au murit, alții s-au născut. Pușcăriile se umpleau din ce în ce mai mult cu materie vie. Oameni certați cu legea, cu Dumnezeu, cu familia, cu ei înșiși. Era necesar să fie școlarizate cât mai multe cadre. Statul român, în loc să intervină asupra cauzei, acționa taman invers, adică asupra efectului cauzei. Ca, de altfel, în toate sectoarele economiei noastre naționale. Tocmai de aceea, poporul român, cu toate că natura l-a înzestrat cu toate cele trebuincioase unui trai prosper: munți, păduri, dealuri, câmpii, petrol, aur, ieșire la mare, de când mă știu, am dus-o din ce în ce mai rău.

— „Cum putem fi atât de săraci într-o țară atât de bogată?”

— Ei, fati hăi! Dac-aș ști, aș lua premiu Nobă, cum zicea uica Pompilie... Remarcându-se în munca de cadre, cei doi colegi au fost iarăși trimiși în misiunea de a recruta viitori caralii de nădejde ai pușcăriilor. Era ceva bun, aveai diurnă, se plătea transportul, mai câștigai un ban. Au luat-o la talpă prin satele Moldovei, prin zonele sărace. Cei mai înstăriți nu prea se îngrămădeau să devină militari. Acum e alta situația. Mulți ar vrea să intre în Armată sau Poliție. Dar e mult mai greu.

Au avut multe misiuni din acestea. Pe parcursul a cel puțin 20 de ani au fost prin multe sate, orașe. Dar niciodată de două ori în același loc. Așa cerea strategia de cadre, directivele partidului.

Până la urmă, soarta le-a purtat pașii într-o localitate în care mai fuseseră ei cu mulți ani în urmă. Nu-și mai aminteau mare lucru, mai ales că multe se schimbaseră. Au mers iar la șeful de post. Ori era altul acum, ori prea a îmbătrânit celălalt, că nu le spunea nimic figura acestuia. Au stat de vorbă de una, de alta, cât mai au până la pensie, dacă cunoaște băieți buni, rude, verișori, cunoștințe. Militianul le-a dat o listă cu vreo zece băieți „a-ntâia”, gospodari, cuminți și de ispravă. Dacă voiau să doarmă în noaptea aceea în satul lui, seful de post le-a recomandat o rube-denie, unde vor avea tot confortul, mâncare și băutură pe cinste. Le-a dat adresa.

Ca de obicei, după ora 16, au început să caute gospodaria unde să înnopteze. Au întrebat pe unul, pe altul și au ajuns la casa respectivă. Au bătut la poartă. Le-a deschis o

matahală de om. Lângă el erau două găleți pline cu mâncare pentru porci. Mirosea a cartofi fierți și a tărâțe. Încă ieșeau aburi din găleți. Nea Ghiță îi explică bărbatului că a vorbit cu șeful de post și au fost îndrumați să vină la această casă pentru a rămâne peste noapte. Gospodarul se uită cu neîncredere când la unul, când la altul, apoi le ceru să aștepte olecuți, cî sî duși sî vorgheascî cu muierea.

O hamțușcă de femeie ajunsese numaidecât la poartă. Le dădu binețe. Când au vrut să le explice ce caută, femeia a scos un chiuit de bucurie, de s-au speriat oamenii legii.

„Costicăăă! Uăi Costică, uăi! Vinî uăi, degrabî, sî-l vez pe domn' doctor!”

Nea Ion se gândea că mai bine ar fi să o tulsească cât mai repede, cine știe ce confuzie face femeia asta...

Apare și matahala la poartă. Din două mișcări îl ia pe nea Ion în brațe și plecă în grabă cu el spre casă.

Femeia îl apucă de mână pe nea Ghiță, căruia îi picase fisa până la jumătate, dar nu înțelegea ce e cu matahala aia de bărbat. „Haidiți, oameni buni, în casî, sî vî omenim cum știm noi mai ghini!”

Nea Ghiță amuțise. El, care tot timpul era pus pe glume, acum se blocase. Ceva, ceva miroșise el cu nasul lui mare și încovoiat, dar nu se putea dumiri. Abia când intră în casă s-a deșteptat: matahala plângea și îl ținea în brațe pe nea Ion. Femeia l-a lăsat din mână pe fostul potcovar și acum îl săruta pe „doctoraș” de mai-mai să-l albească. „Sî trăiești, domn' doctor, cî matali mi-ai salvat barbatu! Mure ghietu di iel cu ograda plinî di orâtanii, cu jinu în zămnic și cu slanina în pod. Ie uitați-vî și barbat frumos și voinic ari mama aiși!” Și s-a ridicat pe vârfuri ca să-și sărute bărbatul

pe obraz. Cât erau ei de duri, câte cazuri analizaseră, câte dosare citiseră, câți deținuți periculoși văzuseră, acum s-au înmuiat într-atât de tare, încât le-au dat lacrimile. Matahala de Costică și-a făcut o cruce, mulțumind lui Dumnezeu că i-a adus în casă un doctor așa de priceput și plecă repede spre beci. Nea Ion, mai galben ca lămâia, și mai negru ca fundul ceaunului, se dădea acum important: „Ai văzut cî am avut dreptati, femeia lu Dumnezău? Ț-am spus cî o sî merjiț în șinși luni la coasî?” „Sî traiești, domn' doctor, niși nu am crezut câ-l mai văd ieu pi chișioare! Doamni, mari îi puterea Ta!”

Trei zile au sărbătorit evenimentul. Păcat că nea Ghiță s-a dus. Nu știu dacă a mâncat pensie doi ani. A făcut cancer la stomac, l-au deschis și l-au închis la loc, în două luni l-au înmormântat. Nea Ion trăiește, dar nu știu de ce este așa de galben la față. Galben și negru! Și tare slab, trebuie să-și pună pietre în buzunare când bate vântul, altfel cine știe pe unde mai ajunge!

*

— Am un frate care a rămas lângă părinți, adică este și va fi moștenitorul aceluia loc unde ne-am născut și am crescut toți frații. Mai suntem în viață 13 din cei 14 frați, ți-am mai spus. Și părinții, bineînțeles.

— Sunteți o viță sănătoasă. Napi a murit împușcat. Ceilalți, ca brazilii.

— Ia mai ascultă oleacă! La 30 de ani, fratele meu, simțind oarece dureri intercostale și având o stare generală proastă, se duce și el la doctor. Nu a fost la doctor de la expulzarea din placentă! Doctorii din Piatra Neamț îl consultă, îi fac radografiile și nu mai știu ce alte chestii din astea moderne, dar fără leac, și se confirmă că el nu are decât un rinichi, și ăla e în pioaneze, are pietre (asta vis-a-vis de pietrele noastre din roman), dar ei nu se bagă, că e foarte mare riscul.

— Avea calcul renal. Există și calcul biliar. Știi de ce se numește așa boala?

— E un termen medical. Vine din latină?

— Da, „calculus” însemna „pietricică”. De aici, calcul, pentru socoteală. Primele calcule se făceau cu pietricele.

— Nu și cu pietre de silex? Deci, s-a născut mezinul, adică Prâslea al nostru, cu un rinichi! Sebastian, așa îl cheamă pe fratele ăsta, muncește de toate, construcții, agricultură, crește animale. A fost și la iugoslavi la muncă, imediat după 1990, a fost și în Grecia. Cu alte cuvinte, se pricepe la multe și se descurcă. Boala lui, părerea mea, se trage de la vinul nostru din Moldova. Mai toată lumea are nohan și vin roșu. Vinuri slăbuțe, parfumate, dar nu degeaba Uniunea Europeană acorda (nu știu dacă mai acordă) câte 4 milioane de lei vechi de hectar (sper să nu greșesc), ca să înlocuiască țăranul via sa cu cea nobilă. Dar nu au avut succes. Vinul nostru cel roșu e doar sângele Domnului! Am ajutat odată pe un amic să spele un butoi în care fusese vin roșu. Pe doagele butoiului și la fund, mai ales, era depusă piatră, pur și simplu (apropro de pietre!). Atunci i-am spus amicului, „Uăi Florini, uăi, oari nu tot așa sî depuni cheatra și pi richini (rinichii) noștri, uăi?” „Dapicumdarnu, uăi!” „Și cu ci o curățăm, uăi?” „Cu rachiu, uăi!” „Așa da, uăi!”

Fratele Mircea, al doilea după mine, îi spune lui Sebastian să pregătească 300 de euro de la pușculiță, ceva de haleală pentru drum și să meargă împreună la Târgu Mureș. Are el acolo un doctor care l-a scăpat de virusul hepatitei C. După rezultatul analizelor, medicina românească îl trecea pe tratamente naturiste, adică îl bolmojea, ca să speră că se va face vreodată bine. Acel medic din Târgu Mureș i-a spus: „Băi băietii, ai o șansă, că ești tânăr, nu vei scăpa de tot, dar o stopăm și măcar merită să încercăm”. Mircea era într-o stare depresivă, când a fost să ia rezultatul analizelor a întrebat-o pe asistentă ce înseamnă

virusul C. Aceasta i-a spus pe șleau: „Nu-i mare lucru, dacă nu mori luna asta, luna viitoare te asigur că o să fii gata!” Atunci a făcut și o formă de diabet, pe fond de suferință. M-am mirat și eu de „profesionalismul” cadrelor medicale, care vorbesc așa cu bolnavii, dar am aflat că tot în acest mod i-a spus și unui tânăr din Bacău, plecat de 20 de ani în Italia, în urma unor analize, medicii peninsulari. „Mai ai o lună de trăit”, așa i-au spus, direct pe față. Patronul ținea mult la el, că era băiat cuminte, harnic și talentat, sculptor în marmoră. A apelat la toate cunoștințele sale, însă același răspuns îl primea de fiecare dată. „Nu se mai poate face nimic, are cancer de colon în ultima fază. Pregătiți-vă de cele care se cuvin”. L-au înmormântat acolo, în Italia, fiindcă nici copiii nu mai vor să vină în România noastră.

S-au dus la Târgu Mureș. Au vorbit, au plătit și i-au scos pietrele. Nu știu cât i-a dat doctorului, ăia cică îți spun pe față, pe cinstite, dar nu sunt lacomi. Îl cheamă doctorul pe Sebică în cabinet, ca să mai stea de vorbă, să-i spună ce regim va trebui să țină, dacă nu vrea ca să belească... mielu! Fratele meu își făcea probleme, se gândea ce face el dacă îi mai cere vreun ban, că dăduse tot ce luase cu el. Îl sună pe Mircea, acesta îi spune să fie calm, că se va rezolva problema, numai el să fie sănătos... și la pungă... gros!

Când mi-a povestit scena asta, m-am emoționat până la lacrimi. L-a întrebat doctorul cum se simte după operație, i-a recomandat să nu mai bea vin cu găleata, ci numai cu apă de izvor. Că e tânăr și a doua oară, cu rinichii nu te joci, iar el are numai unul, și să fie atent cu viața lui. Îi ia

palma și o privește atent. „Tu muncești din greu, câștigi banul cu multă sudoare. Nu e nevoie să-mi răspunzi, palmele tale mi-au spus multe”. Deschide doctorul sertarul și scoate de acolo... 100 de euro! „Ia banii ăștia, tu ai mai multă nevoie de ei, decât aș avea eu”. Bineînțeles că Sebastian nu voia să-i ia, doctorul îi pune în palmă, el îi pune pe masă. Până la urmă, doctorul i-a spus: „Băi sulă, dacă nu-i iei, îți scot rinichiul! Hai, ia-ți catrafusele și pleacă acasă! Să fii sănătos!”

— Și eu am văzut nenumărate scene de omenie din partea medicilor. În spitalul de obstetrică și ginecologie „Bega”, unde Academicianul Munteanu era șef de secție, aduceau adesea femei în situații limită, chiar dacă nu erau din zona Timișoarei. Așa a ajuns în salonul meu o femeie din Hunedoara, scundă, plăpândă, cu aspect de liceană la prima întâlnire. Avea 28 de ani, trei copii și era foarte săracă. Rămăsese iar gravidă și, din disperare, luase, pur și simplu, foarfeca și tăiase, pe viu, înăuntrul ei. Medicii hunedoreni, neputincioși în fața unui asemenea caz, au trimis-o imediat la Timișoara. A avut zile tânăra. Vreo două luni au ținut-o numai în perfuzii. Nimeni din familie nu se interesa de ea. Nici ea nu avea cum să ia legătura cu ai ei, să întrebe măcar de copii. Mai și glumea uneori. „Soțul meu precis crede că am murit. Nu întreabă de mine, că nu are cu ce să mă îngroape. Da' alta nu-și găsește. Că cine se duce la sărăcie?” Au operat-o de câteva ori. Cine sau ce le dădea la medici și la asistente pentru ea? Nimeni, nimic. Și știi cât de frumos îi vorbeau? Cât tremurau pentru viața ei? Cum căutau soluții? „Cum se mai simte pacienta noastră? De ce nu-i bine, Iubire? Scumpa de tine, lasă că

trece și asta... Ai mai mulți ani înainte decât înapoi!” Pe cei mai buni medici din oraș i-au adus ca s-o opereze. Sterilizau sala cu tot ce puteau, nu cumva să se infecteze cu ceva și să nu o mai poată salva. Era un du-te-vino la ea, ca la nimeni alta. Schimbau perfuzii, pansamente, o mânjeau cu iod, îi puneau sonde, îi făceau tot felul de tratamente. Apoi o învățau să meargă, o scoteau la plimbare, o făceau să râdă. Cadrele medicale îi aduceau de acasă haine, pături, mâncare. Veneau la ea în zilele și la orele de vizită, ca să nu se simtă singură. Când s-a pus problema externării ei au făcut chetă. Nu pentru bani de drum, că o puteau trimite cu salvarea, ci ca să aibă și ea bănuți de sărbători, după ce a suferit atâta. Și cu ce sacoșe a plecat, îndesate cu haine, încălțăminte, dulciuri și jucării. Numai cu lucruri noi și de calitate, că pe atunci nu se descoperise second handul. Nu mai știu cum o chema, fiindcă toți îi spuneau Iubire...

— ... un gest lăudabil, dar umilitor pentru specia umană, chit că era cea mai dreaptă și mai egalitaristă orânduire socială. Era nevoie să se ajungă aici? Era nevoie ca femeia să fie considerată un aparat de făcut copii? Întru aplaudarea celui mai iubit și mai stimat fiu al neamului? 'Le neamu-n cur!

— Nu întâmplător, prima lege abrogată după Revoluție a fost cea antiavort. A produs prea multă suferință. Și tragedii. Fiindcă foarte multe femei, majoritatea tinere, nevoite să își provoace un avort pe unde și cu ce apucau, mureau din te miri ce cauze. Nu spuneau ce au făcut, de teamă că vor fi arestate sau că bagă și pe altcineva la necaz. Apoi, când începeau să își facă griji pentru viața lor, era, de regulă, prea târziu. Biserica nu e de acord cu avorturile.

Nici eu, în principiu. Copiii sunt de la Dumnezeu, deci trebuie făcuți. Are El grijă de orice suflet... Căci, fără voia lui, nu apare nicio formă de viață. Nici măcar în eprubete. Și totuși, lucrurile nu sunt în alb-negru. Tinerilor li se face acum educație sexuală: sunt învățați să se masturbeze, să facă sex oral, anal, să folosească prezervative... orice, numai să nu mai rămână vreuna gravidă... Aproape că planingul familial e contra naturii. Nu se mai fac copii.

— Ca să se nască în continuare copii, ar trebui ca măcar bărbații să aibă un aparat genital normal. Femeile ca femeile! Dar tare mi-e teamă că, de atâta băgat în 'zda mă-sii, s-au ocupat toate originile... materne!

— Bunicul meu a avut probleme cu stomacul după ce s-au stabilit în Carani. Războiul, Moldova, anii de închisoare i-au afectat sănătatea. Medicul Wilkolm era un bun internist, foarte căutat în zonă. O perioadă l-a tratat de ulcer. Apoi l-a trimis la oraș la raze. Simptomele nu erau deloc încurajatoare. Lipsa poftei de mâncare, paloarea și pierderea constantă în greutate l-au făcut pe medic să se gândească la ce e mai rău. „Spuneți-mi, domn’ doctor, cam cât mai am de trăit?” „Domn’ director, dacă e mai grav decât ulcerul... mă tem că foarte puțin. Șase luni, un an...” Cum a intrat pe ușă, Ionel i-a spus Lucreției: „Mâine îmi faci rață pe varză, poimâine mămăligă cu varză și duminică sarmale. Și tot așa, măcar să apuc să termin putina cu varză până mor”. „Nu mai ții regim?” îndrăzni ea să-l întrebe cu jumătate de gură. „N-are niciun rost. Dacă tot mor, mănânc ce-mi place. Și ce avem prin casă”. În câteva săptămâni s-a pus pe picioare. Intră într-o zi în bucătărie și zice: „Să nu mai folosești varza din puțină, că îmi scăpă soda caustică în ea”. „Cum așa? Nu era capacul pe butoi?” „Tu n-auzi ce spun eu? Era dat la o parte capacul. Tii, și ce rău îmi pare! Cât bine mi-a făcut mie varza și zeama de varză!...” „Lasă, că o să cumpărăm din sat. Pentru ce muncești, dacă nu ca să

rezolvi probleme cu banii?” A doua zi îi spune Lucreției: „Vezi că am dat varza la scroafă”. „Măi, Ionele! O să ne moară scroafa... Ne și facem de râs. Moare scroafa înainte de a fâta”. „Las’ că n-are nimic. Am gustat eu mai întâi. Că doar nu era să omor scroafa!”

— Am citit ceva asemănător la Marin Preda, nu știu în ce roman. Tot așa... la consultație, medicul nu-i mai dă nici o șansă pacientului. Îi spune asistentei sau celui care îl însoțea: „moare”. Țsta se duce acasă și consumă moare de varză.

— Moare de curechi, i se spune la noi.

— Și, când revine omul, la control, medicul se sperie ca de o arătare. „Cum de n-ai murit?” „Am băut moare, nu așa ați zis?” Ei, bine, doctorul nu a pus botul la zeama de varză și i-a cerut șoferului să facă plinul la mașină. Voia să guste miracolul vindecării cu propria-i limbă. Au plecat toți trei la fostul bolnav acasă, undeva pe unde a înțârcat mutul iapa. Beau fiecare câte o cană de moare. Bună. Mai bea medicul o cană. Bună, bună, dar de aici și până la vindcarea cancerului... Butoiul era aproape gol. Bade, se adresează slujitorul lui Hipocrate, răstoarnă butoiul! Și așa e aproape gol, și așa ești sănătos tun! Nu-ți mai trebă! Zis și făcut. Și a văzut doctorul minunea! Printre căpățânele de varză murată se afla un șarpe în putrefacție...

— Șarpele din butoiul de varză își salvează stăpânul de la moarte, pe când cel crescut la sân... îl sugrumă. Așa a rămas Lazarescu... fără glas.

— De aceea femeia trebuie să-i zdrobească capul șarpelui sub călcâi.

— Și să-l arunce în putina cu varză! Ha, ha, ha! Bunicu mai avea un fix, pe lângă zeama de varză: oțetul de mere. De fapt, punea și o linguriță de miere la o cană de oțet și bea în fiecare zi. Se trata de toate cu asta. Avea vreo 78 de ani când i-au apărut varice crește, vinete, umflate rău pe chelie. Nu numai că dureau și erau inestetice, dar erau și un pericol de tromboză. Niciun medic n-a știut cum să le trateze. Poate chirurgical, însă cum era să se lase bunicu tăiat pentru niște varice, când el purta în umăr o schijă din 1941? Așa că a venit acasă și a început să se frece cu oțet de mere și miere. În mai puțin de jumătate de an nu numai că i-au dispărut varicele, ci i-a crescut și părul pe chelie. Și nu păr alb, ci negru. Tot satul a vrut rețeta. Nu știu să mai fi mers la cineva. Efectul placebo contează!

— Un coleg de-al meu de la Electrica mi-a povestit cum a dezertat bunicul lui dintr-un lagăr de la ruși, împreună cu un consătean. Au stat într-o baltă, plină de stuf, o săptămână. Trei zile i-au căutat cu bărcile și ziua, și noaptea. Cu lanternele. Au stat în apă până la gât. Li s-a murat pielea. Dar dorul de cei de acasă i-a ajutat să ajungă în Moldova noastră, într-un sat aproape de Bacău. S-au îmbolnăvit amândoi de plămâni și de stomac. Bunicul colegului meu a ascultat de sfatul unui doctor neamț, dar celălalt n-a vrut, sau n-a putut, să mănânce (sau să bea?) câte un ou crud proaspăt de găină în fiecare dimineață... Și a murit imediat.

— Prin câte n-au trecut atâția alții doar ca să ajungă acasă, acolo unde însemnau și ei ceva pentru un suflet de om. Pentru vreo mamă, vreo nevastă, vreo iubită, vreun

copil. Orice om simte nevoia să fie iubit, să-i fie cuiva milă de el, să plângă cineva după el. Bunicul colegului tău s-a agățat de oul crud. Era doza lui de proteine. Avea un efect miraculos, pentru că el credea în salvarea lui datorită oului crud de găină. Nu mă mir de naivitatea acestor oameni. Și nici de puterea lor de a învinge fatalitatea cu leacuri băbești. Ai să râzi, dar am trecut și eu prin asta. Atunci când am fost suspectă de cancer. Îmi apăruse o gheară pe sânul stâng, care se continua sub braț. Carmen, nepoata Minei, m-a însoțit la investigații. Am început cu o mamografie. Am fost trimisă la oncologie. La chirurgie oncologică. Noroc că am dat peste un chirurg, care a spus că nu e crimă mai mare decât să arunci într-o găleată sânul unei femei, înainte de a căuta orice altă soluție. Antibiotice, creme de tot felul. Se retrăsese ne semnificativ tarantula aceea. Între timp toate analizele arătau că nu e vorba de cancer. Dar ce era? Nimeni nu știa. „Să ne țineți la curent cu evoluția!” ziceau medicii. Eu, pe ei! Tocmai îmi dădusem doctoratul. Aveam nevoie de bani. Nu-mi permiteam un concediu medical. N-am lipsit o zi de la școală. Nicio oră de la meditații. În facultate, n-aveam nimic. Cum ieșeam pe poartă, începeau să mă doară sânii. Până la Catedrală plângeam. După care, îmi învingeam spaimetele, să pot ajunge acasă și să-mi iau în brațe copiii, exuberantă, să se simtă în siguranță, cu cea mai veselă mamă din lume. Într-o seară, o colegă, președinta Asociației Femeilor Rromice din Banat, a insistat să-i spun ce-i cu mine. Am încercat să îi explic în ce situație disperată sunt. M-a înțeles. A crescut singură doi copii, din momentul în care soțul ei, preot, a descoperit că e de etnie rromă.

A lăsat-o pentru o chelneriță. Ca să o umilească pe doamna lector universitar. „Foarte bine gândești, Mirela. Copiii chiar au nevoie de tine. Trebuie să lupți pentru viața ta. El a doua zi după înmormântare își găsește alta. Doar n-o să te lași... Am să te sun”. Nici n-am ajuns bine acasă, că m-a și sunat. Mi-a recomandat, din partea unei doamne de 80 de ani din asociație, fostă profesoară de biologie, un tratament bun pentru... nomazi: cu urzici, ștevie, lobodă și... varză. Dar nu murată. Varză dulce și zemoasă, bătută cu ciocănelul de șnițele, pusă pe o bucată de nailon și aplicată pe umflături. În trei săptămâni n-am mai avut nimic. Și doctorița care se ocupa de mine a râs: „Ai avut ceva caca di maca, dacă a trecut așa. Tu crezi că n-am trata toți bolnavii de cancer cu varză?!... Doamna Varză!” Leti mi-a cerut apoi, de dragul ei, să port și eu poale și să întăresc rândurile asociației lor. Crezi că am putut? Când m-am văzut sănătoasă, nu... Înainte de asta, eram în stare să fac orice, numai să-mi pot crește copiii mari, să nu încapă pe mâinile altei femei. După..., nici măcar atât.

— Din ce-mi spui, ea ți-a întins o mână, dar tu n-ai putut să-i răspunzi la fel.

— Sunt o ingrată. Nu era etnia mea, cauza mea. Nici nu sunt sociabilă. N-am putut să intru printre ei...

— Ionel, bunicul tău, a putut. Nu cânta el la vioară în taraf cu țigani? Era un om cu mult drag de viață.

— I-a plăcut să trăiască. Ți-am spus că avea cinci frați. Unul s-a stins de mic. Ceilalți au murit, la vârsta a treia, din doi în doi ani. Stătea pe trepte la Carani, cu cățelușă în brațe, la umbră, îngândurat. L-am întrebat ce are. „Îmi pare rău după viață, după voi”. „Ce te-a apucat să

vorbești așa?” „Anul ăsta e rândul meu să mor. Fă socoteala: în '72, muri Neta, în '74, Costică, în '76, Nenea, în '78, fratele Puia, acuma trebuie să închei șirul”. „Arată-mi unde scrie asta!” „Sunt legi nescrise!” „Ia să facem noi una scrisă. Bunu John va muri în anul... 2000, când va fi sfârșitul lumii”. De-atunci le spunea tuturor: „Eu am contract cu anul 2000!” Și așa a fost. A murit în 9 decembrie 2000. Să știi că n-a prea pierdut vremea. A reușit să vadă partea frumoasă a lucrurilor. Nu uita plăceri mărunte, care altora nu le aduc satisfacții. De pildă, cât au stat în Moldova, au tot cununat și botezat. Am fost și eu la niște finii de-ai lor din Trușești. În 2006, am dat o fugă de la Iași, unde eram la un instructaj pentru elaborare de proiecte europene. Ciriteiul nu mai exista, școala construită de Ionel cu sătenii nu ținuse multă vreme. M-aș fi mulțumit să mă plimb doar prin comună și să-mi imaginez pașii lor făcuți prin fața școlii, a internatului, dar Emilia a insistat să o caut pe Doamna Lucica și să aflu ce-i cu finii Lucreția și Nelu, care purtau numele bunicilor mei. Am găsit ușor adresa. Am strigat la poartă. A fugit spre mine, poate ca să nu mă țină prea mult în soare, o femeie bătrână, cu picioarele goale, cu tălpile făcute parcă din pământ. I-am spus cine sunt. „Doamniiii! Doamniiii...” M-a întrebat de bunici. S-a năcăjit când a aflat că au murit. I-am spus că fetele sunt bine, deși Ioana e văduvă. N-a fost afectată de asta, căci ea era văduvă de 30 de ani. Nu voiam să intru, să deranjez, dar a insistat să mă așez la o masă în curte, ca să mai vorbim. M-a servit cu borș de fasole.

— Fasolea cică este foarte bună pentru inimă. Are aceleași substanțe nutritive ca și carnea, dar eu am citit o

carte scrisă de un doctor neamț care spunea că intestinul omului nu este ca la carnivore, deci omul n-a fost programat ca să consume carne.

— Sigur nu. Omul este omnivor, a fost programat să mănânce de toate. Atâta doar că nu tot omul își permite... sau se demite să mănânce orice.

— Chiar și în *Biblie* scrie: „V-am dat vouă toate poamele pământului”.

— Asta-i valabil doar pentru unii bărbați, care n-au parte de femei adevărate.

— Ha, ha, ha! Hi! Bună! Nici sare nu ar trebui să consumăm, fiindcă tot acel doctor neamț scria că dacă creatorul ne-ar fi sugerat să punem sare în mâncare, n-o ascundea la sute de metri sub pământ.

— Ce vorbești? N-ai văzut munți de sare? N-ai auzit de ocele din țară? De lacurile în care nu te poți scufunda? De Marea Neagră? De Râmnicu Sărat? De sarea în bucate? Una dintre cele mai frumoase povești... Un împărat, rămas văduv cu trei fete, a vrut să verifice cât de mult îl iubesc fiicele lui. Cea mare îl iubea cât zahărul, cea mijlocie, cât mierea, iar mezina... cât sarea în bucate. A fost alungată de la palat, dar s-a întors... pe ușa din dos și i-a arătat tatălui ce înseamnă regimul fără sare și cât de mult îl iubea de fapt.

— Dar cu carnea altfel stau lucrurile. Până și căpetenia unui trib de indieni și-a dat seama că din cauza vânatului i se decima tribul. Voi nu vedeți că albiile cultivă porumb? Carnea, nu vedeți că are patru picioare? Și noi numai două?

— Canibalii mâncau carnea de pe două picioare. La grătar, chiftelute sau pârjoale...

— Un amic mi-a povestit imediat după Revoluție că vecinul lui, Nicu-frigider, așa era poreclit că era mare me-seriaș în reparat instalații frigotehnice, mânca numai pulpe americane, din alea una la kilogram, importate din SUA, fiindcă yankeii tocmai împrăstaseră rezervele de carne din Alaska și găsiseră deșeurile ideale în România.

Soacra lui Nicu este una Irina, care fusese condamnată la ani grei de pușcărie pe timpul lui Ceaușcă, 25 de ani, după ce în prealabil avusese condamnare la moarte, asemeni lui Ștefănescu, nea Bachus, cum era el cunoscut.

— O, mi-ai amintit de falsificatorul acela de vinuri!

Nimeni nu l-ar fi prins vreodată, dacă nu avea și el vulnerabilitatea sa. Dragostea de tată. Dorind cu orice preț să își mărite fata cu un jurnalist, uită de orice precauție și îi arată acestuia tot ce face... Pierde tot. Filmul e o bijuterie. *Secretul lui Bachus!* Cum joacă Ștefan Mihăilescu Brăila scena în care, înduioșat până la lacrimi de gândul la amor, rostește propoziția sacramentală: „Fără dragoste, viața... e pustiu...”

— Ce profund! Metaforeală...

— Până la urmă, și Lazarescu era atent să se ascundă de toți. Dar pe Nicolăiță Corneanu îl iubea de mic. Fața de el n-a ascuns nimic. El îi stătea zi de zi la masă... Și oamenii puternici au câte o slăbiciune fatală.

— Nu cred că e valabil ce spui pentru Irina, soacra lui Nicu frigider. Soțul ei producea sacoșe din plastic, iar ea le vindea clienților, 1 leu punga, la aprozarul unde lucra, împreună cu fructele, legumele și zarzavaturile cu pricina. O dădu-

se în gât un amărăștean. Cumpărase un butoi din plastic în care avea să-și pună murăturile pentru iarnă. Ajunge omul acasă cu butoiul și când i-a scos capacul... Evrika! O sacoșă plină cu bani! Moldoveanul prost și cinstit se duce la vânzătoare și îi dă punga cu bani. Aceasta abia i-a murmurat un „mulțumesc” din vârful buzelor unse cu rujul străin și scump. Cetățeanul se aștepta la altceva, la mii de mulțumiri, „Vai!, vă mulțumesc din toată inima, vă rămân datoare pe viață, ce mă făceam eu cu lipsa asta din gestiune?! Pușcărie (și așa a făcut, dar puțin de tot, că Revoluția a scăpat-o), luat’ șî dumneavoastrî din partea me o micî atențâie, măcar 1000 di lei, cî aț’ fost corect șî șinstit”. Dar nimic din toate astea, femeia a luat punga cu bani și a zvârlit-o sub tejghea, ca pe un lucru fără valoare. Omul a rămas surprins de atitudinea ei și de aici și până la controlul milițienilor n-a mai durat decât câteva zile. Vânzătoarea de la aprozar era milionară. Avea multe cecuri câștigătoare cu autoturisme Dacia, unul era trecut chiar pe numele ginerelui, Nicu-frigider. Asta mi-a spus-o chiar el, când l-am chemat să-mi repare frigiderul. „Uăi”, mi-a spus el, „soacra asta a mea îi fimeie dișteaptî tari, uăi! I-o plătit tăfî înmormântarea procuroriului cari o scăpat-o di pușcărie. Dar sî vez’ cum o luat vizî di ieșâri din țarî, uăi!” „Cum, uăi?” l-am întrebat eu mirat. „S-o dus la ambasadî încărcatî, uăi, cu 2 genț’ mari di voiaiaj, plini cu saleam di Sîbiu șî cu Grasî di Cotnariu. I le-o arâtat lu’ șeala di la birou șî imediat i-o lasat gura apî lu’ șeala șî i-o puș ștampila în doi timpi șî trii mișcări”. „Uăi, băietî, uăi, dișteaptî fimeie!” „Da și crez cî o stat dijeaba? O adus câtiva tiruri cu tilivizoari color... Amu ia îi preșădinti la drepturili pușcăriașâlur șî intrî la tăti pușcăriili, mai șeva dicât caralii”.

Amicul meu, Liviu, tocmai mi se plângea de cât de bine trăiește Nicu-frigider. Toată ziua pe terasa blocului, cu pulpele americane și cu Grasa de Cotnari. Cu votcă rusească, din aia cu etichetă roșie, asortată cu suc de roșii. Cu mașini bengoase la scară. „Și? Cari ar fi problema, uăi Liviule? Șini poati oasî roadi”, mă refulez ieu. „Păi, cam asta ar fi, cî ieu când mă duc acasî și mă așteaptî fimeia cu borș di fasoli, trag câti un Dumnezău. Dumnezău mamii i di viați!” „Tași, uăi, din gurî, nu huli, nu lua numili Domnului în deșert, cî ari El grijî di tăț. Fasolica îi mai bunî dicât tăti!” „Uăi, sî știi cî ai dreptati. Cumdarnu? Într-o zî aud salvarea la mini la bloc. Și scot răpidi capu’ pi geam sî văd pi șini île pi targî. Pi șini crez cî l-o luat?” „Nu știu, uăi!” „Pi Nicu-frigider, uăi!” „Nu mă-nnebuni, cum așa?” m-am mirat ieu. „Dar sara m-am dus la iel sî vorghesc cu nevas-tî-sa, s-o întreb și s-o-ntâmplat”. „Și?” „Viniș și Nicu di la spital. Era galbân ca lumânarea”. „Nu mai spuni, uăi!” „Da, uăi. Și-i cu tini, uăi Niculi, și ai?” „Uăi, nu mă sîm-țâsc ghini diloc”. „Da’ și ț-o zâs cî ai doctorii?” „O sî râz uăi, Liviule, dar asta îi... Mi-o zâs cî, dacî mai mânânc carni, o sî belesc... sula!”

— La noi se zice că atunci când gazda îți dă păsulă...

— Cum adică pă sulă?

— ... Hai, măi! Am zis într-un cuvânt! Regionalismul nostru pentru „fasole” e *păsulă*... Repet, când îți dă păsulă ge mâncarie îi sămn că ai stat deja prea mult pră capu’iei. Eu nu m-am simțit alungată de doamna Lucica de la Trușești. Abia așteptam să le spun mamei și mătușii că am mâncat și eu borș de fasole în Moldova, ca și ele când au ajuns la capătul drumului cu vagonul. Am întrebat-o pe

doamna Lucica dacă știe de vagon. „Cum sî nu știu, fatî hăi? Cî parcî șî văd vagonu' lu' Domn' Ionel în garî. Tăt Trușeștiu' așa-i spuni: 'vagonu' lu' Domn' Ionel'”. Eram impresionată de cât de vie era încă amintirea alor mei. S-a apropiat de masă un domn de vreo 50 de ani, înalt, cu umeri lați, cu trăsături frumoase, dar cu o privire cam tulbure. Era în pantaloni scurți, fără altceva pe el, așa cum stătea prin curte, că doar nu aștepta vizite. Credeam că e beat după felul în care nu mă nimerea cu privirea. „Aista-i Nelu!” Mă ridic să-i întind mîna. „Și v-am făcut io, doamnă?” mă întrebă neplăcut surprins de prezența mea. „Nimic...” Sunt derutată, încerc să-i zâmbesc. „Spuniți și rău v-am făcut!” și se așază nervos pe un scaun, privindu-mă cu antipatie, de parcă aș fi venit să-i dau o amendă. „Nu mi-ați făcut niciun rău...”, repet cu toată blîndețea de care sunt în stare. Încerc să schimb subiectul. „Sunteți fiinul bunicilor mei. Purtați numele bunicului meu”. Doamna Lucica îmi face cu ochiul. Și începe să fluiere, poate ca să destindă atmosfera. Dar Nelu revine cu aceleași întrebări: „Și și rău v-am făcut? Cî în afarî di faptu' cî am fumat în casî la matali... Da' am șerut voie!...” „Mă tem că mă confundați cu cineva. Noi nu ne-am cunoscut pînă acum”. Sunt din ce în ce mai îngrozită. „Riecunosc cî am fost la tini în casî, doamnă. Riecunosc și cî am fumat. Da' matali mi-ai dat voie...” Realizez că el e într-o altă lume. „Nu-l bagaț' în samî”, mă îndeamnă mama lui, „îi bolnav, da' nu fași rău. Pe iel îl mai am. Lucreția s-o dus dupî un băiet. Ai lui n-or vrut sî-l lasi sî o ieie pi e di nevasți...” „Și s-a călugărit?” întreb cu nădejdea că mai trăiește fata care purta numele Lucreției. „... S-o aruncat săracuța di e în fantâna

aiasta din curti. O pus poza lui pisti poza i... Şî gata...” Îmi vine să vomit. Tocmai scosese bătrâna apă rece din fântână şi băusem şi eu o cană după borşul de fasole. Am stârnit amintiri atât de dureroase în biata femeie! Am strâns-o în braţe, vinovată. Plângeam amândouă de o milă care parcă venea din toate părţile. Ne-am îndreptat apoi spre poartă. Nelu mi-a strigat din urmă: „Dacî o vedeţi pi Nadia Comăneşi, sî o trimitiţ la mini! Cî vreu sî mî însor cu e!”

— Ai făcut şi tu cunoştinţă cu durerile Moldovei... Săraca me di Moldovî! Suntem în mileniul trei şi te izbeşte sărăcia peste tot. Eu sunt specialist în vânzări *door to door*, la UPC. Am fost prin câteva sate. Merg deseori. Sunt şi mulţi bogăţi, mai ales cei care au fost şi au lucrat în străinătate. Au unii nişte case, de-ţi iau ochii! Dar cei mai mulţi nu au din ce trăi. Nu au loc de muncă, nu au pensie. Fericiţi sunt doar aceia care au pensie. Mică cum o fi, dar au pe ce pune mâna. Eram odată în satul Săuceşti, care a fost inundat acum câţiva ani, acolo unde a fost şi Elena Udrea şi a făcut cadouri pantofiori roşii cu toc la femei, iar Bănescu i-a certat pe amărăţi că nu şi-au terminat de refăcut casele. Am vorbit cu un sătean să-i trag şi lui cablu la televizor. Omul ar fi vrut, dar nu mai avea televizor, că i-l luaseră apele. I-am promis că-i fac eu cadou un televizor, pe care nu-l folosesc. Am bătut palma şi m-am aşezat pe prispă să-i scriu contractul. Apare nevasta din spatele casei şi strigă la barbatu-său: „Nu sămna, Costicî! Nu sămna!” „Di şi, fa? ” „Ni ie casa, uăi!”

— Dumnezeule! Dar nu putea citi contractul? Ori şi-au pierdut în halul ăsta încrederea în oameni, cu atâţia golani?...

— Tăt bodogăne: „Nu ni trebi tilivizor, și sî videm la iel, numai cururi goali? Și pi chioru' șeala? Cî s-o terminat cu Andreea Marin, nu ni mai dă surprizî-surprizî! Și niși pi Elodia n-o mai găsăști Diaconescu în veși și pururi!”

— Am făcut cunoștință doar cu durerile finilor rămași în Trușești. I-am vizitat de mai multe ori pe finii de la Iași, cu care încă suntem în legătură, fiindcă au rude prin Banat, unele chiar la Carani. Liduța e de mult pensionară. Părinții ei, Nuța și Toderiță, aveau casa lipită de cea a bunicilor mei. De dimineață până seara, grăsuța de Liduța era în curtea nașilor. Și Ionel o-nvăța pe finuță să cânte: „Calu-i bălan, calu-i bălan/ Și șaua-i verde!...” Ea se străduia, sărăcuța, dar se mai încurca... „Nu-i nimic”, îi spunea Ionel. „Acum cânți de la-nceput”! Și ea cânta: „Di la-nșieput, di la-nșieput...” Câteodată, pentru că îl zicea bine până la capăt, o felicita: „Brava, Liduță! Ia spune tu acum de la sfârșit!” „Di la sâșit, di la sâșit...”, cânta mogâldeata, spre hazul tuturor, căci ei, chiar dacă o duceau greu în acel colț de lume, nu uitaseră să râdă.

— Țsta era obiceiul în Moldova: de tineri să facă copii, cât mai mulți. De la șapte în sus. Tata a furat-o pe mama de la părinți în 1956, anul când au plecat ai tăi din Moldova. Eu sunt primul născut, cap de coloană, că am în urmă 13 frați.

— A furat-o? N-a mai avut răbdare până la nuntă? Așa i s-au aprins călcâiele după Lucreția lui?

— Așa se obișnuia când viitorii socri nu-l voiau pe ginere. Îl acceptau... de nevoie.

— Ce-aș fi vrut și eu s-o fi furat Părintele Vasile pe Lucreția! Poate făceau și ei o droaie de copii. Numai că el... s-a călugărit și i-a zdrobit inima.

— Eu îți pot spune de la noi o poveste atât de asemănătoare cu a lor, încât mă mir de cum se multiplică destinele în lume.

— Nimic nu-i nou sau unic sub soare...

— Am cunoscut un bătrân care cultiva flori într-o seră. Și, din vorbă în vorbă, am aflat necazul lui. Cum s-a întors de la armată, pufăind din pipă, mama a început să-l tragă de mânecă să se însoare. „Hai, Costicî, mamî, însoarî-ti, ca sî am și ieu timp sî țân nepotu' în brați!” Dar el scotea pipa din buzunarul de la piept – avea un buzunar mare la rubașcă – îndesa tutunul și apoi se apleca să ia un tăciune subțire din vatră, ca să o aprindă tacticos: „D-api, mamî, ca mâni m-oi însura, vez' sî fii numa' pregătiti sî primești nora”. Din păcate, mama lui, Saveta, a murit fără ca să ție un plod, din partea feciorului, în brațe. I-a lăsat cu limbă de moarte că, dacă nu se însoară, îl va blestema și dincolo de mormânt. Să nu i se stingă neamul. Dar parcă el nu ar fi vrut să se însoare? I-au trecut prin mână cele mai frumoase fete din sat. A fost însă omul unei singure iubiri. Mărioara a fost dragostea lui. Frumoasă, lipicioasă, înaltă, i-ajungea până la umeri. Cică avea niște sâni, de ziceai că-i plesnește cămașa. Se potrivea cu ea la dansuri, era ușoară și delicată. Țesea cele mai frumoase țolice și lăicere. La câmp, avea spor de parcă lucra cu patru brațe. Când a cunoscut-o, era la seceră. Nu știa cum să intre în vorbă cu ea. Cât era el de voinic, se

simțea un mototol în apropierea ei. Fata îl pândea cu coada ochiului, râdea și făcea glume cu celelalte fete. Într-o zi, Măriuca a trecut pe lângă fâneața lui și i-a dat binețe...

— Deci, ea a făcut primul pas. Ca Lucreția.

— Avea un ulcior cu apă rece de izvor. „Țî-i săti, Costachi?” „Mi-o fi, Marioarî, di câti ori ti vād îni sacî inima di tîni”. A băut jumătate de ulcior. Fata, simțind că i s-a împuținat apa, a zis mai mult în glumă. „Amu și fac, mî duc la taica cu jumatati di ulșior? O sî mă șierti?”

„Merg cu tîni, Marioarî, merjim sî-l umplim la izvor. Șî vin cu tîni șî la taicî-tu. Vreu sî-l întreb dacî mi ti dă di nevastî”. „Da’ pi mini nu mî întrebi dacî vreu?” „E musai, Mariucî, altî fatî ieu nu mai vreu. Ori tu, ori nișiuana. Sî mă batî Dumnezău, di ti mint!” A strâns-o în brațe, mai să o lase fără suflare. „Iartî-mî, Măriucî, așa îmi iești di dragî, di parcî niși nu Ț-aș mai da drumu’. Spuni-mi cî vrei să șii nevasta me șî ieu am sî șiu șel mai ferișit barbat din lumi. Șî mamuca di Sus o sî ni deie binicuvântarea. Cî mult o vrut sî-i șii norî!” „Vreu, Costel, vreu șî ieu din tătî inima, vreu sî șii barbatul nieu șî numa’ al nieu. Sî avem șăpti copchii, Costachi! Patru băieți șî trei feti, ieu așa vreu. Tu?” „Cum vrei tu, Măriucî, așa va fi”. A așezat-o pe o brazdă de iarbă abia cosită... și au aprins flacăra dragostei. „Costachi, sî nu ni vadî lumia, or sî aibî di și rādî”, își reveni Măriuca ridicându-se de sub trupul fierbinte al tânărului. „Mă așteaptî taica cu apa. I s-o fi uscat limba di săti”. „Vin cu tîni, Mariucî, di astâz’ nu ti mai las nișio clipî sângurî”. În aceeași zi, a și cerut-o de soție: „D-apoi, taicî Grigori, io mă încumet sî-Ț’ șer mâna fetii. Îmi plași

di ie, și iei di mini. Vreu sî o ieu la mini acasă și sî o fac nevastă. Numa' sî șii di acord. Io îs om di cuvânt și vreu sî-mi respect fimeia. Amândoi, io și cu ie, sî șim unu' întru Dumnezeu. Asta mi-i crucea". „Uăi băietii, uăi fișior, d-api di când aștept ieu zăua asta! Uiti cî di bucurie îmi dă lacrimi. Vinî la tata socru sî ti pup. Dumnezeu sî vî binicuvântezi și sî aibî grijî di voi!"

— Și atunci ce i-a împiedicat să rămână împreună?

— Ca în toate situațiile, voia lui Dumnezeu.

— Și care e motivul „pământesc” al despărțirii lor?

— O să-ți spun ce am aflat și eu de la moș Costache, care, când mi-a relatat întâmplarea, avea vreo 80 de ani... În vremea pregătirilor de nuntă, Măriuca s-a dus în podul șurii ca să aducă ouă proaspete. „Hai, sî țân di scarî”, zise Costache, apucând-o de mijloc și sărutând-o în același timp. Măriuca urcă zveltă scara. A urcat și el în urma ei. N-au mai avut timp de ouă, fânul ca o saltea îmbietoare le-a luat mințile. Buzele lor nesătule au început să alerge peste trupurile care păreau să fi luat foc. „Vreu sî mă fași fi-meia ta, Costeluș”, îngână fata. „Voi fi a ta pentru totdeauna. Nimic nu mă va despărți di tîni, nișiodată!” „Tu iești fimeia pi cari Dumnezeu ni-a trimis-o, Măriucî!” Când a văzut-o goală în fața lui, a început să tremure. Nici nu a apucat să-și dea jos pantalonii până la genunchi, că un țipăt ascuțit i-a sfredelit timpanul. „Nu! Nu! Nu sî poati, nu iești normal! Doamni apărî și pazești!” Până să-și revină el, pe jumătate goală, pe jumătate îmbrăcată, Măriuca a coborât scara și dusă a fost.

— S-au resemnat?...

— Cine poate ști ce-i în sufletul unui om!... Ea s-a călugărit, el a vizitat-o de câteva ori la mănăstire. A spus că îi stătea bine Măriucaî în veșmintele acelea negre, cu poalele lungi, că posturile și rugăciunile nu-i știrbiseră frumusețea.

— Nici renunțarea la dragoste, la cei șapte copii la care visa?

— La bătrânețe, moș Costache a îndrăznit să o întrebe: „Di și n-am avut noi noroc, Măriucî?” „Așa a fost rânduit pentru noi, Costeluș. Ni vom întâlni în șier, acolo vom fi împreună pentru totdeauna, așa cum ni-am promis”.

— Eterna amăgire. Asta îmi întărește convingerea că oamenii fac mult prea puțin pentru dragostea lor. Renunță foarte ușor la iubire, atunci când o au. Nu trec peste piedici minore.

— Dumnezeu îți dă, nu-ț' și bagî-n traistă!...

— Și urmează o viață de chin, de remușcări, o viață inutilă.

— Ce s-a mai întâmplat cu bunicii tăi în Moldova?

— Au avut o perioadă de liniște. Fetele au fost înscrise amândouă în clasa a V-a la Trușești, într-o școală mare, care avea și liceu, și internat. Se adunau foarte mulți copii de prin satele învecinate: din Ciritei, Drislea, Păsăteni, Albești, dar și de prin comune: de la Ștefănești, Socrujeni, Buhăceni. Ele stăteau la internat. Camerele erau mari și neîncălzite. Vreo patruzeci de suflete se înghesuiau într-un dormitor. Era atât de frig, încât bruma se punea pe tavan în decembrie și rămânea așa până în martie, când începea să se topească. Iarna se spălau cu zăpadă. Bătea crivățul. WC-ul era în curte. Noaptea lupii

veneau până sub ferestre. Fetele mai curajoase le chemau pe celelate să-i vadă pe geam. În sălile de clasă erau niște plite rotunde, care încălzeau numai în preajma lor. A fost groaznic într-o iarnă, când a viscolit și le-a acoperit, pur și simplu, zăpada în internat. Fetele s-au culcat ca de obicei seara. Crivățul vuia, dar ele erau obișnuite cu asta. Neobișnuit era că nu se mai lumina de ziuă. Au trecut o zi și o noapte de frică, de foame, de sete. Abia în ziua următoare, după ce bărbații au reușit să sape un tunel prin zăpadă, au venit femeile de la bucătărie, cu căni cu ceai de zahăr ars... La cât erau de hămesite, unicul sortiment de ceai pe care l-au băut cât au stat la Trușești a devenit mană cerească. De obicei, la prânz aveau mâncare gătită, dar dimineața și seara primeau invariabil cojile uscate de pâine rămase de la prânz și o cană cu ceai de zahăr ars.

În 1955, Ionel era tot mai des chemat la Trușești, la centrul de raion, ca să fie interogat și intimidat cu un nou dosar. I se imputa de data asta faptul că în 1920 fusese președintele Partidului Național Țărănesc. Apărarea lui era de bun simț: „Tovarăși, faceți și voi socoteala: sunt născut în 1910. În 1920 aveam 10 ani. Cum era să fiu președinte de partid la 10 ani?!” „Te cheamă Ionel?” „Da, dar e o coincidență de nume”. „Ești învățător?” „Da, dar am absolvit în 1930 Preparandia de învățători de la Turnu Severin”. „Tovarășe, asta-i cusută cu ață albă”.

După vreo două luni, l-au arestat. Deținut politic. La închisoarea de la Craiova. Au pierdut orice legătură cu el. De la Ciritei... la Craiova. Pe cine să anunți? Cine să-l caute? Toamna, fetele trebuiau să intre în clasa a VII-a, ultima clasă din gimnaziu. N-a fost voie să le înscrie la

școală, căci tatăl lor era deținut politic. Profesorii le-au primit, le-au învățat, le-au trecut note prin caietele lor. Însă ele nu figurau în cataloage sau în alte registre de evidență școlară. Nu mai mergeau acasă decât duminica. Erau prăbușite sufletește. Le era dor de tatăl lor. Le era rușine că au un tată la pușcărie. Și teamă că n-o să-l mai vadă niciodată. Profesorul de sport le-a întrebat cum și din ce trăiesc. S-a interesat ce școală avea Lucreția. A aflat că făcuse și un an într-o clasă specială de menaj. A vorbit cu directorul să o angajeze la bucătăria internatului, temându-se că fetele astea bune o iau razna în situația lor. Aproximarea mamei le-a dat nădejde. Un alt statut în școală. Angajații școlii și-au pus pe ascuns problema cum să facă să le ajute și mai mult. Au vorbit cu Lucreția între patru ochi. În cele din urmă, ea le-a mărturisit că are un unchi care este Mitropolit al Banatului. Era sigură că dacă ar ajunge la Timișoara și ar vorbi cu el, ar salva cel puțin fetele. Seara, când ieșea singură în curte, cu obrajii plini de lacrimi și biciuiți de vânt, se ruga să se întâmple o minune, să mai vină cineva din familie în vizită, ca să le trimită măcar pe fete în Banat. Cât era ieftă de rău, casa lui i se părea un rai pentru copiii ei. Și, vlăguită de feroarea cu care se ruga, adormea. Dar, când se trezea dimineața, cu aceeași mare problemă nerezolvată, se simțea uitată de Dumnezeu. „Pe toți ne iubește Dumnezeu, Lucreție! Când ai să înțelegi tu cât de bun e Dumnezeu cu noi?!” Și amintirea vocii Părintelui Vasile îi sfredelea stomacul împietrit și îi dădea iar o fărâmbă de speranță, cât să se pună pe picioare și să aștepte o minune. Emilia, fiica ei cea mare, a făcut TBC. Tușea, se sufoca, făcea febră. Slăbise până la

piele și os. Îți dai seama ce nenorocire pe capul Lucreției! Nu mai venea nimeni din familie la ea, că nu mai aveau cum. Toți sărăciseră. Iepta abia se mai ținea pe picioare, Pompilie era la închisoare. Îi naționalizaseră palatul și restaurantul acela din Piața Unirii, renumit pentru că patronul aducea dansatoare de la Budapesta, care se suiau pe masă... Noroc că „se nasc și în Moldova oameni”. Un medic cumsecade a tratat-o pe Emilia cu antibiotice și a îndemnat-o pe Lucreția să nu o lase niciodată să se căsătorească, fiindcă sechelele TBC-ului s-ar răsfrânge asupra copiilor ei. Nici nu s-a căsătorit. Dar altceva voiam să-ți spun. Înainte de a muri, Emilia ne-a chemat pe toți la ea, să ne încredințeze ultima dorință. Pe mine m-a rugat să îl pomenesc la parastasurile ei pe Ion, acel profesor de sport, care a adus-o pe Lucreția la bucătăria internatului și le-a mai ostoit foamea. Emilia avea niște tumori atât de urâte pe plămâni și pe rinichi, încât medicii, nedându-i nicio șansă, nu i-au mai făcut nici măcar chimioterapie. Au trecut-o direct pe paliative. Din ce în ce mai puternice, în doze din ce în ce mai mari. Am adus-o la noi. „Mimi, tu ai familie. Nu ai avut copiii tăi, dar ai o soră și nepoți care te adoră. Dan mi-a dat bani, îți putem face toate poftete...” „Iubita mea, câte bucurii mi-ai făcut tu mie!...” Și-a întins mâna spre mine și i-am sărutat-o, ca unei sfinte. „Să nu mă condamni că am fumat și am ajuns aici. Că viața mea a fost atât de seacă!” „Cum o să te condamn? Îmi pare rău de tine. Și o să fac tot ce pot ca zilele tale să fie cât mai multe și mai frumoase”. Dădeam telefoane, alergam la medici, la farmacii, la drogherii, încercam toate rețetele. O scoteam din blocajele renale, stăteam cu geamurile deschise în ger,

fiindcă „nu primea aer”, uneori se întindea pe lângă pat, pe sub masă, în căutarea unui strop de ozon. Și, în starea aceea, în care cui nu i-ar fi fost milă de ea?, zice: „Știu ce vreau. Vreau să mânânc muuuult, toată ziua, toată noaptea... Pentru anii ăia de la Trușești în care muream de foame și nu aveam de unde să facem rost de ceva de mâncare... Nici măcar șorici sau untură pe pâine”. Alergam la cumpărături, oricând ne cerea vreun fel special de mâncare, pentru care nu aveam în casă toate ingredientele, gătea mama la orice oră, iar ei îi era rău până și de la mirosul mâncării, lua o linguriță și făcea cu mâna un gest de dezgust: „Luați-o de aici!” N-a fost chip să-i alungăm, nici în ultimele zile de viață, amintirea atâtor dureri de stomac gol, contorsionat, dintr-o copilărie foarte chinuită.

— Dar a apucat și vremuri bune, îndestulate, Emilia...

— Sigur. Avea gospodăria ei, ca la țară. Și, în plus, o pensie. Chiar și o pensie de la deportați. Bunu John avea o casetă cu acte, pe care le verifica periodic. Toți râdeam de el. Actele de proprietate pe pământ, de confiscare a averii, sentința de domiciliu forțat. „Doamne, bunicule, ce mai faci cu ele?” „Or fi bune și astea, când s-o schimba regimul”. „Cum o să se schimbe, bunicule? Se schimbă la noi orânduirea socialistă multilateral dezvoltată *când o face plopul pere și răchita micșunele*”, vorba lui Ceaușescu”. „Ehei, nu se știe niciodată. Mingea e rotundă”. „După Revoluție, au făcut coadă rudele Lucreției la el, ca să le dea actele de pe pământul de la Jadani. El și-a luat pensie și de la veterani, și de la deportați. Dar mai ales, le-a făcut pe fete cu pensie, încă de pe vremea când aveau încă salarii. Ne-a chemat pe mine și pe Dan la el înainte de a muri și ne-a

rugat: „Să aveți grijă de Emilia! Are ea pensie bună, dar să o întrebați de sănătate”.

— Și cât a mai trăit Emilia după moartea lui?

— Unsprezece ani. Ea și-a început cariera didactică la Luncavița, în Banatul montan. Stătea în gazdă, împreună cu tânăra ei directoare; Marcela Curteanu, din Sibiu, la tânăra educatoare, Sofica. S-au împrietenit și s-au iubit toată viața. Au trecut anii... până la 70. Nu s-au văzut aproape 50 de ani. Au vorbit la telefon, și-au scris de sărbători. S-au hotărât să se întâlnească la Carani, la Emilia, în vara anului 2010. Tot venea Emilia la Timișoara să își facă provizii. Toată vara și-a făcut grătare. Cumpăra altă carne, o grătărea și pe aceea, că ele tot amânau, de la o săptămână la alta. Emilia slăbea. Credea că de la grătarele fără pâine. Dar făcuse o tumoră pe rinichi, o alta pe plămâni, cum ți-am spus. „Boala bolilor fără scăpare”. Abia a trecut iarna. Și în 7 aprilie 2011 a murit. Era un vânt năprasnic, de parcă sufletul Emiliei trebuia să se ducă pe aripile lui. Preotul a spus cuvinte minunate despre dăscălița satului, care și-a avut ca mentor propriul tată. Un fin a adus-o pe Marcela Curteanu de la Sibiu cu mașina. Ne pregăteam să o petrecem pe Emilia pe ultimul drum. A venit momentul cel mai greu pentru noi. Au așezat capacul pe sicriu și am simțit până în unghii sfâșietoarea durere de a nu o mai vedea niciodată. Dar plânsul meu a fost nimic pe lângă țipătul teribil al Soficăi, ajunsă la Carani cu un taximetru, în care își lăsase soțul paralizat: „NUUUU! Luați capacul! Trebuie să o văd pe domnișoara!” Marcela și Sofica s-au luat în brațe și au plâns, cerându-și iertare, minute în șir...

— Doamne, fatî hăi, da' câti povești tristi știi... Tulburi sufletu' omulu'!

— Fiecare coleg de-al lor de la Trușești avea o poveste de coșmar de-acasă. Vremurile erau de așa natură. Și natura însăși... părea ostilă. Cu toate acestea, oamenii nu și-au pierdut omenia. Dascălii de la Trușești nu doar că le-au învățat pe fete carte și le-au dat loc în internat, ca să aibă ce mânca, nu doar că au adus-o pe Lucreția la bucătărie, lângă fiicele ei, ci, așa săraci cum erau, au strâns și bani cât să-i cumpere bunicii mele un bilet de tren Botoșani-Timișoara, după ce s-au convins și ei că altă soluție nu se întrezărea pentru ele. Gestul lor, poate obișnuit în alte împrejurări, a fost supraomenesc atunci. Îl voi pomeni mereu pe Ion, așa cum m-a rugat Emilia, dorind să-i rămână recunoscătoare și după moarte.

*

— Lucreția a făcut drumul de la Trușești la Botoșani cu căruța, apoi cu trenul până la Timișoara. Și-a lăsat fetele în grija unor oameni de încredere din Trușești și a plecat la drum stăpână pe sine: știa ce are de făcut – să lupte până la ultimul strop de vlagă pentru fiicele ei – și mai știa, la fel de bine, că nu se pune problema ca Mitropolitul să nu o ajute. Acestea îi erau reperele existențiale. Pe ele se baza instinctul ei de supraviețuire. Câte gânduri n-a dat ea la o parte până să rămână cu acestea două! Când intră în Arad, se simți deja acasă: viile de la Șag, biserica bulgarilor catolici din Vinga, Orțișoara nemțească, gara din Carani, de unde au plecat cu vagonul, tras de-atunci pe-o linie moartă în Trușești, și Jadaniul ei în zare, unde stătea cu țărâna-n gură măicuța ei... Strânse tare din dinți. Nu trebuia să plângă. Părintele Vasile nu trebuia să vadă ce e în sufletul ei. Avea el destule pe cap. Prea multe pentru un singur om. Căci îl știa singur între lupi. Nu i-ar fi cerut nimic, n-ar fi vrut să ajungă să-i ceară iar ajutor. Dar problema ei era atât de mare, încât numai un om mare ca el o putea rezolva. Și nu concepea să se întoarcă la fete singură. Trebuia să îl aducă și „pe taticu”, așa cum le promisese fetelor la plecare.

Intră în Catedrală pe poarta din față, ca să-l vadă mai întâi pe Părintele Vasile pictat pe perete. Îl atinse cât de sus putea ajunge cu mâna. Îl mângâie, ca să-i treacă dorul, să mai risipească din emoția ce o simțea la gândul că îl va revedea curând. Ochii i se umplură de lacrimi. Era pe punctul de a se descărca nervos. Își îndreptă spatele. Își aranjă părul tuns scurt, necoafat de-o veșnicie, și înaintă în Catedrală cu gura plină de rugăciuni. Întrebă o măicuță dacă Mitropolitul e acolo. „Da, acum a ajuns Înalt Prea Sfinția Sa. E în biroul lui, pe partea dreaptă, în capătul culoarului”. Se împletici de emoție. Pășii cu capul sus. Trebuia să ajungă la el. Bătu încet la ușă. „Da!” Vocea lui!... Neschimbată. Aceeași voce tânără de strănar. Atât de dragă ei. „Da”! repetă el, iar Lucreția se liniști brusc. Știa că dacă se va prăbuși, el va fi acolo, ca să o readucă la viață. Ajunsesese unde trebuia. În mâinile lui. Deschise ușa. „Bindecuvântează, Mitropolitule!” Vorbele astea le repetase de atâtea ori în visele ei, în nopțile albe, când lupii îi veneau până sub fereastră, înfometăți, înnebuniți că nu găsesc de mâncare, urlând a pustiu, a nenoroc, a urgie....

Vasile se ridică greoi de pe scaun. Se propti în degete de masă. Tot sângele din obraji dispăru instantaneu. Îi căzu bărbia până în piept. Deschise gura mare ca pentru a urla. Doi pași făcu până la ea. Își lăsă brațele să cadă pe umerii ei: „Lucreție, ce au făcut din tine?!” Era atât de slabă, că ochii i se înfundaseră în orbite și pierduseră orice strălucire. Doar nasul Lăzăreștilor ieșea proeminent dintr-un trup firav, fără carne într-însul. O așeză pe un scaun. Și cu mâna pe creștetul ei, Vasile începu să plângă. Era învins de o emoție ce nu se mai putea stăpâni... „Ți-o fi foame, sete,

fata mea?... De unde vii? De când ești pe drum?” „De la Trușești, de lângă Botoșani. Am plecat ieri noapte...” Nici ea nu-și putea înghiți lacrimile, ca în fața fetelor sau a celor din Moldova. La urma urmei, era lângă singurul om în fața căruia putea să nu se mai ascundă. Nimeni altcineva nu-i cunoștea sufletul. Nimeni altcineva n-a întrebat-o vreodată ce are în inimă. Ar fi vrut să-l bucure cu venirea ei, dar altceva îi fusese scris. Toate necazurile și le plângea acum. „Va fi bine”, o linișți Părintele Vasile, cuprinzându-i cu mâna tot capul și dând drumul căldurii din palma lui ocrotitoare în toată ființa ei. Lipsi pentru scurtă vreme. Reveni însoțit de o măicuță care ducea o tavă cu de-ale gurii într-o mână și o cană cu apă în cealaltă. După ce se retrase călugărița, el sărută un veșmânt arhieresc, îl puse pe dansul și ordonă unui călugăr prin ușa întredeschisă: „Nimeni să nu ne deranjeze!” Apoi își trase scaunul lângă ea. O privi cu imensă duioșie, printre lacrimi. „Vreau să te văd mâncând. Nu mă liniștesc altfel”. Din când în când gema și își încleșta pumnul. Greu se abținea să nu slobozească ocările ce-i veneau pe buze. Sfârșită de oboseală, Lucreția se aplecă și luă o bucățică de pâine cu o felie de brânză. „Nu mănânci și tu?” „Eu nu pot înghiți nimic până nu-mi spui ce e cu tine. Ce dureri ai tu, biata mea Lucreție? Frumoasa mea Lucreție! Că eu atâta m-am rugat pentru tine...” „Știu, Mitropolit!” „Spune-mi tot Vasile! Mă fericești dacă te aud spunându-mi pe nume. Îmi amintești de vremea noastră... de piatra de silex,... de castanul turcului...” „Dacă tu nu te-ai fi rugat pentru mine, eu n-aș fi putut trece prin atâtea încercări...” Îi luă mâinile într-ale lui și începu să i le mângâie. Să-i sărute vârfurile degete-

lor. „La mine ești în siguranță... Spune-mi tot, Lucreție!”

„Ionel e de șase luni arestat la Craiova, nu mai știu nimic de el. Fetele n-au mai putut fi înscrise la școală. Au fost la ore, că oamenii sunt tare buni la suflet pe acolo, au și note, dar nu în acte... trebuie date afară din școală”. „De școala fetelor mă ocup imediat. Dau telefoane la minister și vedem ce putem face. Le aduc în Timișoara și le iau în grija mea, așa să știi... În cel mai rău caz, repetă un an. Însă voi avea eu grijă să își termine studiile, să facă și facultate”. Lucreția își ridică spre el ochii căprui, în care învia speranța. Nu era doar un gest de mulțumire, ci atenționarea că ea vrea mai mult decât atât. Că are o familie întreagă pentru care trebuie să lupte. Deși chinuți de lacrimi, ochii ei aveau puteri colosale asupra lui Vasile. „Dar ele îl vor și pe tăticu... acasă. Emilia s-a îmbolnăvit de TBC. I-au făcut injecții și mi-au zis... să n-o las niciodată să se căsătorească...”

„O să o ducem la cei mai buni medici... Faceți foamete pe acolo, nu? TBC-ul e boala sărăciei...” „Foamete, frig, mizerie...”

„O, Doamne, Îndură-Te!... (Și-n gândul lui: „Emilia n-o să poată să se căsătorească. Așa cum eu n-am putut să mă căsătoresc...”)

„Și Ionel ce-a făcut?” schimbă subiectul, pentru că era foarte tulburat de problema Emiliei.

„N-a făcut nimic. E arestat politic pentru o vină inventată...”

„Ticăloșii! Așa lucrează șobolanii ăștia... Și pe mine mă hărțuiesc, Lucreție!... Tot pentru cai verzi pe pereți. S-a umplut țara de oameni mici cu gura mare. Pe Arcadie l-au făcut chiabur și l-au băgat la închisoare... Dar spune-mi de...”

Îi fu greu să pronunțe numele soțului Lucreției. Se împăcase de mult cu gândul că Lucreția e măritată, dar nu voia nici măcar să își închipuie că ea aparține în fapt altui

bărbat. „L-au luat acum 6 luni și... nu mai știu ni-mic de el. Ziceau că în 1920, când el avea 10 ani!, era președintele Partidului Național Țărănesc...” „Sigur că da... Comuniștii. Știi prietenii mei țărăniști: Bocu, Băran, Făgărășanu... Și ei au fost arestați... Pompiliu Ciobanu a ieșit din închisoare. I-au luat și palatul, și pensia. Acum e la mănăstire, la Hodoș Bodrog. Nu se lasă până nu ne distrug pe toți...” Lucreției nu-i mai păsa de alții. Nu mai avea loc în suflet de alte dureri. Nu mai spunea nimic. Ochii ei însă îl făceau atent că trebuia să o ajute să-l găsească pe Ionel. „Dar spune-mi, Lucreție, numai mie îmi spui, vreau de la tine adevărul adevărat: Te iubește?” Lucreția dădu ușor din cap. „Se poartă bine cu tine?” „Da. Și pe fete le adoră și le răsfăță, e atât de bun cu ele. De asta-i spun 'tăticu' și li se rupe inima de mila lui”. „Te întremezi acum o zi-două, apoi pleci la Trușești, îți iei fetele, cu hainele de pe voi... și mă ocup eu de restul... Deportării au început să se întoarcă pe la casele lor... Veți veni și voi acasă. Și nu ne mai despărțim. N-o să-mi mai iau deloc ochii de pe voi...” „Dumnezeu să-ți răsplătească!” „Nuuu... n-ai de ce să-mi mulțumești! Sunt vinovat adânc, Lucreție. Față de tine și de fetele născute de tine... Eu trebuia să vă port mereu de grijă. Să nu crezi că am uitat de voi. Am fost hăituit din clipa în care ați plecat... Tu, Lucreție, tu...” „Și pe Ionel ai să-l ajuți, nu?” îi reaminti, tremurând deja de oboseală, dar căutând făgăduința în ochii lui mari și negri. „De bună seamă... Chiar azi o să văd ce-i cu el și ce pot eu face. Te trimit la Iepta la Jadani, îți dau bani de drum...” „Bani mi-o da și Iepta...” „Bani îți dau eu. Și nu te mai uiți înapoi! Veniți cu primul tren. Dar nu singure! O să te însoțească Nicolae. Și la dus și la întors. El

e mâna mea dreaptă. Când începe școala, pe fete le înscriu aici, unde să învețe carte ca lumea. Le țin la internat. Voi găsi și pentru voi un loc bun. Iar tu te vei împlini și nu vei mai plânge...” „Viața noastră e în mâinile tale, Vasile! Nu avem de nici unele. Nici casă, nici masă, numai pe tine te avem. Și pe Bunul Dumnezeu”. „Să mă învrednicească Dumnezeu, Lucreție, să pot face tot ce e de făcut pentru tine. Tu ești bucuria și durerea mea dintâi...”

— Parcă aud vocea cu care a rostit cuvintele astea.

— Vocea aceea cu care acoperea mulțimea din Catedrală?

— Nu... Cuvintele din urmă au fost spuse în șoaptă, aproape de ureche... Așa cum obișnuia să-i spună, în tinerete, „te iubesc”.

— Dragostea pentru Lucreția a fost ispita. Doar ea l-ar fi putut abate din drumul lui.

— Piedica învinsă în șapte ani.

— Au înțeles amândoi că nu pot fi împreună.

— Ea l-a iubit de parcă nu ar fi părăsit-o niciodată.

— El a răspuns unei chemări mai adânci. Sau mai înalte, cine știe?

— I-a fost recunoscătoare, în felul ei...

— Avea și de ce. I-a salvat viața. S-a rugat mereu pentru ea.

— A convins-o și pe ea de puterea rugăciunii și a nădejzii în Dumnezeu.

— Ce tristă regăsire! El, mitropolit, și ea, pe marginea prăpastiei. Cum îl privea în ochi, știind să-i smulgă toate promisiunile de care avea nevoie! Am întâlnit odată așa o privire la o fată din Podoleni. M-a apucat și pe mine din

senin într-o zi dorul de casă. Atât de aprig, încât pe jos m-am dus la gară, mi-am cumpărat și bilet și am urcat într-un vagon, care arăta de parcă era pus în circulație, ca să ne mai amintească de anii de război, nicidecum de perioada de glorie europeană. M-am așezat mai degrabă pe mușchii propriilor picioare decât pe scaunele CFR-ului și m-am lăsat furat de gânduri de pe vremea când cu doi lei mergeam până la Piatra și înapoi; cu nașul, de bună seamă. Foarte puțină lume a coborât în Podoleni, dar cine să mai coboare, dacă aproape toți sunt plecați, care prin Grecia, care prin Italia, Spania, Anglia?

— Tu nu te-ai gândit niciodată să pleci?

— Niciodată. N-am văzut multă vreme granița de din afară.

— Și când te-ai întors, n-ai mai găsit țara...

— Deci, ai citit poezioara mea... care a făcut înconjurul lumii și a fost recitată de Mihai Morar la emisiunea lui „Răi, da' buni”...

N-ați văzut cumva o țară?...

*Spuneți-mi: n-ați văzut cumva o țară?
Am fost plecat vreo patru ani pe-afară;
Azi am venit și-o caut cu ardoare,
Dar n-o găsesc și-n suflet rău mă doare.*

*O caut peste tot, am fost și-n sate,
Ogoare plâng în buruieni lăsate,
Înspre păduri, potecile uitate
M-au rătăcit într-un pustiu de cioate.*

*Acasă poarta nu e zăvorâtă,
Căci mama tot mai iese și se uită;
Atâta dor i-a mai rămas pe lume:
Feciorii să-i mai strige iar pe nume.*

*Moșneagul iese-n cale și-o întrebă:
„Vine? La anul, cred! Acu-i la treabă,
La noi în țară-i multă sărăcie...
Știu ei — că de-or veni, la ce să vie?!”*

*Spuneți-mi: n-ați văzut cumva o țară?
Cântată de poeți odinioară,
Cu ochi de cer și plină de verdeață?
Am fost și-am căutat-o și la piață.*

*Acolo nu era, de bună seamă,
Că prea o înjurau români de mamă;
Harbuzul, pătrunjelul, biata prună,
Erau culese parcă... de pe Lună!*

*Chiar, voi n-ați văzut pe jos o țară,
Călcată în picioare și murdară?
Ce-aveți cu ea? Nimica nu vă cere,
Eu o declar: singura mea avere!*

— Felicitări! Eu tocmai am depus declarația mea de avere, scriind la mai toate rubricile „Nu e cazul”. Nici averea mea nu încapе în rubrici. Bine că mi-ai spus că n-ai fost plecat. Chiar te compătimeam pentru senzația aceea de a nu-ți mai găsi Țara la întoarcerea din străinătate. Eu, dimpo-

trivă, de când zăream din avion Dunărea, nu-mi mai luam ochii de la ea. Acolo, în văzduh, mă simțeam deja acasă.

— Cred că e mult mai grav. Eu am simțit că am pierdut România aici fiind. S-a dus pe copcă sub ochii mei. În vremea exodului spre... nicăieri. Aveam un amic în sat care a plecat în Italia, ca să-și ajute soția bolnăvicioasă și fiica. Despre fetița lui vreau să-ți vorbesc. Când m-am dus eu de dor la Podoleni, am luat-o la întâmplare pe strada principală, care n-a mai fost reparată de pe vremea răposatului. Mirosea a sărăcie.

— Sărăcia asta ne leagă atât de strâns unii de alții...

— Asta vedeam: pustietate și sărăcie. Și aveam o senzație ciudată: că nu mai aparțin locului în care m-am născut. M-am oprit în dreptul unei firme de mobilier pentru export. Aici era patron un amic din generală. A ajuns între primii capitaliști din sat. A avut și un mare necaz. I-a cumpărat fiului o mașină puternică, de firmă, mai bine n-o cumpăra, că ar mai fi trăit copilul și astăzi. Mă primește râzând forțat și eu știu de ce. Vorbim de una, de alta, îmi spune că sunt vremuri grele, nu găsește muncitori calificați. Toți meseriașii buni cer salarii mari, dacă nu le dă, pleacă. Necalificații fac și ei gât, controale peste controale, dă-le spagă, du-i la restaurant, cotizează pe la partide. Salarii? Minimum pe economie. Cărți de muncă? Una ici, alta colo; are și el cheltuieli: case mari, mașini scumpe. Soția s-a îmbolnăvit de când cu accidentul fiului, nici el nu mai are chef de viață. I-a mai luat foc și o parte din firmă, crede că cineva i-a pus foc dinadins. „Nu le e rușine? Vor să le mai dau și lapte, că toți au vaci cu lapte pe acasă, toți cer, de unde?” O fată aduce o cafea. El nu mai bea de

mult, are probleme de sănătate. „Bună cafeaua!” Aprind și o țigară. „Vreau și o tărie?” Aș dori o țuică curată de țară, și el la fel; e curată și veche, roasă în lemn de dud. Toarnă într-un pahar dichisit. Mărgelele joacă deasupra ca pe un decolteu de femeie. Mai pune încă unul, mă arde pe gât, dar îmi face bine. Mă uit la bărbatul din fața mea... E încă frumos. Suntem un fel de veri de-al doilea, îmi zic că tot neamul nostru a fost frumos, mai ales eu! Îmi răsună în minte vorba unei mătuși: „Neamul nostru cel frumos, curvar și puturos”.

— Nu-i român să nu-și laude neamul... și să nu-l violeze apoi... Avea umor această mătușă a ta. Nu era evlavi-oasă ca măt’ș’ta Victoria.

— Nici să mă pici cu ceară nu-ți pot spune dacă mai trăiește sau nu.

— Știi cum se spune: trăi-i-ar neamul!

— Săru’ mâna!

— Și fata cu ochi de șerpoaică?

— Ai oleacî di răbdăciuni.

— Te-ascult...

— Patronul răsturna pe gât rachiul și se înroșea. Eu luam câte o înghițitură și savuram momentul. Puteam să o țin așa până dimineată... Mă moleșisem. Mă afundasem în fotoliul cu piele vișinie. Am auzit un ciocănit în ușă. M-am trezit din visare. „Intră!”, strigă patronul, ca la dușmani. Apăru o slăbătură de față, înăltuță. Am recunoscut-o pe fiica amicului plecat la muncă în Italia, despre care am aflat apoi că a murit într-un accident de mașină. Mă uit la reacția vărului meu. Se întunecă, dintr-odată, la față. „Ce vrei?” „Mama ari nivei di o sutî di lei, urgent! Ți-i dă cu

dobândi, când ia salariul!” „Care salariu? L-a luat de mult, încă mai trebuie să muncească pentru cât i-am dat! Dacă tot timpul se îmbolnăvește, nu mai am nevoie de ea, așa să-i spui! Ai înțeles?” Fata își coborî pleoapele, dar îl urmări cu coada ochiului. „Pleacă!”, o alungă el. Apoi și-a mai turnat un păhărel pentru el, mi-a pus și mie. Dar îmi pierise cheful de băut. Mi-au rămas în minte ochii acelei fete. Genul acela de ochi care te hipnotizează, după care face cu tine ce vrea. Nici patronului nu i-au fost indiferenți ochii fetei. L-au scos din miști. S-a ridicat brusc. A zvârlit paharul cu forță. Un zgomot cristalin s-a rostogolit pe gresia adusă din Spania. „Tot aici ești?” Am înlemnit. Fata era tot acolo, lângă ușă. S-a dus înspre ea, ca un leu asupra unui pui de căprioară. Mă așteptam ca ea să fugă pe ușă. Însă planurile ei erau altele. Ea venise ca să rezolve o problemă. Mama ei era bolnavă, tușea îngrozitor, și banii îi trebuiau pentru medicamente. În loc să fugă, a făcut doi-trei pași înspre patron. „Mielul vine la jertfire!” mi-am zis. Într-o fracțiune de secundă un strigăt ascuțit a făcut să se cutremure tot biroul. Am avut impresia că și geamurile de la vitrine au început să vibreze, stârnite de vocea fetei. „Ți-am spus că mama ari nivei, urgent, di o suf di lei!” O liniște de mormânt a cuprins încăperea. Am rămas cu gura căscată. „Leul” s-a oprit la circa un metru distanță de față, cu mâna dreaptă ridicată asupra ei. Cred că m-am rugat să nu facă acest gest. Nu m-am rugat, l-am implorat pe Dumnezeu. Era o imagine de „stop-cadru”, fata tremura cu privirea țintă în ochii lui. Încordarea feței, privirea fixă și hotărâtă i-au umezit ochii. O lacrimă s-a desprins din nu

știu care ochi. A început să-i curgă pe obraz, ușor, ușor, oprindu-se pe buzele-i tremurânde. „Leul” a lăsat mâna în jos, abia nimerind să-și strecoare palma în buzunarul pantalonilor de firmă. S-a întors la birou. Parcă intrase la apă, se chircise dintr-o dată. A deschis seiful. Nu mai avea vlagă în el, toate mișcările le făcea cu încetinitorul. A pus bancnota de o sută de lei pe masă. Și-a cuprins capul cu amândouă mâinile, ca și cum l-ar fi strâns într-un cerc, să nu-i plesnească. Fata n-a făcut nicio mișcare. I-am făcut semn să ia banii. N-a schițat niciun gest, stătea neclintită. „Leul” meu învins și-a descoperit fața: era livid. Luând banii și ridicându-se greoi, s-a îndreptat înspre ea. I-a pus banii în palma ei micuță, închizând-o, i-a acoperit pumnul și l-a dus, astfel, în dreptul inimii. Au stat așa minute în șir. Fotoliul meu a început să scârțâie... A deschis ușa. Felul în care a condus-o spre ieșire m-a făcut să văd în el cavalerul de odinioară, care-și proteja regina cu prețul vieții... Dintr-odată, acel birou mi s-a părut prea mare și prea gol. Am realizat că mâna dreaptă îmi amorsea cu pahar cu tot. L-am apucat cu mâna stângă și l-am dat peste cap. Cred că atunci am băut pentru prima și ultima oară... ambrozie!

— Au coborât în gară la Carani. Au așteptat să plece trenul, ca să traverseze șinele. Lucreția se sprijinea de brațul lui Nicolae, nepotul de frate al Mitropolitului. Îi părea rău că Părintele Vasile a trimis-o atât de repede la Jadani. N-ar fi vrut să rămână pe capul lui în Timișoara, dar ar fi fost bine să-i fi lăsat răgaz să-l caute pe Pompilie. „De Pompilie ce știi, Nicolae?” „E plecat prin țară, nu’ș’pe unde...” Lucreția îi căută ochii cu îngrijorare. Nicolae și-i feri. Ea pricepu imediat că îi ascunde ceva. „Numai atât să-mi spui: nu-i mort, nu?” „O, nu”, răsă Nicolae... „Mort nu-i. Și-i în putere. Numai că-i și el... cu țărăniștii”. „La pușcărie?” Nu mai așteptă răspuns. „Unde? La Craiova?” „Un pic mai încolo... La Pitești”. Lucreția fu lovită din plin. Nu mai avea nici putere să plângă, nici lacrimi în ea. După ce ajungi la o limită maximă a durerii și a disperării, parcă și șocurile se atenuază. Se obișnuise să audă de domiciliu forțate, deportări, arestări. Și dacă soțul îi era arestat politic fără să fi făcut nicio politică, de ce nu i-ar fi fost și fratele, care în ’47 se ocupase de propaganda țărăniștă, iar la ei în sat toți votaseră cu țărăniștii? Când au venit socialiștii în fața bisericii, n-a mai fost nimeni să-i asculte.

Chiar dacă au măsluit rezultatele și s-au lăudat cu o victorie zdrobitoare la orașe și sate, comuniștii n-au uitat ce au pățit la Jadani. Și uite acum ce probleme au cei ce nu i-au ascultat și nu i-au votat atunci. I se făcu un dor imens de copilărie, de liniștea de dinainte de război, de frații și de mama ei. „Nicolae, mă duci mai întâi la morminți?” „Nu pot, Chețo. A zis Uica să te las la moș Iepta și de loc să mă duc la el să-l ajut. Doar știi că trebuie să plecăm în Moldova. Sau poate la Craiova, după Ionel. Cine știe? Da' lasă, c-o să-mi ia mașină. Tot așa-mi zice: 'Rogu-te, mai fă asta pentru mine, că și ieu ți-oi lua mașină...' D-apăi pe cine mai are și el pe lumea asta?!... Că de uneltiri îi sătul...” „Dar cine-ce vrea să-i facă, Doamne iartă-mă!” „Vor să-l dea jos de la Catedrală! Că el nu-i cu prăpădițiiăștia de comuniști...” „Cine?” „Cine vrea să i se pună-n loc... Și-apăi... Viața-i grea, Chețo! Iar noi de-aia ni-s: să ne ajutăm unii pe alții...”

Lucreția suspina des. Plângea în felul ei. Cerul era înnorat și apăsător. Lăsară în dreapta Cornetul, în stânga castanul turcului... În urmă cu cinci ani, au plecat în mare grabă din Jadani. Aveau la dispoziție doar 24 de ore, ca să elibereze casa și să pornească spre Moldova. Atunci n-a avut vreme să se uite în urmă. Acum abia se mai ținea pe picioare. „Ce știi de casa noastră, Nicolae?” „O făcut sediul ceapeului în ea...” „Ce-i ceapeul?” „Ceapeul! Hm... La voi în Moldova nu-s ceapeuri?” „Nu, n-am auzit de așa ceva. Dar eu mi-s din Jadani, chiar dacă nu mai am casă. Știam eu că nu mă mai întorc la casa mea. De cum am plecat, am știut”. „Las' că-i bine. Măcar ai unde sta. Moș

Iepta a rămas cu casa. I-au luat pământurile, caii, căruța, animalele din bătătură, dar el nu s-o lăsat... O fost la proces, l-or bătut, l-or băgat la beci, dar n-o semnat nici în ruptul capului că le dă casa”.

Când au ajuns în dreptul casei părintești, tatăl Lucreției umbla abătut prin curte. Era și el mult mai slab decât cum îl lăsase acum cinci ani. Și tare îmbătrânit. „Sărut mâna, tată!” Bătrânul își duse mâna streășină la ochi. „Bată-ce norocu' să ce bată, Nicolae! Ce îmbogățâști și tu, că iera să nu ce recunosc... Șie-i mai nou pe la oraș?” „Uite, moș Iepta, am vinit cu Cheța”. Din coșul pieptului a început să plângă Eftimie. S-a lăsat pe vine, și-a lipit palmele de frunte, refuzând să-i privească. Gemea, horcăia. Ochii lui nu acceptau realitatea. „Tată, nu fuji ge mine! Nu mă fă să cried că mor...”

Lucreția se așeză lângă el și, aplecându-se cât putu de tare, îi luă mâna și i-o sărută ușor. „Ți-o las pră Cheța-n grijă, moș Iepta, că ge loc tre să pliec la Uica Vasile. Las' c-o fi binie! Are Dumniedzău grijă ge noi, că ni-s și noi ge-ai lui!” „Șcie dracu!... Mi-o murit și muierea ge la Arad”, spuse el, fără să-și ridice ochii spre fiica lui. „Nu mai am nimic în casă, că tăt mi-or luat... Vaca, oili, caii. Și cucurudzu, și ordzu. Și clisa, și șoncu... și brândza... și păsula gin pod... tăt ș-or mai găsât. Parcă-s blăscemat. Ș-apăi or vrut să-mi ieie și casa, da' nu m-am lăsat...” „Șinie-o vrut să-ți ieie casa, tată?” „Ășcia și-or vinit noi prân sat, bată-i Dumniedzău să-i bată!” „Lasă, tată, că nu le-o mărs. Mi-o dzis Nicolae că ai rămâns cu casa”. „Am act!” se lăudă el. „Am act că m-or ștârs ge pră listă” „Ge pră șie listă?” „Ge pră lista ge chiaburi. Ge la primăria ge

la Carani!” adăugă cu mândrie. Și continuă, parcă scriind cu degetul în aer: „Șietățanul Lăzărescu Eftimie... înșiepând ge adzi, cu dată-n rieglă, cu siemnătură... nu mai figuriadză pră lista chiaburilor!” D-apăi c-o fo’ un procurori, că m-or tot chiebat la comună să sâmniez că dau casa și ieu am dzis: ’Omorâțî-mă! Ieu am lucrat sângur cu Pompilie și mi-am făcut casă nouă ge cărămidă! Eu casa asta nu v-o dau’... Ș-apăi or vădzut că nu și nu și m-or chiebat la Cimișoara. Și li-am dzis ș-acolo: ’Tovarăși, ieu n-am avut parce gecât ge munca mea și a fișiorului meu. Că am avut șinși năvesce și toace or murit. Și două fece și s-or măritat ș-or pliecat. Da’ noi n-am șiedzut în birt! Am fo’ la lucru. Ș-am cumpărat pământ, nu l-am căpătat. Ș-am făcut casă nouă. Eu gin casa mea nu ies numa’ cu pișioarele-n față!’ Și um procurori s-o sculat și o dzis: ’Dumnealui nu e chiabur, dumnealui chiar a muncit, cu familia...’ ’Cu fișioru, că pră fece nu le putiam dușe-n câmp și niși la gară sâncarșie văgoanie...’ Și procuroriu o dat orgin să mă ștargă ge pă listă. Ș-așa s-o făcut”. În cele câteva ore cât a mai stat în Jadani, Lucreția numai vești rele a aflat despre cei ce rămăsese în sat. Jădănenților, considerați înștăriți, li s-au pus cote foarte mari, căroră nu le mai făceau față. Cumpărau grâne, sfeclă și chiar și lapte de vacă și ouă, ca să își achite obligațiile și să nu li se întâmple cine știe ce alte nenorociri. Cică umbra prim-pretorul, om cu facultate, împreună cu președintele de CAP, călare, pe ulițe, intrau prin curțile oamenilor, prin case, și luau absolut tot ce găseau. Oamenii fugeau prin grădini, se ascundeau pe la vecini, le era teamă să nu fie gășiți și biciuți. Sau, mai rău, arestați. La ei nu, dar în satele învecinate s-au făcut și lu-

cruri de pomină, ca pe vremea tătarilor. „Dar ierau oameni gin sat, tată?” „Nu, nu s-o băgat nime gin sat... Cum? Să furie pră veșinii lor? Numa vinituri... Da’ șcii că unii or căpătat și pământ? D-apăi... Că cică or fo’ împrumietăriți în Banatu iugoslav și musai să le deie. Și le-o dat gin pământu nost’ ăl bun. Da’ unii și-or făcut?! Or fo’ bețici, or vindut pământu’ pră beutură și s-or băgat primii la șeapeu. Numa după aia or intrat și oamini d-ai noșci la șeapeu. Da’ ai noști, vai ș-amar... Capătă doi sași ge cucurudz. Numa’ ăia care-or fo primii s-or agiunț brigadieri!” „Șie-s brigadierii, tată?” „Ăia carie să uită la alții cum lucră și atâta primăsc dup-aia, ge cară cu tractuarele, că nu închepe în coșii... Ș-or făcut colonie spră Sănandrei”. „Șinie? Brigadierii?” „Viniturile ășcia care-or vinit cu curu gol... Ș-acu-s brigadieri, audzi...”

Nici nu apucaseră să-și spună prea multe lucruri, când Nicolae apăru foarte agitat: „M-a trimis Uica să-ți spun că... e bine cu Ionel. Nu i s-a făcut încă proces. Nu e condamnat. Tu să dormi liniștită noaptea asta. Mâne sară plecăm după fete”.

Sfârșitul volumului 1

Cuprins

Prolog	13
Capitolul 1. Piatra de silex	15
Capitolul 2. Pe cord deschis	23
Capitolul 3. Spre nicăieri	43
Capitolul 4. La drum	63
Capitolul 5. Dai mâna?	77
Capitolul 6. Pe ușa din dos	127
Capitolul 7. Cine urmează?	179
Capitolul 8. „Mai rău să nu fie!”	231
Capitolul 9. „Dumnezeu, dacă există...”	307
Capitolul 10. Sub castanul turcului	351
Capitolul 11. La morminți	377
Capitolul 12. Nu mai e cale de întors	405
Capitolul 13. Fronturile	423
Capitolul 14. Vagonul de pe linia moartă	501

